

Innovasjon i bygd og by

Innovasjon Norges kundefeffektundersøkelse 2013 - Etterundersøkelsen

Innovasjon i bygd og by

Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelse 2013 –

Etterundersøkelsen

15. juni 2017

Oppdragsgiver

Innovasjon Norge

Team

Tor Borgar Hansen (prosjektleder), Bjørn Brastad, Marte Tobro og Veronika Geschwandtnerova

Om Oxford Research

Oxford Research dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger.

Illustrasjonsfoto

Tor Borgar Hansen

Sammendrag

Det ble påvist en resultatforbedring fra 2011- til 2012-årgangen, særlig for de «myke» indikatorene. Denne utviklingen har fortsatt fra 2012- til 2013-årgangen. Virksomhetene samarbeider med flere aktører enn før, prosjektene gir høyere totalt kompetansebidrag samtidig som innovasjonsbidraget fortsatt er høyt, dog med noe lavere andeler radikale innovasjoner. Andelen bedrifter som får slike bidrag har økt noe, og disse får et kraftigere bidrag. Det er både en økning i prosjektenes samlede bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling og innovasjonsadferd.

Heller ikke i årets undersøkelse går forbedringen på de «myke» indikatorene på bekostning av de «harde» indikatorene. Prosjektenes bidrag på de økonomiske indikatorene holder seg stabilt på samme nivå som i fjorårets undersøkelse. Ser man perioden 2010 til 2013 under ett, ser vi en gledelig økning på ett prosentpoeng i betydningen for økt eksport for hver årgang.

Slik Oxford Research vurderer det, er det først og fremst grunn til å tro at resultatutviklingen vi ser, skyldes den generelle konjunktursituasjonen i 2013. Som i 2012 pekte pilene fortsatt oppover og i Norge opplevde vi den høyeste produksjonsveksten siden finanskrisen. Dette gjorde det trolig mer interessant for flere virksomheter enn tidligere å satse på vare- og tjenesteinnovasjoner. I årets undersøkelse finner vi en økning på fire prosentpoeng for både vare- og tjenesteinnovasjon.

Innhold

1. Summary	8
2. Sammendrag	9
2.1 Hovedfunn fra årets undersøkelse	9
2.2 Resultater fra årets undersøkelse	9
2.3 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge	12
2.4 Oppdragstypene	14
3. Innledning og bakgrunn	16
3.1 Hensikten med undersøkelsen	16
3.2 Innovasjon Norges målsetninger	17
3.3 Vår analysemodell	17
3.4 Tjenester som omfattes av undersøkelsen	18
Del 1: Metode	20
4. Undersøkelsesdesign	20
4.1 Bakgrunnsvariabler i undersøkelsen	20
4.2 Populasjon og respondenter som inngår i undersøkelsen	21
4.3 Datainnsamling	22
4.4 Svar og frafall	22
4.5 Vekting av utvalget	24
4.6 Undersøkelsens styrker og svakheter	25
Del 2: Resultater	27
5. Om prosjektene	27
5.1 Bruk av tilsagn	27
5.2 Støtte flere ganger	28
5.3 Veiledning og oppfølging	29
5.4 Innsatsaddisjonalitet	33
6. Samarbeid	38
6.1 Samarbeid etter tjeneste	39
6.2 Samarbeid hos gründere og etablerte bedrifter	41
6.3 Samarbeid etter oppdragstype	41
6.4 Samlet bidrag til samarbeid	42

7.	Bidrag til kompetanseutvikling	45
7.1	Kompetanse etter tjeneste	46
7.2	Kompetanse blant gründere og etablerte bedrifter	47
7.3	Kompetanse etter oppdrag	48
7.4	Samlet bidrag til økt kompetanse	48
7.5	Kompetansespredning	51
8.	Bidrag til innovasjonsadferd	54
8.1	Atferdsendring etter tjeneste	55
8.2	Atferdsendring etter bedriftsalder	56
8.3	Atferdsendring etter oppdragstype	57
8.4	Samlet bidrag til atferdsendring	58
9.	Innovasjon	61
9.1	Innovasjon på hovedområder	62
9.2	Bidrag til innovasjon på delområder	66
9.3	Samlet bidrag til innovasjon	67
9.4	Nyhetsverdi	70
9.5	Beskyttelse av immaterielle verdier	75
10.	Økonomisk bærekraft	78
10.1	Bedret konkurranseevne	79
10.2	Bedret lønnsomhet	83
10.3	Bedret overlevelsesmulighet	86
10.4	Økt omsetning	90
10.5	Økt eksport	93
11.	Miljø- og samfunnsmessig bærekraft	97
11.1	Miljømessig bærekraft	98
11.2	Samfunnsmessig bærekraft	101
12.	Sysselsettingseffekter av prosjektene	105
12.1	Sysselsettingseffekter for bedrifter som er med i etterundersøkelsen	106
12.2	Estimering av sysselsettingseffekter for hele populasjonen	110
12.3	Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass	114
13.	Effektrealisering	116
13.1	Effektrealisering etter tjeneste	117
13.2	Effektrealisering etter bedriftsalder	118
13.3	Effektrealisering etter oppdragstype	118
13.4	Kjennetegn ved prosjekter der fulle effekter ikke er realisert	119

14. Bedriftenes utviklingsorientering	120
14.1 Resultater av analysen	120
14.2 Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene	121
15. Oppdragstypene	127
15.1 Er det forskjeller i resultater mellom oppdragstypene?	127
15.2 Etablerte bedrifter innen distrikts- og innovasjonsoppdraget	128
15.3 Gründerbedrifter innen distrikts- og innovasjonsoppdraget	130
15.4 Hva betyr resultatene?	132
16. Kort om hver enkelt tjeneste	134
16.1 Alle tjeneste	134
16.2 Distriktsoppdraget	135
16.3 Etablerertilskudd – Kommunal og regionaldepartementet	136
16.4 FRAM	137
16.5 Risikolån - Distriktsrettede	138
16.6 Tilskudd - Distriktsrettede	139
16.7 Innovasjonsoppdraget	140
16.8 Design rådgivning	141
16.9 Etablerertilskudd – Nærings- og Handelsdepartementet	142
16.10 IFU/OFU	143
16.11 Internasjonal Vekst	144
16.12 IPR rådgivning	145
16.13 Marint verdiskapingsprogram	146
16.14 Miljøteknologi	147
16.15 Risikolån – Innovasjonslån	148
16.16 Tilskudd - Landsdekkende	149
16.17 Låneoppdraget	150
16.18 Lavrisikolån – GLF - flåte	151
16.19 Lavrisikolån - Landbrukslån	152
16.20 Lavrisikolån	153
16.21 Landbruksoppdraget	154
16.22 Bioenergiprogrammet	155
16.23 Bygdeutviklingsmidler - Stipend	156
16.24 Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	157
16.25 Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	158
16.26 Trebasert innovasjonsprogram	159
16.27 Utviklingsprogrammet for Lokalmat og grønt reiseliv	160
Del 3: Spørreskjema	161

Figurliste

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell	9
Figur 2: Analysemodell for kundeeffektundersøkelsene	18
Figur 3: Om prosjektene	27
Figur 4: Har du/dere benyttet dere av tilsagnet? Prosent. (n: 1620)	28
Figur 5: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn, per tjeneste. (n: 1382)	30
Figur 6: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn, etter bedriftsalder. (n: 1379).....	31
Figur 7: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn, etter oppdragstype. (n: 1376).....	31
Figur 8: Tilfredshet med den veiledningen og oppfølgingen som er gitt, etterundersøkelsene 2004-2013. Andel. (n-2013: 642)	32
Figur 9: Addisjonalitet over tid. Prosent. (n-2013: 1516).....	35
Figur 10: Høy addisjonalitet fordelt på tjeneste. Prosent. (n-2013: 1436).....	36
Figur 11: Addisjonalitet fordelt på bedriftsalder. Prosent. (n: 1432)	37
Figur 12: Addisjonalitet fordelt på oppdragstype. Prosent. (n: 1432)	37
Figur 13: Samarbeid og verdiskaping	38
Figur 14: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid med ulike aktører over tid	39
Figur 15: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter tjeneste (n=1620).....	43
Figur 16: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, for gründere og etablerte bedrifter. (n=1616)	44
Figur 17: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, for gründere og etablerte bedrifter. (n=1613).....	44
Figur 18: Kompetanse og verdiskaping.....	45
Figur 19: Andel prosjekter som har bidratt til kompetanseheving på ulike områder (n-1620).....	46
Figur 20: Antall områder med økt bidrag til kompetanse etter tjeneste (n-1620).....	50
Figur 21: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor, etter bedriftsalder. (n: 1616).....	51
Figur 22: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor, etter bedriftsalder. (n: 1616).....	51
Figur 23: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt kompetansespredning etter tjeneste (n- 1418)	52
Figur 24: Kompetansespredning utenfor bedriften i stor grad, etter bedriftsalder (n: 1415)	53
Figur 25: Kompetansespredning utenfor bedriften i stor grad, etter oppdragstype (n: 1415)	53
Figur 26: Innovasjonsatferd og verdiskaping	54
Figur 27: Andel bidrag fra prosjektet til innovasjonsatferd. Prosent. (n: 1510).....	55
Figur 28: Antall områder hvor prosjektet /aktiviteten har ført til atferdsendring, etter tjeneste (n:1625)	59
Figur 29: Samlet bidrag til atferdsendring, etter bedriftsalder (n: 1616).....	60
Figur 30: Samlet bidrag til atferdsendring, etter oppdragstype (n: 1613).....	60
Figur 31: Innovasjon og verdiskaping.....	61
Figur 32: Bidrag til innovasjon på hovedområdene. Prosent. (n: 1511)	63
Figur 33: Andel prosjekter/aktiviteter som i stor grad (skår 4 og 5) har bidratt til innovasjon. Prosent. (n: 307 – 889) 67	67
Figur 34: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter tjeneste. Prosent. (n: 1620)	68
Figur 35: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter bedriftsalder. (n:1620)	69
Figur 36: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter bedriftsalder. (n:1620)	70
Figur 37: Nyhetsverdi. Prosent. (n: 540 – 746)	71
Figur 38: Nyhetsverdi, etter tjeneste. Prosent. (n: 407 - 606).....	72
Figur 39: Andel utviklinger som er helt nye, etter bedriftsalder. Prosent. (n: 411 – 601).....	73
Figur 40: Andel utviklinger som er helt nye, etter oppdragstype. Prosent. (n: 411 – 601)	74
Figur 41: IPR – vare, tjeneste eller produksjonsprosess. (n: 941 – 1018).....	75
Figur 42: Antall beskyttelsesmekanismer, etter tjeneste (n: 1620)	76
Figur 43: Antall beskyttelsesmekanismer, etter bedriftsalder (n: 1620)	77
Figur 44: Antall beskyttelsesmekanismer, etter oppdragstype (n: 1620)	77
Figur 45: Prosjektens økonomiske bærekraft	78
Figur 46: Prosjektens bidrag til økonomisk bærekraft. (n-2013: 1514).....	79

Figur 47: Prosjektets viktighet for bedret konkurranseevne. Prosent. (n-2013: 1349)	80
Figur 48: Prosjektets viktighet for bedret konkurranseevne, etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n:1349)	81
Figur 49: Prosjektets viktighet for bedret konkurranseevne etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n:1347)	82
Figur 50: Prosjektets viktighet for bedret konkurranseevne etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n:1348)	82
Figur 51: Prosjektets viktighet for bedret lønnsomhet. Prosent. (n-2013: 1385).....	83
Figur 52: Prosjektets viktighet for bedret lønnsomhet, etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1385)	84
Figur 53: Prosjektets viktighet for bedret lønnsomhet, etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1376)	85
Figur 54: Prosjektets viktighet for bedret lønnsomhet, etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1384)	85
Figur 55: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet. Prosent. (n-2013: 1407).....	86
Figur 56: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet, etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1407)	88
Figur 57: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet, etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1404).....	89
Figur 58: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet, etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1406)	89
Figur 59: Prosjektets viktighet for økt omsetning. Prosent. (n-2013: 1400).....	90
Figur 60: Prosjektets betydning for økt omsetning, etter tjeneste. Prosent. (n: 1400).....	91
Figur 61: Prosjektets betydning for økt omsetning etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1396).....	92
Figur 62: Prosjektets betydning for økt omsetning etter oppdragstype. Prosent. (n: 1399).....	92
Figur 63: Prosjektets betydning for eksport. Prosent. (n-2013: 1077)	93
Figur 64: Prosjektets betydning for økt eksport etter tjeneste. Prosent. (n:1077)	94
Figur 65: Prosjektets betydning for økt eksport etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1077).....	95
Figur 66: Prosjektets betydning for økt eksport etter oppdragstype. Prosent. (n: 1076)	95
Figur 67: Prosjektene/aktivitetenes bidrag til samfunns- og miljømessig bærekraft. Andel. (n: 1415)	98
Figur 68: Prosjektets viktighet for bedriftens miljømessige bærekraft etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1057).....	100
Figur 69: Prosjektets viktighet for bedriftens miljømessige bærekraft etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1059).....	101
Figur 70: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsansvar etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent, (n: 1019)	102
Figur 71: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsmessige bærekraft etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1017)	103
Figur 72: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsmessige bærekraft etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1018)	104
Figur 73: Teoretisk tilnærming til effektmåling.	105
Figur 74: Sammenhengen mellom prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og skapte arbeidsplasser. Prosjekter med middels og høy addisjonalitet i førundersøkelsen.	108
Figur 75: Sammenhengen mellom prosjektene betydning for overlevelse og sikrede arbeidsplasser. Prosjekter med høy addisjonalitet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.	110
Figur 76: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter årgang. Prosent. (n: 1429).....	116
Figur 77: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter tjeneste. Prosent. (n: 1429).....	117
Figur 78: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1429)	118
Figur 79: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1429)	119
Figur 80: Tjenestefordeling og utviklingsorientering (n: 1513)	122
Figur 81: Oppdragstype og utviklingsorientering (n: 1503).....	123
Figur 82: Gjennomsnittlig antall beskyttelsesmekanismer, etter utviklingsorientering. (n: 1509)	126

Tabelliste

Tabell 1: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Støtte og veiledning/oppfølging fra Innovasjon Norge	13
Tabell 2: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for myke indikatorer (Etter 2012-resultater i parentes)	13
Tabell 3: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for harde indikatorer (Etter 2012-resultater i parentes)	13
Tabell 4: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Effektrealisering (Etter 2012-resultater i parentes)	14
Tabell 5: Tjenester som inngår i undersøkelsen	19
Tabell 6: Utvalg og svar i førundersøkelsen 2013	21
Tabell 7: Svar og frafall totalt i etterundersøkelsen 2013	23
Tabell 8: Svar og frafall i etterundersøkelsen 2012 etter tjeneste	23
Tabell 9: Vekting etter tjeneste	24
Tabell 10: Addisjonalitet	33
Tabell 11: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste	40
Tabell 12: Andel som samarbeider med ulike aktører blant gründere og etablerte bedrifter	41
Tabell 13: Andel som samarbeider med ulike aktører blant gründere og etablerte bedrifter	42
Tabell 14: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste	47
Tabell 15: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter bedriftstype (n-1510)	48
Tabell 16: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter oppdrag (n-1510)	48
Tabell 17: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste	56
Tabell 18: Andel store bidrag til atferdsendringer etter bedriftsalder	57
Tabell 19: Andel store bidrag til atferdsendringer etter oppdragstype	57
Tabell 20: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter tjeneste. Prosent.	64
Tabell 21: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter bedriftsalder. Prosent.	65
Tabell 22: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter oppdragstype. Prosent.	66
Tabell 23: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1060) .	99
Tabell 24: Netto sysselsettingsøkning, -12 og -11 fordelt etter tjeneste.	107
Tabell 25: Beregning av skapte arbeidsplasser. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.	111
Tabell 26: Beregning av sikrede arbeidsplasser. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.	112
Tabell 27: Beregning av skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.	114
Tabell 28: Innovasjon Norges kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass.	115
Tabell 29: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnitt og prosent.	121
Tabell 30: Bedriftsalder og utviklingsorientering (n: 1506)	123
Tabell 31: Størrelsesfordeling etter utviklingsorientering (n: 1508)	124
Tabell 32: Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde etter utviklingsorientering (n: 1509)	125
Tabell 33: Gjennomsnitt og median av innvilget beløp fra Innovasjon Norge etter utviklingsorientering (n: 1286)	125
Tabell 34: Innsatsaddisjonalitet etter utviklingsorientering (n: 1424)	125
Tabell 35: Prosjektens bidrag til økonomiske resultater etter utviklingsorientering (n: 1047 - 1403-, andel som svarer i stor grad)	126
Tabell 36: Resultater på sentrale indikatorer etter oppdragstype. Prosent og samlet bidrag.	127
Tabell 37: Resultater på sentrale indikatorer innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Etablerte bedrifter. Prosent og samlet bidrag.	128
Tabell 38: Bedriftskarakteristika innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Etablerte bedrifter. Prosent.	129
Tabell 39: Resultater på sentrale indikatorer innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Gründerbedrifter. Prosent og samlet bidrag.	130
Tabell 40: Bedriftskarakteristika innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Gründerbedrifter. Prosent.	131

1. Summary

Last year's report documented an improvement in the results between the 2011 and the 2012 cohorts of Innovation Norway's customer effect ex-post study, especially with respect to the so-called "soft" indicators. This trend has continued from the 2012 to 2013 cohorts. The companies collaborate with a larger variety of partners than before, the projects provide higher contributions to competence development while the innovation contribution is still high, though with somewhat lower proportions of radical innovations. The proportion of enterprises experiencing such contributions has increased somewhat, and the contributions are stronger. We observe an increase in the projects' overall contribution to cooperation, competence development and innovation behaviour.

As was the case in last year's survey, the improvement of the "soft" indicators is gained at the expense of the "hard" indicators. The projects' contributions to the economic indicators remains stable at the same level as last year's survey. Looking at the period between 2010 and 2013, we see an annual increase of one percentage point in terms of the projects' contributions to increased exports.

Oxford Research's assessment is that the increased performance is primarily due to the general economic situation in 2013. As in 2012, the economic forecasts were still positive and in Norway we experienced the highest production growth since the financial crisis. This situation probably motivated more businesses than before to invest in product and service innovations. This year's survey shows an increase of four percentage points for both product and service innovation.

This year's customer effect ex-post study special feature is an in-depth analysis of Innovation Norway's four missions and their contributions to innovation across the various services which comprise these four missions. The main finding of this analysis, is that the services that support Innovation Norway's regional development mission have equally high contributions to innovation as compared to the services which are embedded in the organization's innovation mission. However, the latter supports projects which develop more radical innovations, with an inherent higher risk and a longer time span to harvest the effects.

2. Sammendrag

2.1 HOVEDFUNN FRA ÅRETS UNDERSØKELSE

Det ble påvist en resultatforbedring fra 2011- til 2012-årgangen, særlig for de «myke» indikatorene. Denne utviklingen har fortsatt fra 2012- til 2013-årgangen. Virksomhetene samarbeider med flere aktører enn før, prosjektene gir høyere totalt kompetansebidrag samtidig som innovasjonsbidraget fortsatt er høyt, dog med noe lavere andeler radikale innovasjoner. Andelen bedrifter som får slike bidrag har økt noe, og disse får et kraftigere bidrag. Det er både en økning i prosjektenes samlede bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling og innovasjonsadferd.

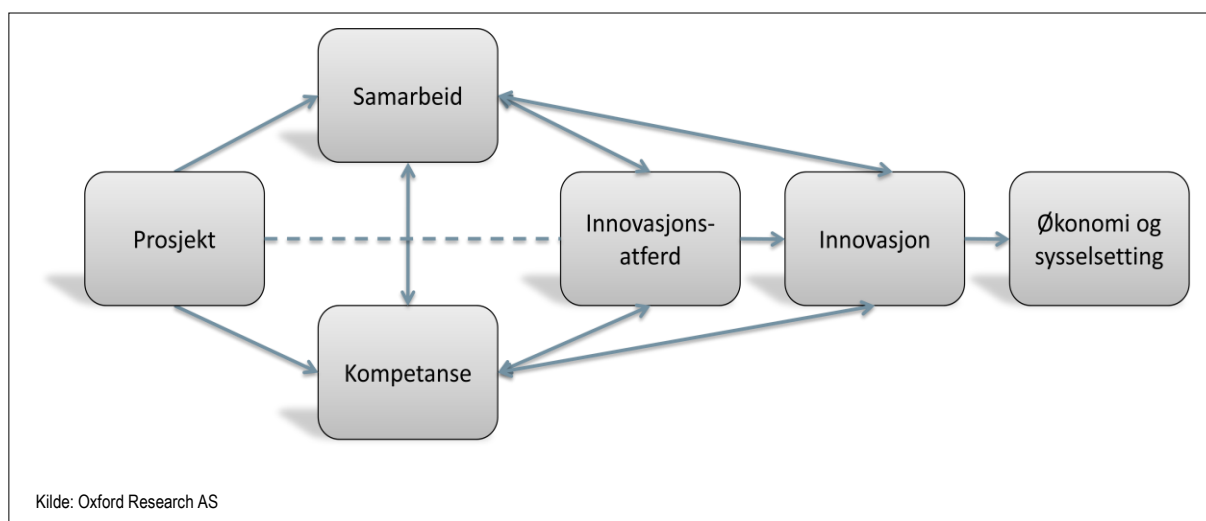
Heller ikke i årets undersøkelse går forbedringen på de «myke» indikatorene på bekostning av de «harde» indikatorene. Prosjektene bidrar på de økonomiske indikatorene holder seg stabilt på samme nivå som i fjorårets undersøkelse. Ser man perioden 2010 til 2013 under ett, ser vi en gledelig økning på ett prosentpoeng i betydningen for økt eksport for hver årgang.

Slik Oxford Research vurderer det, er det først og fremst grunn til å tro at resultatutviklingen vi ser, skyldes den generelle konjunktursituasjonen i 2013. Som i 2012 pekte pilene fortsatt oppover og i Norge opplevde vi den høyeste produksjonsveksten siden finanskrisen. Dette gjorde det trolig mer interessant for flere virksomheter enn tidligere å satse på vare- og tjenesteinnovasjoner. I årets undersøkelse finner vi en økning på fire prosentpoeng for både vare- og tjenesteinnovasjon.

2.2 RESULTATER FRA ÅRETS UNDERSØKELSE

I det følgende oppsummerer vi kort hovedresultatene fra etterundersøkelsen 2013 i forhold til de ulike hoveddimensjonene i undersøkelsens analysemodell¹ (se figur 1).

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell

¹ For utfyllende beskrivelse av vår analysemodell, se kapittel 2.3.

Egenskaper og kjennetegn ved prosjektene og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente. Både samarbeid, kompetanse og innovasjon er faktorer som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt. Egenskaper og kjennetegn ved prosjektene og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente. Både samarbeid, kompetanse og innovasjon er faktorer som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt.

2.2.1 Prosjekt

Andelen bedrifter som har benyttet seg av tilsagnet fra Innovasjon Norge i 2013 ligger på 93 prosent, noe som er en økning på to prosentpoeng sammenlignet med 2012-kullet, som igjen representerte en økning på to prosentpoeng fra 2011-årgangen.

Rådgivning og veiledning er en viktig oppgave for Innovasjon Norge. I alt har 48 prosent av bedriftene mottatt veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet (34 prosent i 2009, 35 prosent i 2010, 42 prosent i 2011 og 48 prosent i 2012), og de aller fleste bedriftene som har ønsket veiledning og oppfølging, har fått dette. Av de som ikke har fått veiledning og oppfølging, er det 14 prosent som har ønsket det, men ikke fått (13 prosent i 2009, 9 prosent i 2010, 11 prosent i 2011 og 12 prosent i 2012). Andelen som er tilfreds med den veiledningen og oppfølgingen de har fått, har økt gradvis fra 2004 til 2011 (fra 81 prosent til 94 prosent).

2.2.2 Stabilt addisjonalitetsnivå

Kundeffektundersøkelsen dokumenterer at den økonomiske støtten fra Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. Spørsmålet er om disse ville vært gjennomført uansett. Dette vil i så tilfelle bety at ekstraverdien av Innovasjon Norges bidrag er betydelig mindre. Dette fører til at man nødvendigvis må reise spørsmålet ”Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?”

I hvilken grad prosjektet har en utløsende effekt måles i denne undersøkelsen ved å se på prosjektets addisjonalitet. Resultatene viser at andelen høy addisjonalitet har vært stabil fra før- til etterundersøkelsen (fra 63 til 64 prosent). Fra etterundersøkelsen av 2007-årgangen til 2009 årgangen har summen av middels og høy addisjonalitet holdt seg stabil (alle tre 86 prosent), i 2010 økte andelen med 4 prosentpoeng og falt noe for 2011 (83 prosent). Fra 2011 til 2012 økte summen av middels og høy addisjonalitet med ett prosentpoeng og summen er den samme i Etterundersøkelsen 2013 (84 prosent).

2.2.3 Samarbeid med flere enn før

En viktig faktor for å skape innovasjon i bedrifter, er samarbeid med andre. 81 prosent av prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med en eller flere aktører. Dette er en økning på 2 prosentpoeng fra 2012-årgangen.

I gjennomsnitt har prosjektene ført til økt samarbeid med 3,2 aktører. Det tilsvarende tallet for 2012-årgangen var på 3,0 aktører, mens det for 2011-årgangen var på 2,6 aktører. Nivået har altså gått sterkt opp fra 2011. Å samarbeide med mange aktører, innebærer ut fra en teoretisk betraktning, at virksomhetene styrker sitt ressursgrunnlag. Det vil gi dem bedre muligheter for å oppnå konkurransefortrinn framover.

2.2.4 Høyere totalt kompetansebidrag

68 prosent av virksomhetene har fått økt kompetanse på minst ett kompetanseområde i stor grad (skår 4 og 5). Dette er en økning på to prosentpoeng fra fjoråret (66 prosent) og er det høyeste nivået for økt kompetanse som er målt de siste fem årene. Det er størst andel virksomheter som i stor grad mener at prosjektet har ført til økt kompetanse om produktutvikling (46 prosent, som i 2012).

I gjennomsnitt har Innovasjon Norges tjenester bidratt til kompetanseøkning på 2,8 av 10 mulige områder (som i 2012). Indikatoren hadde en sterk økning fra 2011 til 2012, men ser nå ut til å være stabilisert.

2.2.5 Fortsatt høyt innovasjonsbidrag

Flest prosjekter har ført til utvikling av varer (63 prosent). 51 prosent av prosjektene har ført til markeds- og tjenesteutvikling (51 prosent), mens 49 prosent har ført til prosessutvikling. Færrest prosjekter har bidratt til organisasjonsutvikling (22 prosent). Både for vare- og tjenesteinnovasjon har det vært en økning i bidraget på 4 prosentpoeng sammenlignet med 2012-årgangen.

Sammenlignet med 2012-årgangen har prosjektene i noe svakere grad bidratt til radikale innovasjoner. Bidraget til utvikling av helt nye varer og tjenester har blitt redusert med henholdsvis 3 og 5 prosentpoeng. Fortsatt ligger imidlertid andelen over resultatene for 2011-årgangen.

62 prosent av prosjektene har bidrag til økt innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på ett eller flere områder. I gjennomsnitt har prosjektene bidratt til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) innen 2,5 av 15 områder. Dette er akkurat som for 2012-årgangen, men vesentlig høyere enn tallene fra 2011 (2,0 områder).

2.2.6 Økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft

Gjennom de prosjektene som får støtte, skal Innovasjon Norge bidra til både økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft.

Økonomisk bærekraft – sterkest bidrag til overlevelse

Innovasjon Norges bidrag til bedriftenes økonomiske bærekraft måles gjennom prosjektens bidrag til bedriftenes konkurransevne, lønnsomhetsutvikling og overlevelse. For 2013-årgangen er det praktisk talt nesten ingen endring for noen av indikatorene sammenliknet med 2012-kullet.

Andelen prosjekter som har vært viktige (skår 4-5) for konkurransevnen har gått marginalt ned fra 44 til 43 prosent. Tilsvarende har prosjektene viktighet for bedret lønnsomhet økt med ett prosentpoeng og ligger nå på 41 prosent. Prosjektene bidrag til overlevelse har gått marginalt ned fra 56 til 55 prosent.

Omsetning og eksport

Prosjektene har i stor grad ført til økt omsetning i 42 prosent av bedriftene, noe som er på samme nivå som for 2011- og 2012-årgangene. 14 prosent av prosjektene har i stor grad ført til økt eksport i bedriftene, som representerer en økning på ett prosentpoeng sammenlignet med 2012-kullet. Ser man perioden 2010 til 2013 under ett, ser vi en gledelig økning på ett prosentpoeng for hver årgang.

Skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Med de forutsetningene som er lagt til grunn for beregningen, er det skapt og sikret omtrent 6700 arbeidsplasser blant de 6767 prosjektene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2013. Dette innebærer at det er skapt og sikret 0,99 arbeidsplasser per prosjekt, noe som er noe høyere enn estimatet for 2012-kullet (0,88 arbeidsplasser).

Liten vekt på miljømessig bærekraft, enda mindre på samfunnsmessig bærekraft

Vi har analysert prosjektenes bidrag til samfunnsmessig og miljømessig bærekraft. Et gjennomgående trekk er at prosjektene i langt mindre grad bidrar til miljø- og samfunnsmessig bærekraft enn til økonomisk bærekraft. Resultatene viser også at den miljømessige dimensjonen vektlegges noe sterkere enn den samfunnsmessige.

2.3 RESULTATER SAMMENHOLDT MED MÅLENE FOR INNOVASJON NORGE

Innovasjon Norge fikk nytt hovedmål og nye delmål sommeren 2012.² Vi har valgt å se resultatene i etterundersøkelsen i lys av disse snarere enn de gamle målene.³

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter.

Delmål:

1. Flere gode gründere
2. Flere vekstkraftige bedrifter
3. Flere innovative næringsmiljøer

Våre analyser viser at gründerbedriftene gjennom sine prosjekter oppgir vesentlig større bidrag til både samarbeid, kompetanse og innovasjon enn hva som er tilfelle for de etablerte bedriftene. Det er grunn til å tro at dette først og fremst skyldes at gründerbedriftene har kommet kortere i utviklingsprosessen, og som følge av det har et større utviklingsbehov. Da vil det trolig være lettere for Innovasjon Norge å bidra over for disse. Dette er imidlertid ikke ensbetydende med at støtten fra Innovasjon Norge ikke bidrar til utvikling hos de etablerte bedriftene.

I det videre benyttes noen av resultatene for å indikere Innovasjon Norges måloppnåelse knyttet til de to delmålene som etterundersøkelsen er i stand til å belyse; flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Dette gjør vi ved å se på forskjellene i resultatene oppgitt av gründerbedrifter og etablerte bedrifter, og vi vil her kun fremheve utvalgte indikatorer der vi finner statistisk signifikante forskjeller. Vi starter med å se på hva slags støtte og oppfølging bedriftene har fått fra Innovasjon Norge.

² Meld. St. 22 (2011–2012). *Verktøy for vekst – om Innovasjon Norge og SIVA SF*.

³ I årsrapporten for 2012 har Innovasjon Norge rapportert etter den gamle målstrukturen på grunn av arbeid med å ferdigstille nytt MRS-system.

Tabell 1: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Støtte og veiledning/ oppfølging fra Innovasjon Norge

Indikator	Gründerbedrifter	Etablerte bedrifter	Signifikans
Støtte til prosjektet mer enn en gang fra Innovasjon Norge	31 %	21 %	0,000
Veiledning/oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn	52 %	45 %	0,028
Andel som ønsket veiledning/oppfølging men ikke fikk dette	21 %	13 %	0,016

Kilde: Oxford Research AS

Resultatene i tabellen over, som er omtrent uendret fra fjorårets undersøkelse, tyder etter vår mening på at gründerbedriftene har større behov for bistand fra Innovasjon Norge enn de etablerte bedriftene har. Som i fjorårets undersøkelse er de imidlertid like tilfredse med veiledningen og oppfølgingen de får.

Tabell 2: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for myke indikatorer (Etter 2012-resultater i parentes)

Indikator	Gründerbedrifter	Etablerte bedrifter	Signifikans
Samlet bidrag til samarbeid	3,6 (3,4)	3,1 (2,8)	0,000 (0,000)
Samlet bidrag til kompetanse	3,6 (3,3)	2,7 (2,5)	0,000 (0,000)
Samlet bidrag til atferdsendring	2,6 (2,6)	2,1 (2,0)	0,000 (0,000)
Samlet bidrag til innovasjon	2,9 (3,1)	2,4 (2,1)	0,000 (0,000)

Kilde: Oxford Research AS

Resultatene i tabellen over viser tydelig at gründerbedriftene evner å få mer ut av sine prosjekter i form av at de samarbeider med flere ulike aktørtyper, de får større utbytte kompetansemessig på flere områder, de endrer sin adferd og oppnår innovasjon på flere områder. Dette mener vi i hovedsak skyldes at gründerbedriftene har et svakere ressursgrunnlag for utvikling av sine virksomheter. Ser vi derimot på indikatorene for hovedområder for innovasjon, er det slik at de etablerte bedriftenes prosjekter i større grad fører til utvikling av nye produksjonsprosesser eller effektivisering/forbedring av eksisterende produksjonsprosesser, altså prosessinnovasjon, enn hva tilfellet er for gründerbedriftene.

Tabell 3: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Resultater for harde indikatorer (Etter 2012-resultater i parentes)

Indikator (i hvilken grad har prosjektet ført til...)	Gründerbedrifter	Etablerte bedrifter	Signifikans
Økt omsetning (andel som svarer skår 4 eller 5)	38 % (44 %)	43 % (41 %)	0,018 (0,021)
Økt eksport (andel som svarer skår 4 eller 5)	15 % (17 %)	14 % (10 %)	0,726 (0,000)
Bedret lønnsomhet (andel som svarer skår 4 eller 5)	35 % (38 %)	42 % (40 %)	0,043 (0,024)
Bedret overlevelsesmulighet (andel som svarer skår 4 eller 5)	59 % (60 %)	55 % (55 %)	0,053 (0,000)

Kilde: Oxford Research AS
 Note: I tabellen vises andelen for skår 4 eller 5, kalt «Høy» i rapporten. Det er imidlertid ikke alltid denne verdien som fører til statistisk signifikante forskjeller. Dette kan også skyldes fordelingen av skår 1 og 2 (lav) og 3 (middels)

Det er også noen forskjeller med hensyn til hva bedriftene oppnår av økonomiske resultater fra sine prosjekter. Dette skyldes trolig også at bedriftene har et ressursmessig ulikt utgangspunkt. Vi merker oss at de etablerte bedriftenes prosjekter bidrar til bedret lønnsomhet i større grad enn gründerbedriftenes og at forskjellene i bidrag til økt eksport ikke lengre er signifikante.

Tabell 4: Gründerbedrifter vs. etablerte bedrifter: Effektrealisering (Etter 2012-resultater i parentes)

Indikator	Gründerbedrifter	Etablerte bedrifter	Signifikans
Ja, effektene er i hovedsak realisert	50 % (58 %)	64 % (66 %)	0,000 (0,007)
Nei, forventer effektene først innen 2 år fra nå	31 % (25 %)	20 % (17 %)	
Nei, forventer effektene først etter 2 år eller mer	11 % (11 %)	10 % (10 %)	
Nei, forventer ikke vesentlige effekter	8 % (6 %)	6 % (5 %)	
Kilde: Oxford Research AS			

Vi ser at gründerbedriftene i mindre grad enn de etablerte bedriftene har hentet ut effektene av sine prosjekter, som igjen trolig skyldes at de har et generelt dårligere ressursgrunnlag.

Både de etablerte og gründerbedriftene har høy addisjonalitet (henholdsvis 64 og 65 prosent). Det innebærer at Innovasjon Norge spiller en viktig rolle for å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling for begge gruppene.

2.4 OPPDRAGSTYPENE

I årets undersøkelse er oppdragstype en ny bakgrunnsvariabel. Denne har vi benyttet for å se nærmere på hva som oppnås av resultater innenfor de ulike oppdragstypene. Våre analyser i kapittel 15 viser at resultatene som oppnås innen de ulike oppdragene, kan tolkes som gode svar på bestillingen fra eierdepartementene og de politiske målsetningene som hvert av dem har:

- **Låne- og Landbruksoppdraget.** Disse to oppdragene bidrar først og fremst til prosess-innovasjoner og styrking av økonomien til virksomhetene. Dette er i tråd med prioriteringene til Landbruks- og Matdepartementet.
- **Distriktsoppdraget.** Prosjektene her bidrar både til utvikling av de «myke» indikatorene samtidig som de også bidrar til den økonomiske utviklingen i bedriftene. Med andre ord bidrar prosjektene til bedriftsutvikling samtidig som fordelingsdimensjonen ivaretas. Dette innebærer både at en bidrar til å realisere målene innen innovasjonspolitikken og Kommunal- og moderniseringsdepartementets distrikts- og regionalpolitiske målsetninger.
- **Innovasjonsoppdraget.** Prosjektene her bidrar både til utvikling av de «myke» indikatorene samtidig som de også bidrar til den økonomiske utviklingen i bedriftene. Det er en vesentlig høyere andel prosjekter med radikale innovasjoner her, noe som fører til at det tar lengre tid å realisere de fulle effektene. «Oppsiden» kan imidlertid være betydelig når det gjelder verdiskapingen på sikt. Resultatene er dermed i god overenstemmelse med Nærings- og Fiskeridepartementets mål for innovasjonspolitikken.

Både innen Distrikts- og Innovasjonsoppdraget nyanseres resultatene når vi gjør analyser med utgangspunkt i etablerte bedrifter og gründerbedrifter.

2.4.1 Etablerte bedrifter

Blant de etablerte bedriftene er det forskjeller i resultatene på flere indikatorer enn det er for gründerbedriftene, men de absolutte resultatforskjellene er mindre enn hva som er tilfellet for gründerbedriftene.

Det er mest interessant å merke seg at det samlede innovasjonsbidraget er høyere i Distriktsoppdraget enn for Innovasjonsoppdraget, mens prosjektene innen Innovasjonsoppdraget fokuserer på prosjekter med mer radikale innovasjoner på et mer spisset området. Slikt sett er risikoprofilen for Innovasjonsoppdraget annerledes. Risikoen er høyere og det tar lengre tid å oppnå resultatene, men prosjektene har en stor verdiskapingsmessig «oppside».

For Distriktsoppdraget er det en sikrere profil på porteføljen. Prosjektene har betydning for den økonomiske utviklingen i bedriftene og de bidrar til innovasjoner på et bredt spekter av områder. Innovasjonshøyden er imidlertid lavere, noe som gjør at det går noe raskere å realisere de fulle effektene av prosjektene. Realiseringshastigheten er imidlertid ikke så mye raskere enn for Innovasjonsoppdraget. Dette reiser spørsmål ved om det er mulig å øke innovasjonshøyden for prosjektene innen distriktsoppdraget. En analyse som Oxford Research gjennomførte for en del år siden viste at det er vanskelig å heve kravet til innovasjonshøyde uten at det går vesentlig ut over prosjekttilfanget og fordelingsprofilen. Slik Oxford Research ser det, er dermed en god balanse mellom verdiskapingsbidrag og fordelingsmessige hensyn innen Distriktsoppdraget.

2.4.2 Gründerbedrifter

For gründerbedriftene er det resultatforskjeller på færre indikatorer enn for de etablerte bedriftene, men de absolutte forskjellene er større. Gründerbedriftene innen Innovasjonsoppdraget skårer signifikant høyere både for prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, adferdsendringer og innovasjon. Særlig er forskjellen stor når det gjelder innovasjonsbidraget og innovasjonshøyden. Det er en vesentlig høyere andel prosjekter med radikale innovasjoner her. Dette gjør at den framtidige verdiskapingen kan bli høy, men risikoen er relativt høy.

Innen Distriktsoppdraget er resultatene for gründerbedriftene annerledes. Tilfanget av gründere med prosjekter som har et høyt innovasjonsnivå er mindre, noe som gjør at den gjennomsnittlige innovasjonshøyden blir mye lavere. I tillegg er fordelingsaspektet mer sentralt innen Distriktsoppdraget. Skal en lykkes i å realisere gründerprosjekter også i mindre sentrale deler av det distriktpolitiske virkeområdet, er det nødvendig å nedprioritere innovasjonshøyden. I disse områdene er verdien av hver enkelt arbeidsplass høy. Dette betyr ikke at det er umulig å gjøre noe fra Innovasjon Norges side. En kan både jobbe aktivt for å rekruttere gründere og bruke rådgivning/veiledning for å utvikle prosjektene. Dette er noe som Innovasjon Norge gjør, men gjennom de nye kunderådgiverne er det mulig å profesjonalisere dette arbeidet ytterligere.

3. Innledning og bakgrunn

Oxford Research har gjennomført denne Kundeeffektundersøkelsen blant bedrifter som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2013. Kundeeffektundersøkelsene består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at tilsagnet fra Innovasjon Norge er gitt, mens etterundersøkelsen gjennomføres 4 år etter. Den foreliggende undersøkelsen er dermed en etterundersøkelse av de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2013. Førundersøkelsen ble gjennomført av Pöyry Management Consulting (Norway) AS i 2014 og er den siste av deres førundersøkelser.

Den foreliggende etterundersøkelsen bygger på data fra 1620 bedrifter. Disse er intervjuet ved hjelp av et web-basert spørreskjema eller per telefon i perioden mars til mai 2017. Denne etterundersøkelsen følger opp førundersøkelsen av alle bedrifter som i 2013 mottok støtte fra Innovasjon Norge. Gjennom førundersøkelsen kan en si noe om de kortsiktige effektene av Innovasjon Norges innsats og bedriftenes forventning til effekter, mens en gjennom etterundersøkelsen vil være i stand til å si noe mer om de effekter som har blitt realisert i løpet av den 4-årsperioden som er gått fra tilsagnet ble gitt.

I motsetning til etterundersøkelsen for 2011-kullet, som ble sendt til alle som var valgt ut for å delta i førundersøkelsen for dette kullet, uavhengig av om de hadde besvart denne eller ikke, er det – som i fjorårets etterundersøkelse - kun de bedriftene som svarte på førundersøkelsen for 2013-årgangen som er intervjuet i denne etterundersøkelsen. Erfaringen med gjennomføringsmåten som ble benyttet i etterundersøkelsen for 2011-kullet var at den ikke ga et bedre datagrunnlag for analysene.

3.1 HENSIKTEN MED UNDERSØKELSEN

Dette er den åttende etterundersøkelsen som gjennomføres av Oxford Research for Innovasjon Norge. Det er imidlertid gjennomført kundeeffektundersøkelser siden 1994, i starten i regi av SND. Undersøkelsen bygger på det samme metodiske grunnlaget som tidligere etterundersøkelser. Denne etterundersøkelsen omfatter store deler av Innovasjon Norges aktivitet, inkludert en rekke av programsatsingene.

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål:

- Et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene.
- Et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter.

Innovasjon Norge har et mål- og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder evalueringer generelt og kundeeffektundersøkelser mer spesielt.

Kundeeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere en analyse som ”står på egne ben”, samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalueringer.

3.2 INNOVASJON NORGES MÅLSETNINGER

I juni 2012 ble det vedtatt nye mål for Innovasjon Norge i forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 22 (2011-2012). Disse er lagt til grunn i denne etterundersøkelsen.

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter.

Delmål:

1. Flere gode gründere
2. Flere vekstkraftige bedrifter
3. Flere innovative næringsmiljøer

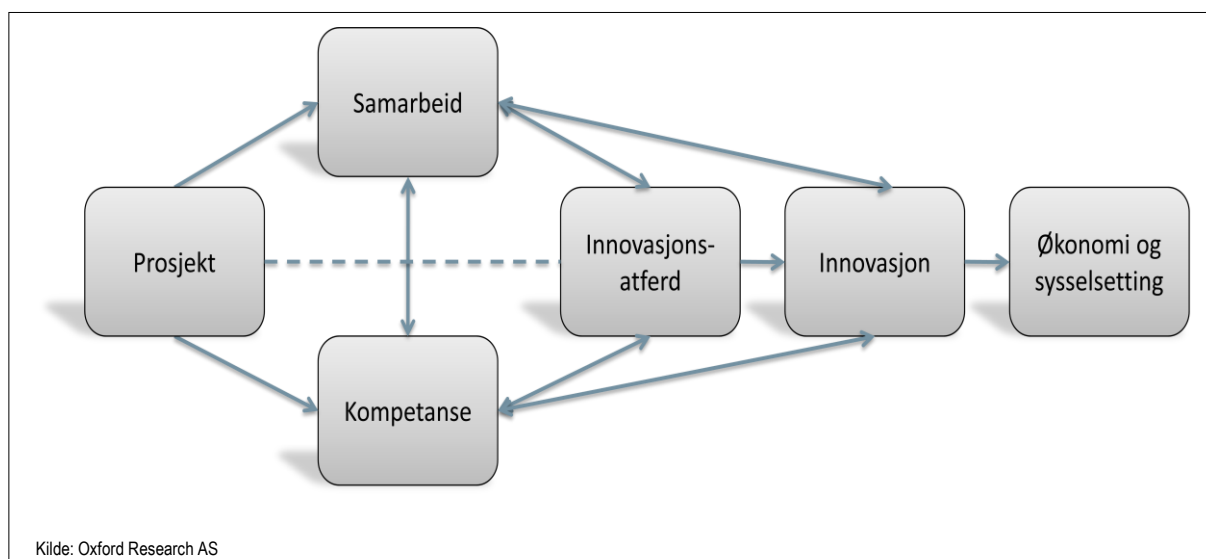
3.3 VÅR ANALYSEMODELL

Førundersøkelsene har tidligere vist at egenskaper og kjennetegn ved prosjektene (finansiell støtte, rådgivning og annen tilrettelegging) og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente.

Både samarbeid, kompetanse, innovasjonsadferd og innovasjon representerer mellomliggende effekter som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt. Når det gjelder verdiskaping, bidrar Innovasjon Norge indirekte til dette gjennom å legge til rette for samarbeid og kompetanseutvikling. Økt samarbeid og kompetanse bidrar primært til verdiskaping gjennom ulike innovasjoner. Dette fører til at det vil ta lengre tid å oppnå økt verdiskaping gjennom denne type tiltak. Tiltakene kan imidlertid ha stor betydning for verdiskapingen på sikt. For Innovasjon Norges del blir det dermed om å gjøre å finne en fornuftig avveining mellom hva som gir langsiktige bidrag og hva som bidrar på kort sikt.⁴

⁴ For en dypere diskusjon av Innovasjon Norges bidrag til bedrifters verdiskaping, viser vi til rapporten: Hurtigvirkende kur - Kundeeffektundersøkelse blant bedrifter som mottok støtte i 2009. Rapporten kan lastes ned her: <http://www.oxford.no/>

Figur 2: Analysemodell for kundeeffektundersøkelsen

På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse og samarbeid gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling.

I det videre vil Oxford Research benytte den skisserte modellen for å strukturere analysen av resultatene. Modellen vil også bli benyttet for å illustrere overganger til nye områder i undersøkelsen.

3.4 TJENESTER SOM OMFATTES AV UNDERSØKELSEN

Innovasjon Norge forvalter og tilbyr en rekke ulike former for bidrag til bedrifter og entreprenører. En fellesbetegnelse for dette er tjenester. I tabellen under presenteres de tjenestene som er med i etterundersøkelsen for 2013-kullet. Tildelt beløp per tjeneste i 2013 er angitt i kr.

Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er om lag kr. 6,45 milliarder. Til sammen ble det gitt tilsagn om i underkant av kr. 6,85 milliarder i 2013.⁵ Dette betyr at undersøkelsen omfatter 94 prosent av samlede tilsagn fra Innovasjon Norge i 2013.

De tjenestene som ikke er med i undersøkelsen er i hovedsak knyttet til profilering og ulike kompetanse- og rådgivningstjenester, garantier samt kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. I tillegg er nettverksprogrammene utelatt fra undersøkelsen (for eksempel er verken Arena- eller NCE-programmet med). Grunnen til at disse tjenestene holdes utenfor, er primært at undersøkelsesopp- legget i mindre grad passer for disse tjenestene, og at man har egne effektmålinger for disse.

⁵ Innovasjon Norge Årsrapport 2013 – Vedlegg til årsrapporten, tabell Totale finansieringstjenester BRUTTO tilsagn, side 111

Tabell 5: Tjenester som inngår i undersøkelsen

Tjenester	2013 i kroner	2012 i kroner	2011 i kroner
Bioenergiprogrammet	15 300 000	42 000 000	50 786 671
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	13 600 000	13 200 000	12 206 763
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	171 200 000	118 200 000	165 745 883
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	1 464 200 000	1 118 900 000	884 144 200
Design rådgivning**	-	-	-
Etablererstipend (KRD)	109 800 000	113 200 000	110 523 945
Etablererstipend (NHD)	78 100 000	71 100 000	30 935 000
FRAM**	-	-	-
IFU/OFU	295 600 000	285 700 000	280 846 500
Internasjonal Vekst	900 000	900 000	
IPR-rådgivning**	-	-	-
Lavrisikolån	592 300 000	552 800 000	756 128 100
Lavrisikolån - GFL-flåte	1 081 000 000	570 300 000	187 002 500
Lavrisikolån - Landbrukslån	933 700 000	653 400 000	449 885 910
Marint verdiskapingsprogram	23 100 000	39 300 000	88 963 500
Miljøteknologi	228 100 000	200 200 000	192 797 000
Risikolån - Distriktsrettede	271 300 000	208 900 000	207 073 500
Risikolån - Innovasjonslån	333 600 000	260 000 000	317 312 500
Tilskudd - Distriktsrettede	566 200 000	442 000 000	380 274 366
Tilskudd - Landsdekkende	170 700 000	64 600 000	41 998 300
Trebasert innovasjonsprogram	53 400 000	37 300 000	19 691 750
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv	49 900 000	44 900 000*	
Total	6 452 000 000	4 792 000 000	4 176 316 388

Kilde: Pöyry og Oxford Research AS
 Note: * Samlet tildeling for Lokalmatprogrammet og Verdiskapingsprogrammet for reindrift, to forløpere til Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv
 ** For rådgivnings- og kompetansetjenestene er det ikke registrert tildelt beløp til kundene

Del 1: Metode

4. Undersøkelsesdesign

I dette kapitlet vil vi presentere metoden og undersøkelsesdesignet som ligger til grunn for etterundersøkelsen av 2013-årgangen.

Kundeffektundersøkelsene gjennomføres som nevnt ved at bedrifter som får et tilsagn fra Innovasjon Norge, blir spurt to ganger; første gang året etter tilsagnet ble gitt (førundersøkelse) og andre gang fire år etter (etterundersøkelse).

4.1 BAKGRUNNSVARIABLER I UNDERSØKELSEN

Følgende bakgrunnsvariabler benyttes gjennomgående i analysene:

- Navn på tjeneste som har støttet prosjektet
- Bedriftsalder
- Oppdragstype

Bedriftsalder ble innført som bakgrunnsvariabel i etterundersøkelsen 2009. Den skiller mellom bedrifter som er yngre enn tre år i året de søkte om støtte fra Innovasjon Norge (gründere) og de som er eldre enn tre år i søknadsåret (etablerte bedrifter).

Oppdragstype er en ny bakgrunnsvariabel i årets etterundersøkelse og ble innført som bakgrunnsvariabel i Førundersøkelsen for 2016. Dette er den samme variabelen som SSB benytter i sine samfunnseffektanalyser for Innovasjon Norge og den fordeler de ulike tjenestene (egentlig de bakenforliggende virkemiddelkodene) på de fire ulike oppdragstypene:

- Distriktsoppdraget
- Innovasjonsoppdraget
- Låneoppdraget
- Landbruksoppdraget

Denne variabelen er etter vår vurdering godt egnet til å beskrive ulike egenskaper ved tjenestepor-
tefølgen til Innovasjon Norge som vi tidligere ikke har sett så tydelig. Fordelingen av tjenester på oppdragstypene er vist i neste tabell.

I tillegg til tjeneste, bedriftsalder og oppdragstype, analyserer vi datamaterialet ut ifra en rekke andre bakgrunnsvariabler der hvor dette er interessant og relevant. Disse variablene dreier seg i hovedsak om næringstilhørighet og geografi, og da spesielt distriktspolitisk virkeområde (DPV).

4.2 POPULASJON OG RESPONDENTER SOM INNGÅR I UNDERSØKELSEN

Alle enhetene som inngår i undersøkelsens problemstillinger, utgjør undersøkelsens populasjon. Populasjonen er altså de bedriftene vi ønsker å si noe om, det vil si alle de bedriftene som har mottatt tjenester fra Innovasjon Norge i 2013 som omfattes av Kundeffektundersøkelsen.

Bedrifter som har mottatt flere typer tilsagn i løpet av 2013, inngår kun i undersøkelsen for ett av disse tilsagnene. Bedriften blir beholdt i tilknytning til den tjenesten eller programmet som har færrest tilsagnsmottakere for å sikre et akseptabelt antall svar innen disse ”små” tjenestene.

Totalt inngikk 6767 tilsagn fordelt på 4278 bedrifter i førundersøkelsen for 2013 og Pöyry fikk inn 2202 svar. Disse fordelte seg som vist i tabellen under.

Tabell 6: Utvalg og svar i førundersøkelsen 2013

Oppdrag/tjenester	Utvalg førundersøkelsen 2013	Svar førundersøkelsen 2013
DISTRIKTSOPPDRAGET	1347	724
Etablerertilskudd (KRD)	314	194
FRAM	257	90
Risikolån - Distriktsrettede	77	46
Tilskudd - Distriktsrettede	699	394
INNOVASJONSOPPDRAGET	1458	636
Design rådgivning	109	33
Etablerertilskudd (NHD)	207	129
IFU/OFU	210	112
Internasjonal Vekst	324	88
IPR-rådgivning	216	66
Marint verdiskapingsprogram	40	18
Miljøteknologi	46	26
Risikolån - Innovasjonslån	81	47
Tilskudd - Landsdekkende	225	117
LÅNEOPPDRAGET	418	210
Lavrisikolån - GFL-flåte	58	23
Lavrisikolån - Landbrukslån	297	156
Lavrisikolån	63	31
LANDBRUKSOPPDRAGET	1055	632
Bioenergiprogrammet	40	21
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	91	57
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	232	154
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	564	333
Trebasert innovasjonsprogram	76	35
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv	52	32
Total	4278	2202
Kilde: Oxford Research AS		

4.3 DATAINNSAMLING

Opplegget for datainnsamling for årets undersøkelse er det samme som i forrige års etterundersøkelse. Oxford Research har selv stått som ansvarlig for den web-baserte spørreundersøkelsen og har benyttet Polarfakta til datainnsamling ved hjelp av telefon, på lik linje med etterundersøkelsene av årgangene før 2011 og i 2012. Datainnsamlingen ble foretatt i perioden mars til mai 2016.

Spørreskjemaet ble sendt ut i e-posts form til alle bedrifter og personer som inngikk i undersøkelsen. Som beskrevet over, var dette i utgangspunktet alle bedrifter og personer som besvarte Pöyrys førundersøkelse for 2013-årgangen, altså 2202 bedrifter og personer. Selv om flere av disse ble identifiserte som ikke aktive foretak i forkant av utsendelse av undersøkelsen, valgte Oxford Research denne gang, til tross for at kontaktpersonene i større grad vil være vanskelige å nå, å sende undersøkelsen også til disse. Årsaken til dette er at slike virksomheter, som i mange tilfeller vil bli betraktet som mislykkede, også vil kunne gi interessant informasjon om hva Innovasjon Norge og deres tjenester har bidratt med i disse virksomhetenes utvikling.

4.3.1 Purrerutiner

Alle bedrifter som ikke hadde svart over internett innen angitt frist, ble purret to ganger via e-post ved fristens utløp. Ved svarfristens utløp overtok Polarfakta datainnsamlingen, og respondentene ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige/inaktive.

Alle kunder som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta. Denne oppfølgingen skjedde gjennom både fasttelefon, mobiltelefon, og e-post. Intervjuerne har også forsøkt å nå aktuelle respondenter på kveldstid, der dette har vært hensiktsmessig. Dette gjelder spesielt respondenter innenfor primærnæringene.

Der Polarfakta fant feil telefonnummer på intervjuobjektet, ble det benyttet alternative kilder for å spore opp nye nummer; internett og diverse nummeropplysningstjenester.

4.4 SVAR OG FRAFALL

Utvalget var som nevnt på 2202 bedrifter (2392 i 2012, 3449 i 2011, 2741 i 2010, 2650 i 2009, 2365 i 2008 og 1465 i 2007). Av disse var det 51 bedrifter/personer det ikke var mulig å oppnå kontakt med fordi kontaktpersonen hadde sluttet, fordi bedriften var blitt solgt eller at det – til tross for flere forsøk – ikke var mulig å finne rett telefonnummer. Videre var det 51 tilfeller hvor det i etterkant av utsendelse av spørreskjema ble avdekket at bedriften var konkurs, slettet, oppløst, oppløst for fusjon eller under avvikling.

Dersom man ser bort fra de som ikke var mulig å komme i kontakt med, gir det et potensial for 2082 intervjuer. Tabellen under viser at det totalt ble gjennomført 1620 intervjuer. Dette gir en svarprosent på 77,8 prosent (73,0 i 2012, 40,7 i 2011, 77,8 i 2010, 69,5 i 2009, 73,2 i 2008, 79,1 i 2007).

Tabell 7: Svar og frafall totalt i etterundersøkelsen 2013

	Antall	Prosent
Utvalg	2202	
Konkurs/ slettet/ oppløst/ oppløst for fusjon/ inaktivt/under avvikling	69	
Kontaktperson sluttet, syk, i permisjon/bedrift solgt/feil tlf.nr	51	
Potensielle intervjuer	2082	100 %
Utførte intervju	1620	77,8 %
Nekt	5	
Ufullstendige besvarelser	16	
Ikke svar	441	
Kilde: Oxford Research AS		

Tabellen under viser svarprosenten per tjeneste i etterundersøkelsen for 2013-årgangen.

Tabell 8: Svar og frafall i etterundersøkelsen 2012 etter tjeneste

Tjeneste	Utvalg	Konkurs/ slettet/ oppløst/ oppløst for fusjon	Kontaktperson sluttet, død, bedrift solgt/feil tlf.nr	Potensielle Intervju	Utførte intervju	Andel utførte intervju	Nekt	Ikke svar/ufullstendige svar
Bioenergiprogrammet	21	0	0	21	15	71,4 %	1	5
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	57	1	0	56	43	76,8 %	0	13
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	154	2	2	150	107	71,3 %	0	43
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	333	0	7	326	237	72,7 %	0	89
Design rådgivning	33	0	1	32	29	90,6 %	0	3
Etablerertilskudd (KRD)	194	10	5	179	146	81,6 %	0	33
Etablerertilskudd (NHD)	129	6	4	119	99	83,2 %	0	20
FRAM	90	1	2	87	70	80,5 %	0	17
IFU/OFU	112	3	2	107	94	87,9 %	1	12
Internasjonal Vekst	88	4	8	76	57	75,0 %	1	18
IPR-rådgivning	66	7	3	56	46	82,1 %	0	10
Lavrisikolån	31	0	0	31	26	83,9 %	0	5
Lavrisikolån - GFL-flåte	23	0	0	23	16	69,6 %	0	7
Lavrisikolån - Landbrukslån	156	0	3	153	111	72,5 %	0	42
Marint verdiskapingsprogram	18	2	0	16	14	87,5 %	0	2
Miljøteknologi	26	0	0	26	21	80,8 %	0	5
Risikolån - Distriktsrettede	46	1	2	43	35	81,4 %	0	8
Risikolån - Innovasjonslån	47	0	1	46	39	84,8 %	1	6
Tilskudd - Distriktsrettede	394	24	6	364	276	75,8 %	0	88
Tilskudd - Landsdekkende	117	7	4	106	85	80,2 %	1	20
Trebasert innovasjonsprogram	35	1	0	34	28	82,4 %	0	6
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv	32	0	1	31	26	83,9 %	0	5
Total	2202	69	51	2082	1620	77,8 %	5	457
Kilde: Oxford Research AS								

Som tabellen over viser, er det en forskjell i andelen utførte intervjuer mellom de ulike tjenestene. Den laveste andelen ble oppnådd for Lavrisikolån - GFL-flåte (70 prosent), mens vi klarte å nå 91 prosent av mottagerne av Design rådgivning. Alt i alt betrakter vi svarprosentene som svært tilfredsstillende.

4.5 VEKTING AV UTVALGET

Utvalget ble i førundersøkelsen trukket disproporsjonalt, det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike tilsagnenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn på hver enkelt tjeneste. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene. I grove trekk kan man si at de tjenestene med relativt få tildelinger er overrepresentert, mens de store tjenestene målt i antall tildelinger er underrepresentert.

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en vekting av utvalgsresultatene for å korrigere for disse skjevhetene. Vektingen vil redusere feilene som skjevheten i svarene innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyldes underrepresentasjon av store tjenester, og overrepresentasjon av små. Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker ikke fordelingen mellom tjenestene. Vektingen er vist i tabellen under.

Tabell 9: Vekting etter tjeneste

Tjeneste	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bioenergiprogrammet	48	0,71 %	15	0,93 %	0,77
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	110	1,63 %	43	2,65 %	0,61
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	420	6,21 %	107	6,60 %	0,94
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	1542	22,79 %	237	14,63 %	1,56
Design rådgivning	136	2,01 %	29	1,79 %	1,12
Etablerertilskudd (KRD)	397	5,87 %	146	9,01 %	0,65
Etablerertilskudd (NHD)	236	3,49 %	99	6,11 %	0,57
FRAM	283	4,18 %	70	4,32 %	0,97
IFU/OFU	235	3,47 %	94	5,80 %	0,60
Internasjonal Vekst	419	6,19 %	57	3,52 %	1,76
IPR-rådgivning	242	3,58 %	46	2,84 %	1,26
Lavrisikolån	83	1,23 %	26	1,60 %	0,76
Lavrisikolån - GFL-flåte	122	1,80 %	16	0,99 %	1,83
Lavrisikolån - Landbrukslån	450	6,65 %	111	6,85 %	0,97
Marint verdiskapingsprogram	46	0,68 %	14	0,86 %	0,79
Miljøteknologi	49	0,72 %	21	1,30 %	0,56
Risikolån - Distriktsrettede	119	1,76 %	35	2,16 %	0,81
Risikolån - Innovasjonslån	101	1,49 %	39	2,41 %	0,62
Tilskudd - Distriktsrettede	1254	18,53 %	276	17,04 %	1,09
Tilskudd - Landsdekkende	307	4,54 %	85	5,25 %	0,86
Trebasert innovasjonsprogram	103	1,52 %	28	1,73 %	0,88
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv	65	0,96 %	26	1,60 %	0,60
Total	6767	100 %	1620	100 %	1,00

Kilde: Oxford Research AS

For å beregne vektene for den enkelte tjeneste, må en kjenne fordelingen mellom disse i populasjonen og i utvalget. For hver av tjenestene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører den aktuelle tjenesten eller det aktuelle programmet. Når det for eksempel gjelder Internasjonal Vekst, ser vi av tabellen over at de står for 6,19 prosent av tiltakene i populasjonen, men bare 3,52 prosent av svarene. Dermed blir vekten $6,19/3,52=1,76$. Er vekten over 1 innebærer dette at tiltaket er underrepresentert. Tilsvarende får mottakerne av Miljøteknologi, som er overrepresentert i svarene, vekten 0,56. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene i undersøkelsen.

4.6 UNDERSØKELSENS STYRKER OG SVAKHETER

Kundeeffektundersøkelsen dekker i alt 25 ulike tjenester, og omfatter store deler av organisasjonens ressursbruk. Innovasjon Norges tjenester spenner imidlertid vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste har sin egen innretning på disse og flere andre områder. I forhold til i hvilken grad kundeeffektundersøkelsen er egnet til å vurdere Innovasjon Norges aktivitet, kan det argumenteres langs to dimensjoner:

- Innovasjon Norge har et hovedmål fastsatt av Stortinget og Regjeringen. Målet søkes realisert gjennom å tilby et antall forskjellige tjenester til kundene. Hver for seg kan tjenestene ha ulike prioriteringer, men summen av disse vil være et godt grunnlag for å vurdere hvorvidt Innovasjon Norge som helhet når sitt mål. Helhetsbetraktninger basert på kundeeffektundersøkelsen er derfor relevante, selv om tall på totalnivå tilslører naturlige og til dels ønskede ulikheter mellom tjenestene.
- Innovasjon Norges tjenester er så ulike at aggregerte betraktninger ikke blir relevante. Analysene av kundeeffektundersøkelsen må primært gjøres på tjeneste- og programnivå fordi gjennomsnittstallene tilslører en naturlig variasjon mellom tjenestene.

Etter vår oppfatning inneholder begge disse resonnementene gode poenger. Analysen av kundeeffektundersøkelsen er derfor søkt balansert slik at gjennomsnittbetraktninger er brukt der det oppfattes å være relevant, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjenesten og det enkelte programmet. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester, vil det jo i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetraktninger på tvers av tjenestene vil derfor være relevante, men det er naturligvis viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på en mer omfattende undersøkelsesdesign enn det kundeeffektundersøkelsen gjør.

Tilfredshet kan ses på som forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte tjeneste og det enkelte programmet som omfattes.

Undersøkelsen baserer seg på subjektive vurderinger. Dette medfører at datamaterialet er utsatt både for strategisk svargivning og for svar som ikke er eksakte. Dette tas hensyn til i tolkning og i analysen av datamaterialet. I tillegg fokuseres det sterkt på utviklingen i resultater over tid. Om man antar at feilkildene er stabile, vil disse trendene gi et konsistent resultat.

4.6.1 Vurdering av datamaterialet og analyse

Feilmarginen for et utvalg er et intervall som legges til/trekkes fra et utvalgsresultat som man med en spesifisert grad av sikkerhet kan regne med inneholder det riktige resultatet for hele populasjonen.

Feilmarginen for utvalget som helhet i denne etterundersøkelsen, er maksimalt +/- 2,1 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95 prosent (2,1 prosentpoeng i 2012, 2,5 prosentpoeng i 2011, 1,9 prosentpoeng i 2010, 2,1 prosentpoeng i 2009- og 2008-undersøkelsene og 2,8 prosentpoeng feilmargin i 2007-undersøkelsen). Dette er som ventet noe høyere enn i førundersøkelsen, noe som skyldes at antall svar i førundersøkelsen var større enn antall svar som ligger til grunn for etterundersøkelsen. Med færre svar øker feilmarginen.

Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig i de tilfeller der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Derfor bør man behandle resultatene for følgende tjenester med varsomhet:

- Marint verdiskapingsprogram
- Bioenergiprogrammet
- Lavrisikolån - GFL-flåte

Innenfor disse tjenestene må man være forsiktig med å trekke bastante konklusjoner, og fortrinnsvis benytte data til å indikere eventuelle funn. For disse tjenestene var det svært få bedrifter i utvalget, det vil si svært få bedrifter som svarte på Førundersøkelsen i 2013, henholdsvis 18, 21 og 23.

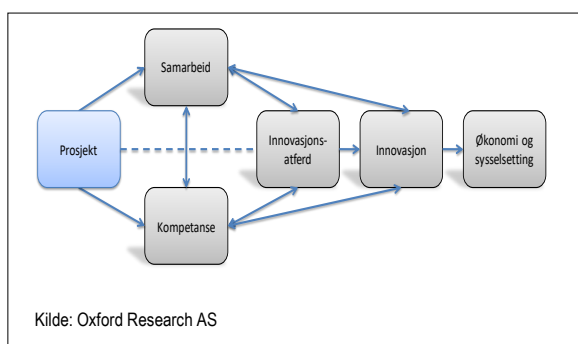
Del 2: Resultater

5. Om prosjektene

- 93 prosent av personene/bedriftene har brukt tilsagnet de fikk fra Innovasjon Norge, mot 91 prosent i 2012
- 47 prosent av bedriftene har mottatt veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet - 94 prosent av bedriftene er fornøyd med mottatt veiledning og oppfølging
- Andel høy addisjonalitet er på 64 prosent, som er en økning på to prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2012.

I dette kapittelet vil vi belyse overordnede kjennetegn ved prosjektene. Dette inkluderer blant annet bruk av tilsagn, hvorvidt prosjektene har mottatt støtte flere ganger, vurderinger av rådgivning, veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norges side samt addisjonalitet.

Figur 3: Om prosjektene

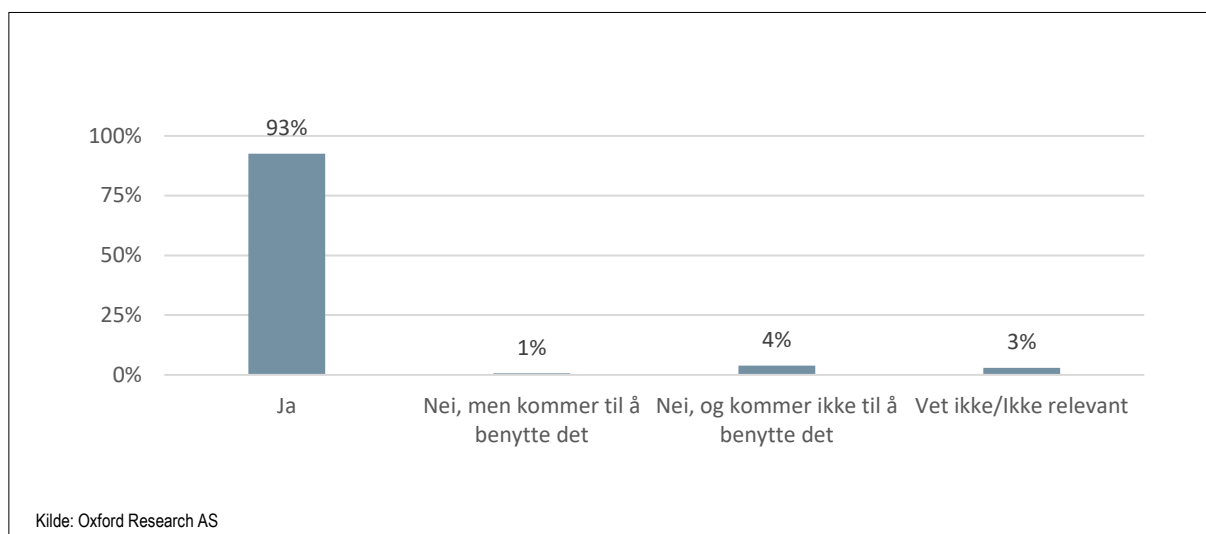

5.1 BRUK AV TILSAGN

Totalt fikk 1620 personer/bedrifter spørsmål om hvorvidt de har brukt tilsagnet de fikk fra Innovasjon Norge i 2012. Av disse har 93 prosent brukt dette tilsagnet, som er en økning fra 91 prosent i 2012-årgangen og 89 prosent i 2011-årgangen. Fremdeles er 2009-årgangen et topp-år hvor hele 94 prosent benyttet tilsagnet.

Variasjonen i bruken av tilsagn kan ha sammenheng med konjunktorene i nasjonaløkonomien, i 2009 var konsekvensene av finanskrisen sterke og det er mulig at flere bedrifter var mer avhengig av støtte. Det er spesielt interessant at så stor andel av kundene benyttet tilsagnet dette året på tross av at det i 2009 også var et veldig høyt antall tildelinger.

Figur 4: Har du/dere benyttet dere av tilsagnet? Prosent. (n: 1620)

5.2 STØTTE FLERE GANGER

De fleste bedriftene, nærmere bestemt 78 prosent (78 prosent i 2012-årgangen, 77 prosent i 2011- og 2010-årgangene), har kun fått støtte til prosjektet én gang, mens 22 prosent har fått støtte til prosjektet flere ganger. I gjennomsnitt har bedriftene som har fått støtte til prosjektet flere ganger, fått dette 3,0 ganger (2,7 ganger i 2012, 2,9 ganger i 2011 og 2,7 ganger i 2010).

Vi finner signifikante forskjeller på flere bakgrunnsvariabler for bedriftene når det gjelder hvorvidt de har mottatt støtte flere ganger. For det første er det slik at gründerbedrifter i større grad (31 prosent) har fått støtte flere ganger enn etablerte bedrifter (21 prosent). Videre ser vi at virksomheter som har mottatt tjenester innenfor Innovasjonsoppdraget i større grad (33 prosent) enn innenfor Distriktsoppdraget (23 prosent), Låneoppdraget (18 prosent) og Landbruksoppdraget (15 prosent) har fått støtte til sitt prosjekt mer enn en gang.

Videre er det tydelig at virksomheter som har prosjekter som fokuserer på vareinnovasjoner med høy innovasjonshøyde og som har benyttet flere mekanismer til å beskytte sin IPR, i større grad enn mindre innovative prosjekter har fått støtte flere ganger.

Vi finner også at bedrifter hjemmehørende i Storbyregioner, målt enten ved hjelp av BA- eller KMD-sentralitet, i snitt har mottatt støtte flere ganger enn andre bedrifter, samt at virksomheter lokalisert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet i større grad har mottatt støtte flere ganger enn virksomheter lokalisert innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det er også slik at bedrifter i de kompetanseintensive og da særlig de tjenesteytende næringene i snitt har mottatt støtte flere ganger enn bedrifter i de andre sektorene.

5.3 VEILEDNING OG OPPFØLGING

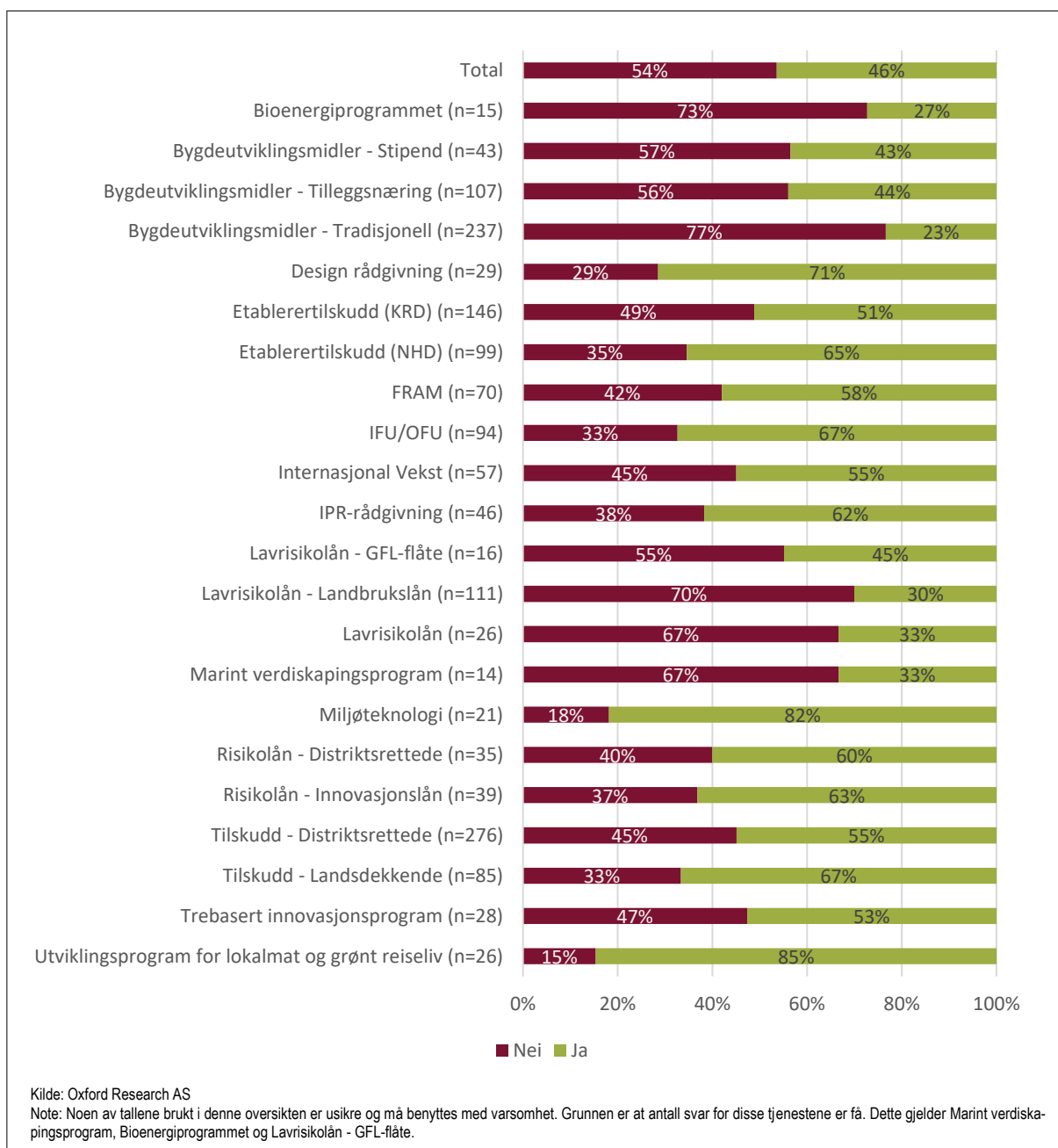
En av Innovasjon Norges viktigste oppgaver er å veilede og gi råd til sine kunder. Viktigheten av at kundebehandlerne har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å drive denne virksomheten overfor bedriftene, er derfor stor. Etter hvert som tiden går og man får prøvd ut de råd som gis av kundebehandlerne, kan imidlertid oppfatningen knyttet til kompetansen til Innovasjon Norges kundebehandlere endre seg. Bedriftene er derfor spurt om tilgangen til veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet.

5.3.1 Omfang av veiledning og oppfølging

47 prosent av bedriftene har fått veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet. Dette er omtrent på samme nivå som for 2012-årgangen, men en økning fra tidligere årganger (37 prosent i 2007, 35 prosent i 2008, 34 prosent i 2009, 35 prosent i 2010, 42 prosent i 2011 og 48 prosent i 2012). Dette kan tyde på at kundene i 2013-årgangen – som i fjorårets undersøkelse – har gjennomført komplekse prosjekter med relativt høy risiko og at de dermed fremstår som mer krevende kunder overfor Innovasjon Norge.

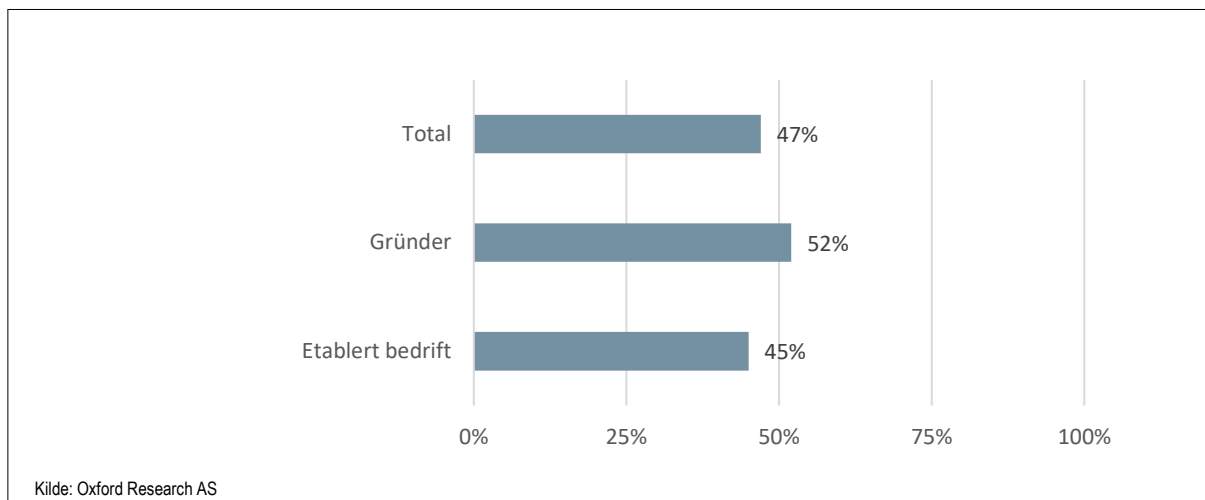
I figuren under ser vi at den høyeste andelen av de som har fått veiledning og oppfølging er innen Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (85 prosent) og Miljøteknologi (82 prosent) (79 prosent). Dette gir dermed et litt annet bilde enn i fjorårets undersøkelse, der tjenester som inneholder sterke elementer av rådgivning, som f.eks. Internasjonal Vekst og NAVIGATOR (ikke med i årets undersøkelse) skåret høyest. Vi finner også i årets undersøkelse slike tjenester høyt oppe på listen, med Design rådgivning (71 prosent) og IPR-rådgivning (62 prosent). Men også kunder som har mottatt tjenester som IFU/OFU og Tilskudd - Landsdekkende (begge 67 prosent) er krevende kunder som krever mye oppfølging fra Innovasjon Norges side. I den andre enden av skalaen med de laveste andelen som har fått veiledning og oppfølging finner vi – som i fjorårets undersøkelse – mottakere av Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (23 prosent) og Bioenergiprogrammet (27 prosent).

Figur 5: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn, per tjeneste. (n: 1382)

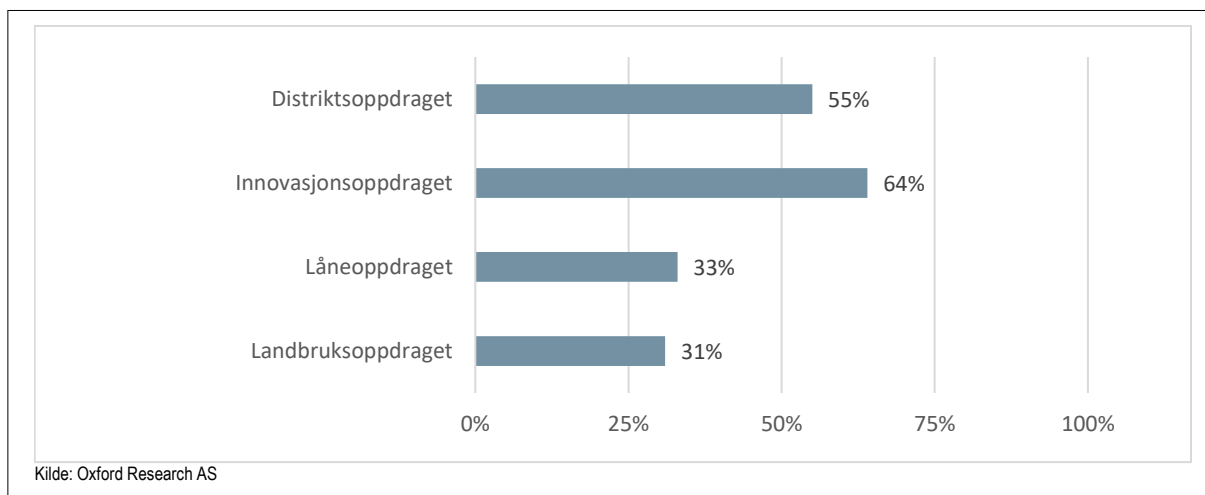
Videre analyser avdekker, som i fjorårets undersøkelse, en klar sammenheng mellom bedriftenes alder ved søknadstidspunktet og veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge. Gründerne (52 prosent, det samme som i 2012 og 2011 mot 43 prosent i 2010), har i høyere grad enn de etablerte bedriftene (45 prosent i 2013 og 2012, mot 39 prosent i 2011 og 31 prosent i 2010) mottatt veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge. Dette er illustrert i neste figur.

Figur 6: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn, etter bedriftsalder. (n: 1379)

En klar sammenheng finner vi også mellom oppdragstype og veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge. På den ene siden finner vi tjenestene under Innovasjonsoppdraget (64 prosent) og Distriktsoppdraget (55 prosent) med høye andeler kunder som har mottatt veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge. Langt lavere andeler finner vi for tjenestene under Landbruksoppdraget (31 prosent) og Låneoppdraget (33 prosent). Dette er vist i figuren under.

Figur 7: Andel som har mottatt veiledning og oppfølging etter tilsagn, etter oppdragstype. (n: 1376)

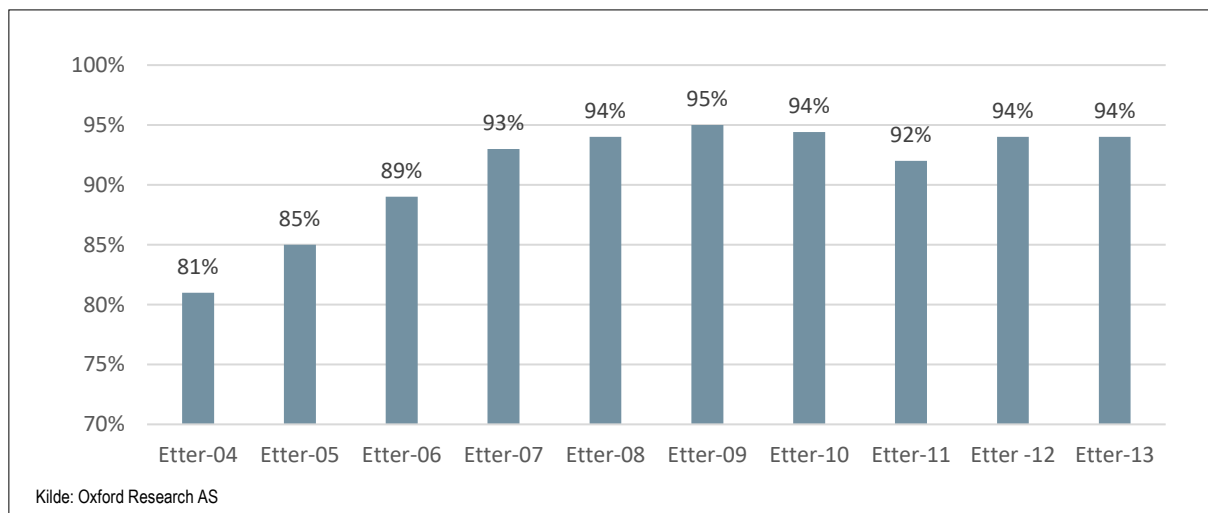

Ikke overraskende peker de forskjellene vi har diskutert over på at det er store forskjeller i veiledning og oppfølging av virksomhetene når vi ser nærmere på ulike bakgrunnsvariabler. Virksomheter med radikale innovasjonsprosjekter innenfor alle hovedområdene for innovasjon og som er lokalisert i tettbygde strøk utenfor det distriktpolitiske området og som i stor grad beskytter sin IPR ved hjelp av flere mekanismer er overrepresenterte på oppfølgingslisten til Innovasjon Norge også etter at støtten har blitt gitt.

5.3.2 Tilfredshet med veiledningen og oppfølgingen

Tilfredshet med den veiledningen og oppfølgingen som er gitt, er videre en viktig dimensjon som det er spurt om i undersøkelsen. Neste figur viser utviklingen på denne indikatoren over tid.

Figur 8: Tilfredshet med den veiledningen og oppfølgingen som er gitt, etterundersøkelsene 2004-2013. Andel. (n-2013: 642)

Som vi ser av figuren over, er nesten alle som mottar veiledning og oppfølging tilfredse. Etter en liten nedgang i 2011, er tilfredsheten i år tilbake på samme nivå som for 2007-2010-årgangene samt 2012.

I likhet med etterundersøkelsene for 2010 og 2011, men i motsetning til fjorårets undersøkelse, har vi ikke funnet store forskjeller mellom de ulike tjenestene hva angår tilfredshet med veiledning og oppfølging. Vi finner heller ingen vesentlige forskjeller med hensyn til bedriftenes næringsmessige eller geografiske tilhørighet, eller når det gjelder bedriftsalder. Vi finner at 8 prosent av gründerne (8 prosent i 2012, 11 prosent i 2011 og 9 prosent i 2010) ikke var tilfredse med oppfølgingen, mens 6 prosent av de etablerte bedriftene (6 prosent i 2012, 7 prosent i 2011 og 3 prosent i 2010) var misfornøyde. Heller ikke mellom oppdragstypene fremkommer det nevneverdige forskjeller i tilfredsheten. De eneste som skiller seg ut som mindre tilfredse enn andre kunder, er de mest driftsorienterte kundene som i minst grad har gjennomført utviklingsarbeid eller endringsprosesser for å fremme innovasjon i perioden 2014-2016. Disse forventer samtidig i langt større grad enn andre at prosjektet deres ikke vil medføre vesentlige effekter.

Vi har også spurt de som ikke har mottatt veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn om årsaken til hvorfor de ikke har mottatt dette. Her svarer 21 prosent av gründerne (19 prosent i 2012) at de ønsket veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge, mens 13 prosent av de etablerte bedriftene ønsket, men ikke fikk dette (8 prosent i 2012). Disse forskjellene er statistisk signifikante.

Statistisk signifikante forskjeller på dette spørsmålet finner vi også når vi ser på oppdragstype. Her ser vi langt større andeler av kunder som har fått støtte gjennom tjenester under Innovasjonsoppdraget (23 prosent) og Distriktsoppdraget (21 prosent) som ønsket, men ikke fikk veiledning og oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn, sammenlignet med tjenestene under Landbruksoppdraget (9 prosent) og Låneoppdraget (8 prosent).

5.4 INNSATSADDISJONALITET

Addisjonalt er en mer sentral indikator i førundersøkelsen enn i etterundersøkelsen. Den måles imidlertid i begge undersøkelsene.

Addisjonaltbegrepet brukes til å si noe om hvor nødvendig bruken av offentlige virkemidler er, det vil si hvilken forskjell har midlene utgjort? De tre vanligste formene for addisjonalt er innsats- (input), resultat- (output) og adferds- (behavioural) addisjonalt. Addisjonalt viser ikke bare i hvilken grad Innovasjon Norge kan legitimere sin ressursbruk ut fra et markedssvikts-perspektiv, men det benyttes også til å beregne effekter av støtten, spesielt i forhold til sysselsetting (se kapittel 12).

For å sikre effektiv bruk av samfunnets ressurser, er det et fokus i det norske virkemiddelapparatet på å måle effekter av ulike programmer og tiltak. Den mest ideelle effektmålingen vil være å måle forskjellen mellom en bedrift som fikk tilsagn og den samme bedriften uten tilsagnet på samme tid. Å måle slike kontrafaktiske hendelser er dessverre ikke mulig, men det finnes likevel en rekke metoder for å forsøke å svare på dette spørsmålet. En metode, for å få et inntrykk av den kontrafaktiske hendelsen, er å spørre. Dette er en type addisjonaltsmål, og spørsmålet i dagens undersøkelse er:

”Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt deg/bedriften dette tilbudet/støtten?”

Tabell 10: Addisjonalt

Addisjonalt	Hva ville skjedd med prosjektet dersom IN ikke hadde gitt støtte?
Lav	1. Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer, samme skala og tidsskjema
Middels	2. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
Middels	3. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema
Høy	4. Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
Høy	5. Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
	Vet ikke

Kilde: Oxford Research AS

Svar 1 kategoriseres som lav addisjonalt, svar 2 og 3 som middels addisjonalt og svar 4 og 5 kategoriseres som høy addisjonalt.

Addisjonalt er en mer sentral indikator i førundersøkelsen enn i etterundersøkelsen, fordi dette spørsmålet kan tolkes annerledes når det stilles i retrospekt. Hvor tilfreds kunden er med utfallet av prosjektet kan påvirke hva de svarer i etterundersøkelsen.

Innsatsaddisjonalt⁶ gir svar på om de som mottar et virkemiddel eller deltar i en offentlig initiert satsing virkelig har bruk for det, eller om det er slik at dette ville blitt gjennomført uansett. Høy innsatsaddisjonalt forutsetter imidlertid ikke nødvendigvis at det subsidierte prosjektet eller tiltaket er vellykket, da man fokuserer på ”input” og ikke på ”output” eller en adferdsdimensjon. Denne formen på addisjonalt er imidlertid ofte viktig for å legitimere offentlig virkemiddelbruk.

⁶ For en diskusjon av input-addisjonalt og innovasjon, se Georghiou og Clarysse (2006). En diskusjon av input-addisjonalt i måling av innsats mot bedrifter i Norge finnes bl.a. i Alsos et al. (2006).

Virkemidler er til for å korrigere en markedssvikt, altså hvor det er etterspørsel etter å gjennomføre noe, men ikke et tilbud.

I evalueringsstudier som legger **resultataddisjonalitet** til grunn, er det imidlertid viktig å avdekke hvorvidt offentlige intervensjoner stimulerer mottakerbedriftene til å realisere vellykkede prosjekter, nye varer, tjenester, prosesser og innovasjoner, som uten offentlig støtte ikke hadde blitt utviklet. Resultataddisjonalitet prøver med andre ord å beskrive tilleggseffekten på tjenester eller varer som kan tilskrives en offentlig satsing; altså: hva er kommet ut av deltakelse i programmet, som ellers ikke ville blitt realisert. De økonomiske indikatorene vi beskriver i kapittel 10 er indikatorer på resultataddisjonalitet. Kapittel 9 om innovasjon gir delvis indikasjon på resultataddisjonalitet (for eksempel om det er utviklet nye varer).

Adferdsaddisjonalitet er et mer komplekst begrep som ble introdusert delvis for å komplettere de to foregående addisjonalitetsbegrepene, og handler om i hvilken grad det oppstår forskjeller og endringer i bedriftens adferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon⁷. Adferdsaddisjonalitet handler om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar offentlig støtte/deltar i offentlig støttede programmer. Dette kan for eksempel inkludere påvirkning/endring av strategisk adferd (eksempelvis i forbindelse med bedriftssamarbeid) eller forbedringer med hensyn til ledelse av utviklings- og innovasjonsprosesser eller lignende. Fokus rettes mot de mer langsiktige endringene av bedriftenes atferd. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at offentlige intervensjoner vil ha langvarige effekter på innsats først når mottakerbedriftene endrer sin adferd som for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Å måle adferdsendring er imidlertid krevende, da det blant annet vil ta tid å endre/påvirke bedriftene. I tillegg vil det selvfølgelig alltid være måleproblemer med hensyn til hva som er effekten av hva. Kapitelene 6-8 gir gode indikatorer på adferdsaddisjonalitet, selv om vi her bare måler adferden som kan tilskrives prosjektet og ikke hvilke ettervirkninger disse adferdsendringene har for bedriften.

Det første spørsmålet vi skal se på er innsatsaddisjonalitet. Innsatsaddisjonalitet sier altså noe om hvorvidt støtteordningen har ført til realisering av prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert (se Waagø et. al. 1993 og Fossen og Waagø, 1994). Det er altså et begrep med en klar kontrafaktisk dimensjon. Forutsetningen legger til grunn at det som faktisk har skjedd, likevel ikke finner sted. Det er denne forutsetningen som knytter markedssvikt og addisjonalitet sammen. I kundeeffektundersøkelsene er det innsatsaddisjonalitet som først og fremst blir analysert, men denne blir også brukt for å vurdere hvor mye av resultater og effekter som tilskrives Innovasjon Norges tjenester.

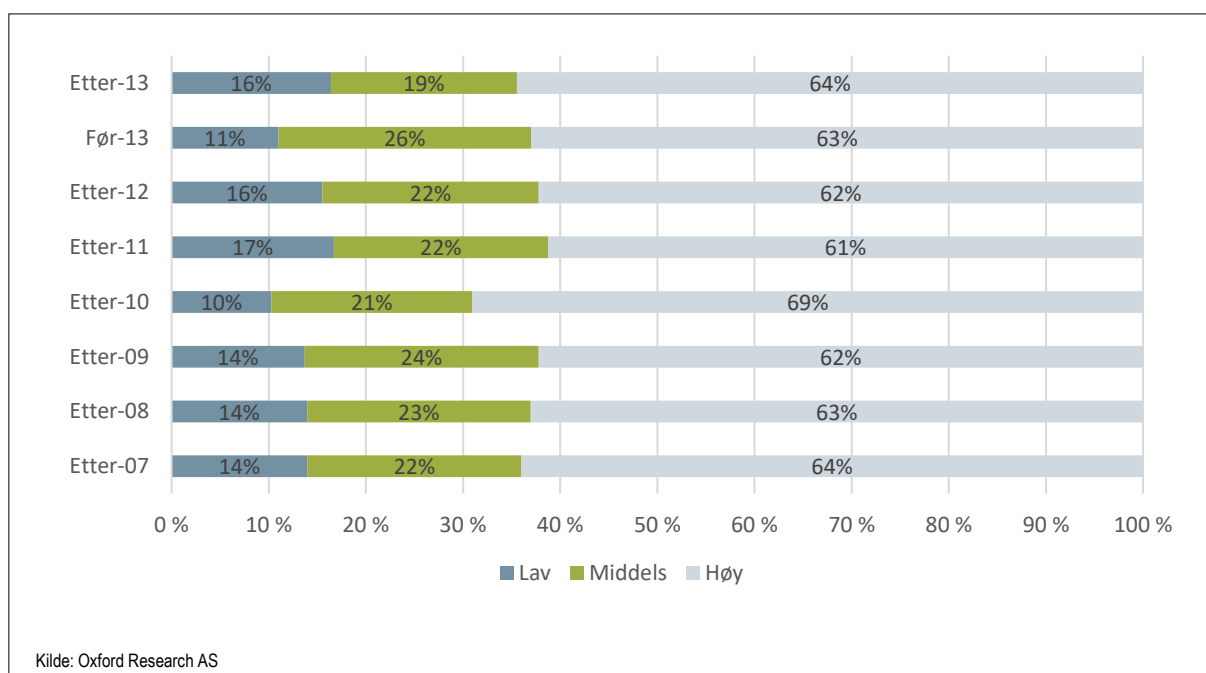
En potensiell måte å måle addisjonalitet på er å ”endre historien” gjennom å se nærmere på de bedriftene/ideene som ikke fikk støtte og derigjennom anta at de er like og oppfører seg likt som de som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Problemet med denne tilnærmingen er at det forhåpentligvis er en god grunn for at denne ideen eller bedriften ikke har fått støtte fra Innovasjon Norge og den andre har. Dermed er antagelsen uholdbar og bedriftene eller ideene sannsynligvis ikke sammenlignbare på sentrale parametere. Dette gjør addisjonalitet vanskelig å måle og å etterprøve. Gjennom kundeeffektundersøkelsene har vi likevel gjort forsøk på det.

Neste figur viser addisjonaliteten i før- og etterundersøkelsene for 2013, samt etterundersøkelsene for 2007- til 2012-årgangene. Resultatene viser at andelen høy og middels addisjonalitet har gått opp fra før- til etterundersøkelsen, mens andelen lav addisjonalitet har gått markant ned. Det er

⁷ Forutsetningen som ligger til grunn for dette, er at adferden endres i en fordelaktig retning, selv om en i evalueringssammenheng også må være oppmerksom på mulige negative effekter (OECD, 2005).

altså en økning i antall prosjekter som ikke ville blitt gjennomført, dersom det ikke hadde vært for støtten fra Innovasjon Norge. Det er viktig å understreke at den mest rendyrkede addisjonalitetsmålingen fås gjennom førundersøkelsen. I etterundersøkelsen er addisjonalitetsmålet vel så mye en parameter på prosjektets suksess og kompleksitet. Dette innebærer at det trolig er en betydelig grad av etterrasjonalisering inne i kundenes vurderinger.

Figur 9: Addisjonalitet over tid. Prosent. (n-2013: 1516)

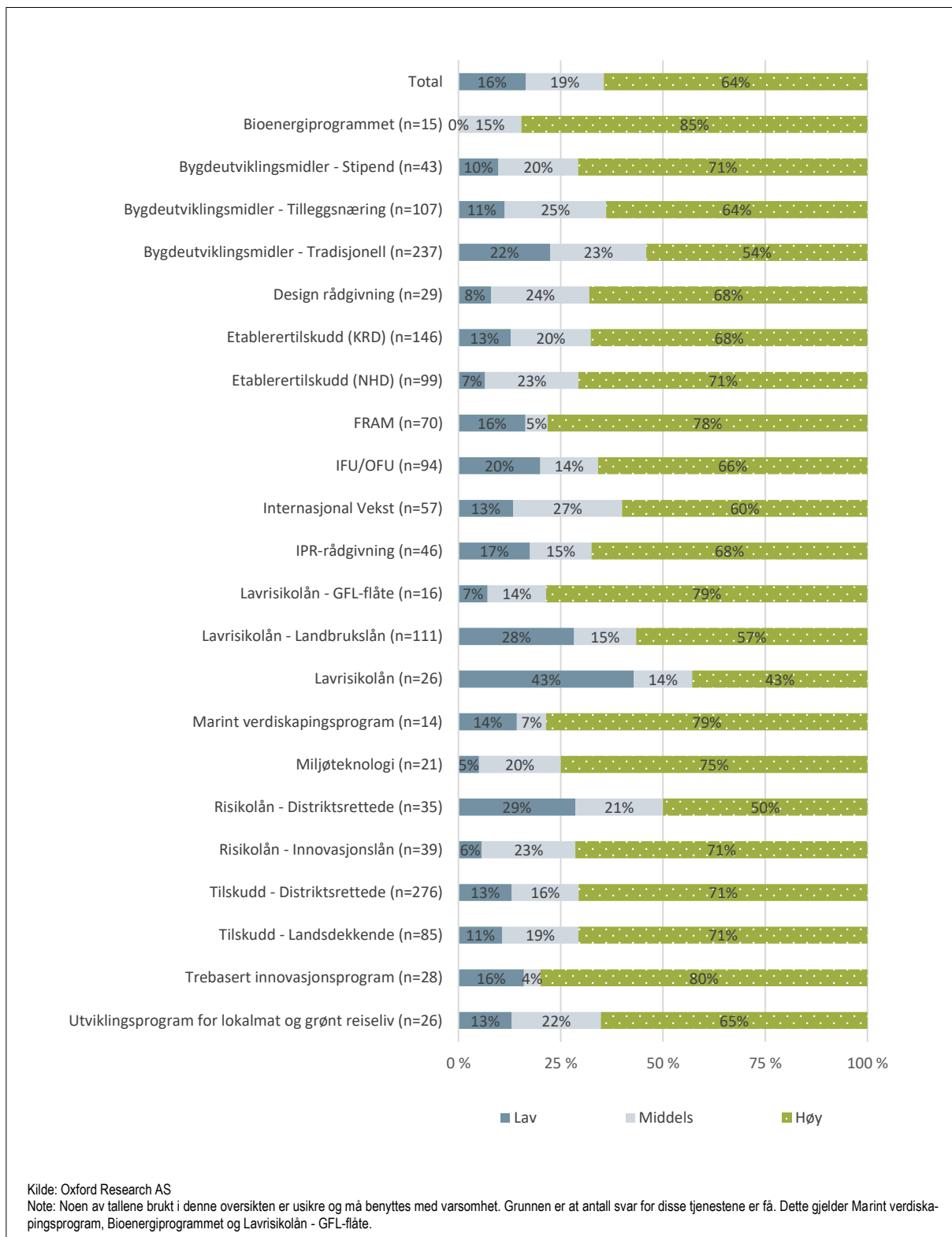

Ser vi utviklingen i addisjonalitet over tid, er det viktig å være oppmerksom på at tjeneste- og programporteføljen som inngår i undersøkelsene, har endret seg. Andelen høy addisjonalitet i etterundersøkelsene økte gradvis over tid, fra 60 prosent for 2004-årgangen, til 64 prosent for 2006-årgangen. For perioden fra 2007-årgangen til 2009-årgangen, ser vi imidlertid en svak nedgang i andelen høy addisjonalitet. Denne nedgangen snudde imidlertid med resultatene for 2010-årgangen; andelen høy addisjonalitet var da på hele 69 prosent. Ser vi på årgangene 2011 til 2013, ser vi at vi igjen er inne i en vekstperiode og i årets undersøkelse ligger andelen 64 prosent og er nå på samme nivå som for 2006- og 2007-årgangene, som må betegnes som toppår, bortsett fra 2010-årgangen, som i historisk sammenheng fremstår som kunstig høyt, sannsynligvis på grunn av finanskrisen.

5.4.1 Addisjonalitet etter tjeneste

Når vi ser på fordelingen mellom de ulike tjenestene, viser neste figur at addisjonaliteten varierer en god del. Når vi ser bort fra tjenestene med liten populasjon og få svar, er andelen prosjekter med høy addisjonalitet størst blant mottakerne av Trebasert innovasjonsprogram (80 prosent), FRAM (78 prosent) og Miljøteknologi (75 prosent). Lavest andel prosjekter med høy addisjonalitet er i tjenestene Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (54 prosent), Risikolån - Distriktsrettede (50 prosent) og Lavrisikolån (43 prosent).

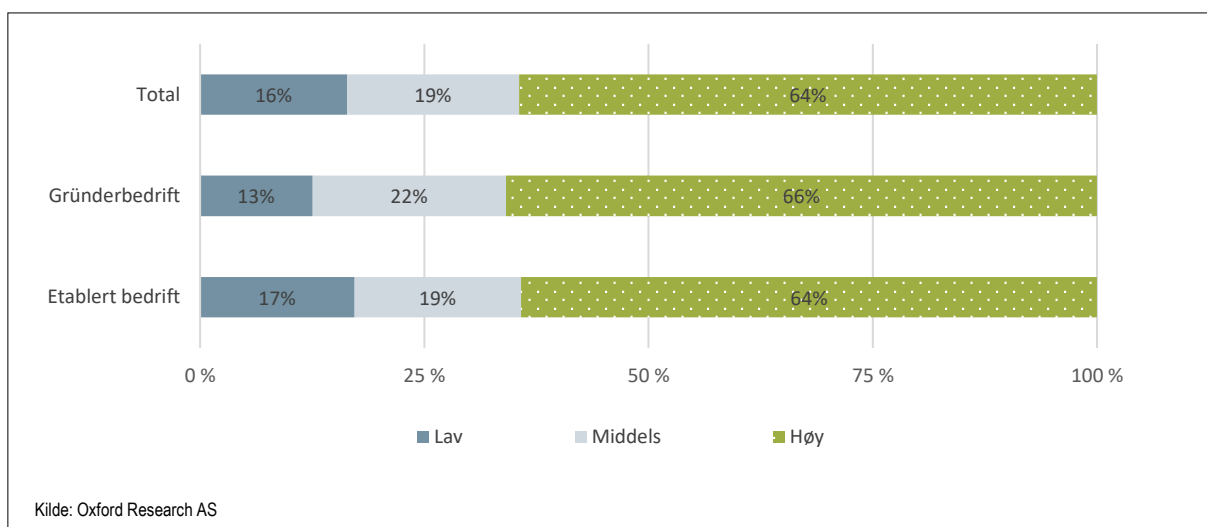
Figur 10: Høy addisjonalitet fordelt på tjeneste. Prosent. (n.2013: 1436)

5.4.2 Addisjonalitet etter bedriftsalder

Når vi analyserer addisjonalitet ut fra bedriftenes alder på søknadstidspunktet, finner vi – som i undersøkelsene av de tre foregående årgangene - at det ikke er forskjeller mellom gründerne og de etablerte bedriftene når vi betrakter andelen som har oppgitt høy addisjonalitet.

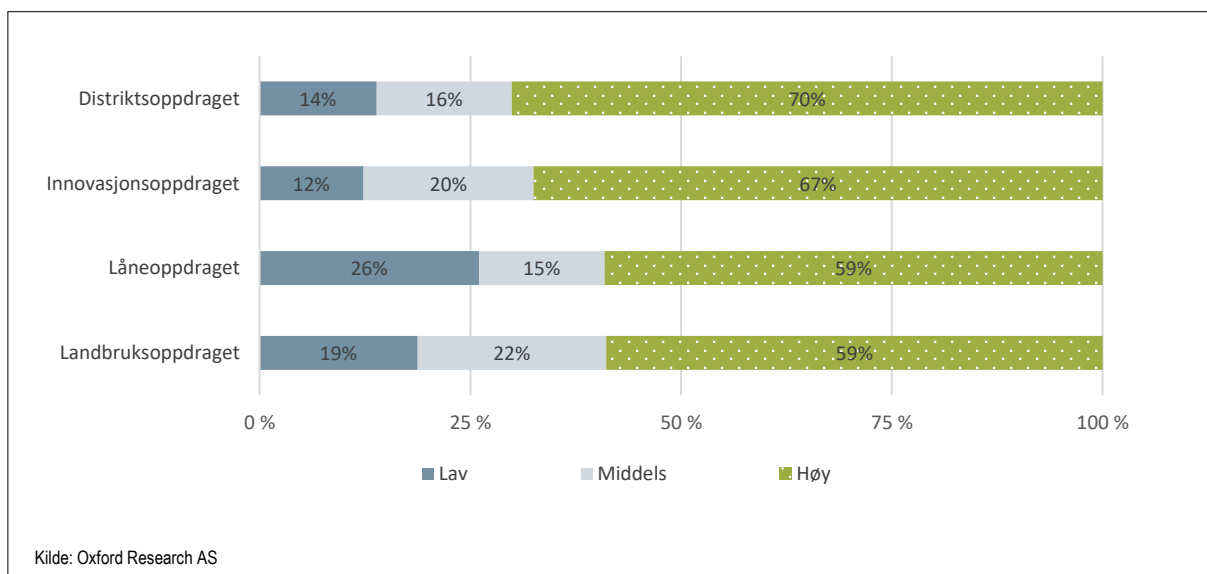
Figur 11: Addisjonalitet fordelt på bedriftsalder. Prosent. (n: 1432)

5.4.3 Addisjonalitet etter oppdragstype

Når vi analyserer addisjonalitet ut fra oppdragstype, finner vi derimot større forskjeller. På den ene siden finner vi Disktriaks- (70 prosent) og Innovasjonsoppdraget (67 prosent) med relativt høye verdier, mens Låne- og Landbruksoppdraget begge ligger på 59 prosent. Dette kan skyldes at subsidielementet innenfor Lånetjenestene er lavere enn før, da forskjellene i rentebetingelsene i vanlige banker og Innovasjon Norge er mindre.

Figur 12: Addisjonalitet fordelt på oppdragstype. Prosent. (n: 1432)

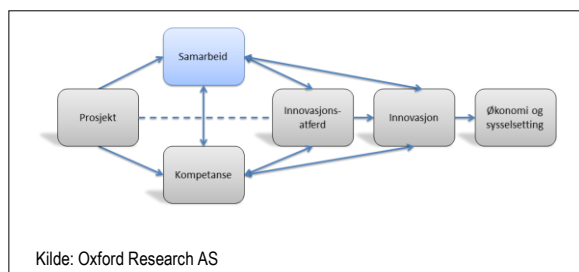
6. Samarbeid

- 81 prosent av prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med ulike aktører. Dette er en økning på 2 prosentpoeng fra 2012-årgangen.
- I gjennomsnitt har prosjektene ført til samarbeid med 3,2 aktører. Det tilsvarende tallet for 2012-årgangen var på 3,0 aktører, mens det for 2011-årgangen var på 2,6 aktører.

Innovasjon Norge legger stor vekt på at prosjektene/aktivitetene skal bidra til samarbeid, kompetanseheving og innovasjon. I de påfølgende kapitlene ser vi nærmere på hvilke ”myke” effekter virksomhetene har oppnådd gjennom prosjektene/aktivitetene. Samarbeid er hovedfokus i dette kapitlet, mens vi i de etterfølgende går nærmere inn på prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kompetanse, ulike atferdsendringer og innovasjon.

Samarbeid med andre aktører er viktig av flere grunner. For det første kan det bidra til at bedriftene får tilgang på ressurser som de ellers ikke ville ha vært i stand til, og gjennom det blir mer konkurransedyktige. For det andre er samarbeid med andre en viktig faktor for å skape innovasjon. Gjennom samarbeid med andre kan bedriftene få nye impulser som gjør at de ikke ”låser seg inn” i vante måter å gjøre ting på. Indikasjoner på at prosjektene fører til økt samarbeid er derfor en side ved Innovasjon Norges engasjement som det er grunn til å se nærmere på.

Figur 13: Samarbeid og verdiskaping

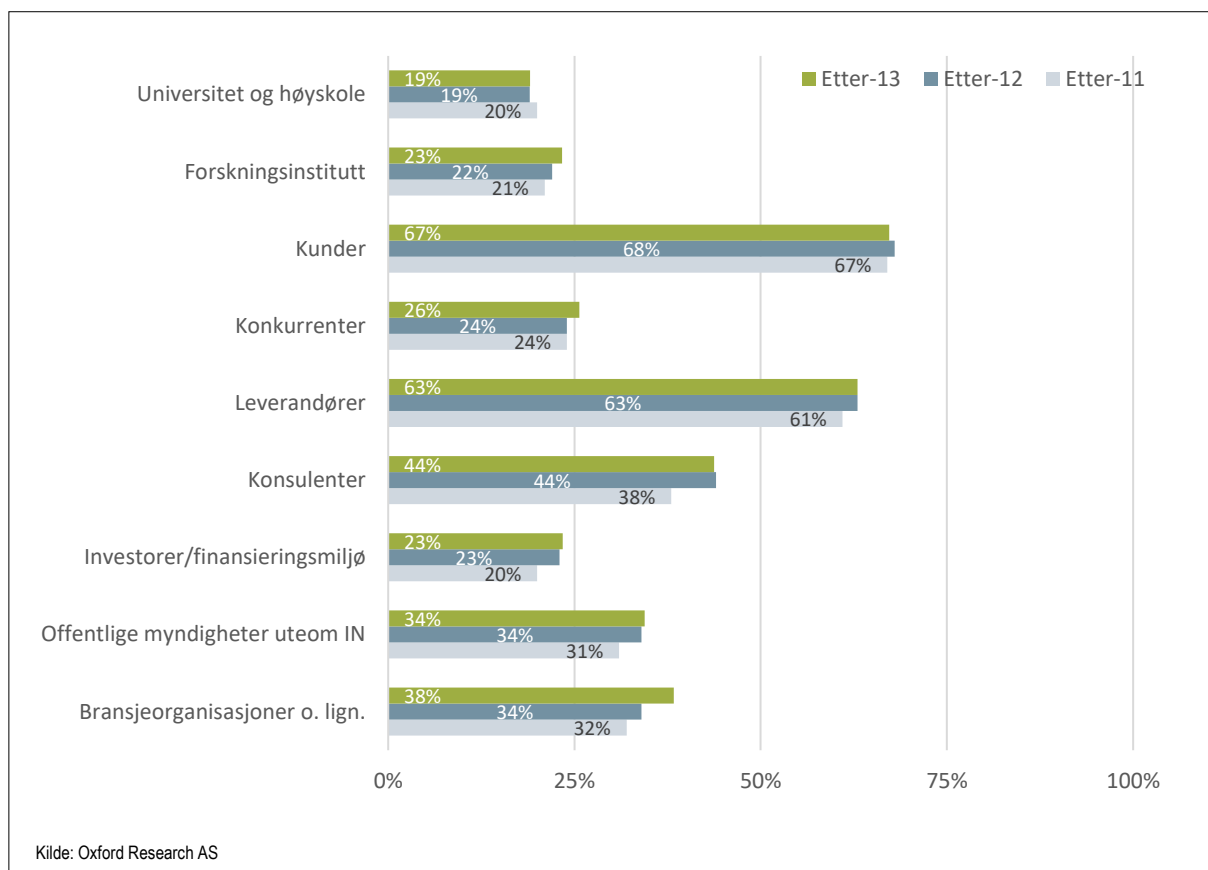
For å kartlegge prosjektenes samarbeidsbidrag er bedriftene spurt om prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med følgende aktører:

- Universitet og høyskole
- Forskningsinstitutt
- Kunder
- Konkurrenter
- Leverandører
- Konsulenter
- Investorer/finansieringsmiljø
- Offentlige myndigheter utenom Innovasjon Norge
- Bransjeorganisasjoner og lignende

Som i tidligere etterundersøkelser har prosjektet/aktiviteten i størst grad ført til økt samarbeid med kunder (67 prosent) og leverandører (63 prosent). Dersom en ser resultatene samlet, er det er 81 prosent av virksomhetene som oppgir at prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med ulike aktører. Dette ligger noe over nivået i forrige etterundersøkelse (79 prosent).

Vi har sett nærmere på utviklingen av samarbeid med ulike aktørgrupper fra 2011- til 2013-årgangene. Som neste figur viser, har resultatene vært relativt stabile de siste tre årene. Endringene fra 2011-årgangen viser en svak økning i samarbeid med forskningsinstitutt, konkurrenter, leverandører, offentlige myndigheter utenom Innovasjon Norge samt investorer/finansieringsmiljø. Samarbeid med de resterende aktørene er uendret eller har en svak nedgang. Den største endringen finner vi med hensyn til samarbeid med konsulenter og bransjeorganisasjoner og lignende. Begge disse har økt med 6 prosentpoeng i perioden, og ligger nå på 44 prosent for konsulenter og 38 prosent for bransjeorganisasjoner og lignende. En mulig årsak til denne utviklingen kan være at det har skjedd en viss endring i den porteføljen av tjenester som inngår i etterundersøkelsen. Det er nå noen flere tjenester der konsulentbruk og utnyttelse av bransjeorganisasjoner er aktuelt enn hva som var tilfelle tidligere. En annen mulig årsak til endringen, kan være at tilsagnsmottakerne nå er mer opptatt av å skaffe seg nye impulser som kan bidra til innovasjon og økt konkurransekraft.

Figur 14: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid med ulike aktører over tid

6.1 SAMARBEID ETTER TJENESTE

Neste tabell gir en oversikt over andelen som samarbeider med de ulike aktørene etter tjeneste. Som det fremgår av tabellen, varierer samarbeidsbidraget sterkt mellom de ulike tjenestene. Det er

stort sett de samme tjenestene som skårer gjennomgående høyt på samarbeid med de ulike aktørgruppene. Det samlede samarbeidsbidraget er høyest for Tilskudd – landsdekkende, Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv, Miljøteknologiordningen og Trebasert Innovasjonsprogram. Dette er alle tjenester der det er et sterkt fokus på utviklingsaktiviteter, og som en følge av det, samarbeid.

Tabell 11: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer / finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorganisasjoner
Bioenergiprogrammet (n=15)	20 %	0 %	58 %	0 %	82 %	50 %	11 %	10 %	33 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=43)	10 %	22 %	92 %	57 %	69 %	71 %	27 %	48 %	55 %
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring (n=107)	18 %	22 %	91 %	48 %	70 %	44 %	16 %	49 %	53 %
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n=237)	7 %	19 %	47 %	22 %	69 %	43 %	25 %	34 %	49 %
Design rådgivning (n=29)	29 %	18 %	78 %	57 %	72 %	63 %	21 %	70 %	50 %
Etablerertilskudd (KRD) (n=146)	38 %	34 %	88 %	27 %	73 %	49 %	33 %	40 %	40 %
Etablerertilskudd (NHD) (n=99)	45 %	38 %	90 %	25 %	79 %	63 %	57 %	39 %	40 %
FRAM (n=70)	17 %	21 %	82 %	47 %	63 %	50 %	18 %	29 %	43 %
IFU/OFU (n=94)	34 %	39 %	94 %	19 %	76 %	54 %	32 %	39 %	37 %
Internasjonal Vekst (n=57)	40 %	34 %	79 %	23 %	74 %	57 %	50 %	39 %	37 %
IPR-rådgivning (n=46)	32 %	32 %	82 %	14 %	62 %	55 %	27 %	45 %	51 %
Lavrisikolån (n=26)	12 %	24 %	84 %	47 %	79 %	42 %	33 %	50 %	33 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=16)	0 %	42 %	77 %	63 %	75 %	67 %	33 %	38 %	50 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=111)	7 %	15 %	58 %	25 %	78 %	48 %	22 %	37 %	45 %
Marint verdiskapingsprogram (n=14)	23 %	54 %	86 %	23 %	64 %	57 %	21 %	62 %	54 %
Miljøteknologi (n=21)	50 %	65 %	94 %	17 %	90 %	75 %	63 %	70 %	55 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=35)	19 %	30 %	93 %	30 %	77 %	48 %	27 %	29 %	30 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=39)	36 %	41 %	85 %	9 %	66 %	45 %	44 %	32 %	44 %
Tilskudd - Distriktsrettede (n=276)	30 %	34 %	85 %	46 %	73 %	60 %	33 %	45 %	49 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=85)	56 %	60 %	87 %	49 %	80 %	55 %	44 %	62 %	64 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=28)	52 %	62 %	95 %	29 %	74 %	55 %	11 %	40 %	55 %
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (n=26)	40 %	43 %	86 %	65 %	77 %	62 %	11 %	64 %	70 %
Total	25 %	30 %	76 %	33 %	72 %	52 %	30 %	42 %	47 %

Kilde: Oxford Research AS
 Note: Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall svar for disse tjenestene er få. Dette gjelder Marint verdiskapingsprogram, Bioenergiprogrammet og Lavrisikolån - GFL-flåte.

6.2 SAMARBEID HOS GRÜNDERE OG ETABLERTE BEDRIFTER

Når vi analyserer samarbeid ut fra bedriftenes alder, er det et tydelig skille mellom gründerne og etablerte bedrifter. Prosjektene/aktivitetene har i større grad ført til økt samarbeid for gründerne for alle unntatt to aktørgrupper (konkurrenter, bransjeorganisasjoner). Forskjellen i samarbeidsbidrag er aller størst for samarbeid med investorer/finansieringsmiljø (12 prosentpoeng). En medvirkende årsak til dette kan være at de etablerte bedriftene i større grad har sine finansieringsforbindelser på plass. En annen mulighet kan være at gründerne har et større finansieringsbehov for å skape videre vekst, og at tilsagnet/bistanden fra Innovasjon Norge har gitt dem bedre forutsetninger for det gjennom å skape økt samarbeid med investorer/finansieringsmiljø.

Forskjellen i samarbeidsbidrag er nest størst for kunder (9 prosentpoeng). Dette virker rimelig i og med at det etablerte bedrifter i større grad vil ha et etablert kundegrunnlag enn gründerbedrifter. Dette slår igjen ut i form av at prosjektene/aktivitetene i større grad bidrar til nye kunder for gründerbedriftene.

Tabell 12: Andel som samarbeider med ulike aktører blant gründerne og etablerte bedrifter

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorganisasjoner
Gründer	29 %	32 %	84 %	30 %	76 %	55 %	40 %	46 %	46 %
Etablert bedrift	24 %	30 %	75 %	34 %	72 %	52 %	28 %	41 %	48 %
Total	25 %	30 %	76 %	33 %	72 %	52 %	30 %	42 %	47 %

Kilde: Oxford Research AS

6.3 SAMARBEID ETTER OPPDRAGSTYPE

Det er svært klare forskjeller i samarbeidsbidraget mellom de ulike oppdragstypene. Bidraget er høyst blant Innovasjons- og Distriktsoppdraget, mens det er lavest blant Låne- og Landbruksoppdraget. Det er særlig interessant å merke seg at det er relativt små forskjeller i resultatene mellom Innovasjons- og Distriktsoppdraget. De forskjellene som gjør seg gjeldene er først og fremst knyttet opp til at den geografiske beliggenheten av noen institusjoner, for eksempel universiteter/høgskoler og forskningsinstitutter, er mer utbredt utenfor enn innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det gjør at det blir lettere for bedrifter utenfor virkeområdet å benytte seg av dem.

Tabell 13: Andel som samarbeider med ulike aktører blant gründere og etablerte bedrifter

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurranter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/ finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorganisasjoner
Distriktsoppdraget	29 %	32 %	86 %	42 %	72 %	56 %	31 %	41 %	45 %
Innovasjonsoppdraget	40 %	41 %	86 %	27 %	73 %	57 %	40 %	48 %	48 %
Låneoppdraget	6 %	21 %	65 %	33 %	78 %	51 %	25 %	39 %	44 %
Landbruksoppdraget	13 %	22 %	62 %	30 %	70 %	45 %	21 %	38 %	50 %
Total	25 %	30 %	76 %	33 %	72 %	52 %	30 %	42 %	47 %

Kilde: Oxford Research AS

6.4 SAMLET BIDRAG TIL SAMARBEID

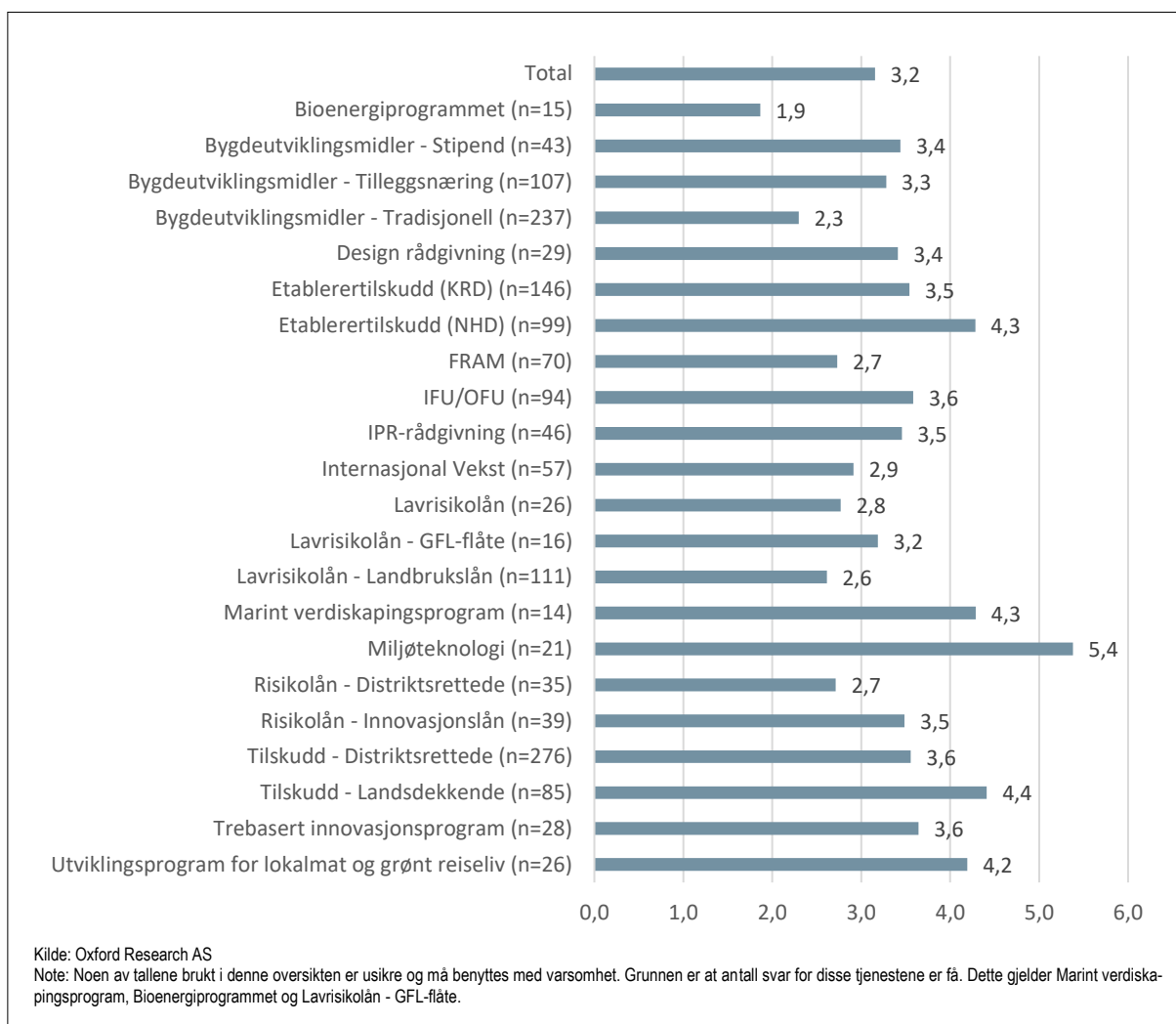
I det foregående har vi sett nærmere på om prosjektene har ført til økt samarbeid med ulike aktører. I det videre vil vi se nærmere på prosjektenes samlede bidrag til samarbeid, det vil si i hvilken grad de ulike prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt samarbeid med flere aktører. Figur 13, 14 og 15 illustrerer dette nærmere.

6.4.1 Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste

Totalt har prosjektene ført til økt samarbeid med gjennomsnittlig 3.2 aktører. Det er en klar økning fra 2012-årgangen, hvor det tilsvarende tallet lå på 3,0 aktører. Dersom en sammenholder økningen i samlet samarbeidsbidrag med andelen prosjekter som har fått ett eller flere samarbeidsbidrag (81 prosent), innebærer det at det for 2013-årgangen først og fremst er flere prosjekter som får et sterkere bidrag. En medvirkende årsak til dette kan være den generelle konjunktursituasjonen i 2013. I 2013 pekte pilene noe mer oppover enn de gjorde i 2012. En konsekvens av dette kan være at bedriftene i 2013 i gjennomsnitt ba om finansiering til mer utviklingstunge prosjekter samt var generelt mer opptatt av innovasjon. Dette kan ha ført til at de både involverte flere samarbeidspartnere og at flere aktører var interessert i å være med og bidra.

Dersom en går inn på de ulike tjenestene, viser figuren under at det samlede samarbeidsbidraget er høyest for Miljøteknologiordningen (5,4 aktører). Samarbeidsbidraget er også betydelig blant Tilskudd – Landsdekkende (4,4 aktører), Etablerertilskudd (4,3 aktører), Marint Verdskapingsprogram (4,3 aktører) og Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv (4,2 aktører). Dette er alle tjenester som har anselig fokus på utvikling og innovasjon. Det totale bidraget til samarbeid er minst blant Bioenergiprogrammet (1,9 aktører) og Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell (2,3 aktører). Det er også disse tjenestene som har skåret lavt på dette tidligere.

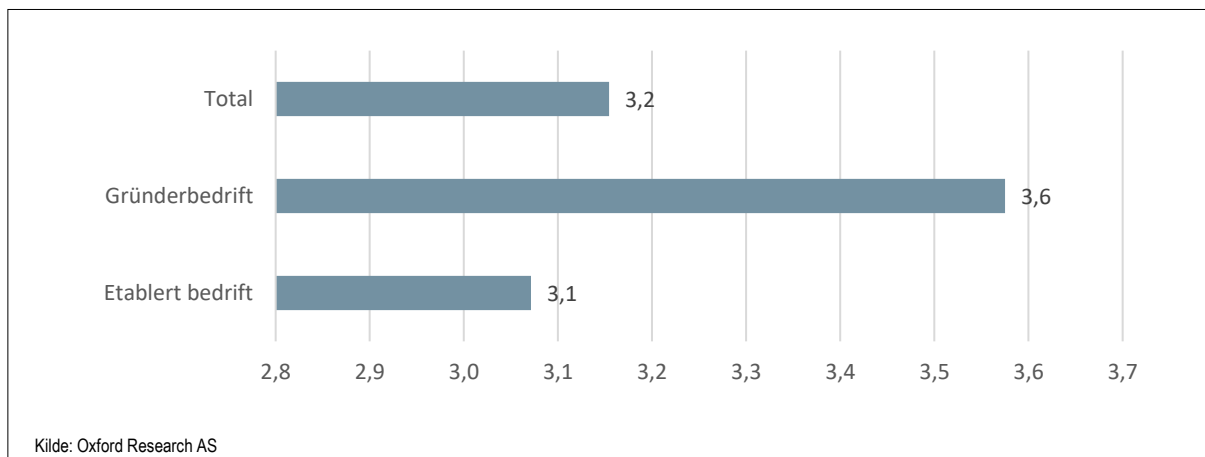
Figur 15: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter tjeneste (n=1620)

6.4.2 Samlet samarbeidsbidrag for gründere og etablerte bedrifter

Vi har også sett nærmere på hvorvidt det er forskjeller i prosjektenes samarbeidsbidrag ut fra driftsalder. De unge bedriftenes prosjekter (gründere) har et signifikant høyere samarbeidsbidrag enn de etablerte bedriftenes. Nivået for gründere ligger på 3,6 aktører, mens samarbeidsbidraget for etablerte bedrifter ligger på 3,1 aktører. Sammenlignet med 2012-årgangen er det en økning i antall samarbeidsbidrag på 0,2 aktører for gründere og 0,3 aktører for etablerte bedrifter.

Figur 16: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, for gründere og etablerte bedrifter. (n=1616)

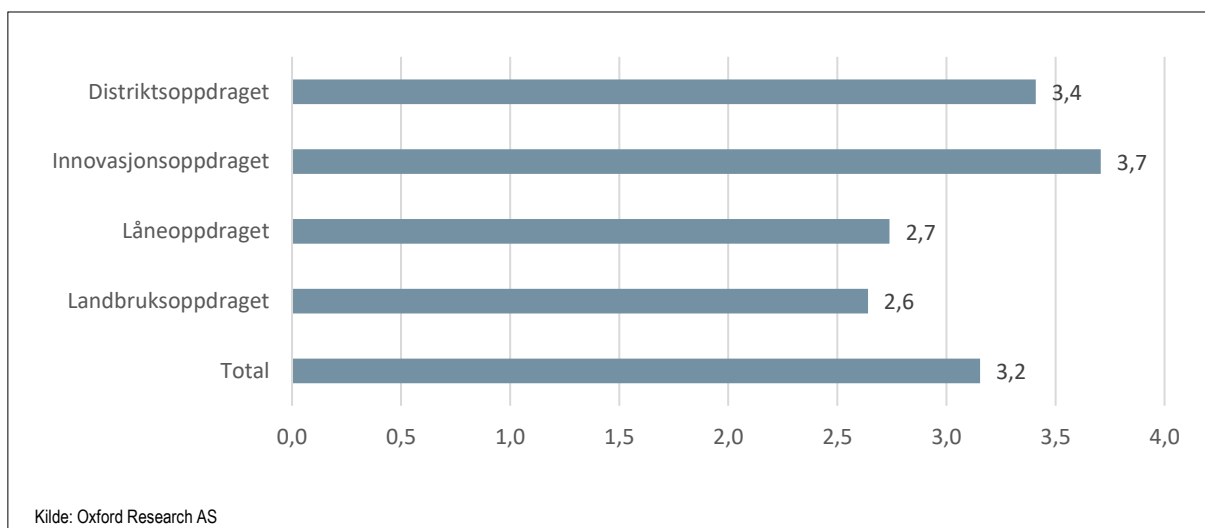

6.4.3 Samlet samarbeidsbidrag etter oppdragstype

Det samlede samarbeidsbidraget varierer i stor grad mellom de forskjellige oppdragstypene. Innovasjonsoppdraget har den høyeste skåren (3,7 aktører), men Distriktsoppdraget ligger ikke langt etter (3,4 aktører). Dette viser at Innovasjon Norge har lyktes i å velge ut prosjekter som gir vesentlige samarbeidsbidrag innenfor og utenfor det distriktspolitiske virkeområdet. I og med at det er relativt sett færre samarbeidspartene i nærheten av distriktene, vil tilgangen på eksterne ressurser gjennom samarbeid legge forholdene bedre til rette for økt innovasjon. Vi kommer nærmere tilbake til om dette faktisk oppnås i kapittel 9.

Låneoppdraget (2,7 aktører) og Landbruksoppdraget (2,6 aktører) skårer relativt likt når det gjelder samarbeidsbidrag, men ligger en god del lavere enn de to andre oppdragene. Det er grunn til å anta at dette skyldes at det innen disse to oppdragene er flere, mer spesialiserte tjenester som i større grad har som mål å fremme fysiske investeringer. Det gjør at det kan være et smalere spekter av samarbeidspartnere som er relevante for disse.

Figur 17: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, for gründere og etablerte bedrifter. (n=1613)

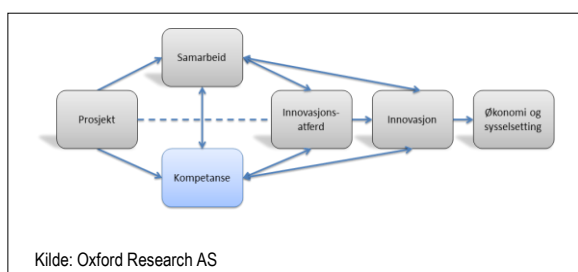

7. Bidrag til kompetanseutvikling

- Overordnet svarer 68 prosent at de har fått økt kompetanse på minst ett kompetanseområde i stor grad (skår 4 og 5). Dette er det høyeste nivået for økt kompetanse de siste fem årene.
- I gjennomsnitt fører prosjektene/aktivitetene til kompetanseøkning på 2,8 av 10 mulige områder, noe som er på samme nivå som i fjorårets undersøkelse.

At prosjektene/aktivitetene skal føre til kompetanseutvikling i bedriftene er ett av Innovasjon Norges mål. Kompetanseheving kan bidra til verdiskaping på sikt, slik som illustrert i figuren nedenfor.

Figur 18: Kompetanse og verdiskaping

For å kartlegge i hvilken grad Innovasjon Norge når dette målet, har vi i etterundersøkelsen med spørsmål om kompetanseeffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til økt kompetanse på følgende områder:

- Produktutvikling
- Prosessutvikling
- Markedsutvikling
- Strategi
- Organisasjon og ledelse
- Avansert teknologi
- Opparbeiding av bedre nettverk
- Internasjonalt samarbeid
- Internasjonale markeder
- Eksport

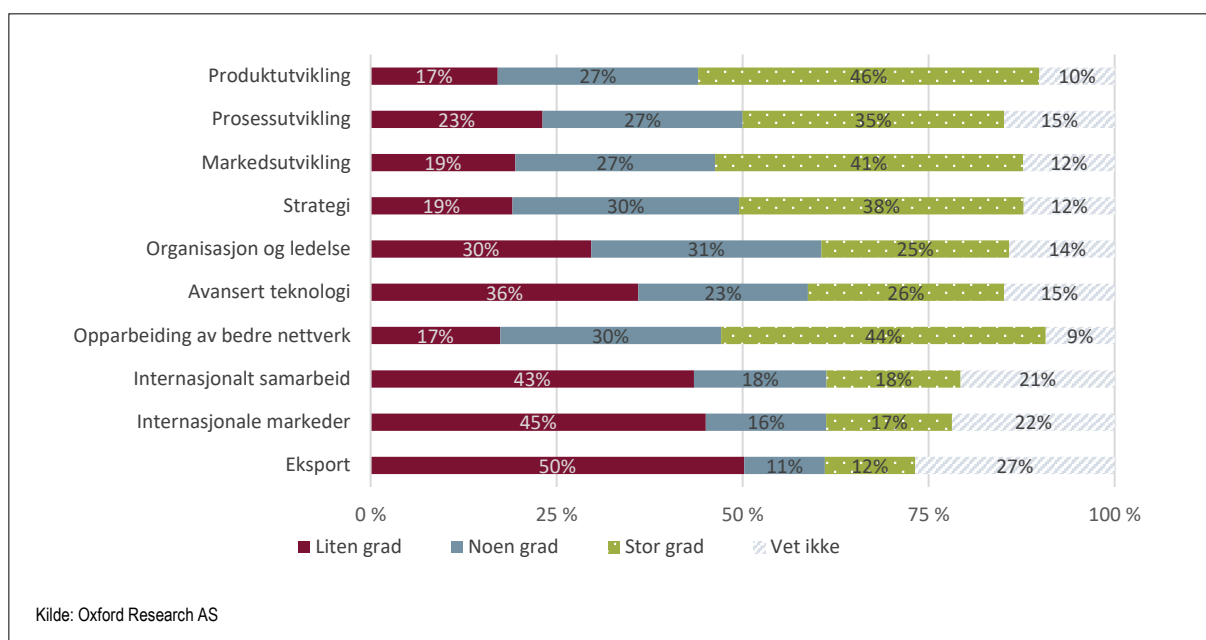
Andelen prosjekter som i stor grad har ført til økt kompetanse på minst ett kompetanseområde (skår 4 og 5) er 68 prosent. Dette er en liten økning fra Etter 2012, hvor nivået var 66 prosent, og dermed det høyeste nivået for økt kompetanse de siste 5 årene; 2011-årgangen (67 prosent), 2009-årgangen (65 prosent) og 2010-årgangen (62 prosent).

Neste figur viser hvilken betydning prosjektene/aktivitetene har hatt for de ti ulike kompetanseområdene. Det er de samme kategoriene som i Etter 2012 årgangen som har størst utslag, nemlig

de som opplever stor grad av kompetanseøkning knyttet produktutvikling (46 prosent), opparbeiding av bedre nettverk (44 prosent) samt markedsutvikling (41 prosent). Av disse kategoriene er det bare opparbeiding av bedre nettverk har en økning fra Etter 2012, med tre prosentpoeng.

I likhet med de foregående årgangene er det kompetanseutvikling knyttet til internasjonalisering som har lavest andel kompetanseheving. Dette har nok sammenheng med at internasjonale områder ikke er like relevante for mange av Innovasjon Norges kunder. Men selv om det ikke er like relevant, har andelen som har fått stor grad av kompetanseheving på området gått noe ned. Prosjektene/aktivitetene har i liten grad bidratt til økt kompetanse om eksport (12 prosent), internasjonale markeder (17 prosent) og internasjonalt samarbeid (18 prosent).

Figur 19: Andel prosjekter som har bidratt til kompetanseheving på ulike områder (n=1620)

7.1 KOMPETANSE ETTER TJENESTE

I neste tabell har vi kartlagt andelen prosjekter/aktiviteter som i stor grad (skår 4 og 5) har ført til økt kompetanse på de ulike områdene fordelt på de forskjellige tjenestene. Det overordnede bildet er at det er store forskjeller mellom de ulike tjenestene. Tjenestene med lavest antall respondenter får store svingninger i resultatene, og må behandles med varsomhet.

De tre tjenestene som har høyest nivå på tvers av kompetanseområdene er Miljøteknologiordningen og Etablererstipend (NFD), Risikolån – innovasjonslån og IFU/OFU. De to tjenestene som skårer jevnt over lavest her er Bioenergiprogrammet og Lavrisikolån - Landbruk.

Tabell 14: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Bruk av avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksporert
Bioenergiprogrammet (n=15)	14%	14%	7%	0%	14%	14%	14%	0%	0%	0%
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=43)	54%	46%	49%	51%	34%	5%	44%	2%	2%	5%
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring (n=107)	54%	42%	51%	32%	20%	7%	39%	8%	8%	2%
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n=237)	22%	15%	14%	19%	18%	26%	22%	1%	0%	0%
Design rådgivning (n=29)	56%	48%	59%	48%	19%	22%	48%	26%	22%	15%
Etablerertilskudd (KRD) (n=146)	68%	44%	59%	50%	33%	34%	57%	22%	21%	13%
Etablerertilskudd (NHD) (n=99)	80%	57%	68%	62%	43%	51%	66%	45%	42%	27%
FRAM (n=70)	42%	39%	49%	53%	42%	10%	41%	19%	15%	12%
IFU/OFU (n=94)	75%	49%	56%	44%	24%	59%	53%	44%	42%	26%
IPR-rådgivning (n=46)	62%	50%	50%	50%	21%	36%	52%	43%	33%	31%
Internasjonal Vekst (n=57)	36%	28%	47%	40%	17%	19%	49%	45%	34%	28%
Lavrisikolån (n=26)	30%	26%	39%	22%	22%	17%	22%	13%	17%	4%
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=16)	31%	19%	25%	31%	19%	25%	25%	0%	13%	6%
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=111)	28%	21%	18%	24%	27%	24%	31%	2%	2%	0%
Marint verdiskapingsprogram (n=14)	64%	50%	57%	57%	29%	0%	43%	36%	21%	21%
Miljøteknologi (n=21)	85%	75%	50%	50%	25%	70%	60%	60%	45%	40%
Risikolån - Distriktsrettede (n=35)	68%	57%	68%	43%	36%	50%	46%	21%	21%	25%
Risikolån - Innovasjonslån (n=39)	72%	42%	56%	50%	25%	56%	64%	44%	58%	53%
Tilskudd - Distriktsrettede (n=276)	57%	46%	56%	51%	29%	23%	59%	22%	25%	17%
Tilskudd - Landsdekkende (n=85)	41%	42%	54%	53%	27%	27%	64%	29%	24%	22%
Trebasert innovasjonsprogram (n=28)	64%	44%	36%	36%	28%	24%	52%	12%	4%	0%
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (n=26)	46%	42%	71%	29%	25%	17%	75%	4%	0%	0%
Total	46%	35%	41%	38%	25%	26%	44%	18%	17%	12%

Kilde: Oxford Research AS
 Note: Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall svar for disse tjenestene er få. Dette gjelder Marint verdiskapings-program, Bioenergiprogrammet og Lavrisikolån - GFL-flåte.

7.2 KOMPETANSE BLANT GRÜNDERE OG ETABLERTE BEDRIFTER

I den neste tabellen viser vi prosjektenes kompetansebidrag etter bedriftenes alder. Som i tidligere år finner vi at gründernes prosjekter gjennomgående har høyere kompetansebidrag enn prosjektene i de etablerte bedriftenes i alle kategorier. Dette er naturlig i og med at de etablerte bedriftene trolig har et høyere kompetansenivå i utgangspunktet. Da blir det vanskeligere å tilføre noe nytt.

Tabell 15: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter bedriftstype (n=1510)

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Bruk av avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksporert
Etablert bedrift	42 %	33 %	39 %	37 %	24 %	26 %	42 %	17 %	16 %	12 %
Gründerbedrift	63 %	44 %	53 %	46 %	33 %	31 %	53 %	24 %	22 %	15 %
Total	46 %	35 %	41 %	38 %	25 %	26 %	44 %	18 %	17 %	12 %

Kilde: Oxford Research AS

7.3 KOMPETANSE ETTER OPPDRAG

I den neste tabellen viser vi prosjektenes kompetansebidrag etter oppdrag. Det er Distriktsoppdraget og Innovasjonsoppdraget som har størst bidrag til kompetanse. Dette gjelder for alle variabler.

Tabell 16: Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse etter oppdrag (n=1510)

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Bruk av avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksporert
Distriktsoppdraget	58 %	45 %	57 %	51 %	31 %	25 %	56 %	21 %	23 %	16 %
Innovasjonsoppdraget	58 %	45 %	55 %	49 %	25 %	36 %	56 %	41 %	35 %	27 %
Låneoppdraget	29 %	21 %	22 %	25 %	25 %	23 %	28 %	3 %	6 %	2 %
Landbruksoppdraget	32 %	23 %	24 %	23 %	20 %	21 %	29 %	3 %	2 %	1 %
Total	46 %	35 %	41 %	38 %	25 %	26 %	44 %	18 %	17 %	12 %

Kilde: Oxford Research AS

7.4 SAMLET BIDRAG TIL ØKT KOMPETANSE

I dette kapitlet har vi frem til nå sett på i hvilken grad prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert, har ført til økt kompetanse på enkeltområder. Ut i fra et innovasjonssystemperspektiv er det imidlertid også interessant å kartlegge i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt kompetanse i stor grad (skår 4 og 5) på flere områder. Dersom de gjør det, vil kompetansebidraget gjennom prosjektet/aktivitetene være av en mer sammensatt og kompleks natur. Det gjør at bidraget blir vanskeligere å kopiere, noe som vil gi et bedre grunnlag for å skape mer vedvarende konkurransefortrinn for bedriftene.

I det følgende vil vi se nærmere på det samlede kompetansebidraget ut fra bakgrunnsvariablene tjeneste, bedriftsalder og oppdrag.

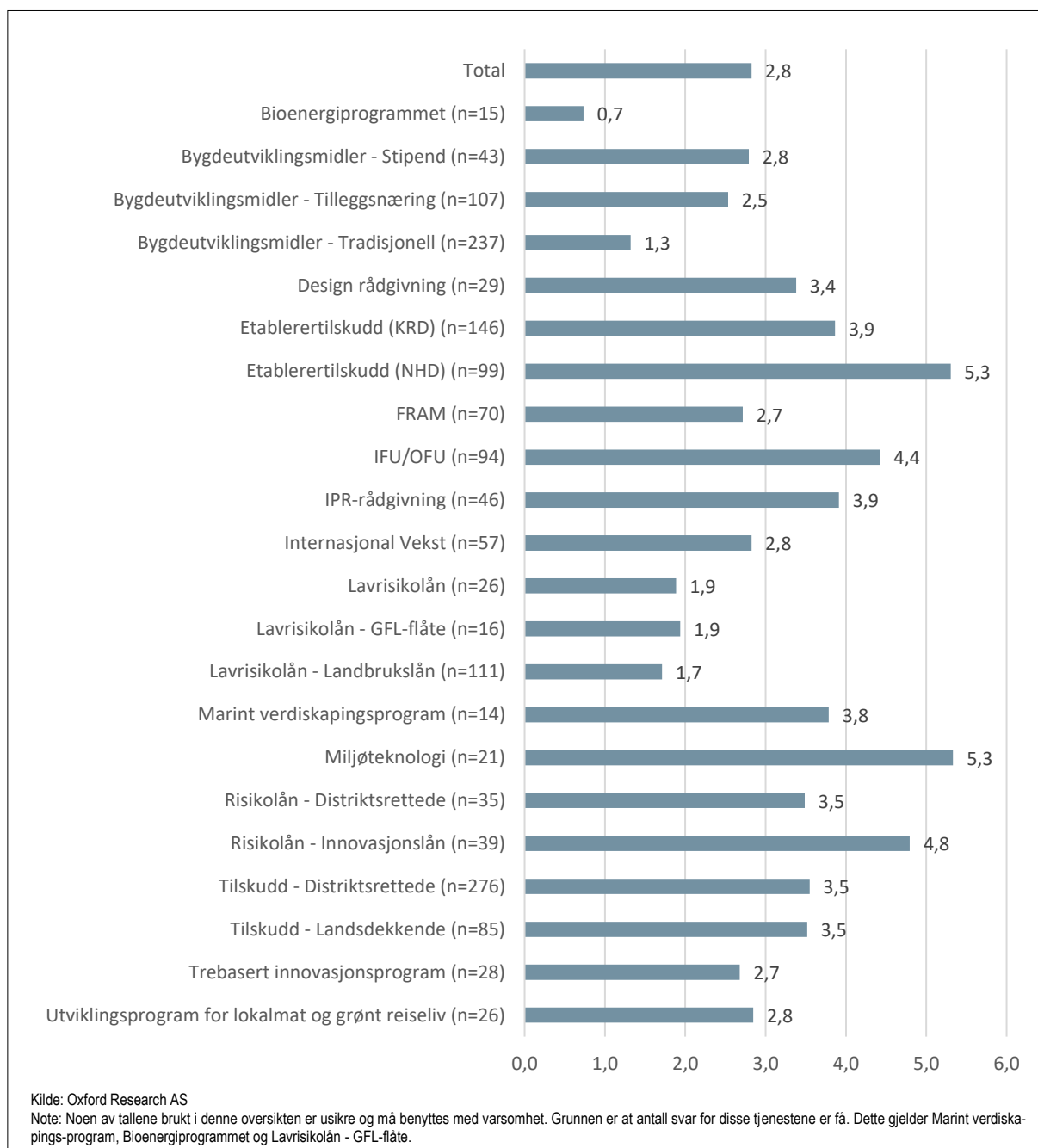
7.4.1 Samlet kompetansebidrag etter tjeneste

I den neste figuren gis det en oversikt over antall kompetanseområder de ulike tjenestene i stor grad (skår 4 og 5) har ført til økt kompetanse på. Totalt fører prosjektene/aktivitetene til kompetanseøkning på 2,8 av 10 mulige områder, dette er det samme resultatet som i Etter 2012. Indikatoren hadde en sterk økning fra 2011 til 2012, men ser nå ut til å være stabilisert.

Dersom en ser nærmere på kompetansebidraget for de ulike tjenestene, er det det stor variasjon mellom dem. De programmene med høyest kompetansebidrag er Miljøteknologiordningen (5,3 områder) og Etablererstipend (NFD) (5,3 områder) og Risikolån - Innovasjonslån (4,8 områder). For Miljøteknologiordningen er det en nedgang fra 5,7 områder sammenlignet med Etterundersøkelsen 2012, mens Etablererstipend (NFD) har samme nivå som forrige årgang. Risikolån – Innovasjonslån har hatt en økning fra 4,4.

De to tjenestene som skårer lavest på kompetansebidrag er Bioenergiprogrammet (0,8 områder) og Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (1,3 områder). Begge disse tjenestene dreier seg om investeringsstøtte til landbruksforetak som enten vil bygge anlegg for varmesalg, gårdsvarmeanlegg, veksthus, biogass og flisproduksjon eller som vil investere i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter

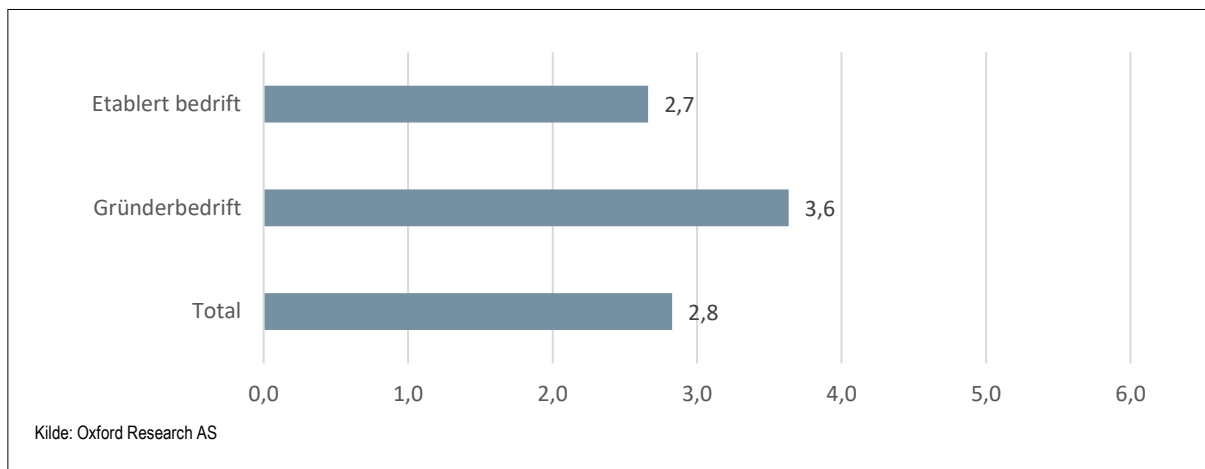
Figur 20: Antall områder med økt bidrag til kompetanse etter tjeneste (n=1620)

7.4.2 Samlet kompetansebidrag etter bedriftsalder

Det er de yngre bedriftene som i større grad får utbytte av kompetanseheving fra leveransene fra Innovasjon Norge. Dette har nok sammenheng med at yngre bedrifter med mindre erfaring har større behov for kompetanseheving i utviklingen av sin bedrift. Av neste figur fremgår det tydelig at gründerne (3,6 områder) i større grad enn de etablerte (2,7 områder) får et større kompetansebidrag. Sammenlignet med 2012-årgangen er det en forbedring for begge gruppene. Kompetansebidraget øker med 0,3 områder for gründerne og 0,1 områder for de etablerte bedriftene.

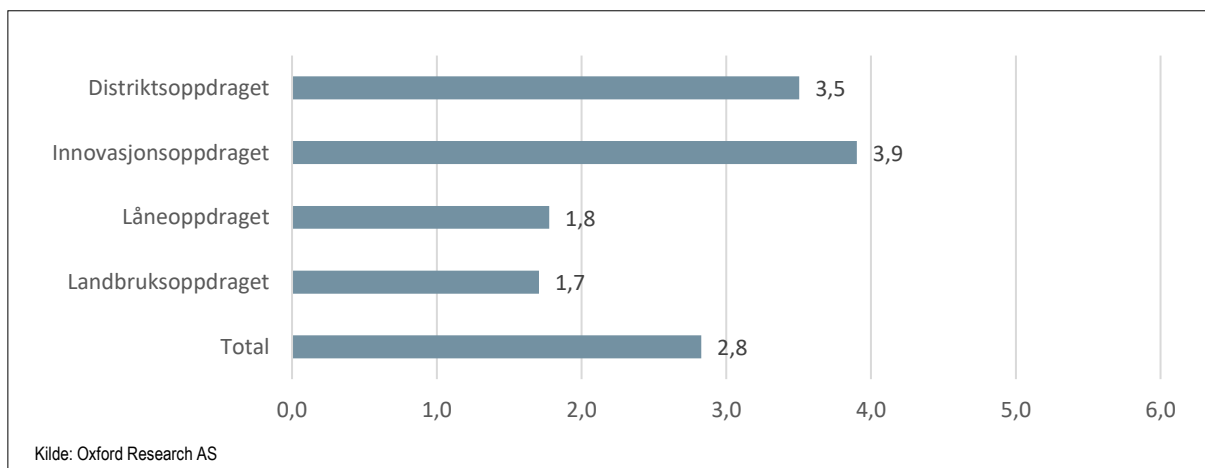
Figur 21: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor, etter bedriftsalder. (n: 1616)

7.4.3 Samlet kompetansebidrag etter oppdrag

Den neste figuren viser kompetanseheving fordelt mellom de ulike oppdragene. Her er det Innovasjonsoppdraget (3,9 områder) og Distriktsoppdraget (3,5) som har det største utbyttet av kompetanse. Dette har nok en sammenheng med at tjenestene innenfor disse områdene er mer kompetanseintensive, mens de fleste tjenestene innen Låneoppdraget og Landbruksoppdraget i større grad handler om investeringer.

Figur 22: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor, etter bedriftsalder. (n: 1616)

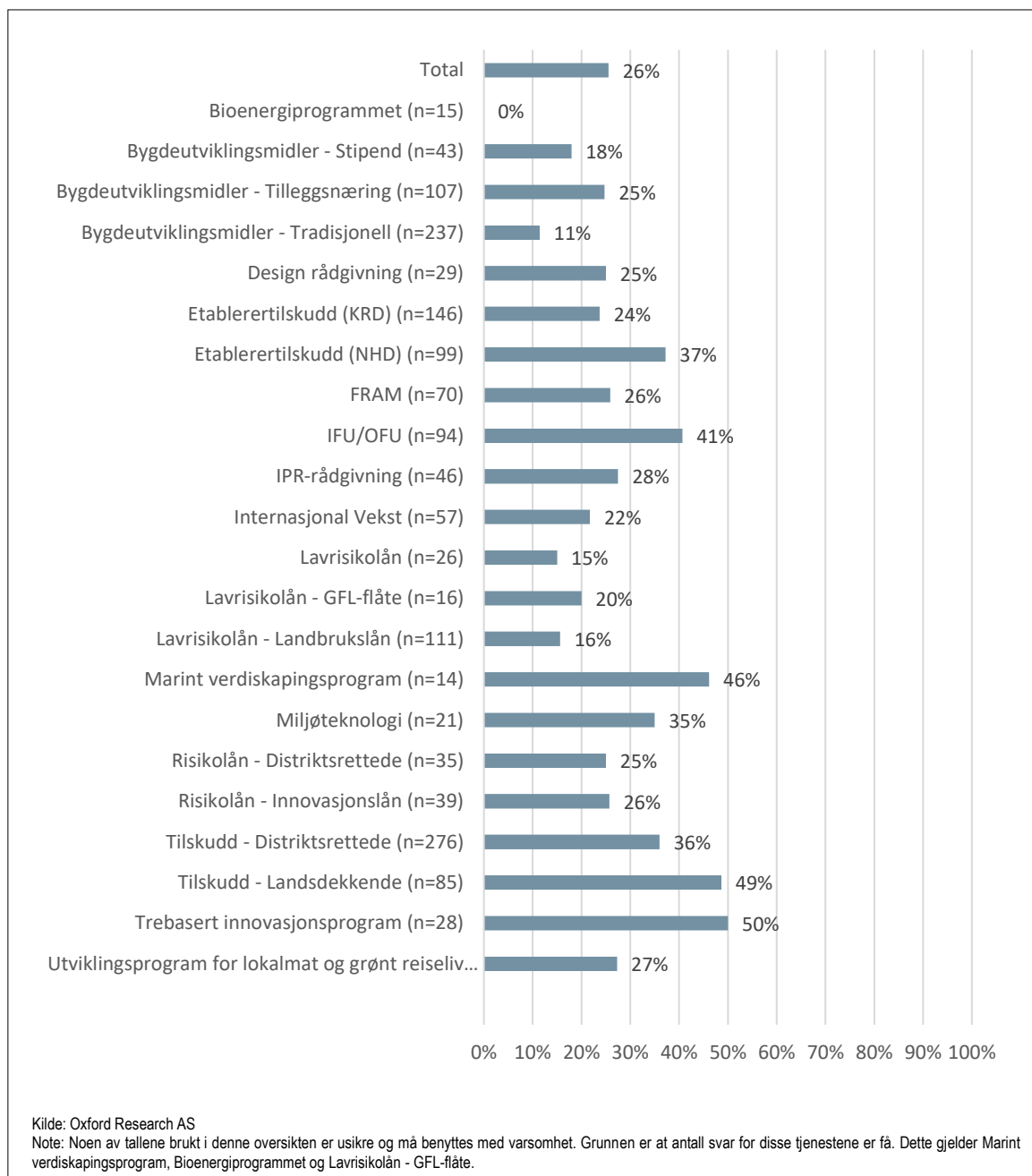
7.5 KOMPETANSESPREDNING

Dette delkapittelet handler om i hvilken grad den kompetansen som er opparbeidet gjennom prosjektet har blitt spredd utenfor egen bedrift. Samlet har 26 prosent av prosjektene ført til kompetansespredning i stor grad. Dette er det samme nivået som i 2012-årgangen.

7.5.1 Kompetansespredning etter tjeneste

I figuren under vises kompetansespredningen for de ulike tjenestene. Kompetanse har i størst grad blitt spredd utenfor bedriften for mottakerne av Trebasert innovasjonsprogram (50 prosent) og Tilskudd – Landsdekkende (49 prosent i stor grad). Det er de samme tjenestene som i 2012-årgangen som får høy skår. De som skårer lavest her er Bioenergiprogrammet (0 prosent) og Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell (11 prosent). Begge disse handler om investeringer i realkapital.

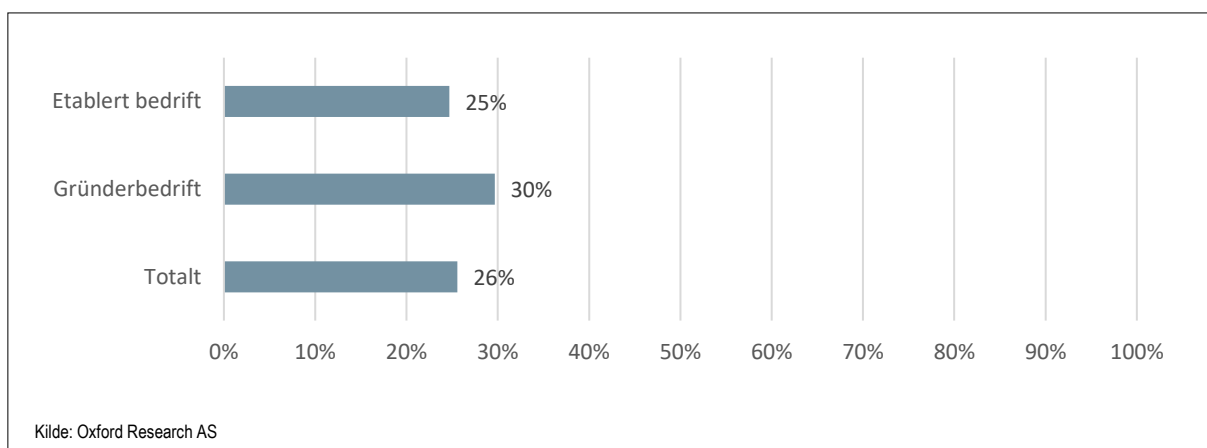
Figur 23: Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt kompetansespredning etter tjeneste (n= 1418)

7.5.2 Kompetansespredning etter bedriftsalder

Vi har også sett nærmere på i hvilken grad det er forskjeller i kompetansespredning mellom gründerne og etablerte bedrifter. Som i generelle bidrag til kompetanse, er det også gründerne (30 prosent) som har størst kompetansespredning som følge av leveransen fra Innovasjon Norge.

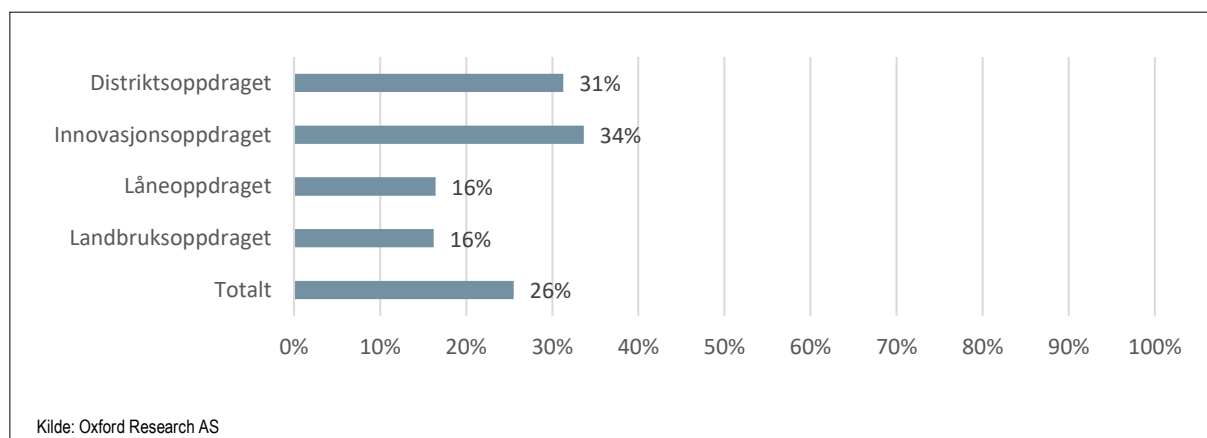
Figur 24: Kompetansespredning utenfor bedriften i stor grad, etter bedriftsalder (n: 1415)

7.5.3 Kompetansespredning etter oppdrag

Den neste figuren viser forskjellene i kompetansespredning mellom de ulike oppdragene. Det er fremdeles Innovasjonsoppdraget som har høyest bidrag (34 prosent), deretter følger Distriktsoppdraget (31 prosent) og til slutt Låneoppdraget og Landbruksoppdraget (16 prosent).

Figur 25: Kompetansespredning utenfor bedriften i stor grad, etter oppdragstype (n: 1415)

8. Bidrag til innovasjonsadferd

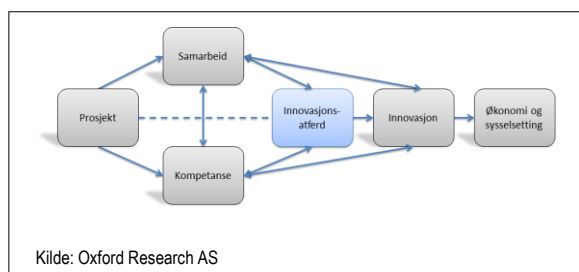
- Prosjektene/aktivitetene har i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på 2,2 områder, som er det samme som for 2012-årgangen. Dette var en klar økning fra 2011-undersøkelsen (1,8 områder), mens det er på nivå med undersøkelsene fra 2008 til 2010 (2,1-2,2 områder).
- 67 prosent av bedriftene har opplevd atferdsendring på ett eller flere områder, noe som er markant høyere enn 2010-, 2011- og 2012-årgangene (60, 61 og 62 prosent).

Ulike aspekter ved bedriftenes atferd har betydning for deres konkurransefortrinn og hvilke resultater de oppnår. Gjennom kundeffektundersøkelsen kartlegger vi også ulike dimensjoner koblet opp mot adferdsaddisjonalitet (se kapittel 4). Atferdsmessige endringer som studeres gjennom Kundeffektundersøkelsen, er blant annet knyttet til virksomhetenes strategi, kompetanseutvikling, samarbeids- og nettverksutvikling samt måten bedriftene jobber med innovasjon på. Tankegangen er at bedriftene vil stå bedre rustet ovenfor fremtidige utfordringer om det fokuseres ytterligere på disse områdene.

Atferdsendringene er knyttet til følgende faktorer:

- Økt fokus på utvikling og innovasjon
- Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften
- Bedre utnyttelse av kunnskap
- Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres
- Ansettelse av nye medarbeidere
- Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne
- Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid
- Utvikling av samarbeid/nettverk

Figur 26: Innovasjonsatferd og verdiskaping

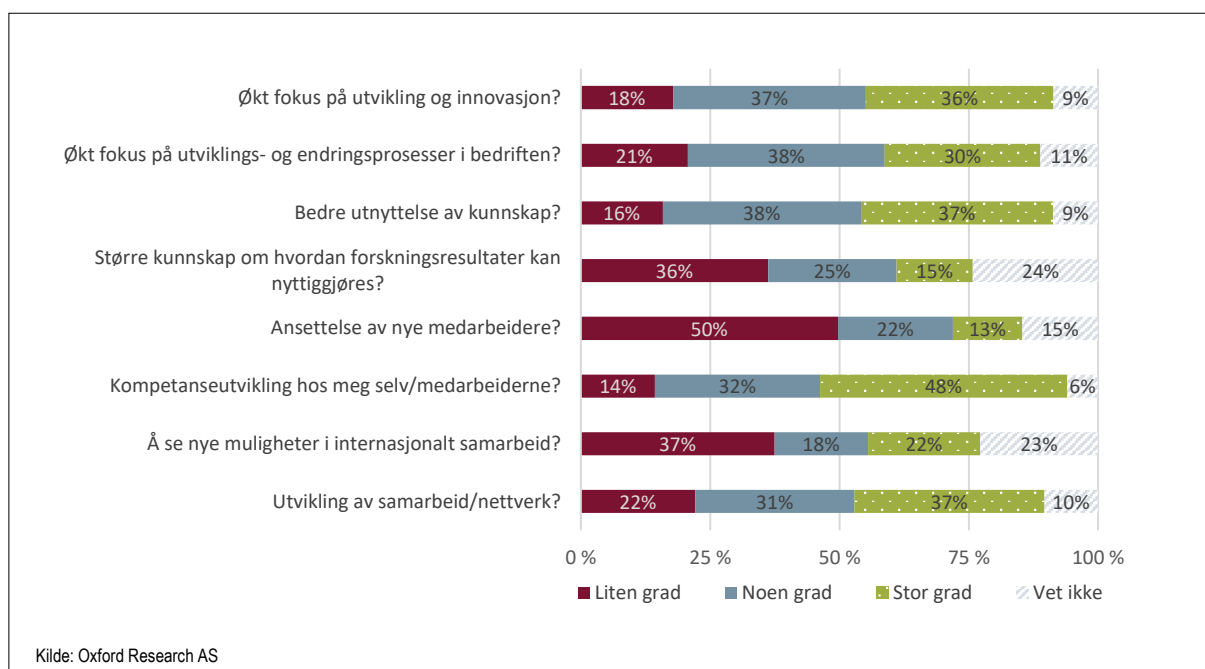

Neste figur viser i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har påvirket bedriftenes innovasjonsatferd. Når vi ser på andelen som svarer i stor grad og sammenligner med Etterundersøkelsen 2012, ser vi for samtlige indikatorer at resultatene enten er like eller endres med inntil to prosentpoeng. Områdene hvor prosjektene/aktivitetene har hatt størst betydning for innovasjonsadferden er kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne (48 prosent, 50 prosent i 2012), utvikling av samarbeid/nettverk (37 prosent, som i 2012), bedre utnyttelse av kunnskap (37 prosent, som i 2012).

Dette er de samme områdene hvor prosjektene/aktivitetene hadde det største bidraget for 2012-årgangen, men da skåret også økt fokus på utvikling og innovasjon 37 prosent (36 prosent i årets undersøkelse).

Prosjektene/aktivitetene har hatt minst betydning for ansettelse av nye medarbeidere (13 prosent, 14 prosent i 2012) og større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (15 prosent, samme som i 2012). Dette var de to indikatorene som skåret lavest også for 2012-årgangen.

Figur 27: Andel bidrag fra prosjektet til innovasjonsatferd. Prosent. (n: 1510)

Overordnet har 67 prosent av bedriftene opplevd atferdsendring på ett eller flere områder. Dette er markant høyere enn 2010-, 2011- og 2012-årgangene (60, 61 og 62 prosent). Dersom en relaterer dette til resultatene på de enkelte områdene, er det dermed slik at de bedriftene som har fått et bidrag gjennom prosjektet/aktiviteten, har fått et noe kraftigere bidrag.

8.1 ATFERDSENDRING ETTER TJENESTE

I den neste tabellen vises prosjektenes/aktivitetenes bidrag til atferdsendringer i stor grad (skår 4 og 5) fordelt etter tjeneste. Som tabellen viser, er bidraget til atferdsendring svært ulikt mellom tjenestene. Samlet er bidraget til atferdsendringer størst for Miljøteknologiordningen og Etablererstipend (NHD), men også IFU/OFU og Risikolån - Innovasjonslån skårer høyt her. Dette er de samme tjenestene som skåret høyest på denne indikatoren i fjorårets undersøkelse, og samtidig blant de tjenestene som skårer høyest på samarbeids- og kompetansebidrag (se kapittel 6 og 7).

Dersom en ser bort fra de tre tjenestene som har svært få respondenter, er bidraget til atferdsendringer gjennomgående lavest for Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell og Lavrisikolån - Landbrukslån. Dette er ikke overraskende siden begge disse i stor grad støtter ulike investeringer i real- og ikke humankapital.

Tabell 17: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste

	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	Bedre utnyttelse av kunnskap	Nytte av forskningsresultater	Nye medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Bioenergiprogrammet (n=15)	7 %	7 %	21 %	7 %	0 %	29 %	0 %	14 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=43)	41 %	34 %	41 %	12 %	7 %	56 %	10 %	37 %
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring (n=107)	38 %	34 %	42 %	12 %	12 %	45 %	10 %	33 %
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n=237)	15 %	21 %	30 %	6 %	4 %	29 %	0 %	11 %
Design rådgivning (n=29)	33 %	30 %	30 %	15 %	26 %	41 %	15 %	33 %
Etablerertilskudd (KRD) (n=146)	40 %	27 %	37 %	20 %	9 %	57 %	30 %	48 %
Etablerertilskudd (NHD) (n=99)	60 %	38 %	49 %	31 %	34 %	69 %	48 %	62 %
FRAM (n=70)	37 %	46 %	37 %	17 %	15 %	61 %	25 %	42 %
IFU/OFU (n=94)	61 %	33 %	55 %	31 %	22 %	66 %	50 %	44 %
IPR-rådgivning (n=46)	48 %	26 %	29 %	19 %	24 %	57 %	50 %	43 %
Internasjonal Vekst (n=57)	34 %	17 %	23 %	15 %	13 %	45 %	49 %	45 %
Lavrisikolån (n=26)	30 %	22 %	22 %	0 %	39 %	30 %	17 %	30 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=16)	38 %	25 %	31 %	19 %	25 %	44 %	6 %	13 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=111)	19 %	24 %	30 %	8 %	6 %	35 %	4 %	21 %
Marint verdiskapingsprogram (n=14)	50 %	21 %	29 %	29 %	14 %	43 %	50 %	50 %
Miljøteknologi (n=21)	70 %	40 %	40 %	45 %	25 %	90 %	60 %	60 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=35)	46 %	43 %	50 %	18 %	21 %	57 %	21 %	39 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=39)	61 %	36 %	36 %	25 %	31 %	64 %	50 %	50 %
Tilskudd - Distriktsrettede (n=276)	51 %	42 %	49 %	15 %	17 %	59 %	29 %	57 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=85)	53 %	36 %	47 %	27 %	12 %	59 %	38 %	56 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=28)	32 %	20 %	20 %	24 %	12 %	64 %	12 %	48 %
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (n=26)	25 %	33 %	38 %	21 %	21 %	42 %	17 %	63 %
Total	36 %	30 %	37 %	15 %	13 %	48 %	22 %	37 %

Kilde: Oxford Research AS
 Note: Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall svar for disse tjenestene er få. Dette gjelder Marint verdiskapingsprogram, Bioenergiprogrammet og Lavrisikolån - GFL-flåte.

8.2 ATFERDSENDRING ETTER BEDRIFTSALDER

Som for de fleste andre indikatorene vi måler, har gründere flere prosjekter som har medført større grad av endring i innovasjonsatferd enn de etablerte bedriftene. Dette gjelder for alle områdene, men forskjellen i bidrag er – akkurat som i fjorårets undersøkelse - særlig stor for økt fokus på utvikling og innovasjon, utvikling av samarbeid/nettverk, kompetanseutvikling hos meg selv og medarbeiderne samt å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid. Her skårer gründerne fra åtte

til 11 prosentpoeng høyere. Gründerne vil ofte ha et ressursmessig svakere utgangspunkt enn de etablerte bedriftene og resultatene vi finner innebærer at Innovasjon Norge gjennom prosjektene/aktivitetene er med på å gi dem en mer solid utviklingsplattform og skape ressurser som er vanskeligere å kopiere. Dette vil igjen slå ut i form av bedre konkurransefortrinn.

Tabell 18: Andel store bidrag til atferdsendringer etter bedriftsalder

	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	Bedre utnyttelse av kunnskap	Nytte av forskningsresultater	Nye medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Gründer	45 %	32 %	40 %	17 %	16 %	54 %	29 %	45 %
Etablert bedrift	34 %	30 %	37 %	14 %	13 %	47 %	20 %	35 %
Total	36 %	30 %	37 %	15 %	13 %	48 %	22 %	37 %

Kilde: Oxford Research AS

8.3 ATFERDSENDRING ETTER OPPDRAGSTYPE

Forskjellene i bidrag til adferdsendring er – som for flere andre indikatorer vi måler, enda større når vi analyserer dem på bakgrunn av oppdragstype. Virksomheter som har mottatt tjenester under Distrikts- og Innovasjonsoppdraget har flere prosjekter som har medført større grad av endring i innovasjonsatferd enn de som har mottatt tjenester under Låne- og Landbruksoppdraget. Dette gjelder for alle områdene, men forskjellen i bidrag er særlig stor for å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid, økt fokus på utvikling og innovasjon, utvikling av samarbeid/nettverk samt kompetanseutvikling hos meg selv og medarbeiderne, altså de samme områdene som skiller gründerne fra de etablerte bedriftene.

Tabell 19: Andel store bidrag til atferdsendringer etter oppdragstype

	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	Bedre utnyttelse av kunnskap	Nytte av forskningsresultater	Nye medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Distriktsoppdraget	47 %	39 %	46 %	16 %	15 %	59 %	28 %	52 %
Innovasjonsoppdraget	50 %	30 %	38 %	24 %	21 %	57 %	45 %	49 %
Låneoppdraget	24 %	24 %	29 %	9 %	14 %	36 %	6 %	21 %
Landbruksoppdraget	21 %	24 %	32 %	8 %	6 %	35 %	4 %	19 %
Total	36 %	30 %	37 %	15 %	13 %	48 %	22 %	37 %

Kilde: Oxford Research AS

Det er også interessant å se nærmere på forskjellene i bidrag til adferdsendring mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget. Sistnevnte skårer høyest på: Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid (17 prosentpoeng differanse), større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (8 prosentpoeng differanse) samt ansettelse av nye medarbeidere (6 prosentpoeng differanse). Distriktsoppdraget skårer på sin side høyest på: Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften (9 prosentpoeng differanse), bedre utnyttelse av kunnskap (8 prosentpoeng differanse) samt utvikling av samarbeid/nettverk (3 prosentpoeng differanse). Dette kan tyde på at hovedforskjellene består i at virksomheter som har fått tjenester under Innovasjonsoppdraget, vektlegger forskningsbaserte innovasjoner rettet mot et internasjonalt marked, mens virksomheter som har fått tjenester under Distriktsoppdraget er mer opptatte av inkrementelle utviklings- og endringsprosesser som i større grad kan gi utslag i det nasjonale eller regionale markedet.

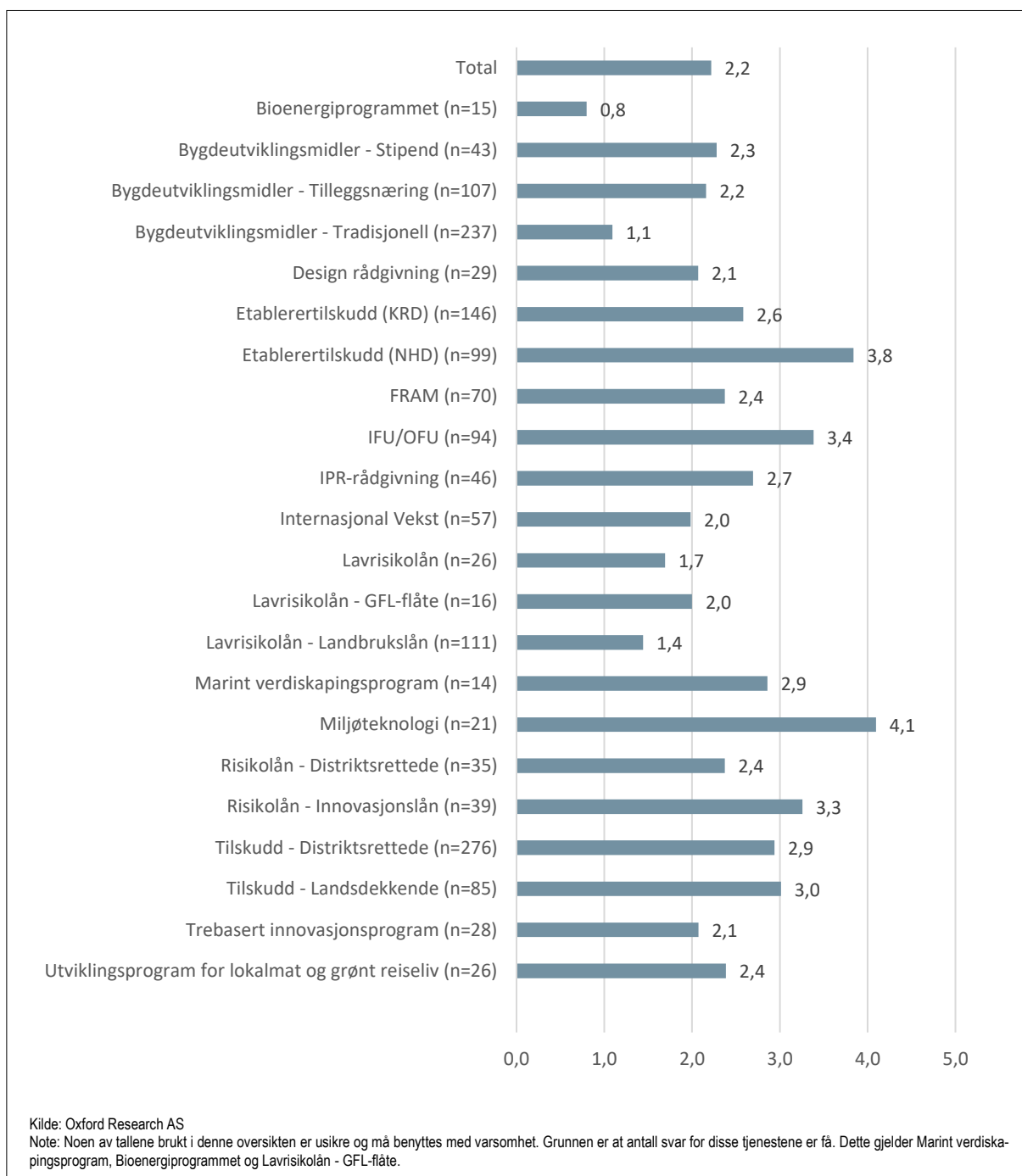
8.4 SAMLET BIDRAG TIL ATFERDSENDRING

Den neste figuren viser antall områder som prosjektet i stor grad (skår 4 og 5) har ført til atferdsendring på etter tjeneste. Totalt har prosjektene i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på 2,2 områder. Dette er det samme som vi fant i Etterundersøkelsen 2012, som i sin tur innebar en klar økning fra 2011-undersøkelsen (1,8 områder). Dermed er denne indikatoren tilbake på nivå med undersøkelsene fra 2008 til 2010 (2,1-2,2 områder). En mulig årsak til dette, kan være den mer positive konjunkturforventningen virksomhetene hadde i 2012 og som fortsatte i 2013, sammenlignet med 2011.

8.4.1 Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste

Også for det samlede bidraget til atferdsendringer er det stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene. Det høyeste nivået finner vi for Miljøteknologiordningen (4,1 områder), Etablerertilskudd (NHD) (3,8 områder), IFU/OFU (3,4 områder) samt Risikolån - Innovasjonslån (3,3 områder). De tjenestene som hovedsakelig finansierer realkapital, som Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (1,1 områder), Lavrisikolån - Landbrukslån (1,4 områder) og Lavrisikolån (1,7 områder), medfører i minst grad atferdsendring. Dette er i tråd med funnene fra etterundersøkelsene for 2009 til 2012.

Figur 28: Antall områder hvor prosjektet / aktiviteten har ført til atferdsendring, etter tjeneste (n:1625)

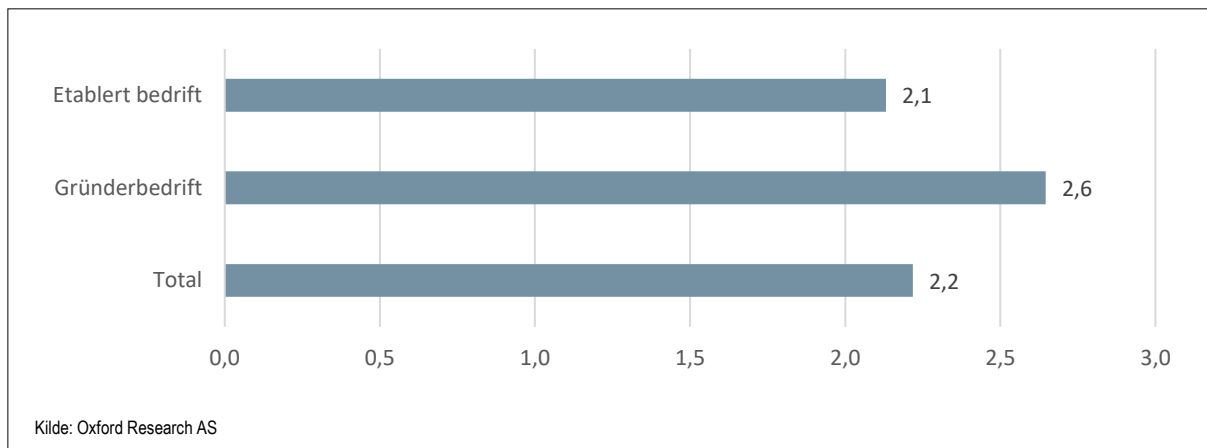

8.4.2 Samlet bidrag til atferdsendring etter bedriftsalder

Vi har også kartlagt i hvilken grad det er forskjeller i det samlede bidraget til adferdsaddisjonalitet ut fra bedriftsalder. Som for både samarbeid og kompetanse er det slik at det bidraget til adferdsaddisjonalitet er størst for gründere (2,6 områder). For de etablerte bedriftene har prosjektene/aktivitetene i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på 2,1 områder. En mulig forklaring på dette

er at allerede etablerte virksomheter i større grad enn gründerbedrifter har innarbeidede rutiner og handlingsmønstre som er vanskeligere, eller tar lengre tid å endre på.

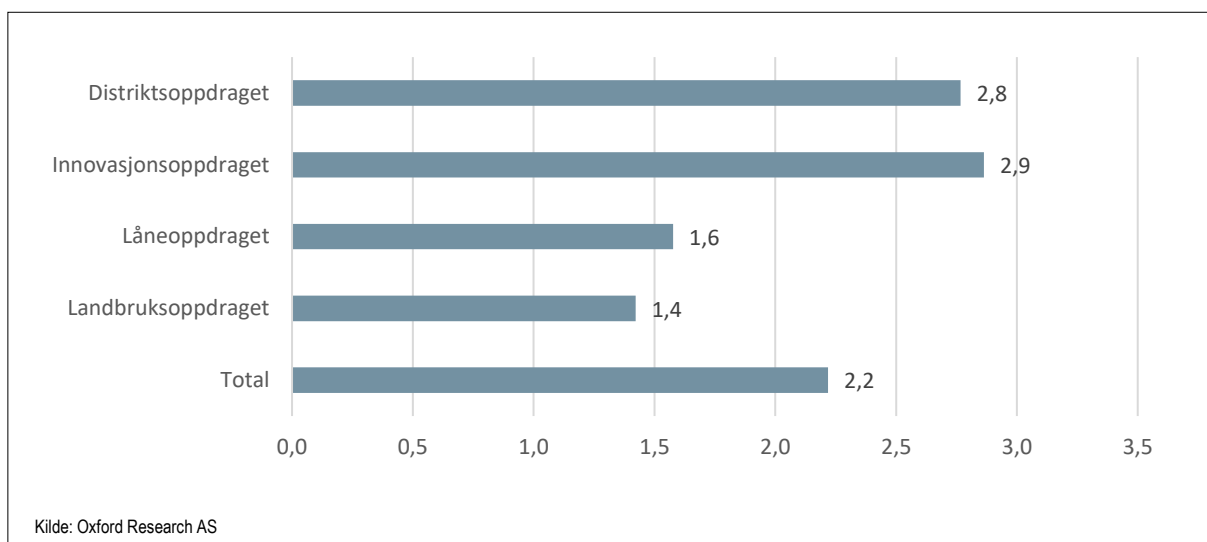
Figur 29: Samlet bidrag til atferdsendring, etter bedriftsalder (n: 1616)

8.4.3 Samlet bidrag til atferdsendring etter oppdragstype

Vi har også kartlagt i hvilken grad det er forskjeller i det samlede bidraget til adferdsaddisjonalitet ut fra oppdragstype. Som for både samarbeid og kompetanse er det slik at det bidraget til adferdsaddisjonalitet er størst for Innovasjons- (2,9 områder) og Distriktsoppdraget (2,8 områder). For Låne- og Landbruksoppdraget har prosjektene/aktivitetene i gjennomsnitt bidratt til atferdsendringer på henholdsvis 1,6 og 1,4 områder.

Figur 30: Samlet bidrag til atferdsendring, etter oppdragstype (n: 1613)

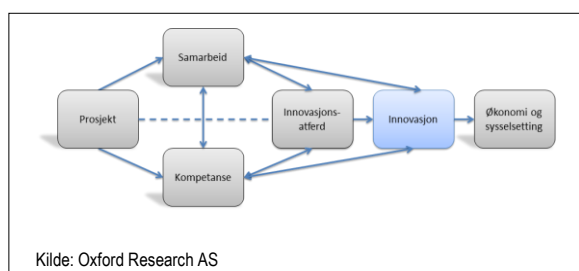

9. Innovasjon

- Flest prosjekter har ført til utvikling og forbedring av varer (63 prosent), mens færrest har bidratt til organisasjonsutvikling (22 prosent). Sammenlignet med resultatene for 2012-årgangen har andelen prosjekter som har ført til utvikling og forbedring av varer økt med 4 prosentpoeng.
- I gjennomsnitt bidrar prosjektene/aktivitetene til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på 2,5 av 17 områder. Dette er helt likt som for 2012-årgangen, men klart høyere enn for både 2011-årgangen (2,0 områder) og 2010-årgangen (2,2 områder).
- Blant de som har utviklet nye varer representerer 36 prosent av dem noe helt nytt, mens det tilsvarende tallet for tjenester og produksjonsprosesser ligger på 25 og 19 prosent.

Økt grad av samarbeid, kompetanseutvikling og endringer i måten bedriftene jobber på, kan føre til at bedriftene utvikler nye varer, tjenester, produksjonsprosesser samt markeds- og organisasjonsutvikling. Denne utviklingen er også kjent som innovasjon, og er en svært sentral målsetting for Innovasjon Norge.

Figur 31: Innovasjon og verdiskaping

I det videre ser vi nærmere på prosjektenes/aktivitetenes bidrag til innovasjon. Følgende dimensjoner inngår i operasjonaliseringen av innovasjon⁸:

A. Utvikling og forbedring av varer

- Utvikling av helt ny vare
- Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende vare

B. Utvikling og forbedring av tjenester

- Utvikling av en helt ny tjeneste
- Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende tjeneste

⁸ Operasjonaliseringen er gjort slik at spørsmålene i størst mulig grad skal være i samsvar med Community Innovation Survey (CIS).

C. Utvikling og forbedring av produksjonsprosesser

- Utvikling av helt nye produksjonsprosesser
- Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser
- Utvikling av metoder for lagring, levering og/eller distribusjon

D. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring

- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder
- Introduksjon av varer/tjenester til nye geografiske markeder
- Lansering av varer/tjenester på en ny måte (f.eks. ny design eller innpakning)
- Identifisering av nye behov hos eksisterende eller nye kunder

E. Organisasjonsutvikling

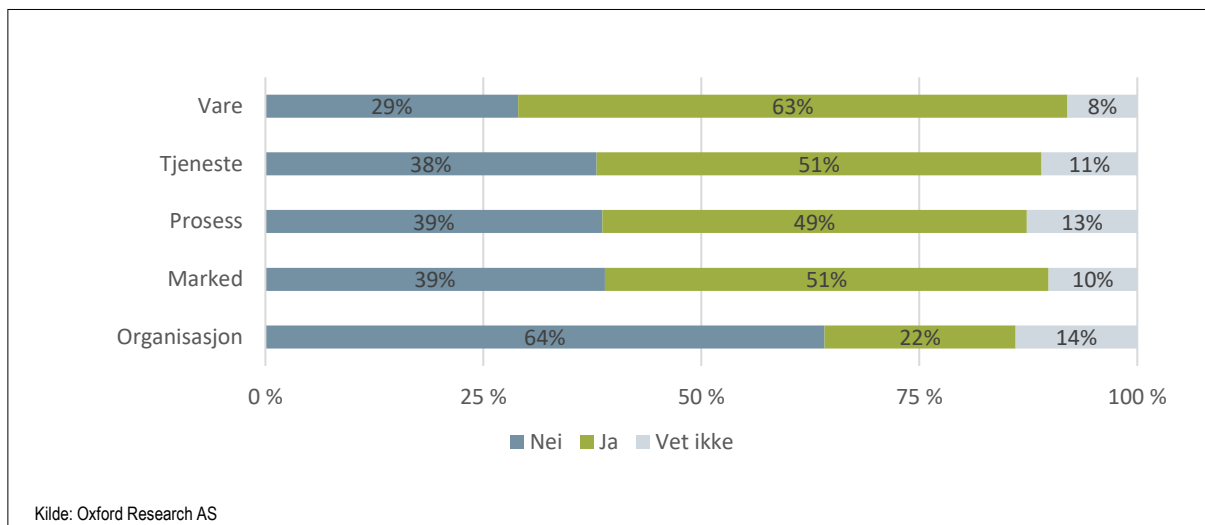
- Nye ledelsesfunksjoner og/eller strukturer
- Ny forretningsmodell
- Nye opplæringsystemer, arbeidsprosedyrer eller kvalitetsstyring
- Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutningsprosedyrer
- Nye metoder for organisering av relasjoner til andre virksomheter eller offentlige institusjoner
- Nye prosesser/metoder for å identifisere kundebehov

9.1 INNOVASJON PÅ HOVEDOMRÅDER

I neste figur vises det i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til innovasjon på de fem hovedområdene vare, tjeneste, prosess, marked og organisasjon. Det er flest prosjekter som har ført til utvikling av vare (63 prosent), etterfulgt av markedsutvikling (51 prosent), tjenesteutvikling (51 prosent), prosessutvikling (49 prosent), og organisasjonsutvikling (22 prosent). Sammenlignet med resultatene for 2012-årgangen, har resultatene særlig utviklet seg positivt på to områder. Både for vare- og tjenesteinnovasjon har det vært en økning i skåren på 4 prosentpoeng. Som påpekt i kapitlet om samarbeid (kapittel 6) kan en medvirkende årsak til oppgangen være den generelle konjunktursituasjonen som gjorde seg gjeldene i 2013. I 2012 hadde Norge den høyeste produktionsveksten siden finanskrisen⁹, noe som trolig gjorde det mer interessant for virksomhetene å satse på vare- og tjenesteinnovasjoner.

⁹ <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/perspektiver-2013-1>

Figur 32: Bidrag til innovasjon på hovedområdene. Prosent. (n: 1511)

9.1.1 Bidrag til innovasjon etter tjeneste

I tabellen under har vi undersøkt om det er forskjeller i bidraget til innovasjon ut i fra hvilken tjeneste virksomhetene har fått. Fokuset på innovasjon varierer mye mellom de ulike tjenestene, og dette slår som forventet ut i form av sterk variasjon i resultatene.

På tvers av områdene er innovasjonsbidraget størst innen Risikolån – Distriktsrettede, Risikolån - Innovasjonslån og IFU/OFU, mens det er minst innen Bioenergiprogrammet og Grunnfinansieringslån-flåte.¹⁰ Det er spennende å merke seg at det er en del andre tjenester som kommer høyst ut her enn hva som er tilfelle for samarbeid, kompetanse og innovasjonsatferd. Særlig interessant er det å merke seg at en stor og sentral tjeneste innen det distriktpolitiske virkeområdet, Risikolån – Distriktsrettede, befinner seg blant disse. Det indikerer at Innovasjon Norge har vært dyktige til å selekttere gode innovasjonsprosjekter knyttet til to sentrale tjenester i distriktene. Dette forsterkes ytterligere av at Tilskudd – Distriktsrettede også er tjeneste som har et høyt innovasjonsbidrag.

¹⁰ På grunn av at det er så få respondenter for Business Matchmaking Programme inkluderes det ikke i omtalen.

Tabell 20: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter tjeneste. Prosent.

	Vare	Tjeneste	Prosess	Marked	Organisasjon
Bioenergiprogrammet (n=15)	20 %	50 %	33 %	20 %	11 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=43)	57 %	67 %	38 %	65 %	29 %
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring (n=107)	85 %	72 %	62 %	73 %	20 %
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n=237)	62 %	41 %	75 %	19 %	15 %
Design rådgivning (n=29)	57 %	68 %	36 %	96 %	30 %
Etablerertilskudd (KRD) (n=146)	80 %	58 %	37 %	66 %	24 %
Etablerertilskudd (NHD) (n=99)	87 %	63 %	49 %	79 %	29 %
FRAM (n=70)	69 %	67 %	46 %	68 %	36 %
IFU/OFU (n=94)	86 %	71 %	56 %	78 %	28 %
Internasjonal Vekst (n=57)	52 %	44 %	28 %	71 %	30 %
IPR-rådgivning (n=46)	74 %	55 %	36 %	79 %	19 %
Lavrisikolån (n=26)	59 %	59 %	50 %	59 %	36 %
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=16)	32 %	30 %	41 %	41 %	8 %
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=111)	51 %	30 %	64 %	22 %	13 %
Marint verdiskapingsprogram (n=14)	67 %	56 %	55 %	75 %	63 %
Miljøteknologi (n=21)	91 %	55 %	50 %	64 %	27 %
Risikolån - Distriktsrettede (n=35)	82 %	68 %	78 %	77 %	44 %
Risikolån - Innovasjonslån (n=39)	86 %	67 %	59 %	86 %	35 %
Tilskudd - Distriktsrettede (n=276)	74 %	75 %	52 %	73 %	41 %
Tilskudd - Landsdekkende (n=85)	71 %	77 %	46 %	70 %	36 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=28)	62 %	79 %	70 %	65 %	29 %
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (n=26)	83 %	58 %	46 %	92 %	33 %
Total	69 %	58 %	56 %	57 %	26 %

Kilde: Oxford Research AS
 Note: Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall svar for disse tjenestene er få. Dette gjelder Marint verdiskapingsprogram, Bioenergiprogrammet og Lavrisikolån - GFL-flåte.

9.1.2 Bidrag til innovasjon etter bedriftsalder

I neste tabell har vi kartlagt andelen prosjekter/aktiviteter som har ført til innovasjon innen de fem hovedområdene etter bedriftsalder. Resultatene viser at det er betydelige forskjeller mellom gründerne og etablerte bedrifter når det gjelder prosjektenes bidrag til innovasjon. Gründerne rapporterer høyere andeler prosjekter som bidrar til både vare-, tjeneste- og markedsmessig innovasjon, mens skåren er lik for organisatorisk innovasjon enn de etablerte bedriftene. Forskjellene i innovasjonsbidrag er aller størst for vare- og markedsinnovasjoner (henholdsvis 11 og 9 prosentpoeng). Dette er ikke unaturlig i og med at gründerbedriftene i større grad starter på scratch når det gjelder både varer og markeder.

Når det gjelder prosessinnovasjon, finner vi at prosjektene til de etablerte bedriftene i større grad bidrar til dette enn hva som er tilfellet for gründerne. Dette er akkurat det samme bildet som ble avdekket for 2012- og 2011-årgangen. Som da er en medvirkende årsak til dette at det er mange etablerte bedrifter innen primærnæringene som har fått bidrag til prosessinnovasjoner gjennom prosjektet.

Tabell 21: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter bedriftsalder. Prosent.

	Vare	Tjeneste	Prosess	Marked	Organisasjon
Gründer	78%	62%	49%	64%	25%
Etablert bedrift	67%	57%	57%	55%	26%
Total	69%	58%	56%	57%	26%

Kilde: Oxford Research AS

9.1.3 Bidrag til innovasjon etter oppdragstype

Resultatene viser at det er betydelige forskjeller i bidraget til innovasjon mellom de ulike oppdragstypene. Med unntak for prosessinnovasjon er det Distrikts- og Innovasjonsoppdraget som rapporterer om det klart høyeste innovasjonsbidraget. Både innen vare-, tjeneste- og organisatorisk innovasjon er det slik at Distriktsoppdraget skårer høyere enn Innovasjonsoppdraget. Forskjellen er aller størst for tjenesteinnovasjon (8 prosentpoeng), noe som kan skyldes at Innovasjon Norge har noe bedre muligheter for å støtte opp om utvikling av et bredere tjenestespekter i distriktene. En generell grunn til forskjellene er at det er ulikheter i resultatene mellom gründer- og etablerte bedrifter innenfor og utenfor virkeområdet. Innen det distriktpolitiske virkeområdet skårer de etablerte bedriftene høyere, mens det motsatte er tilfelle for gründerne. Forskjellene er imidlertid størst mellom de etablerte bedriftene, noe som gjør at resultatene innen det distriktpolitiske området totalt sett blir bedre. Vi vil understreke at vi ikke tar hensyn til prosjektenes innovasjonshøyde i denne vurderingen. Vi ser kun på bidraget til innovasjon, uavhengig om det er snakk om en inkrementell eller radikal innovasjon. Vi vil belyse denne dimensjonen videre i kapittelet.

For markedsinnovasjon er bidraget høyere (6 prosentpoeng) for Innovasjonsoppdraget enn for Distriktsoppdraget. Bidraget er kun svakt høyere for etablerte bedrifter, men det er vesentlig høyere for gründerbedrifter (18 prosentpoeng). En medvirkende årsak til den høye skåren blant gründerbedriftene utenfor virkeområdet kan være at søknadstilfanget er høyt her. Det gjør at Innovasjon Norge må være relativt strenge i seleksjonsprosessen, noe som gjør at man kan velge ut gode gründerprosjekter.

Innen Låne- og Landbruksoppdraget er forskjellen større mellom dem for bidraget til innovasjon enn for bidragene til samarbeid, kompetanse og adferdsendringer. Landbruksoppdraget skårer gjennomgående høyere, og særlig er forskjellen stor for vare- tjeneste og prosessinnovasjon (10-17 prosentpoeng). En mulig forklaring på dette kan være at tjenesteporteføljen innen Landbruksoppdraget har en bredere og mer mangfoldig sammensetning. For Låneoppdraget er det i enda større grad snakk om bidrag til å realisere fysiske investeringer, mens det innenfor Landbruksoppdraget også inngår flere utviklings- og innovasjonssatsinger.

Når det gjelder prosessinnovasjon, er det Låneoppdraget og Landbruksoppdraget som gjør det best. Innen Landbruksoppdraget har 69 prosent av prosjektene bidratt til prosessinnovasjon, mens det tilsvarende tallet for Låneoppdraget ligger på 59 prosent. En mulig årsak til denne forskjellen kan være at en innenfor landbruket legger stor vekt på å fremme en effektiv produksjon, og gjennom det skape økt lønnsomhet. En slik hypotese styrkes av at det primært er blant de etablerte bedriftene at forskjellen gjør seg gjeldende.

Tabell 22: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter oppdragstype. Prosent.

	Vare	Tjeneste	Prosess	Marked	Organisasjon
Distriktsoppdraget	76 %	70 %	50 %	71 %	37 %
Innovasjonsoppdraget	72 %	62 %	43 %	77 %	30 %
Låneoppdraget	49 %	34 %	59 %	30 %	14 %
Landbruksoppdraget	66 %	50 %	69 %	35 %	17 %
Total	69 %	58 %	56 %	56 %	26 %
Kilde: Oxford Research AS					

9.2 BIDRAG TIL INNOVASJON PÅ DELOMRÅDER

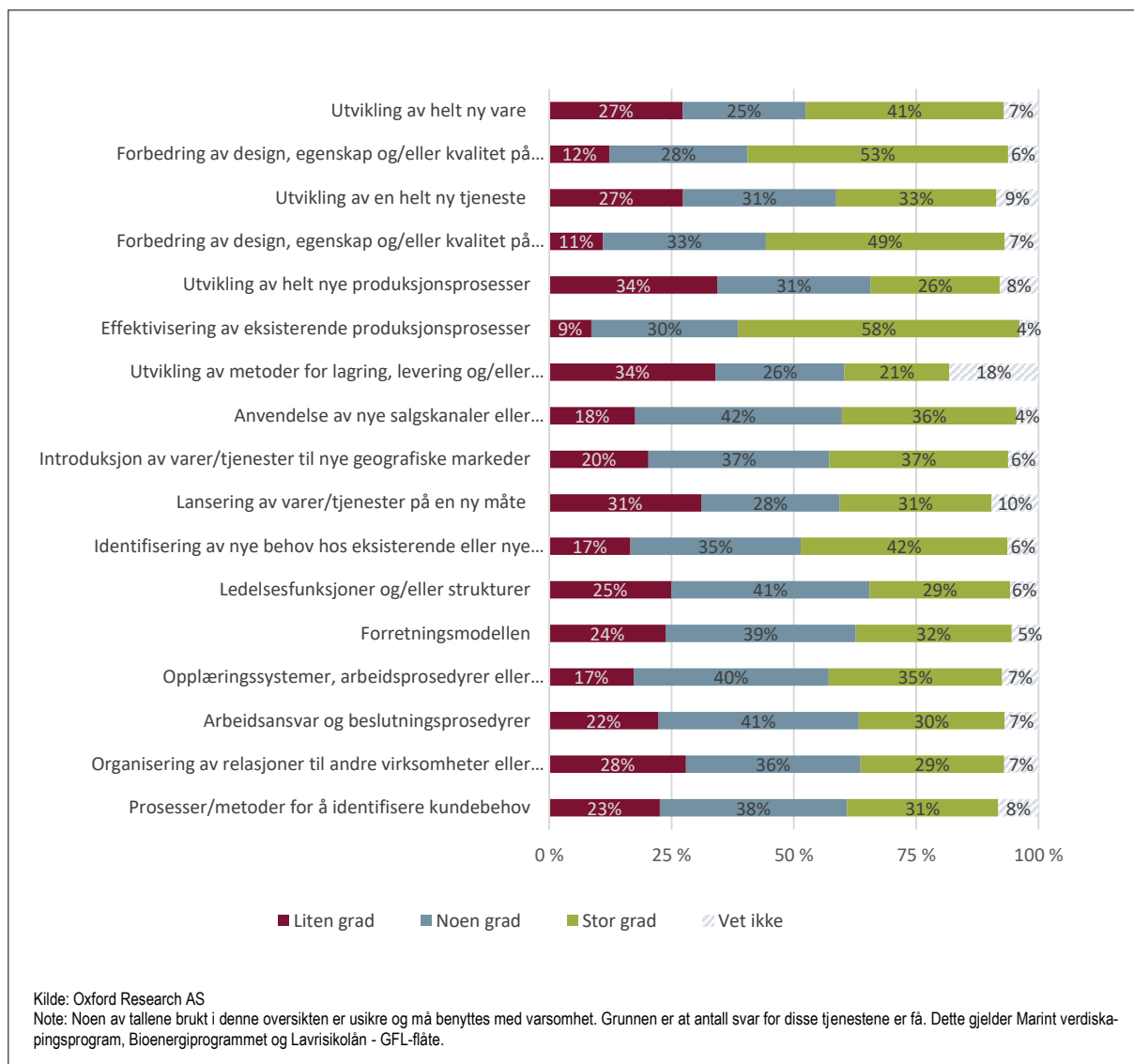
De fem hovedområdene av innovasjoner som er omtalt ovenfor, er delt opp i en rekke underspørsmål som ble stilt bedriftene for å utdype typen utvikling. I neste figur har vi sett nærmere på hvilke områder prosjektene/aktiviteten først og fremst bidrar. Resultatene viser at det er flest prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) har bidratt til effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (58 prosent), forbedring av design, egenskaper og kvaliteter på eksisterende vare (53 prosent) forbedring av design, egenskaper og kvaliteter på eksisterende tjeneste (49 prosent) og identifisering av nye behov hos eksisterende eller nye kunder (42 prosent). Med unntak for forbedring av design, egenskaper og kvaliteter på eksisterende tjeneste (nedgang på 1 prosentpoeng), er det en svak oppgang på alle disse (1-3 prosentpoeng).

Sammenlignet med 2012-årgangen er det verdt å merke seg at prosjektene i mindre grad har bidratt til radikale innovasjoner. Andelen prosjekter som har ført til utvikling av helt ny vare har blitt redusert med 5 prosentpoeng, mens andelen som har ført til utvikling av helt ny tjeneste har blitt redusert med 7 prosentpoeng. Det er vanskelig å ha noen klar formening om hva dette kan skyldes. En grunn til nedgangen kan være at det er en noe større andel prosjekter som rapporterer om vare- og tjenesteinnovasjon. Dette fører til at andelen som satser på radikale innovasjoner blir noe mindre, men antall prosjekter er ikke særlig endret.

Vi har også sett nærmere utviklingen av radikale innovasjoner ut fra oppdragstype. Både for utvikling av helt ny vare, ny tjeneste og ny produksjonsprosess er det slik at Innovasjonsoppdraget skårer høyere enn Distriktsoppdraget. Forskjellen er på 10 prosentpoeng for utvikling av helt nye vare, 12 prosentpoeng for utvikling av helt ny tjeneste og 11 prosentpoeng for utvikling av helt ny pro-

duksjonsprosess. Dette bør bidra til å gi bedriftene knyttet til Innovasjonsoppdraget gode markeds-
messige forutsetninger. Det innebærer igjen en styrking av mulighetene for å nå Innovasjon Norges
delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Figur 33: Andel prosjekter/aktiviteter som i stor grad (skår 4 og 5) har bidratt til innovasjon. Prosent. (n: 307 – 889)

9.3 SAMLET BIDRAG TIL INNOVASJON

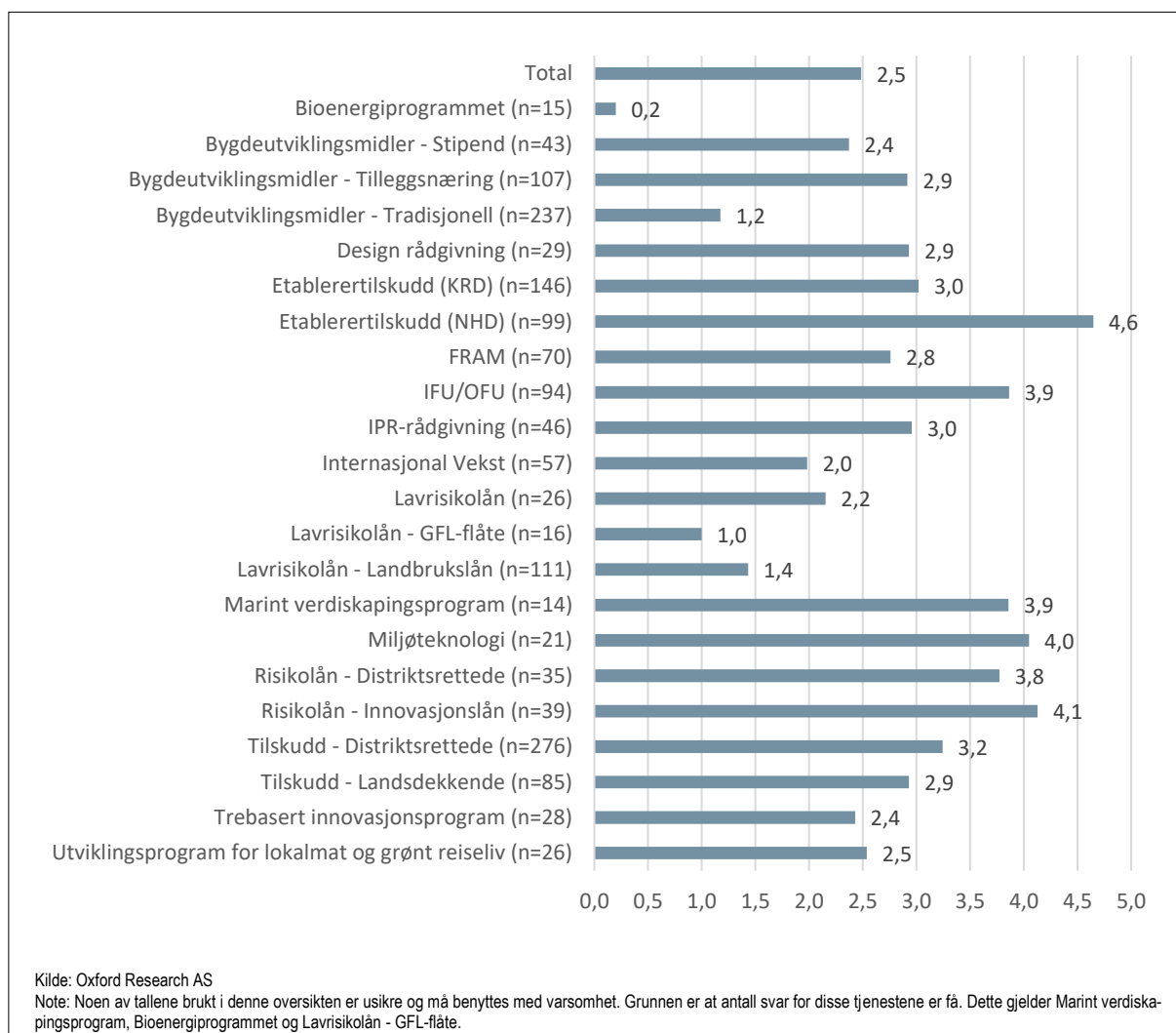
Prosjektene/aktivitetene kan spille en vesentlig rolle for bedriftene gjennom at de bidrar sterkt til innovasjon på et enkelt område, men de kan også bidra gjennom at de fører til innovasjon på et bredt spekter av områder og slik sett bidrar til å gi virksomhetene konkurransefortrinn. I det følgende vil vi se nærmere på prosjektenes/aktivitetenes samlede bidrag til innovasjon ut i fra tjeneste, bedriftsalder og oppdragstype.

9.3.1 Samlet innovasjonsbidrag etter tjeneste

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på 2,5 av 17 områder. Dette er akkurat som for 2012-årgangen, men klart høyere enn for både 2011-årgangen (2,0 områder) og 2010-årgangen (2,2 områder). Som figuren under viser er det imidlertid stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene. Prosjektene/aktivitetene har i størst grad bidratt til innovasjon for Etablererstipend (NHD) (4,6 områder), Risikolån – Innovasjonslån (4,1 områder), Miljøteknologoordningen (4,0 områder) og IFU/OFU (3,9 områder). Det er de samme tjenestene som skårer høyt, men med unntak av Risikolån – Innovasjonslån er resultatene svakt lavere.

Gjennomgående er det samlede innovasjonsbidraget lavest for de tjenestene som i stor grad fokuserer på investeringer i realkapital innen primærnæringene. Dette er Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell (1,2 områder) og Lavrisikolån – Landbrukslån (1,4 områder). Disse tjenestene fokuserer mest på å bidra til fysiske investeringer, og gjennom det skape en mer effektiv og lønnsom produksjon.

Figur 34: Antall områder hvor prosjektet/ aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter tjeneste. Prosent. (n: 1620)

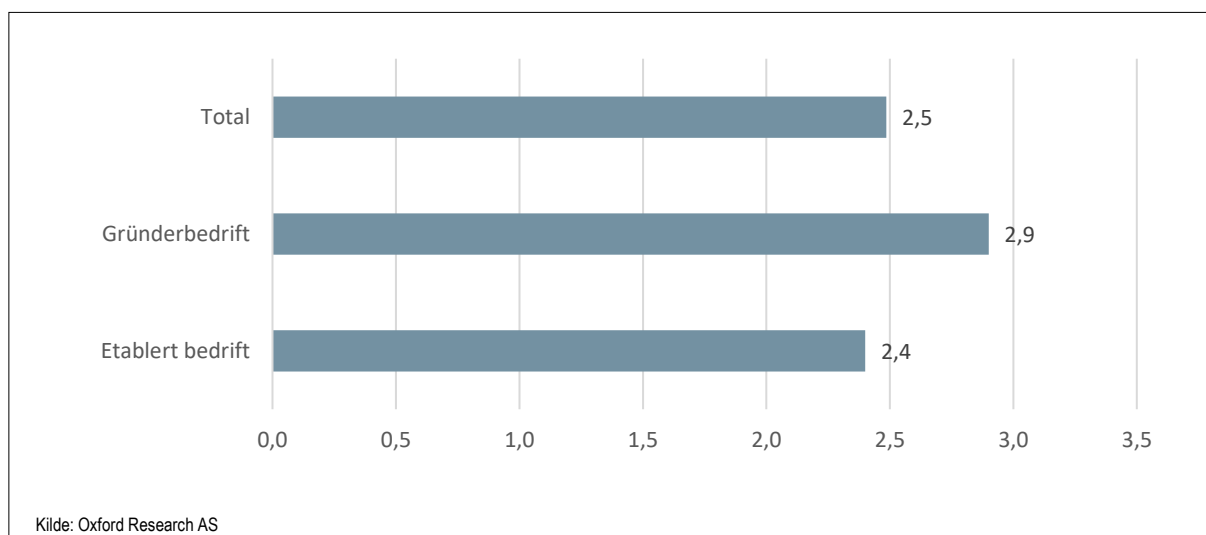

9.3.2 Samlet innovasjonsbidrag etter bedriftsalder

Den gjennomførte analysen viser at det er klare forskjeller mellom prosjekter som er gjennomført av gründere og de som er gjennomført av etablerte bedrifter. Som neste figur viser, fører gründernes prosjekter til innovasjon 2,9 områder, mens det tilsvarende tallet for de etablerte bedriftene ligger på 2,4 områder. En medvirkende årsak til dette er den underliggende tjeneste- og programfordelingen. Det er en større andel av tjenestene rettet mot primærnæringene blant de etablerte bedriftene. Disse skårer typisk lavt når det gjelder innovasjonsbidrag. En annen mulig årsak til forskjellen er at gründerbedriftene har kommet kortere i prosessen og som følge av det har et større utviklingsbehov. Da vil det trolig være lettere å oppnå innovasjonsbidrag gjennom prosjektet/aktiviteten.

Sammenlignet med 2012-årgangen er forskjellen i samlet innovasjonsbidrag mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter mindre. Innovasjonsbidrag har gått ned for gründerbedriftene (reduksjon på 0,2 aktører), mens det har økt for de etablerte bedriftene (økning på 0,3 aktører).

Figur 35: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter bedriftsalder. (n:1620)

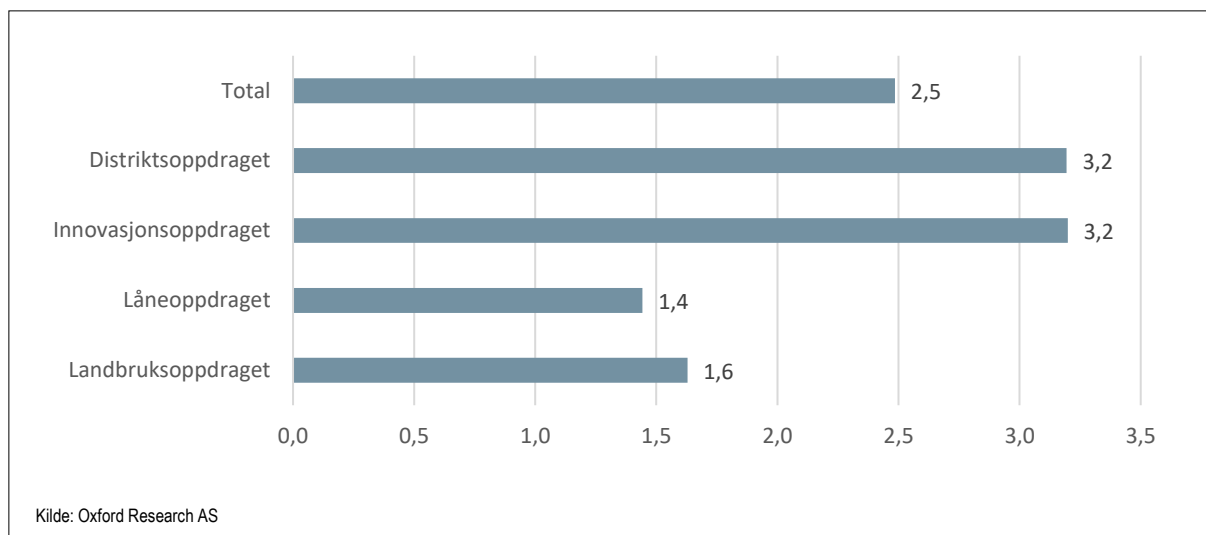

9.3.3 Samlet innovasjonsbidrag etter oppdragstype

Det er store forskjeller i resultatene ut fra oppdragstype. Resultatene kan deles inn to hovedkategorier. Innovasjonsbidraget er klart høyest for Distriktsoppdraget (3,2 områder) og Innovasjonsoppdraget (3,2 områder). Selv om de overordnede resultatene er like, er det likevel svært interessante forskjeller mellom dem når en også tar hensyn til om det er snakk om gründer eller etablert bedrift. Innen Distriktsoppdraget ligger innovasjonsbidraget på 3,4 områder blant etablerte bedrifter og 2,4 områder blant gründerbedriftene. Denne fordelingen er motsatt for Innovasjonsoppdraget. Her ligger skåren på 2,9 områder blant etablerte bedrifter og 4,4 områder blant gründerbedrifter. Som tidligere påpekt er trolig en medvirkende årsak til dette at det ligger relativt strenge seleksjonskriterier til grunn for gründerbedrifter i sentrale områder. Det vil være mulig å øke den samlede tildelingen til slike bedrifter uten at det vil redusere innovasjonsbidraget vesentlig.

Låneoppdraget (1,4 områder) og Landbruksoppdraget (1,6 områder) skårer vesentlig lavere enn de to andre, noe som påpekt tidligere først og fremst skyldes at en i disse oppdragene legger stor vekt på å bidra til realisering av fysiske investeringer. Innen Landbruksoppdraget er resultatene helt like mellom gründer- og etablerte bedrifter, mens det innen Låneoppdraget er slik at gründerbedriftene gjør det bedre (1,9 områder). Det er imidlertid få gründerbedrifter her, noe som gjør at en må være forsiktig med å legge for mye i dette.

Figur 36: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter bedriftsalder. (n:1620)

9.4 NYHETSVERDI

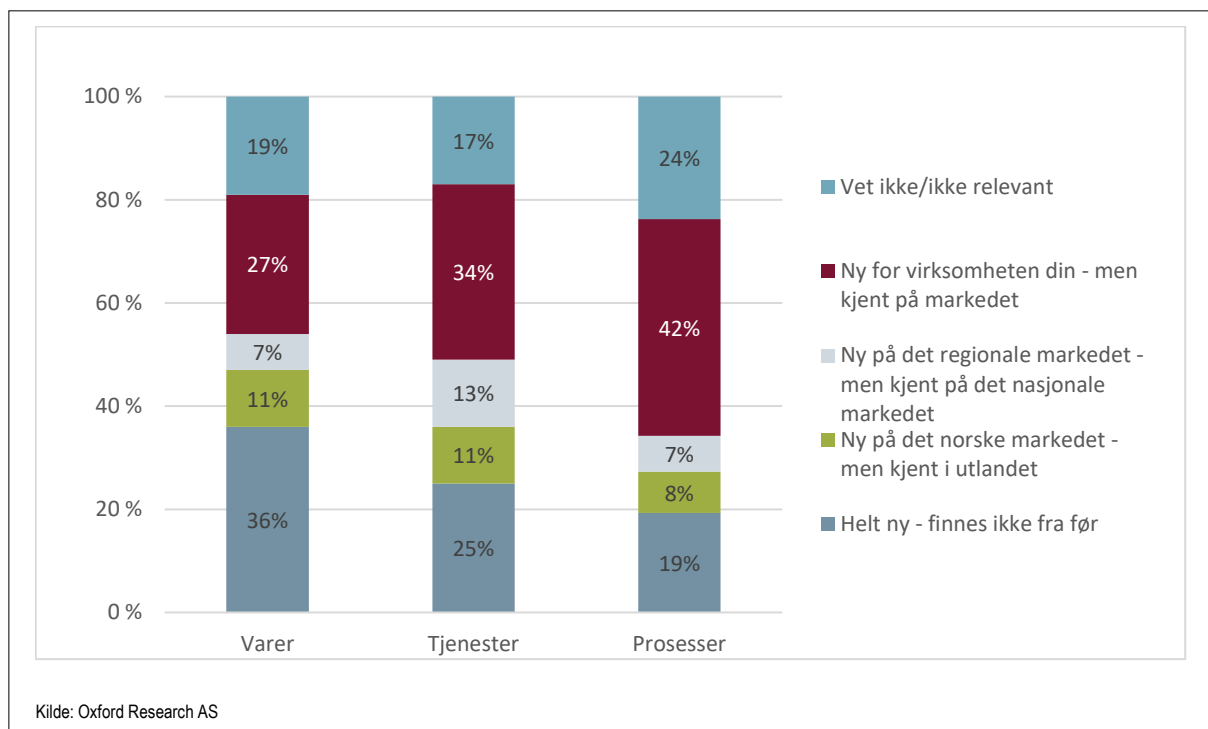
Utviklingen/innovasjonen som skjer i bedriftene er av ulik karakter og har ulik ”nyhetsverdi”. Noe er bare nytt for bedriften og velkjent ellers, mens andre utviklinger/innovasjoner kan være helt nye. I etterundersøkelsen for 2012-årgangen har vi kartlagt nyhetsverdien knyttet til både vare, tjeneste og prosess.

Som figuren under viser, er nyhetsverdien for **varer** gjennomgående høyere enn av hva som er tilfelle for tjenester og prosesser. 36 prosent av prosjektene har ført til utvikling av helt nye varer, mens 12 prosent av prosjektene har ført til utvikling av varer som er nye på det norske markedet og kjent internasjonalt. Sammenlignet med 2012-årgangen er resultatet 3 prosentpoeng lavere for utvikling av helt nye varer, mens andelen som har ført til utvikling av varer som er nye på det norske markedet og kjent internasjonalt har holdt seg stabilt.

Også for **tjenester** har vi registrert høyere nyhetsverdier enn av hva er tilfelle for prosesser. 25 prosent av prosjektene har bidratt til utvikling av helt nye tjenester. Samtidig er andelen prosjekter som har ført til utvikling av helt ny tjeneste på det norske markedet høyere enn andelen prosjekter knyttet til både varer og prosesser og tilsvarer til 13 prosent av prosjektene. Dersom en sammenligner disse resultatene med 2012-undersøkelsen, er det slik at andelen prosjekter som har bidratt til utvikling av helt nye tjenester har gått ned med 5 prosentpoeng.

Når det gjelder nyhetsverdien for **prosesser** har 19 prosent av prosjektene bidratt med noe som er helt nytt. Dette er nøyaktig samme resultat som for 2011- og 2012-årgangen.

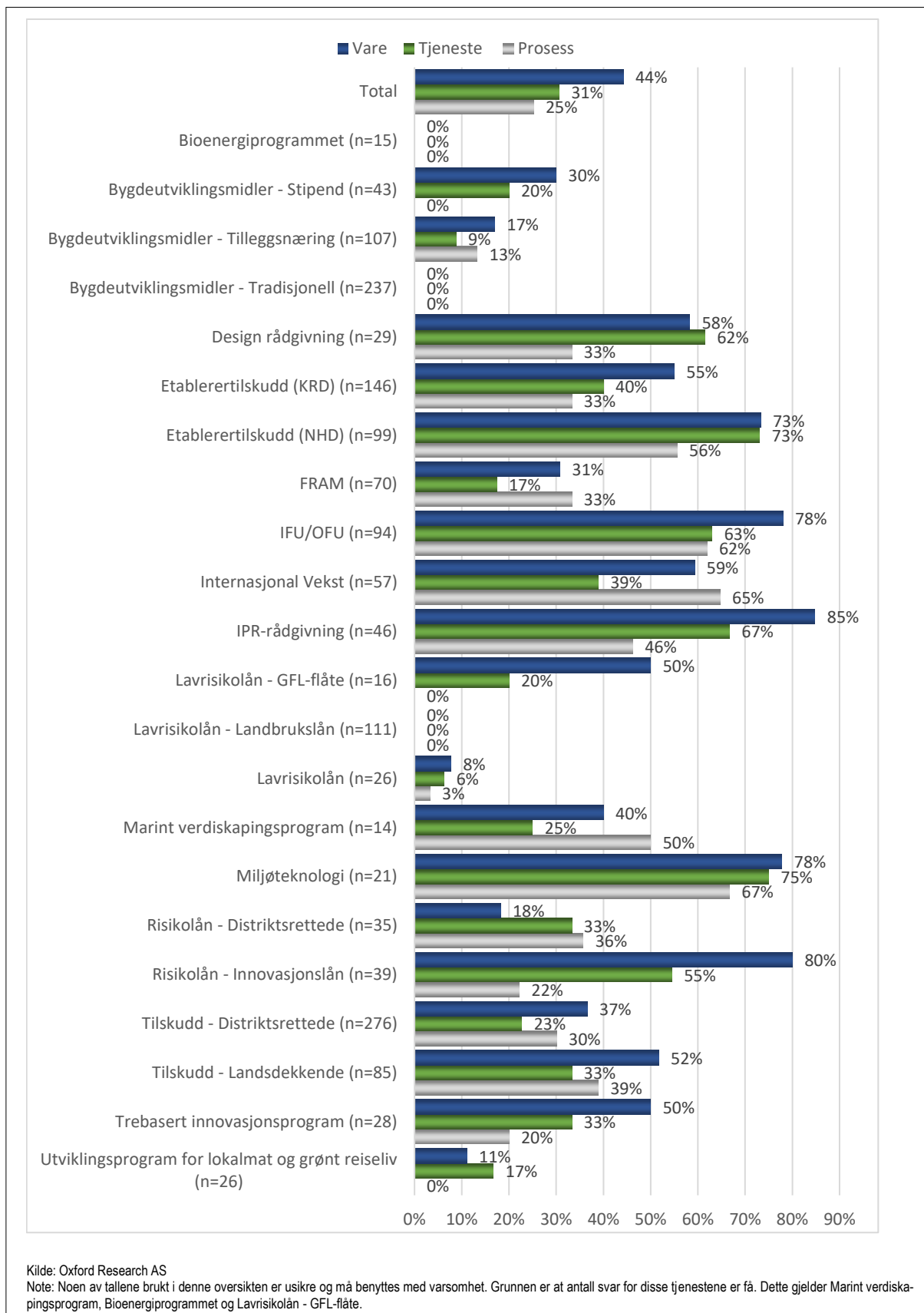
Figur 37: Nyhetsverdi. Prosent. (n: 540 – 746)

9.4.1 Nyhetsverdi etter tjeneste

I og med at tjenestene har svært ulik innretning, er det interessant å se nærmere på nyhetsverdien ut ifra denne dimensjonen. Dette er vist i figuren under. Det er stort sett de samme tjenestene som har høyest andel utviklinger som er helt nye, enten det gjelder varer, tjenester eller prosesser. De tjenestene som kommer høyest ut er Miljøteknologiordningen, IFU/OFU, Etablererstipend (NHD) og IPR-rådgivning. Alle disse tjenestene var blant de som skåret høyest også i 2012-årgangen.

Figur 38: Nyhetsverdi, etter tjeneste. Prosent. (n: 407 - 606)

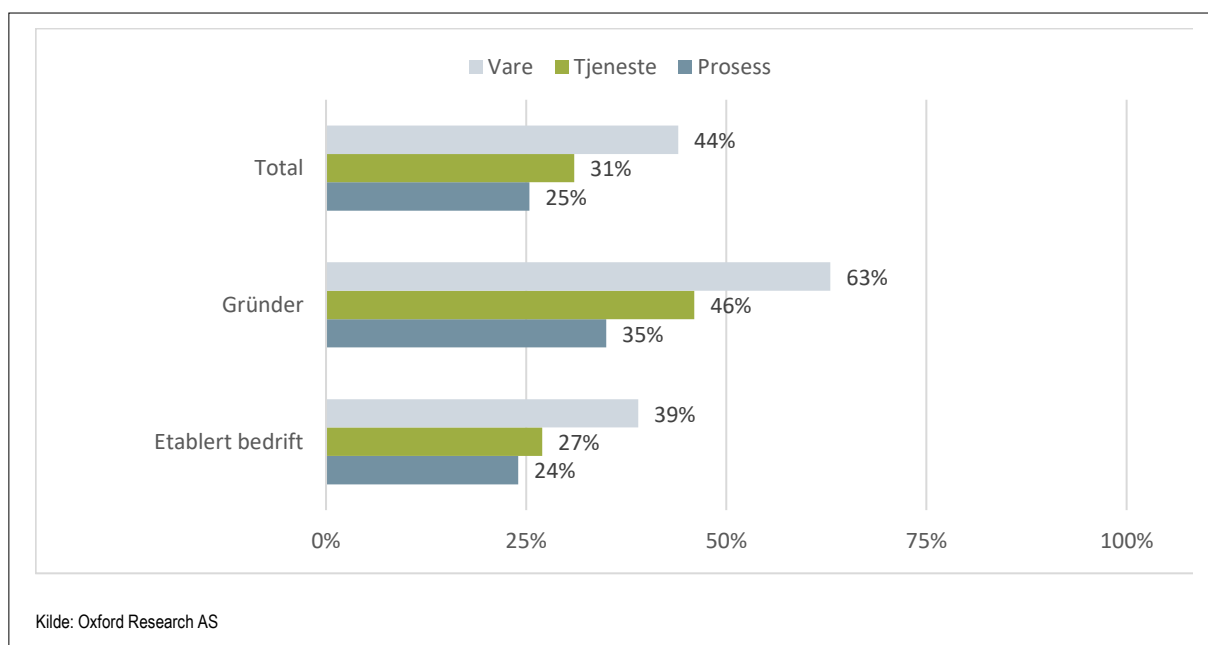
Kilde: Oxford Research AS

Note: Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall svar for disse tjenestene er få. Dette gjelder Marint verdiskapingsprogram, Bioenergiprogrammet og Lavrisikolån - GFL-flåte.

9.4.2 Nyhetsverdi etter bedriftsalder

Neste figur viser andel utviklinger som er helt nye etter bedriftsalder. Prosjektene/aktivitetene har i større grad bidratt til noe helt nytt for gründerne både for vare, tjeneste og prosess. Forskjellen er aller størst når det gjelder helt nye varer. Her ligger skåren 24 prosentpoeng høyere for gründerne. Også for helt nye tjenester (19 prosentpoeng høyere) og produksjonsprosesser (11 prosentpoeng høyere) er forskjellen betydelig. En mulig årsak til denne forskjellen, kan være at gründerbedrifter i gjennomsnitt i større grad jobber med nyutvikling enn etablerte bedrifter. En annen mulighet kan være at gründerne som følge av mindre erfaring med markedet i større grad overvurderer nyhetsverdien. En tredje mulighet kan være at det er relativt mange bedrifter fra primærnæringene blant de etablerte bedriftene, og disse er blant de som kommer dårligst ut når det gjelder bidrag til innovasjon.

Figur 39: Andel utviklinger som er helt nye, etter bedriftsalder. Prosent. (n: 411 – 601)

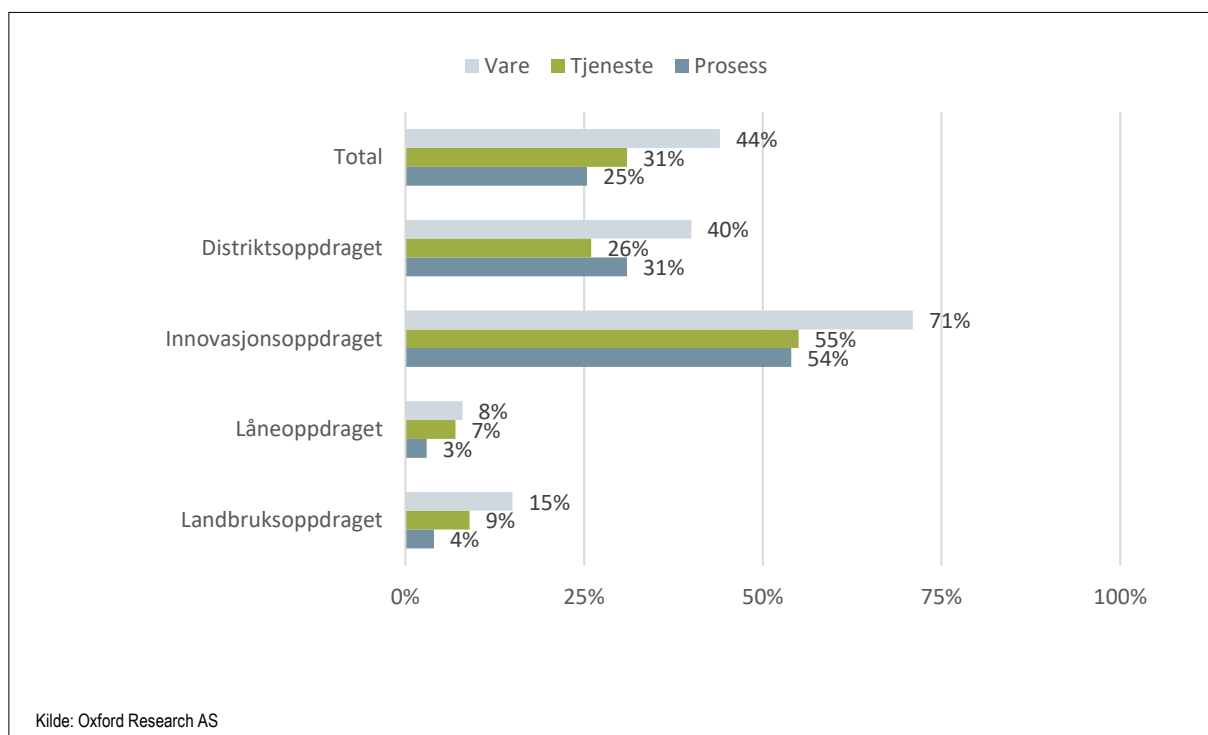

9.4.3 Nyhetsverdi etter oppdragstype

Det har vært betydelig variasjon etter oppdragstype for mange andre variabler. Dette er også tilfelle her. Neste figur viser andel utviklinger som er helt nye etter oppdragstype. Det er særlig Innovasjonsoppdraget som skiller seg ut. Prosjektene/aktivitetene som er støttet av tjenester innenfor dette oppdraget har i mye større grad bidratt til noe helt nytt både for vare, tjeneste og prosess. Sammenlignet med Distriktsoppdraget, ligger skåren 31 prosentpoeng høyere for helt nye varer. Også for helt nye tjenester (29 prosentpoeng høyere) og produksjonsprosesser (23 prosentpoeng høyere) er forskjellen betydelig. Med unntak av helt nye varer, hvor de etablerte bedriftene skårer høyere, forklares ikke denne forskjellen av ulike resultater mellom gründer- og etablerte bedrifter. Forskjellen er gjennomgående, noe som tyder på at det i gjennomsnitt er signifikante forskjeller i hvilket ambisjonsnivå bedriftene har.

Innenfor Låne- og Landbruksoppdraget er det svært få prosjekter som fører til helt nye varer, tjenester eller prosesser. Det er i stor grad etablerte løsninger som benyttes for å effektivisere produksjonen og øke lønnsomheten.

Figur 40: Andel utviklinger som er helt nye, etter oppdragstype. Prosent. (n: 411 – 601)

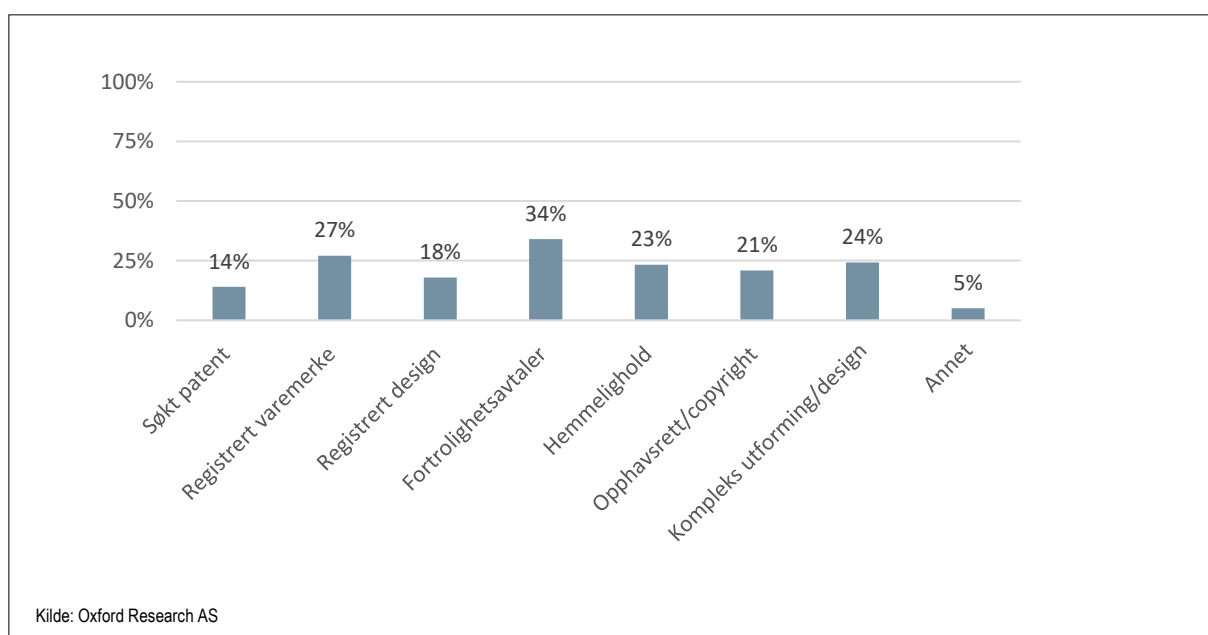

9.5 BESKYTTELSE AV IMMATERIELLE VERDIER

Gjennom etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om de har brukt ulike metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet. Dette kan oppnås gjennom patenter, registrering av varemerker, registrering av design, fortrolighetsavtaler, hemmelighold, opphavsrett/copyright, kompleks utforming/design eller andre måter. Spørsmålet er kun stilt til de respondentene som oppgir at de har utviklet en helt ny vare, tjeneste eller produksjonsprosess.

Av de bedriftene som har beskyttet sine varer/tjenester/prosesser, er det fortrolighetsavtaler (34 prosent) og registrering av varemerke (27 prosent) som flest har benyttet seg av. Dette er akkurat det samme som i 2012-årgangen, og også skåren på dem har kun endret seg marginalt.

Figur 41: IPR – vare, tjeneste eller produksjonsprosess. (n: 941 – 1018)

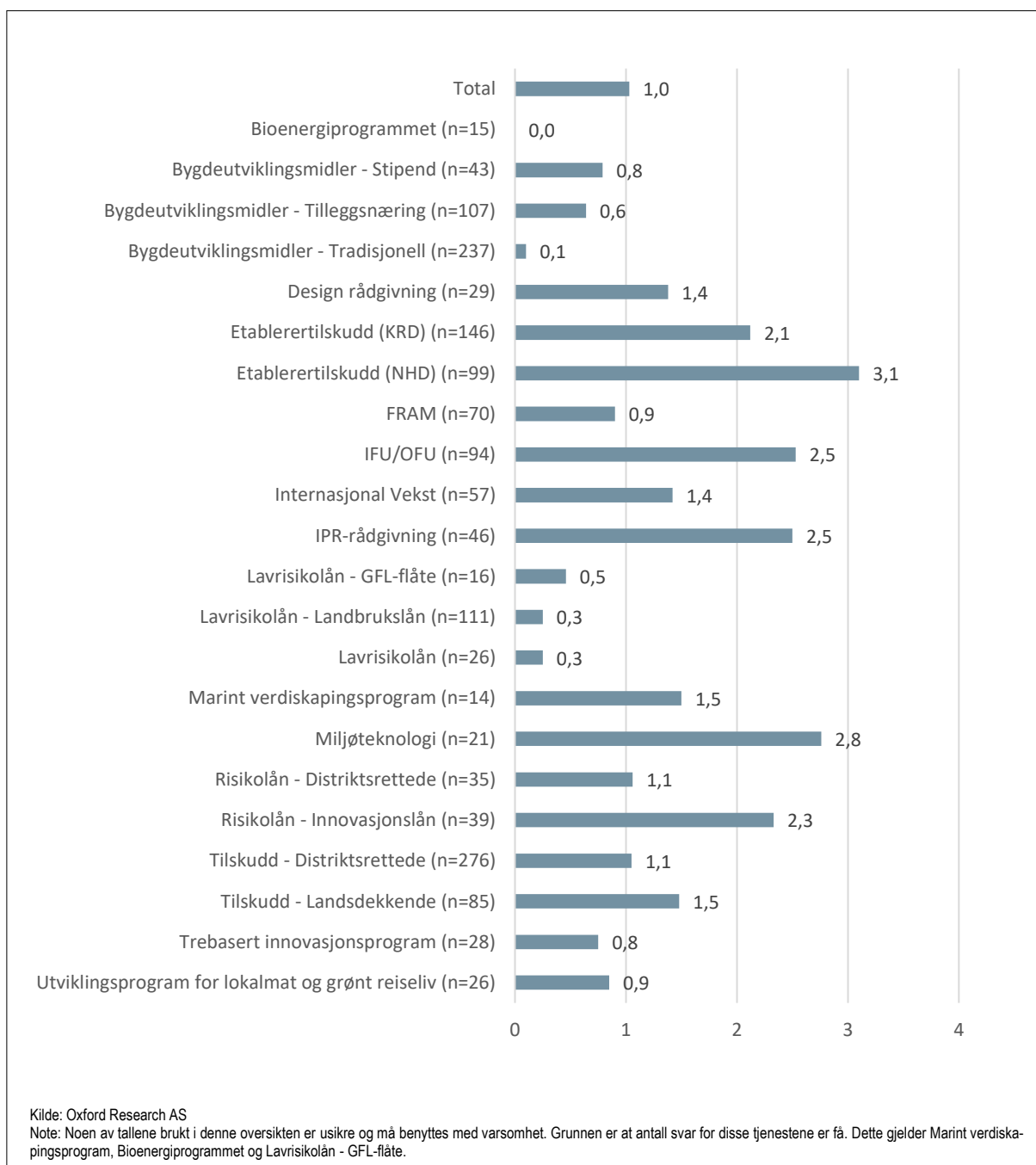

9.5.1 Beskyttelse av immaterielle verdier etter tjeneste

For å kartlegge det samlede bidraget til beskyttelse av immaterielle verdier, har vi sett nærmere på hvor mange beskyttelsesmekanismer bedriftene i gjennomsnitt har anvendt. I gjennomsnitt har de benyttet seg av 1,0 beskyttelsesmekanisme, noe som er helt likt som for 2012-årgangen.

Det er imidlertid stor variasjon mellom de ulike tjenestene her. Antall beskyttelsesmekanismer er høyest blant de Etablererstipend (NHD) (3,1 mekanismer), Miljøteknologiordningen (2,8 mekanismer), IFU/OFU (2,5 mekanismer) og IPR-rådgivning (2,5 mekanismer). Dette er de samme som for 2012-årgangen, og det innebærer at det er tjenester som har en overvekt utenfor det distriktspolitiske området som kommer høyest ut.

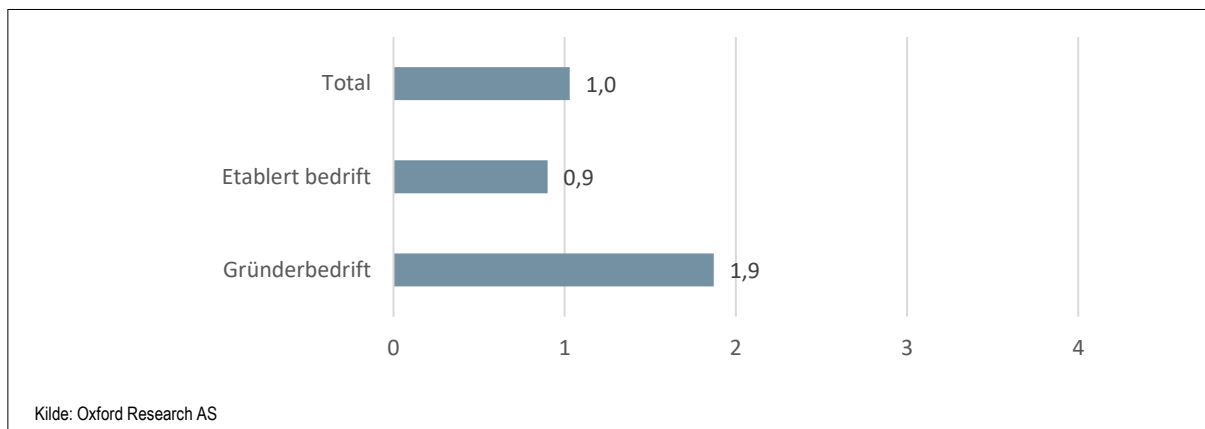
Figur 42: Antall beskyttelsesmekanismer, etter tjeneste (n: 1620)

9.5.2 Beskyttelse av immaterielle verdier etter bedriftsalder

Vi har også sett nærmere på hvorvidt det er forskjeller i beskyttelse av immaterielle verdier mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter. Som det illustreres i figuren under, er det slik at gründerbedrifter (i snitt 1,9 mekanismer) har tatt i bruk flere beskyttelsesmekanismer enn hva som er tilfelle for etablerte bedrifter (i snitt 0,9 mekanismer). Dette henger sammen med at gründerbedriftene i større grad har utviklet noe helt nytt gjennom prosjektene sine (se kapittel 8.4.2).

Figur 43: Antall beskyttelsesmekanismer, etter bedriftsalder (n: 1620)

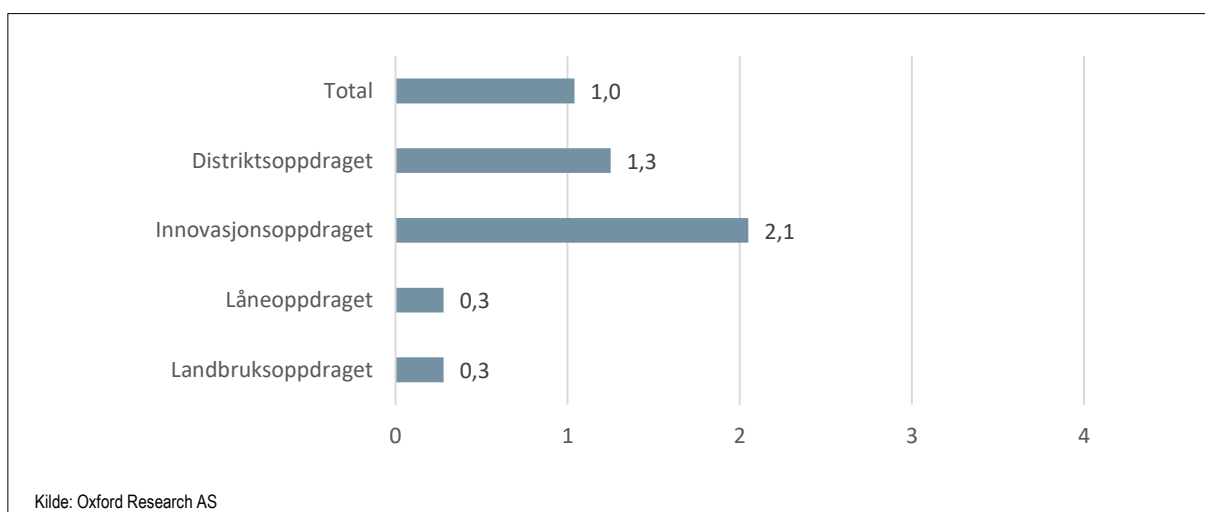

9.5.3 Beskyttelse av immaterielle verdier etter oppdragstype

Det er betydelige forskjeller i beskyttelsen av immaterielle verdier mellom de ulike oppdragstypene. Det er klart mest utbredt blant Innovasjonsoppdraget (2,1 mekanismer), mens Distriktsoppdraget følger deretter (1,3 mekanismer). Beskyttelse av immaterielle verdier er lite vanlig for Låne- og Landbruksoppdraget (0,3 mekanismer for begge). De to sistnevnte har imidlertid i liten grad utviklet noe nytt gjennom prosjektet (se kapittel 8.4.2). Det er dermed naturlig at de skårer lavt på beskyttelse av immaterielle verdier.

Både for Innovasjons- og Distriktsoppdraget viser våre analyser at gründerbedriftene i større grad søker beskyttelse av sine immaterielle verdier. Innen begge oppdragene bruker gründerne 0,9 flere beskyttelsesmekanismer enn de etablerte bedriftene.

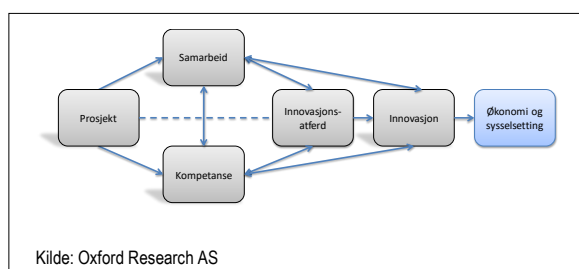
Figur 44: Antall beskyttelsesmekanismer, etter oppdragstype (n: 1620)

10. Økonomisk bærekraft

- Verdiene på de økonomiske indikatorene er omtrent uendret sammenlignet med 2012-undersøkelsen.
- Andelen prosjekter som har vært viktige (skår 4-5) for konkurransevnen har gått marginalt ned fra 44 til 43 prosent.
- Prosjektene viktighet for bedret lønnsomhet har økt med ett prosentpoeng og ligger nå på 41 prosent.
- Prosjektene bidrag til overlevelse har gått marginalt ned fra 56 til 55 prosent.
- Prosjektene har i stor grad ført til økt omsetning i 42 prosent av bedriftene, noe som er på samme nivå som for 2011- og 2012-årgangene.
- 14 prosent av prosjektene har i stor grad ført til økt eksport i bedriftene, noe som representerer en økning på ett prosentpoeng sammenlignet med 2012-kullet. Ser man perioden 2010 til 2013 under ett, ser vi en gledelig økning på ett prosentpoeng i betydningen for økt eksport for hver årgang.

Figur 45: Prosjektene økonomiske bærekraft

Den økonomiske dimensjonen i bærekraftbegrepet er definert som følger:

- Økonomisk dimensjon - Ved å stimulere til prosjekter som gir økt innovasjonsgrad og økonomisk bæreevne i næringslivet over hele landet.

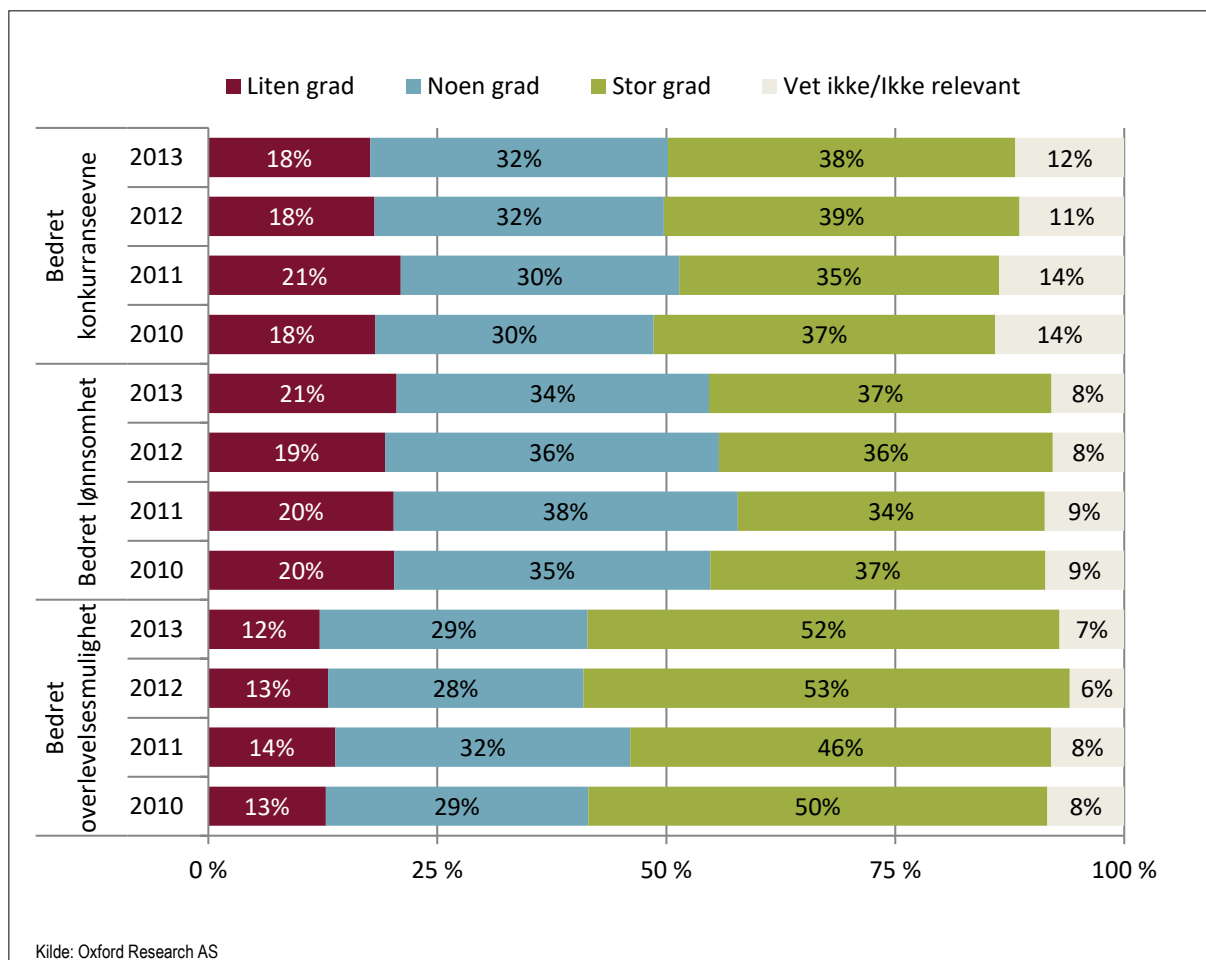
Den økonomiske bærekraften måles i denne undersøkelsen i form av prosjektene viktighet for bedriftenes konkurransevne, lønnsomhet, overlevelse, omsetning og eksport. Vi har også undersøkt en rekke andre kjennetegn ved bedriftene som har mottatt støtte. Vi vil rapportere resultater på et utvalg av disse kjennetegnene i alle delkapitlene. Alle verdiene som omtales er statistisk signifikante om ikke annet er nevnt.

I den neste figuren kan vi se at de fleste økonomiske indikatorene holder seg omtrent uendret på samme høye nivå som i fjorårets undersøkelse. Det er kun ett prosentpoengs forskjell fra 2012-undersøkelsen på alle de tre rapporterte indikatorene.

Fra 2011– til 2012-årgangen var det en relativt kraftig resultatforbedring, mens årets og fjorårets resultater er på nivå med undersøkelsen fra 2010. Dette kan tyde på at 2011-undersøkelsen var et unntak, som sannsynligvis er mer metodisk betinget enn at det kan forklares med reelle økonomiske

svingninger. Måten disse indikatorene ble målt på ble endret mye fra 2010- til 2011-årgangen for så å bli endret tilbake igjen i de etterfølgende årgangene.

Figur 46: Prosjektens bidrag til økonomisk bærekraft. (n-2013: 1514)

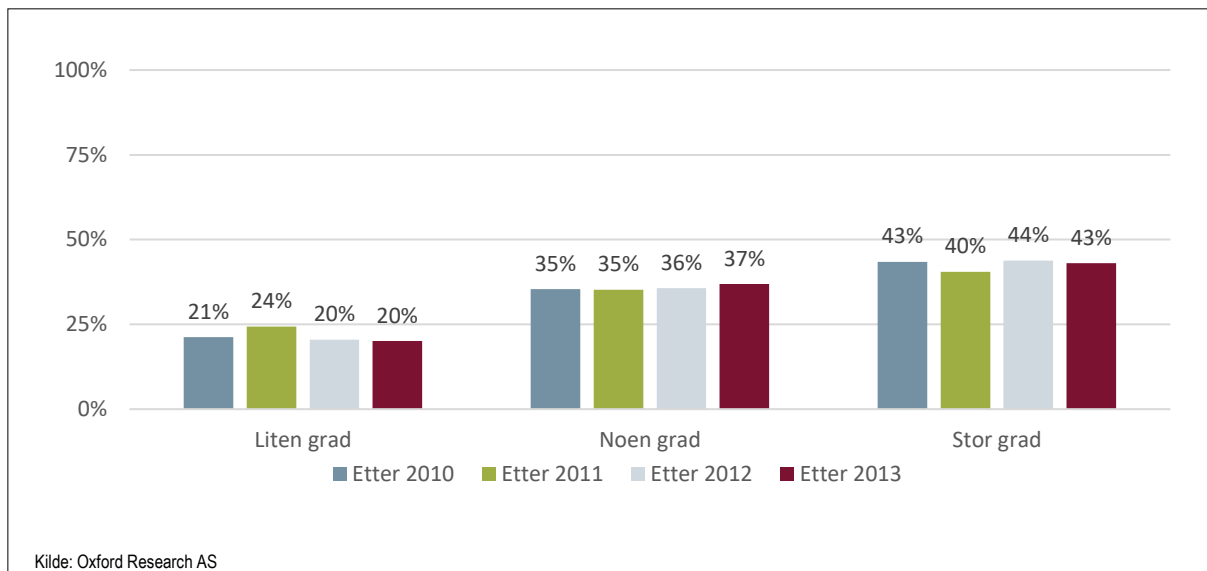
Vi vil i det følgende studere de ulike indikatorene i den økonomiske bærekraften noe mer i detalj, og starter med å se nærmere på prosjektens bidrag til bedret konkurranseevne for bedriftene.

10.1 BEDRET KONKURRANSEEVNE

Konkurranseevne kan ses på som en mellomliggende variabel i forhold til lønnsomhet, og det er derfor interessant å se nærmere på i hvilken grad de prosjektene Innovasjon Norge har støttet, har hatt betydning for dette. I etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om hvor viktig prosjektet har vært for deres konkurranseevne. I neste figur angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3) og viktig (skår 4-5) for konkurranseevnen. 43 prosent av virksomhetene fremhever at prosjektet i stor grad har vært viktig for konkurranseevnen, mens 37 prosent sier det i noen grad har vært viktig og 20 prosent sier at det har vært viktig

i liten grad. Oppgangen fra 2011- til 2012-undersøkelsen er med andre ord bekreftet og nivåene for bedret konkurransevne er tilbake på omtrent samme nivå som i 2010-undersøkelsen.

Figur 47: Prosjektets viktighet for bedret konkurransevne. Prosent. (n-2013: 1349)

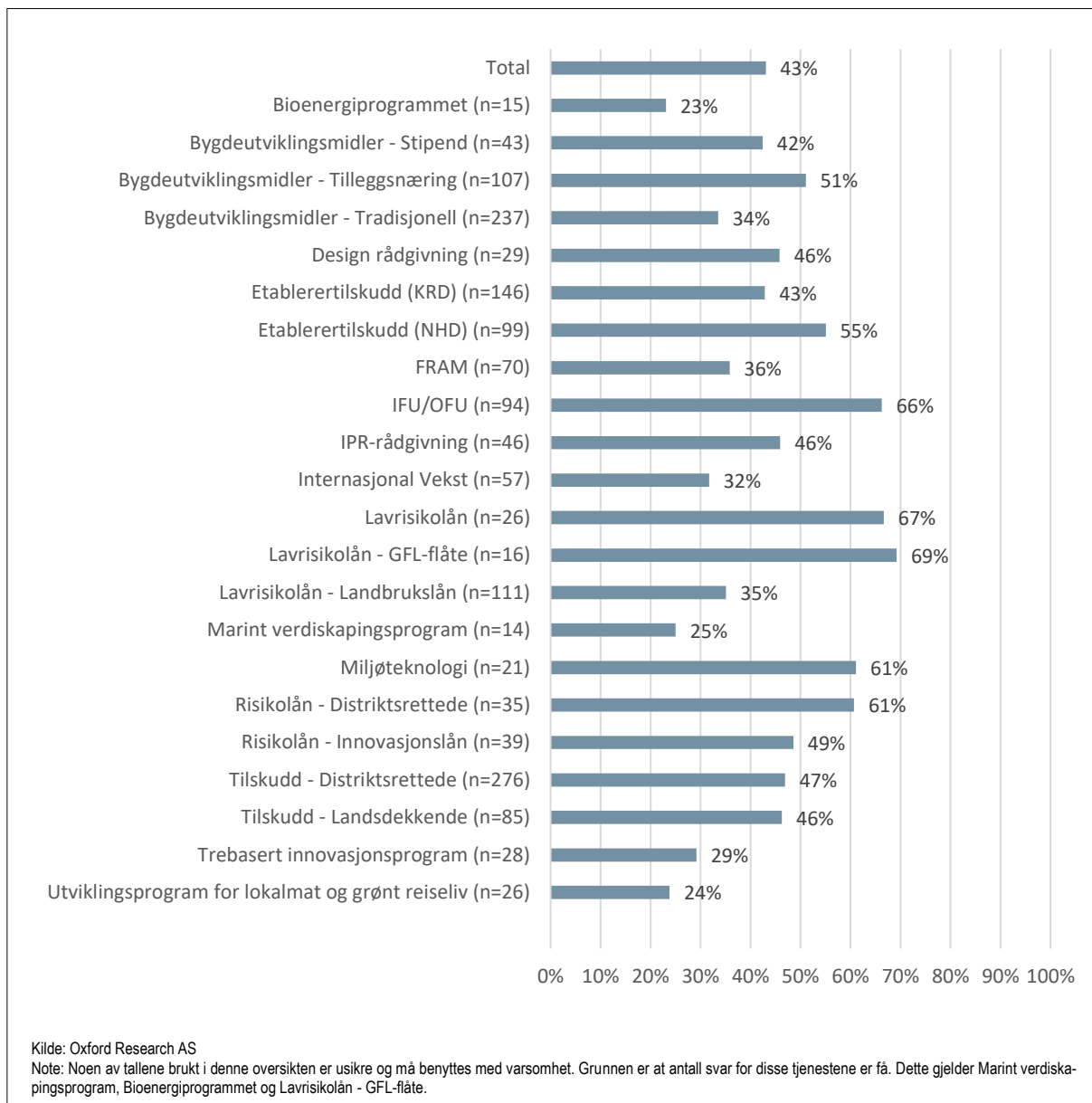

10.1.1 Betydningen for konkurransevne etter tjeneste

I neste figur vises det hvor stor andel av bedriftene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 4-5) for deres konkurransevne. Dette er den indikatoren som har minst variasjon mellom tjenestene. Andelen prosjekter som har vært viktig for konkurransevnen, varierer mellom 23 og 69 prosent. Betydningen for konkurransevnen er minst for prosjektene/aktivitetene i Bioenergiprogrammet (23 prosent), Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (24 prosent) og Marint verdiskapingsprogram (25 prosent).

For Etterundersøkelsen 2013 er det Lavrisikolån (67 prosent) som har høyest verdi for bedret konkurransevne. Denne tjeneste er tett fulgt av IFU/OFU (66 prosent), Miljøteknologi og Risikolån - Distriktsrettede (begge 61 prosent) Av disse var det bare IFU/OFU som også var på blant topp tre i 2012.

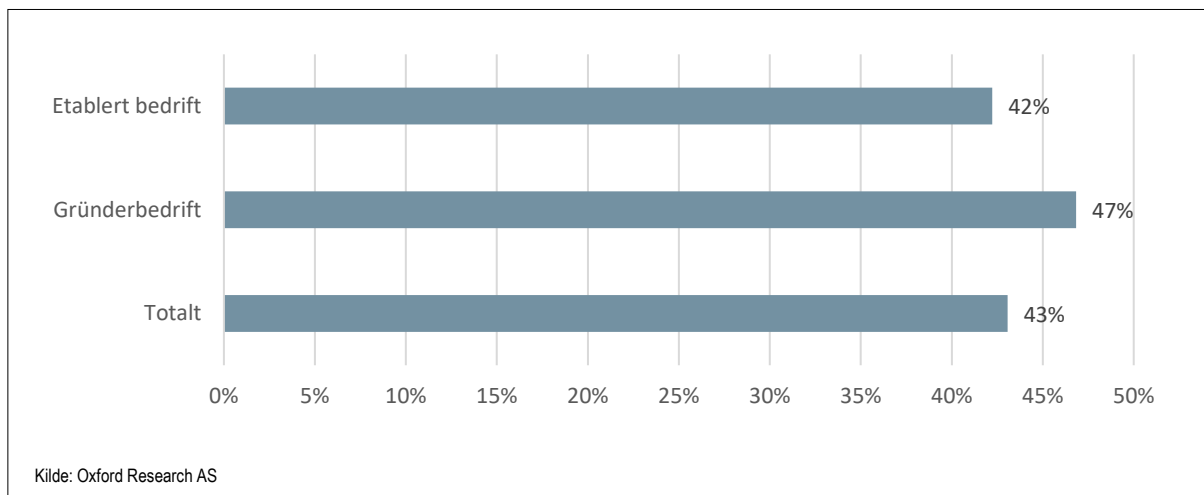
Figur 48: Prosjektets viktighet for bedret konkurransevne, etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n:1349)

10.1.2 Betydningen for konkurransevne etter bedriftsalder

Bedriftenes alder ved søknadstidspunktet har – i likhet med fjorårets undersøkelse, og året før – ingen signifikant betydning for hvor viktig prosjektet har vært for å forbedre bedriftenes konkurransevne. Figuren under viser at gründernes prosjekter (47 prosent, 46 prosent i 2012) har noe større betydning for konkurransevnen enn de etablerte bedriftenes prosjekter (42 prosent, 39 prosent i 2012), men forskjellene er ikke statistisk signifikante.

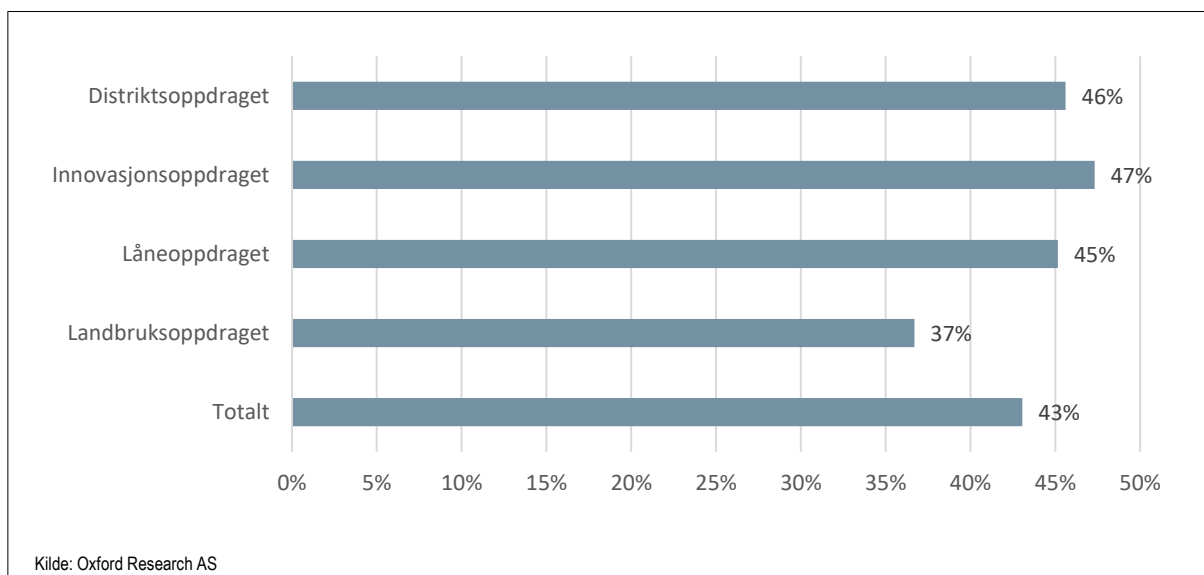
Figur 49: Prosjektets viktighet for bedret konkurransevne etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n:1347)

10.1.3 Betydningen for konkurransevne etter oppdragstype

Forskjellene er heller ikke så store når vi analyserer betydningen for konkurransevne ut fra oppdragstype, med unntak av Landbruksoppdraget. Dette ser vi av figuren under.

Figur 50: Prosjektets viktighet for bedret konkurransevne etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n:1348)

Videre analyser viser at det er de mest innovative virksomhetene, uavhengig av hvilken hovedtype innovasjon, som rapporterer om høyest betydning for bedret konkurransevne. Disse virksomhetene har høyere innovasjonshøyde på sine prosjekter og beskytter også i større grad sin IPR. I tillegg ser vi at disse virksomhetene er overrepresenterte utenfor det distriktspolitiske virkeområdet og de er mer kompetanseintensive.

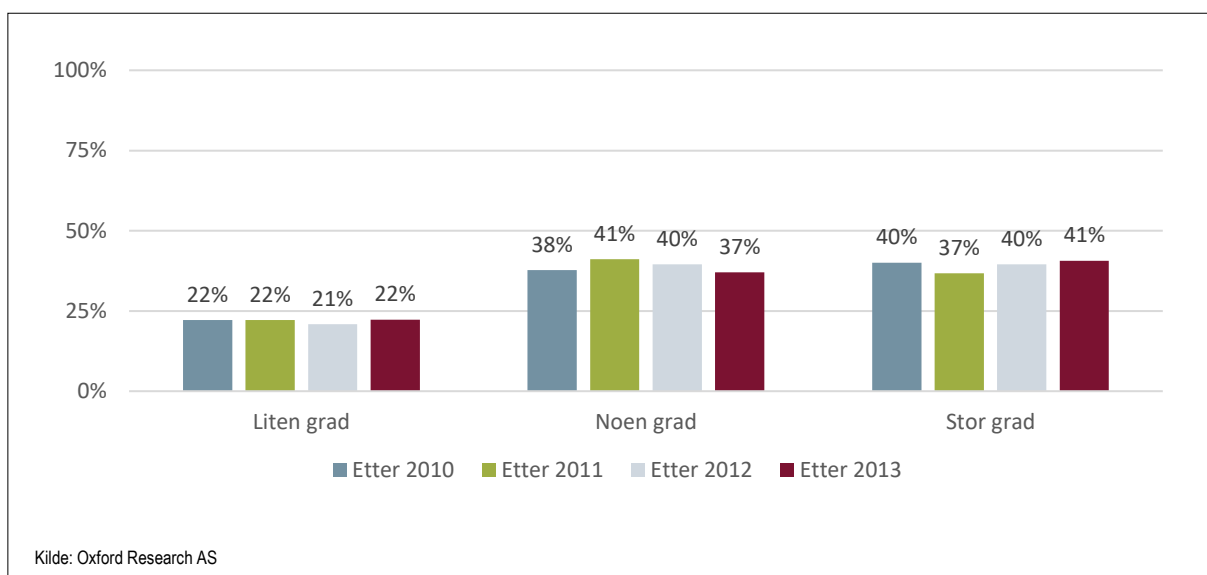
10.2 BEDRET LØNNSOMHET

I Lov om Innovasjon Norge § 1. Selskapets formål (per 2012) står det at *”Innovasjon Norge skal fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering”*.

Helt sentralt står dermed spørsmålet om prosjektenes bidrag til virksomhetenes lønnsomhet. I etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om hvor viktig prosjektet har vært for deres lønnsomhetsutvikling. I figuren under angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3) og viktig (skår 4-5) for lønnsomhetsutviklingen.

41 prosent av bedriftene påpeker at prosjektet i stor grad har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen i deres virksomhet, mens 37 prosent sier det har vært noe viktig og 22 prosent mener det i liten grad har vært viktig. Sammenlignet med fjoråret er dette en marginal forbedring i indikatoren og andelen som svarer i stor grad er nå på sitt høyeste nivå i sammenligningsperioden.

Figur 51: Prosjektets viktighet for bedret lønnsomhet. Prosent. (n-2013: 1385)

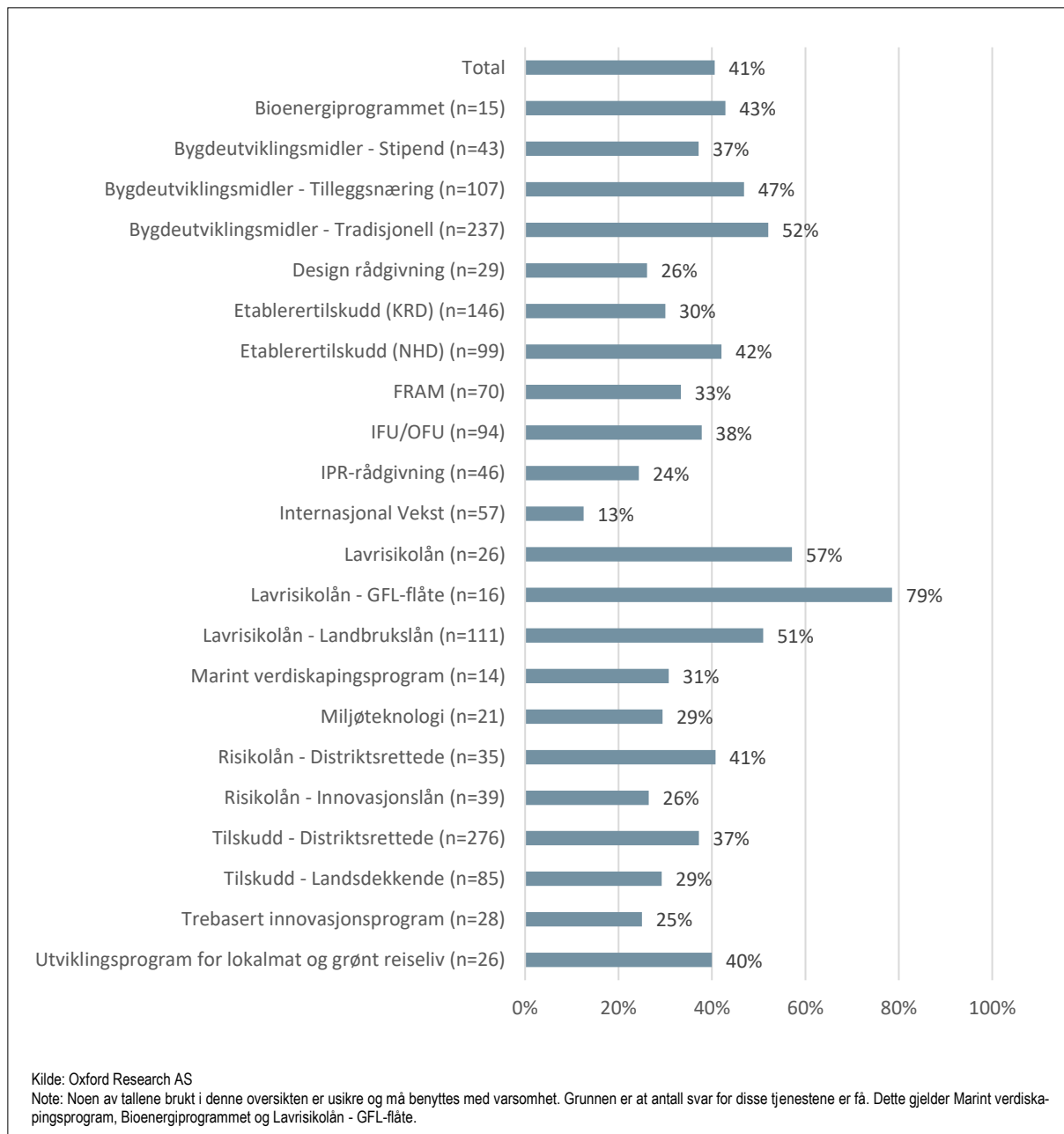
10.2.1 Betydningen for lønnsomhet etter tjeneste

I neste figur illustreres det hvor stor andel av virksomhetene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 4-5) for deres lønnsomhetsutvikling. Selv om vi ser bort fra tjenestene med veldig små populasjoner og dermed få svar, er det en viss variasjon i prosjektenes betydning for lønnsomhet mellom de fleste tjenestene.

De tjenestene hvor betydningen for lønnsomhet er størst, er tjenestene Lavrisikolån (57 prosent), Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell (52 prosent) og Lavrisikolån – Landbrukslån (51 prosent). De to førstnevnte tjeneste var også i denne kategorien i fjorårets undersøkelse.

I den andre enden av skalaen finner vi rådgivningstjenestene Internasjonal vekst (13 prosent) og IPR-rådgivning (24 prosent), som også var representert i denne kategorien i fjorårets undersøkelse.

Figur 52: Prosjektets viktighet for bedret lønnsombet, etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1385)

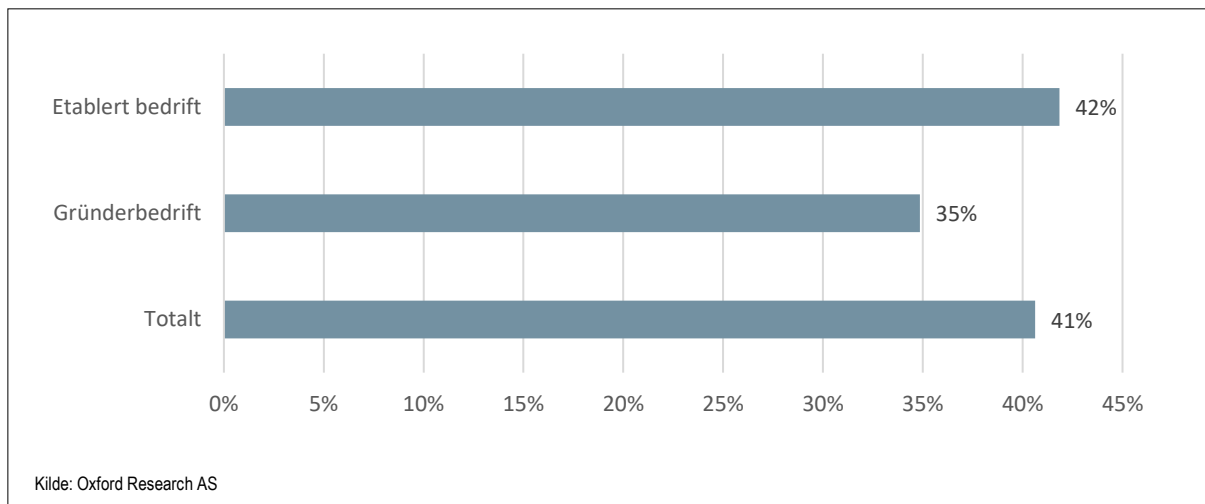

10.2.2 Betydning for lønnsomhetsutvikling etter bedriftsalder

Prosjektets betydning for bedriftens lønnsomhet har, som vist over, økt med ett prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2012. Dersom vi sorterer virksomhetene etter alder, ser vi at hele denne økningen kommer fra etablerte bedrifter. Etablerte bedrifter har hatt en økning på to prosentpoeng (til 42 prosent). Andelen gründere som svarer at prosjektet har ført til bedre lønnsomhet, har gått

ned tre prosentpoeng (til 35 prosent). Dermed fortsetter trenden som ble observert i fjorårets undersøkelse.

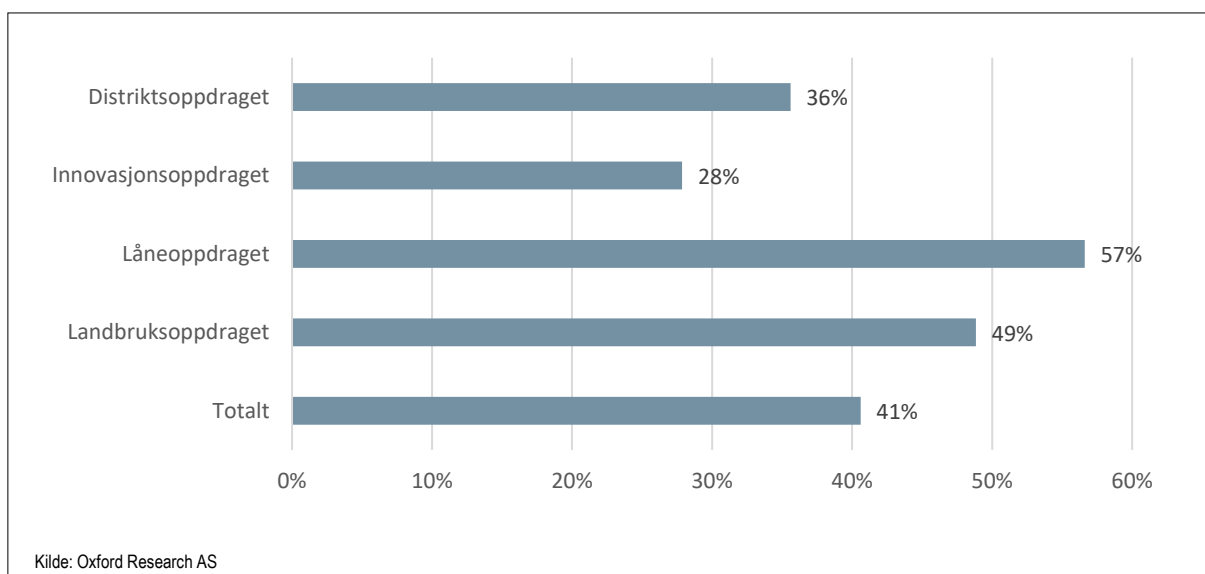
Figur 53: Prosjektets viktighet for bedret lønnsombet, etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1376)

10.2.3 Betydning for lønnsomhetsutvikling etter oppdragstype

Som vi så av figur 52 over, er det en viss variasjon i betydningen for lønnsomhetsutvikling ut fra tjeneste. Dette ser vi igjen når vi ser på oppdragstypene. Som figuren under viser, er betydningen for lønnsomhetsutviklingen klart størst for tjenestene under Låneoppdraget (57 prosent) og Landbruksoppdraget (49 prosent), mens den er lavest for tjenestene under Distriktsoppdraget (36 prosent) og Innovasjonsoppdraget (28 prosent).

Figur 54: Prosjektets viktighet for bedret lønnsombet, etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1384)

I likhet med betydningen for konkurranseevne, er det virksomhetene som i størst grad oppgir at de driver med innovasjon som i størst grad rapporterer at prosjektet bidrar til bedret lønnsomhet. Imidlertid finner vi at IPR-beskyttelse og innovasjonshøyde ikke har noen betydning, ei heller hva slags eierskap virksomhetene har. Vi ser også at de minst kompetanseintensive virksomhetene, innenfor jordbruk, skogbruk og fiske samt bygg og anlegg, virksomheter som er lokalisert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet, har størst utbytte. Dette er det samme som vi fant i fjorårets undersøkelse.

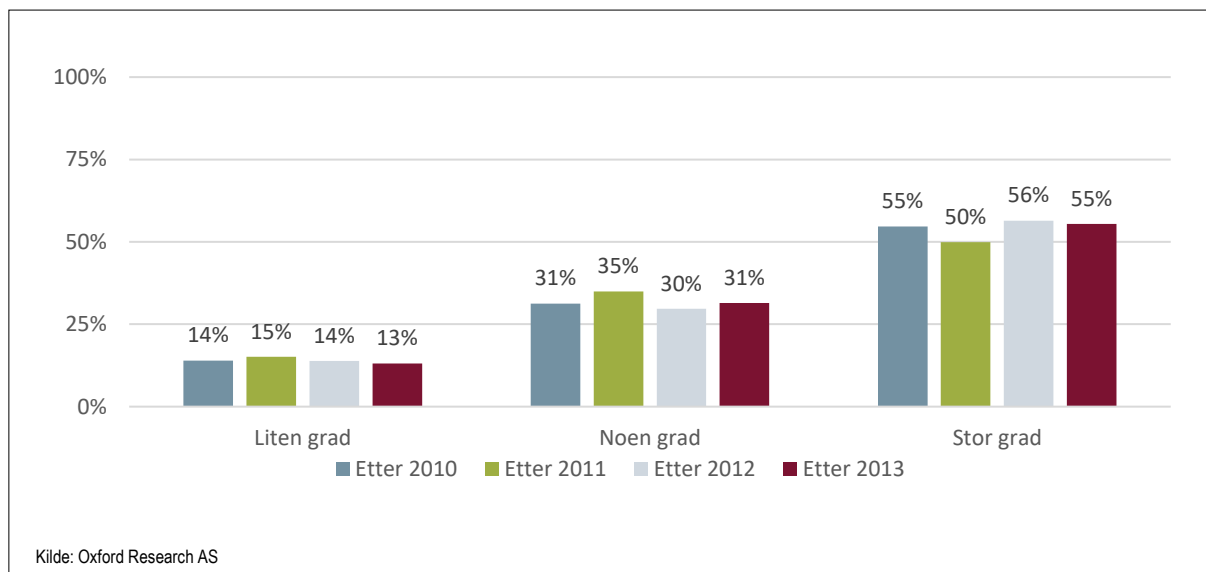
Vi har også undersøkt hvorvidt størrelsen på støtten fra Innovasjon Norge har betydning for at prosjektet bidrar til bedret lønnsomhet i virksomhetene. I årets undersøkelse er dette tilfellet. Med økende støttebeløp øker betydningen for økt lønnsomhet. Virksomhetene som oppgir at prosjektet har liten betydning for lønnsomheten, har i snitt mottatt kr. 654 387, mens de som oppgir noen betydning har mottatt kr. 969 239 i snitt. Virksomhetene som oppgir at prosjektet har stor betydning for lønnsomheten, har gjennomsnittlig mottatt kr. 1 399 366.

10.3 BEDRET OVERLEVELSESMULIGHET

Innovasjon Norges mål per 2012 sier blant annet at organisasjonen skal bidra til å skape mer robuste bedrifter. Slike robuste bedrifter overlever, derfor er prosjektenes betydning for bedriftenes overlevelse en god indikator på om Innovasjon Norge velger de rette prosjektene og når sine mål.

Av de økonomiske indikatorene er det bedret overlevelsesmulighet som flest bedrifter mener er prosjektets største bidrag. Totalt er det 55 prosent som mener at prosjektet har bidratt til bedret overlevelse. Dette er en nedgang på ett prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2012 og er nå på nivå med 2010-undersøkelsen. Dette samsvarer med resultatene fra de andre økonomiske indikatorene.

Figur 55: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet. Prosent. (n-2013: 1407)

10.3.1 Betydningen for overlevelse etter tjeneste

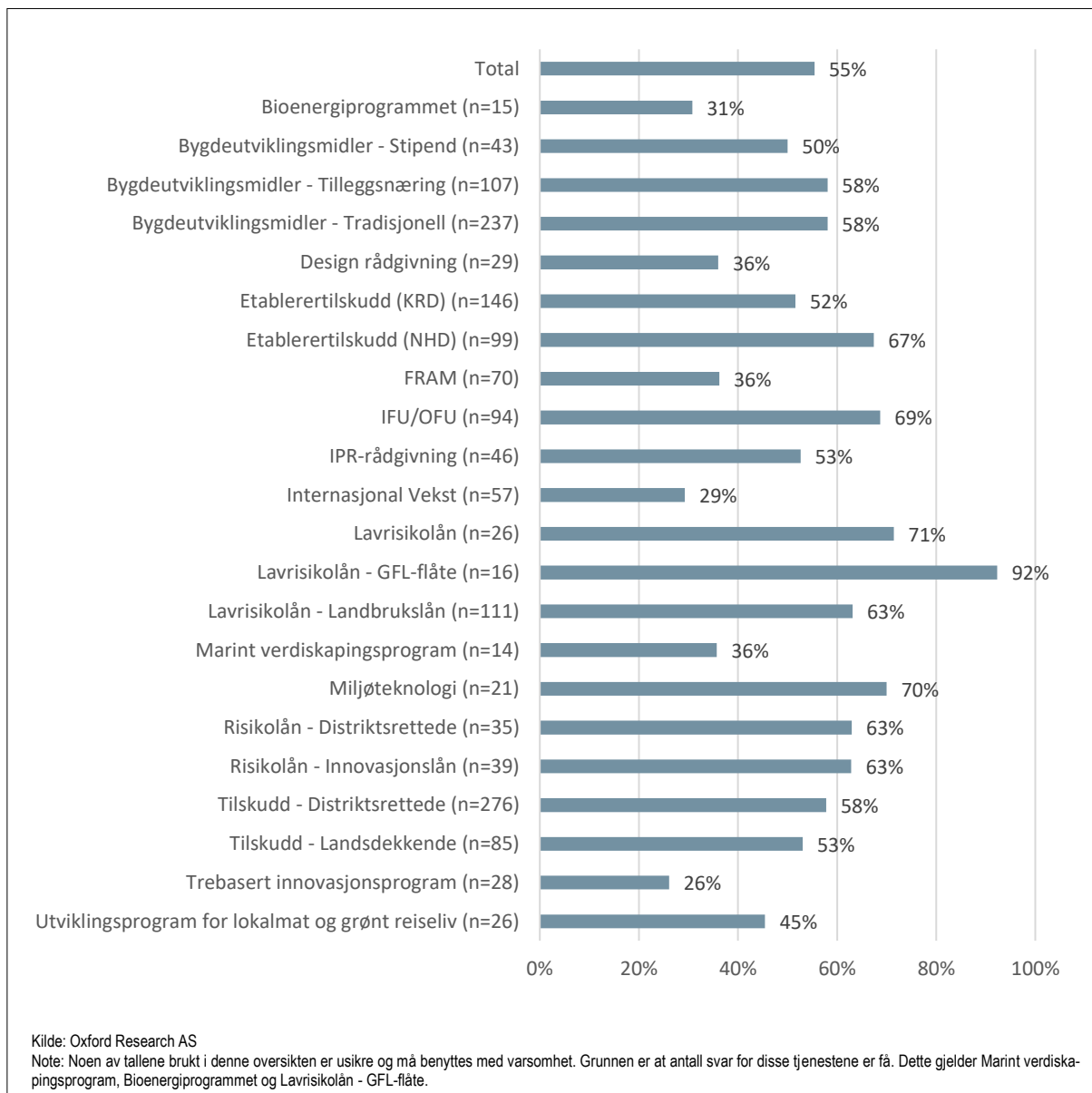
De ulike tjenestene Innovasjon Norge tilbyr sine kunder, har ulike innretninger og målgrupper, noe som spiller inn på hvor viktige de støttede prosjektene er for overlevelsen til bedriften.

I neste figur vises det hvor stor andel av bedriftene innen de ulike tjenestene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 4-5) for deres overlevelse. Resultatene viser som forventet at det er store forskjeller i vurderingene mellom tjenestene.

Overlevelsesindikatoren treffer mange ulike typer tjenester. Den med høyest skår er Lavrisikolån, hvor 71 prosent av respondentene har svart at prosjektet har stor betydning for overlevelse. Lån som gir mulighet til investeringer i ny teknologi kan være essensielt i effektiviseringen av driften i en sektor som stadig er under press. Like etter kommer Miljøteknologi (70 prosent), IFU/OFU (69 prosent) og Etablerertilskudd (NHD) (67 prosent). Etablerertilskudd kan kanskje fungere som en katalysator for at idé kan bli til en bedrift, og det viser at Innovasjon Norge har et tilbud som ellers ikke dekkes av markedet. Miljøteknologi og IFU/OFU er i en helt annen kategori, med større innovasjonsprosjekter. For de som får knyttet seg opp som leverandør av innovasjoner til offentlig sektor eller store industrielle kunder, kan prosjektet bidra til en sikrere framtid.

Blant tjenestene hvor prosjektet ga lavest skår på bedret overlevelse, er Internasjonal Vekst (29 prosent) og Trebasert innovasjonsprogram (26 prosent).

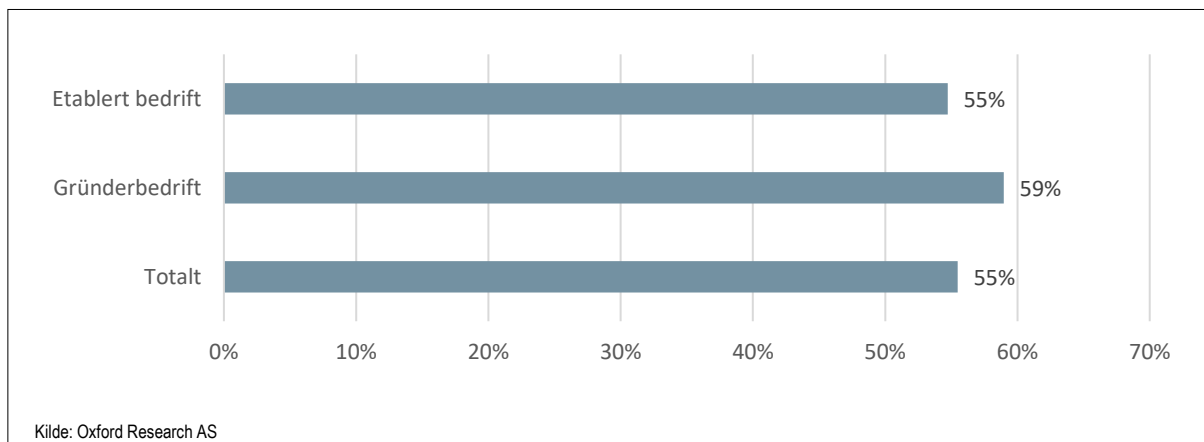
Figur 56: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet, etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1407)

10.3.2 Betydning for overlevelse etter bedriftsalder

Når vi ser på prosjektenes betydning for bedriftenes overlevelse, viser våre analyser at det – som i undersøkelsen av 2012-årgangen - er signifikante forskjeller mellom gründere og etablerte bedrifter. Det er gründerbedriftene som i størst grad rapporterer at deres prosjekter har hatt stor betydning for bedret overlevelsesmulighet (59 prosent).

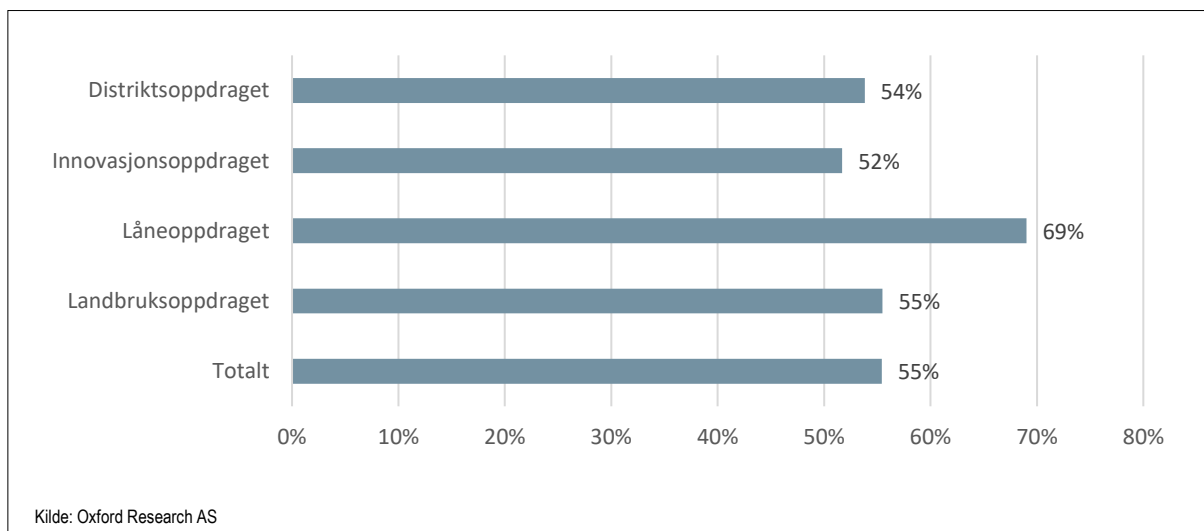
Figur 57: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet, etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1404)

10.3.3 Betydning for overlevelse etter oppdragstype

Analysene over viste at alle Lavrisikolånene skåret høyt på overlevelsesindikatoren. Dette ser vi igjen i figuren under som viser prosjektenes betydning for bedriftenes overlevelse ut fra oppdragstype. Her ser vi at 52 prosent av virksomhetenes som har mottatt tjenester innenfor Innovasjonsoppdraget oppgir at prosjektet hatt stor betydning for deres overlevelse, mens 69 prosent av kundene innenfor Låneoppdraget oppgir det samme.

Figur 58: Prosjektets viktighet for bedret overlevelsesmulighet, etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1406)

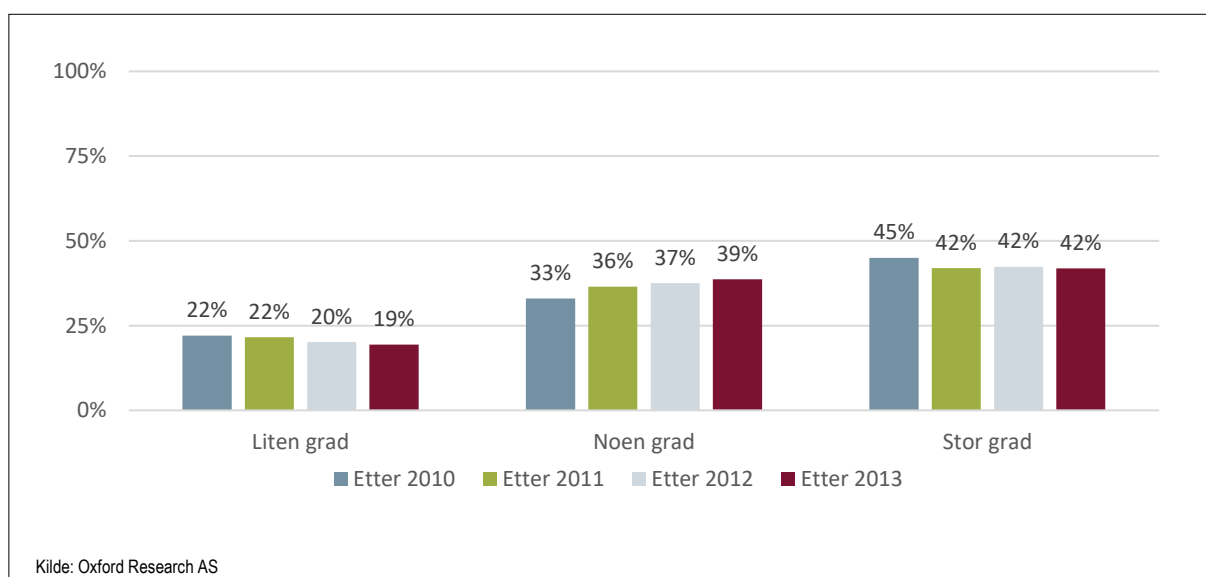
Som i fjorårets undersøkelse ser vi at virksomheter lokalisert innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, og da særlig i sone 3, oppgir de noe høyere bidrag til overlevelse enn de som er utenfor (57 prosent innenfor, og 53 prosent utenfor). Vi har videre undersøkt om kompetanseintensiteten påvirker overlevelsesmulighet. Det er de lite kompetanseintensive næringer/tjenester som får størst bidrag til overlevelse etter tilsagn fra Innovasjon Norge (58 prosent), men de mer kompetanseintensive næringer/tjenester følger like etter (54 prosent).

Vi har også undersøkt om det er en sammenheng mellom prosjektets betydning for bedriftens overlevelse og størrelsen på det innvilgede tilsagnet. Resultatene viser at det – i motsetning til fjorårets undersøkelse - foreligger en klar sammenheng. For de som i stor grad får bedret overlevelsesmuligheter er tilsagnet i snitt kr. 1 357 606 og for de med liten grad av bidrag til overlevelse er gjennomsnittstilsagnet kr. 366 538. Disse forskjellene er altså statistisk signifikante.

10.4 ØKT OMSETNING

Ut fra et teoretisk perspektiv kan en hevde at økt konkurransevne påvirker markedsutviklingen og derigjennom omsetningen og lønnsomheten i bedriftene. Disse forholdene er i sin tur avgjørende for bedriftens overlevelse. For å kartlegge hvordan prosjektene som har fått støtte fra Innovasjon Norge har bidratt til bedriftenes omsetning, har bedriftene blitt spurt om: "I hvilken grad har prosjektet ført til økt omsetning for virksomheten?". Neste figur viser at andelen som har svart at prosjektet i stor grad påvirker bedriftens omsetning ikke har endret seg fra de to foregående etterundersøkelsene. Derimot har andelen som svarer i noen grad økt, mens andelen som svarer i liten grad har gått ned.

Figur 59: Prosjektets viktighet for økt omsetning. Prosent. (n-2013: 1400)

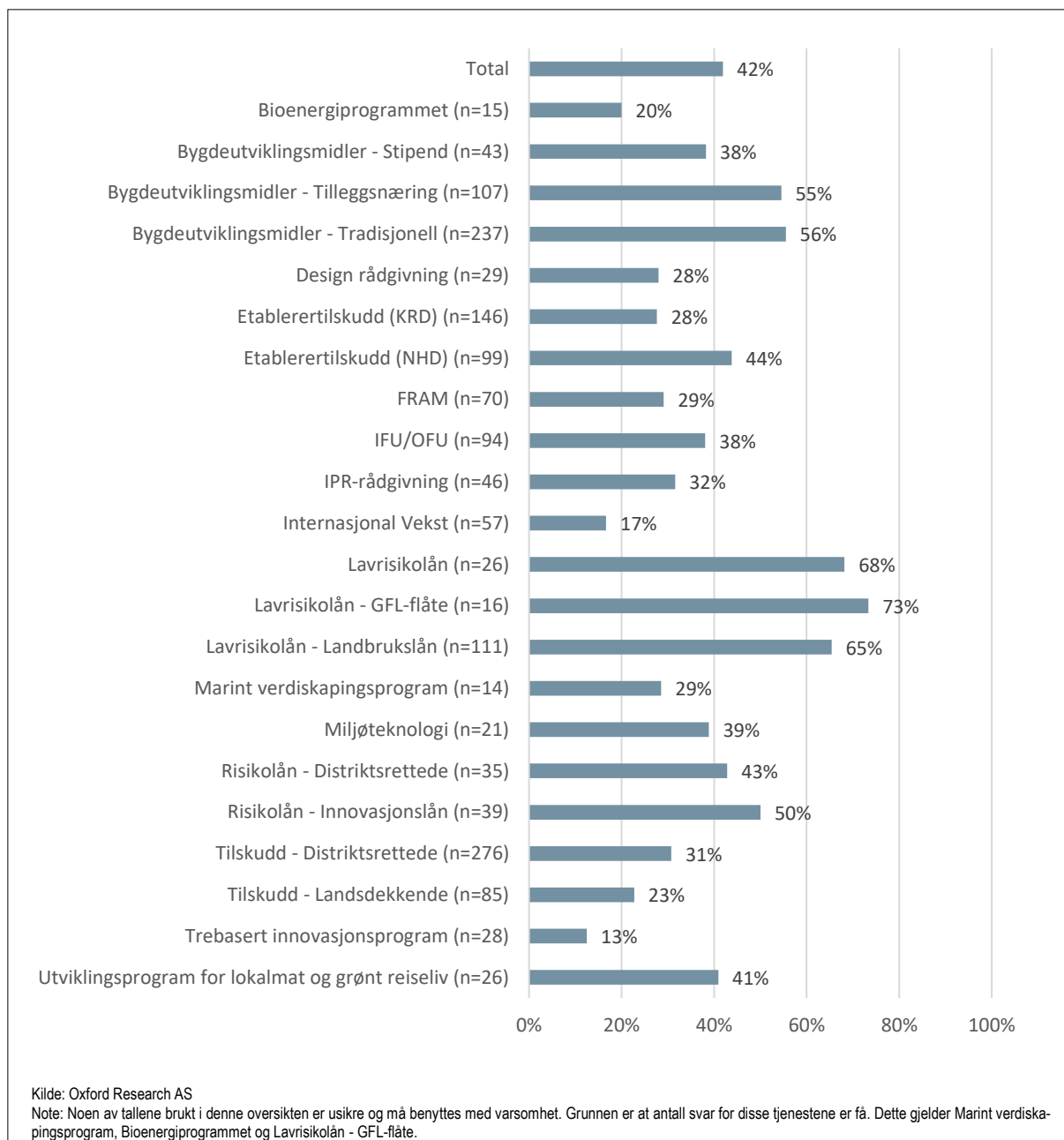

10.4.1 Omsetning etter tjeneste

I neste figur illustreres det i hvilken grad prosjektene har ført til økt omsetning blant de ulike tjenestene. Resultatene viser at det er store forskjeller i bidrag mellom de ulike tjenestene. Prosjektene har bidratt mest til omsetningsøkning blant de som har mottatt ulike former for lavrisikolån: Lavrisikolån (68 prosent), Lavrisikolån – Landbrukslån (65 prosent) og Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (56 prosent). Investeringer i fysisk infrastruktur har altså betydning for virksomhetene som foretar slike investeringer. De som har lavest bidrag til omsetning fra prosjektet er – som for over-

levelsesindikatoren - Trebasert innovasjonsprogram (13 prosent) og Internasjonal vekst (17 prosent). Dette er de samme tjenestene som var i samme kategori i fjorårets undersøkelse. Ulikhetene mellom tjenestene her kan antageligvis forklares med ulik innretning av tjenestene.

Figur 60: Prosjektets betydning for økt omsetning, etter tjeneste. Prosent. (n: 1400)

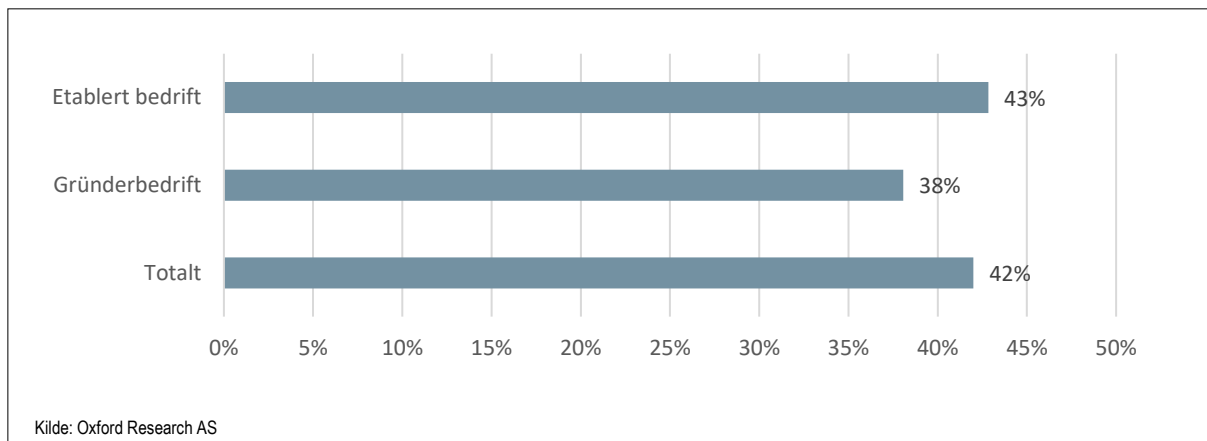

10.4.2 Omsetning etter bedriftsalder

I motsetning til fjorårets undersøkelse, viser årets resultater at det er signifikante forskjeller mellom bedriftsalder og prosjekts betydning for økt omsetning. I år svarer 38 prosent av gründerbedriftene (44 prosent i 2012) og 43 prosent av de etablerte bedriftene (41 prosent i 2012) at prosjektet har

bidratt til økt omsetning. Dermed ser vi at rollene nå har snudd, i år er det de etablerte virksomhetene som oppgir de høyeste andelen.

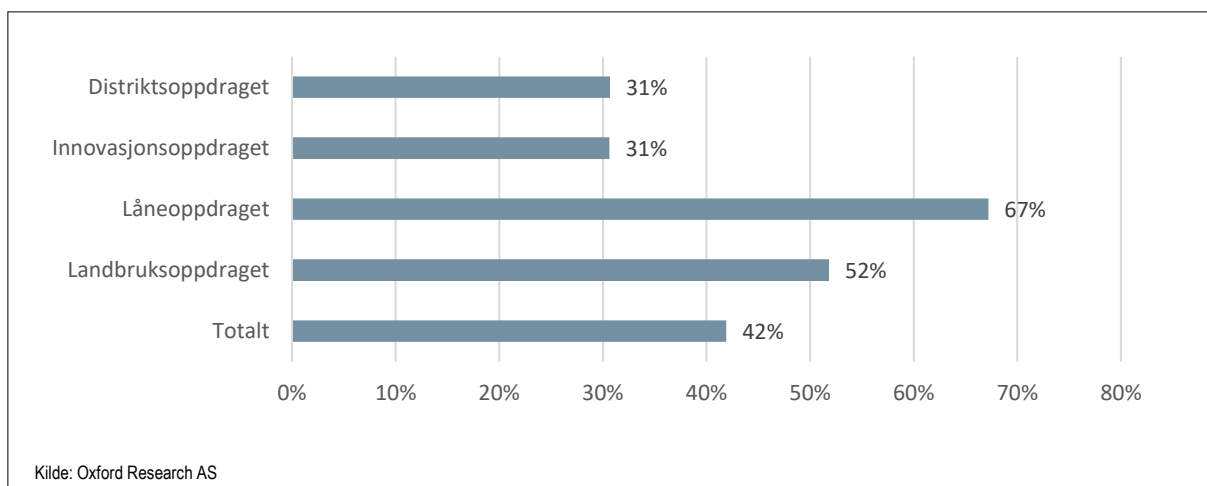
Figur 61: Prosjektets betydning for økt omsetning etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1396)

10.4.3 Omsetning etter oppdragstype

Resultatene viser at det er store og signifikante forskjeller mellom oppdragstypene og prosjekts betydning for økt omsetning.

Figur 62: Prosjektets betydning for økt omsetning etter oppdragstype. Prosent. (n: 1399)

Når vi deler kundene geografisk innenfor og utenfor det distriktpolitiske virkeområdet, ser vi at de som er innenfor har en større andel med stor grad av bidrag til økt omsetning (44 prosent). For de som er lokalisert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet er andelen noe lavere (38 prosent).

Som for overlevelse, er det også de lite kompetanseintensive næringene som har høyest bidrag til omsetning (49 prosent), mens andelen blant de mest kompetanseintensive er 31 prosent. Dette

henger sammen med hovednæringsgruppene. Her ser vi at det er Jordbruk, skogbruk og fiske som har høyest andel med økt omsetning (57 prosent), mens virksomheter innen Industri, bergverksdrift og utvinning har lavest andel (29 prosent).

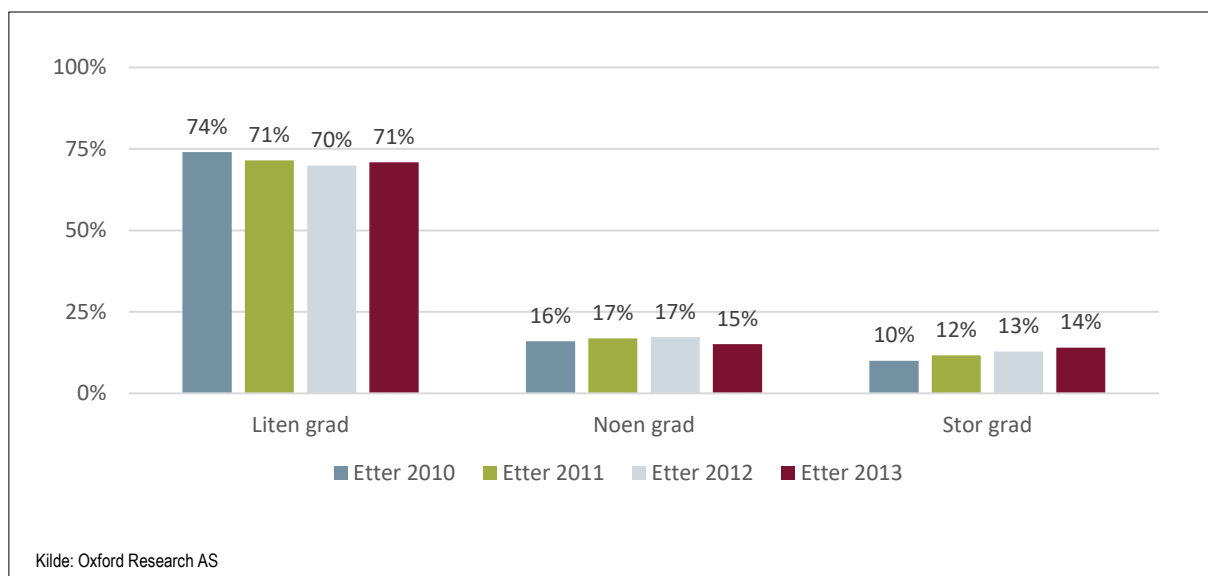
Ikke overraskende er det virksomhetene med størst tilsagn som i størst grad får utslag på omsetning.

10.5 ØKT EKSPORT

Innovasjon Norge legger stor vekt på internasjonalisering. En slik vektlegging kan komme til uttrykk på flere måter, men en interessant indikator er i hvilken grad prosjektene har bidratt til økt eksport. For å kartlegge hvordan prosjektene som har fått støtte fra Innovasjon Norge bidrar til bedriftenes eksport, har bedriftene blitt spurt om: *"I hvilken grad har prosjektet ført til økt eksport for virksomheten?"*.

Som det illustreres i neste figur, er det nå 14 prosent av prosjektene som har ført til økt eksport. Dette er en økning på ett prosentpoeng fra Etterundersøkelsen 2012 og dermed fortsetter veksten vi har sett på denne indikatoren siden 2010. Det innebærer at hovedtyngden av prosjektene fortsatt er rettet inn mot det nasjonale markedet. Vi legger likevel merke til den positive utviklingen denne indikatoren har hatt, som – når vi tar de absolutte verdiene som utgangspunkt – også kan betegnes som sterk.

Figur 63: Prosjektets betydning for eksport. Prosent. (n-2013: 1077)

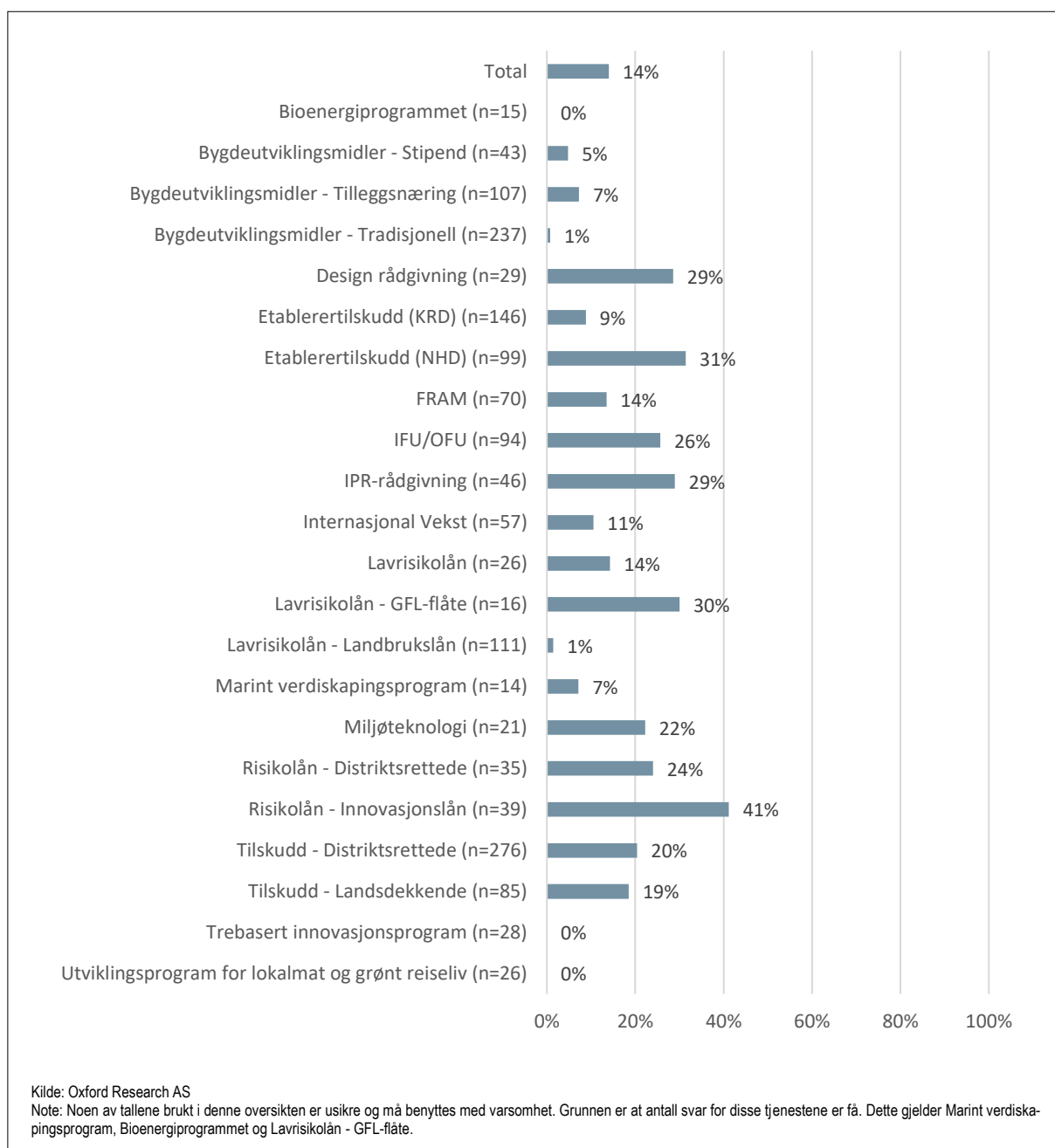
10.5.1 Eksport etter tjeneste

Gjennomgående i etterundersøkelsene er tjeneste den bakgrunnsvariabelen som forklarer klart mest av variasjonen i de resultatene som oppnås på ulike områder, og denne variasjonen kan i stor grad knyttes til den enkelte tjenestes innretning.

Andelen som oppgir at prosjektet har bidratt til økt eksport varierer mellom 0 prosent og nesten 50 prosent. De tjenestene som i størst grad har bidratt til økt eksport er – som i fjorårets undersøkelse - Risikolån – Innovasjonslån (41 prosent), fulgt av Etablerertilskudd (NHD) (31 prosent) og rådgivningstjenestene Design rådgivning og IPR-rådgivning (begge 29 prosent).

I den andre enden av skalaen finner vi de tjenestene der prosjektene ikke har bidratt til økt eksport i det hele tatt. For Bioenergiprogrammet, Trebasert innovasjonsprogram og Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv er bidraget til eksport lik null. Disse tjenestene er rettet mot primærnæringen og er ikke innrettet for økt eksport.

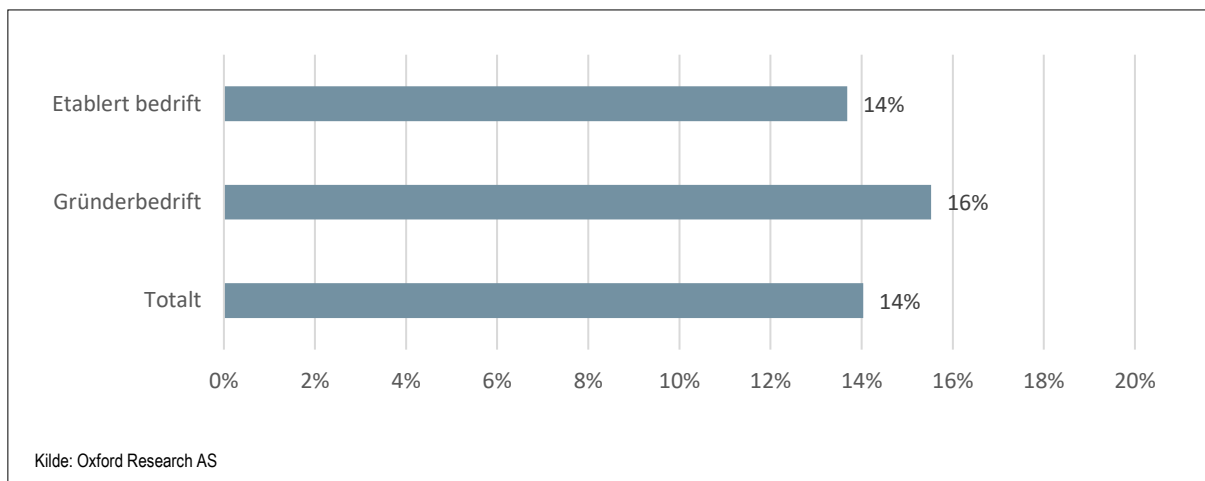
Figur 64: Prosjektets betydning for økt eksport etter tjeneste. Prosent. (n:1077)

10.5.2 Eksport etter bedriftsalder

Dersom vi undersøker prosjektenes betydning etter bedriftsalder, kan vi se at prosjektene har ført til mer eksport for gründerne (16 prosent, 17 prosent i 2012) enn for de etablerte bedriftene (14 prosent, 10 prosent i 2012). Dermed er det – som i 2010- og 2011-Etterundersøkelsene - mer jevnt mellom de to gruppene og forskjellene er ikke lengre statistisk signifikante.

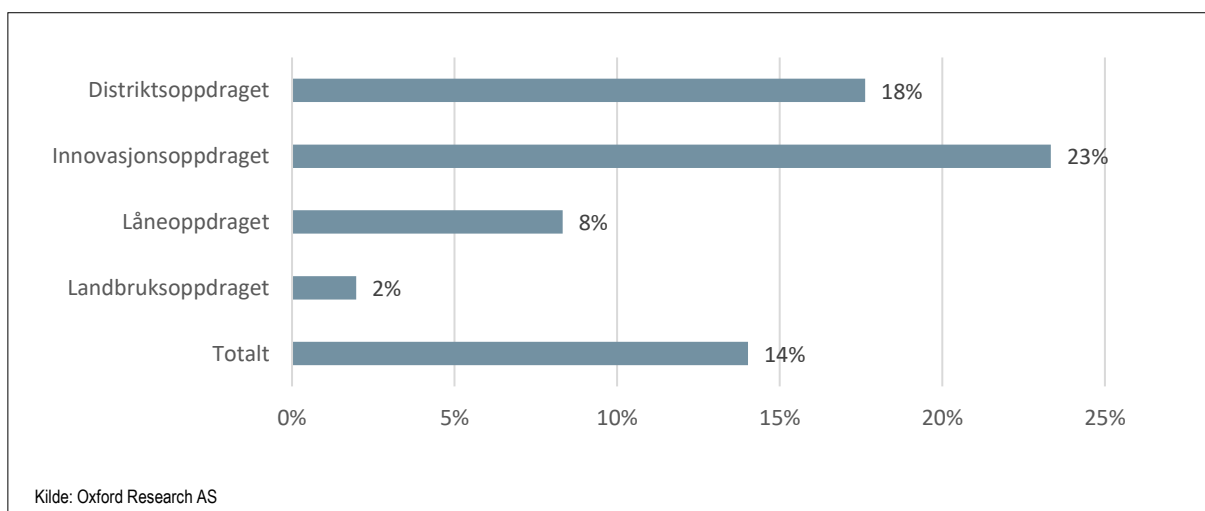
Figur 65: Prosjektets betydning for økt eksport etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1077)

10.5.3 Eksport etter oppdragstype

Når vi undersøker prosjektenes betydning etter oppdragstype, ser vi at prosjektene har ført til mer eksport for virksomheter som har mottatt tjenester under Innovasjonsoppdraget (23 prosent) og Distriktsoppdraget (18 prosent) enn for virksomhetene som har mottatt tjenester under Låneoppdraget (8 prosent) og Landbruksoppdraget (2 prosent).

Figur 66: Prosjektets betydning for økt eksport etter oppdragstype. Prosent. (n: 1076)

Gitt de store forskjellene vi har sett for prosjektenes betydning for økt eksport ut fra tjenester og oppdragstype, er det ikke overraskende også store forskjeller når vi foretar dyperegående analyser av flere bakgrunnsvariabler. Vi ser at skåren på eksportindikatoren er særlig høy for virksomheter som er lokalisert i storbyregioner utenfor det disktrikspolitiske virkeområdet. Disse virksomhetene er gjerne aktive innenfor kompetanseintensive næringer/tjenester, og da spesielt Tjenesteytende næringer. De kjennetegnes videre av vare- og tjenesteinnovasjon samt markedsmessig innovasjon på internasjonalt nivå, og sysselsetter mellom 10 og 19,99 årsverk. Prosjektene og resultatene av dem har høy grad av IPR-beskyttelse og selskapene har i stor grad utenlandske eiere. Vi ser også at størrelsen på støtten disse virksomhetene har mottatt spiller en rolle. De som oppgir at prosjektet i liten grad har bidratt til økt eksport har i gjennomsnitt mottatt kr. 961 955, de som svarer i noen grad har i snitt mottatt kr. 1 170 798. De som oppgir at prosjektet i stor grad har bidratt til økt eksport har i gjennomsnitt mottatt kr. 1 631 817. Det koster med andre ord å drive med eksport.

11. Miljø- og samfunnsmessig bærekraft

- Prosjektene bidrar i langt mindre grad til miljø- og samfunnsmessig bærekraft enn til økonomisk bærekraft
- Prosjektene bidrar mest til bedre utnyttelse av biologiske ressurser og minst til flere lærlingeplasser

Bakgrunnen for å inkludere spørsmål knyttet til prosjektenes bidrag til bærekraft utover den økonomiske dimensjonen, er at alle de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge bevilger midler til, skal bidra til en bærekraftig utvikling i virksomhetene. Dette betyr at Innovasjon Norge skal arbeide for at behovene til dagens generasjon sikres uten å sette til side kommende generasjoners mulighet til å imøtekomme sine behov. Dette er et mål for alle Innovasjon Norges aktiviteter.

De ikke-økonomiske dimensjonene i bærekraftbegrepet er definert som følger:

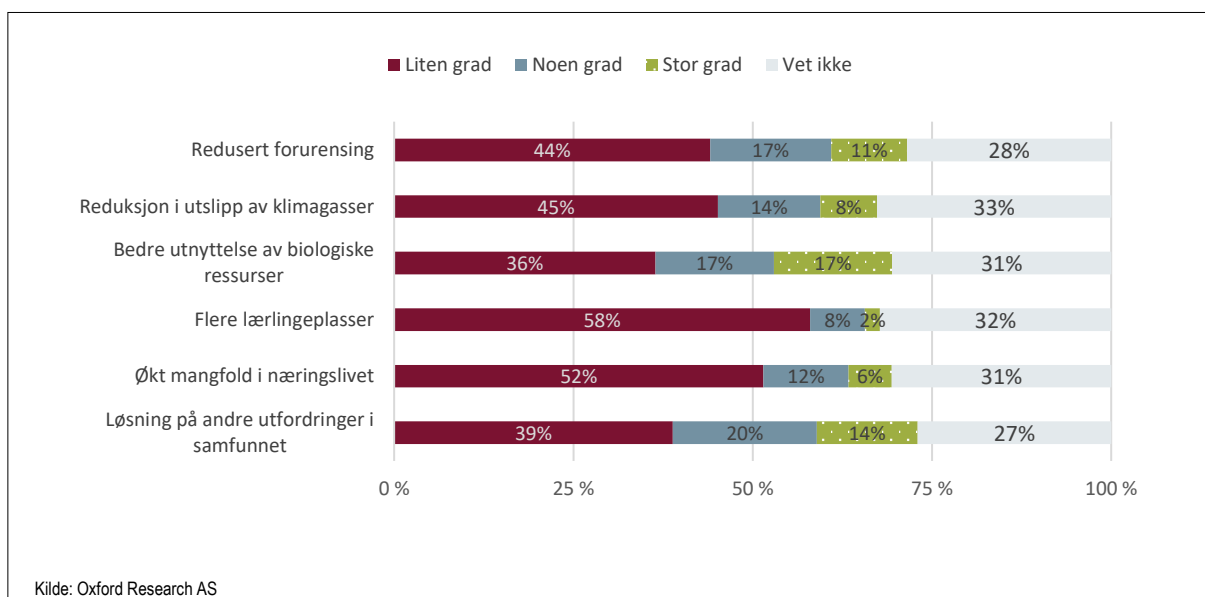
- Miljømessig dimensjon - Ved å prioritere miljødimensjonen enda høyere og videreutvikle Innovasjon Norge som miljøfyrtårn. I det videre blir denne dimensjonen omtalt som miljøansvar eller miljømessig bærekraft.
- Sosial/samfunnsmessig dimensjon - Ved å stimulere våre kunder til å ta samfunnsansvar (engelsk: Corporate Social Responsibility (CSR)) og vektlegge dette i alle aktivitetene til Innovasjon Norge. I det følgende blir denne dimensjonen omtalt som samfunnsansvar eller samfunnsmessig bærekraft.

Det har vært ganske varierende fokus på miljø- og samfunnsmessig bærekraft i etterundersøkelsene de siste årene. Fram til 2012-årgangen, var det bare en forenklet versjon av spørsmålene som ble stilt. En gjennomgående erfaring med disse dimensjonene, er at de ikke oppleves som relevante for mange av bedriftene. Dette medfører at en stor andel bedrifter svarer «vet ikke» eller «ingen grad». Dette innebærer at det bare er omtrent 30 prosent av prosjektene som har noe bidrag til miljø- eller samfunnsmessig bærekraft. Dette kommer tydelig frem i neste figur som viser den totale andelen bidrag.

De første tre spørsmålene i figuren under måler den miljømessige bærekraften. Som figuren under viser varierer andelen som svarer alternativet «vet ikke» mellom 27 og 33 prosent, og andelen som svarer «ingen grad» eller «liten grad» varierer mellom 36 og 58 prosent. Dette er omtrent de samme andelenene som fra undersøkelsen til 2012-årgangen. De største bidragene til miljøbærekraft er i tilknytning til bedre utnyttelse av biologiske ressurser (17 prosent stor grad av bidrag), som holder samme nivå som 2012-årgangen. Bidraget til redusert forurensning har gått ned to prosentpoeng fra 2012-årgangen, og det er nå 11 prosent av bedriftene som sier at leveransen i stor grad har bidratt til redusert forurensning.

De tre siste spørsmålene måler samfunnsmessig bærekraft. Her er det størst andel bedrifter som svarer at de i stor grad har «løsninger på andre utfordringer i samfunnet» (14 prosent). Det er seks prosent som svarer at de i stor grad har påvirket økt mangfold i næringslivet, og bare to prosent som svarer at leveransen i stor grad har bidratt til flere lærlingeplasser. De to sistnevnte har samme nivå som Etterundersøkelsen for 2012-årgangen.

Figur 67: Prosjektene/aktivitetenes bidrag til samfunns- og miljømessig bærekraft. Andel. (n: 1415)

I det følgende vil disse dimensjonen i bærekraftbegrepet bli analysert ut fra bakgrunnsvariablene tjeneste, bedriftsalder og oppdragstype.

11.1 MILJØMESSIG BÆREKRAFT

11.1.1 Miljømessig bærekraft etter tjeneste

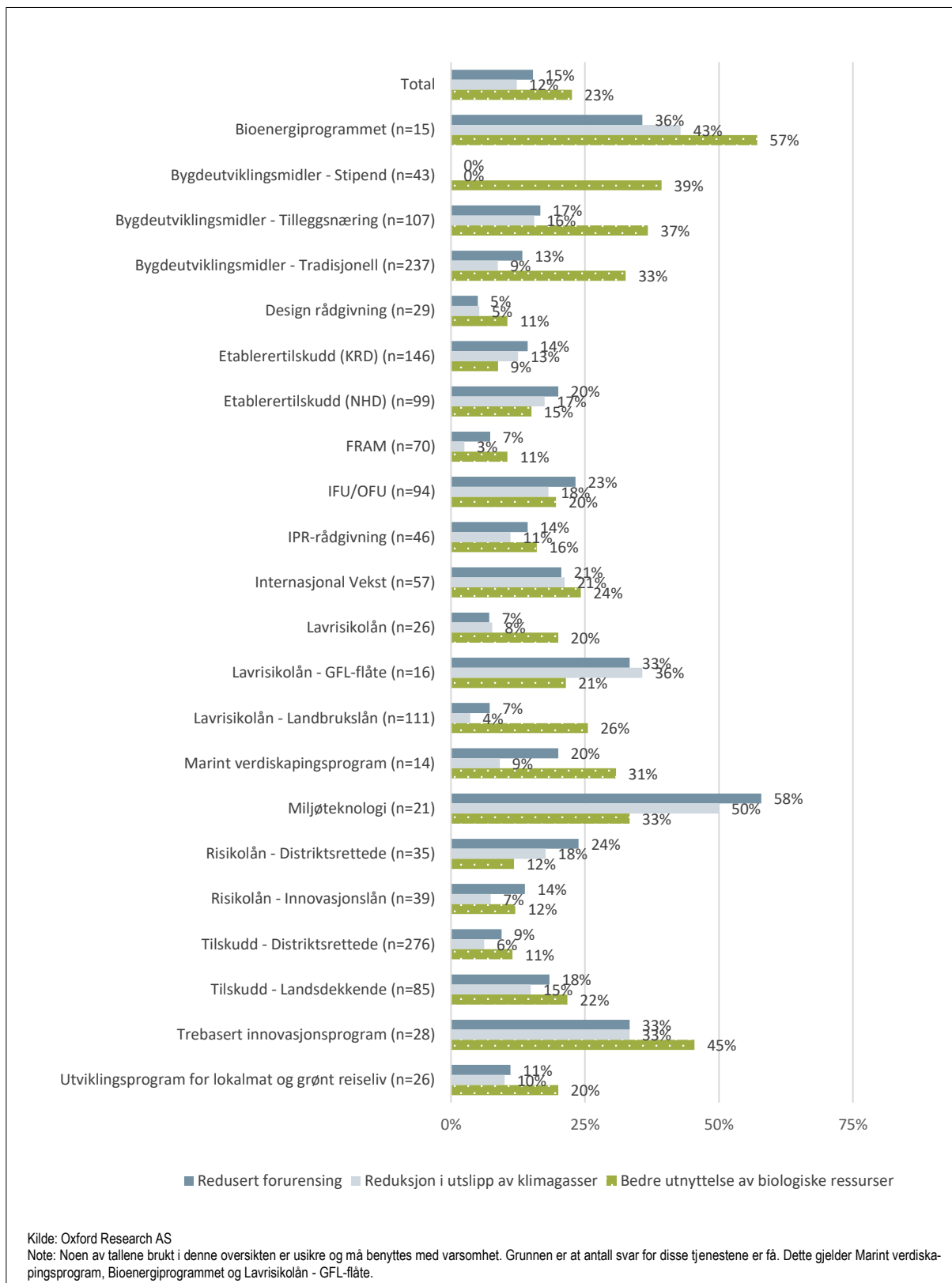
Når vi ser på miljømessig bærekraft er det noen tjenester som utmerker seg spesielt. Dette er Miljøteknologiordningen, Bioenergiprogrammet og Trebasert Innovasjonsprogram. Alle disse programmene har et sterkt miljømessig fokus, og alle tre skårer høyt på de tre miljøkategoriene.

For **reduert forurensning** er det Miljøteknologiordningen som har størst påvirkning (58 prosent), fulgt av Trebasert Innovasjonsprogram som har størst bidrag til redusert forurensning (33 prosent). De resterende programmene har veldig lave bidrag til redusert forurensning.

Den andre miljødimensjon som måles, er prosjektene bidrag til **reduksjon i utslipp av klimagasser**. Her finner vi at det er de samme fire tjenestene som bidrar til redusert forurensning som har slike bidrag. Tjenestene som skårer høyest er Miljøteknologiordningen (50 prosent), Bioenergiprogrammet (43 prosent) og Trebasert innovasjonsprogram (35 prosent). Størrelsen på bidragene har gått noe ned fra 2012 årgangen. Det er Bygdeutvikling – Stipend (0 prosent) og FRAM (3 prosent) som har det laveste bidraget til reduksjon i utslipp av klimagasser.

Den tredje og siste dimensjonen som inngår i den miljømessige bærekraften er **bedre utnyttelse av biologiske ressurser**. Høyest bidrag til denne finner vi for virksomheter som har deltatt i Bioenergiprogrammet (57 prosent), fulgt av Trebasert innovasjonsprogram (45 prosent), Bygdeutvikling – Stipend (39 prosent). Det er jevnt over flere tjenester som har bidrag til bedre utnyttelse av biologiske ressurser, som bidrar til at dette er den indikatoren, som i fjorårets undersøkelse, som har de høyeste verdiene.

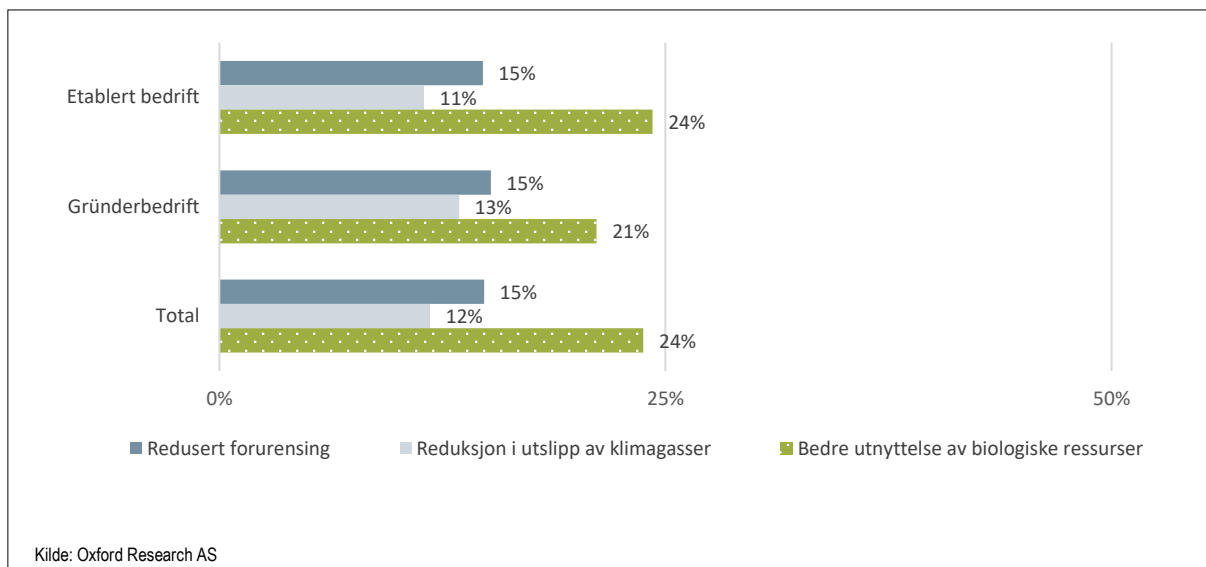
Tabell 23: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1060)

11.1.2 Miljømessig bærekraft etter bedriftstype

Som figuren under viser er det lite variasjon mellom bidragene til bærekraft i miljøet mellom gründerne og etablerte bedrifter. Det er noe større bidrag til **bedre utnyttelse av biologiske ressurser** blant de etablerte bedriftene, men dette kan gjerne være fordi denne kategorien inneholder flere bedrifter fra landbruket.

Figur 68: Prosjektets viktighet for bedriftens miljømessige bærekraft etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1057)

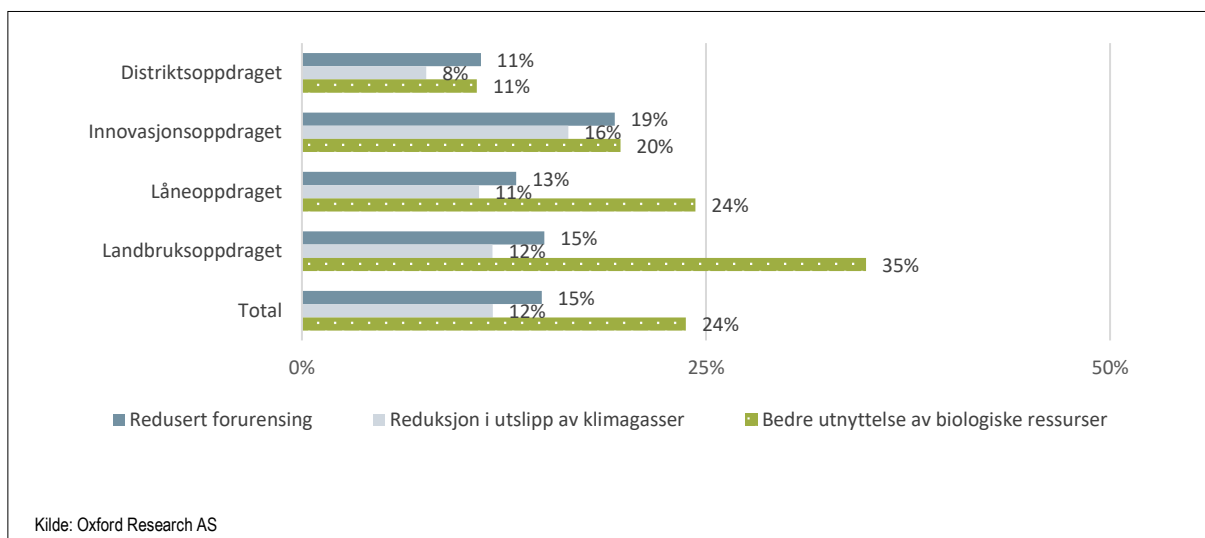
11.1.3 Miljømessig bærekraft etter oppdragstype

Figuren under viser at det er mer variasjon mellom bidragene til bærekraft i miljøet når vi ser på de ulike oppdragstypene. Vi finner langt større bidrag til bedre **utnyttelse av biologiske ressurser** blant virksomheter som får støtte gjennom tjenester under Landbruksoppdraget enn for tjenestene under de andre oppdragene. Dette er som forventet, fordi de fleste landbruksbedriftene støttes gjennom dette oppdraget.

Vi ser også at tjenestene under Innovasjonsoppdraget i større grad bidrar til **redusert forurensing** enn de andre oppdragene. Dette kan i hovedsak tilskrives Miljøteknologiordningen. Virksomhetene som har prosjekter som bidrar mest til redusert forurensing er lokalisert i storbyregioner eller mellomstore byregioner utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og de beskytter i stor grad sine innovasjoner.

Vi finner akkurat de samme forskjellene når det gjelder indikatoren **reduksjon i utslipp av klimagasser**.

Figur 69: Prosjektets viktighet for bedriftens miljømessige bærekraft etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1059)

11.2 SAMFUNNSMESSIG BÆREKRAFT

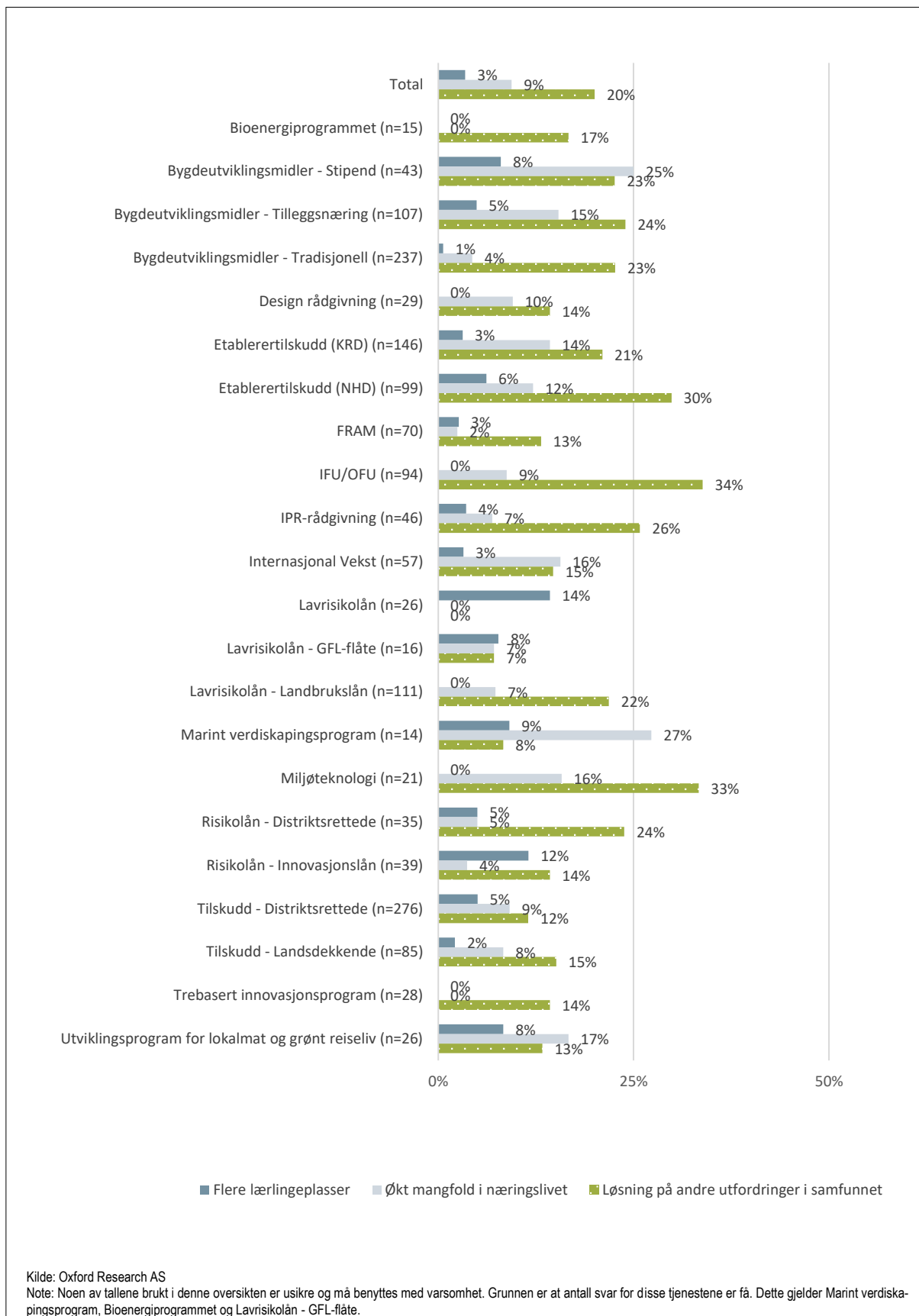
11.2.1 Samfunnsmessig bærekraft etter tjeneste

Når det gjelder prosjektenes bidrag til **samfunnsmessig bærekraft**, viser figuren under at for 6 av de 22 tjenestene (2012: 13 av de 25), har ikke prosjektene bidratt i høy grad til **flere lærlingeplasser** i det hele tatt. For de tjenestene der bedriftene har rapportert at prosjektet har bidratt i høy grad, finner vi de høyeste bidragene for bedrifter som har mottatt Lavrisikolån (18 prosent), deltatt i Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (14 prosent) og mottatt Risikolån-Innovasjonslån (13 prosent).

Når det gjelder **økt mangfold i næringslivet**, er det flere bedrifter og flere tjenester som i stor grad bidrar til dette. De høyeste bidragene finner vi for Marint verdiskapingsprogram (27 prosent), Bygdeutviklingsmidler - Stipend (25 prosent) samt Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (17 prosent) For tjenestene Bioenergiprogrammet, Lavrisikolån og Trebasert innovasjonsprogram finner vi ingen bidrag i høy grad.

Den siste dimensjonen som måles i samfunnsmessig bærekraft er **løsning på andre utfordringer i samfunnet** (f.eks. helse, matsikkerhet, tryggere samfunn). Her finner vi at samtlige tjenester, på en nær, i større eller mindre utstrekning bidrar til dette i stor grad. Tjenestene som skårer høyest her er IFU/OFU (34 prosent), Miljøteknologi (33 prosent) og Etablerertilskudd (NHD) (30 prosent). I andre enden av skalaen, med lavere bidrag til løsning på andre samfunnsutfordringer finner vi Marint verdiskapingsprogram (8 prosent) og Lavrisikolån (0 prosent). Dette er altså den indikatoren for samfunnsmessig bærekraft som har høyest skår både i årets og fjorårets undersøkelse.

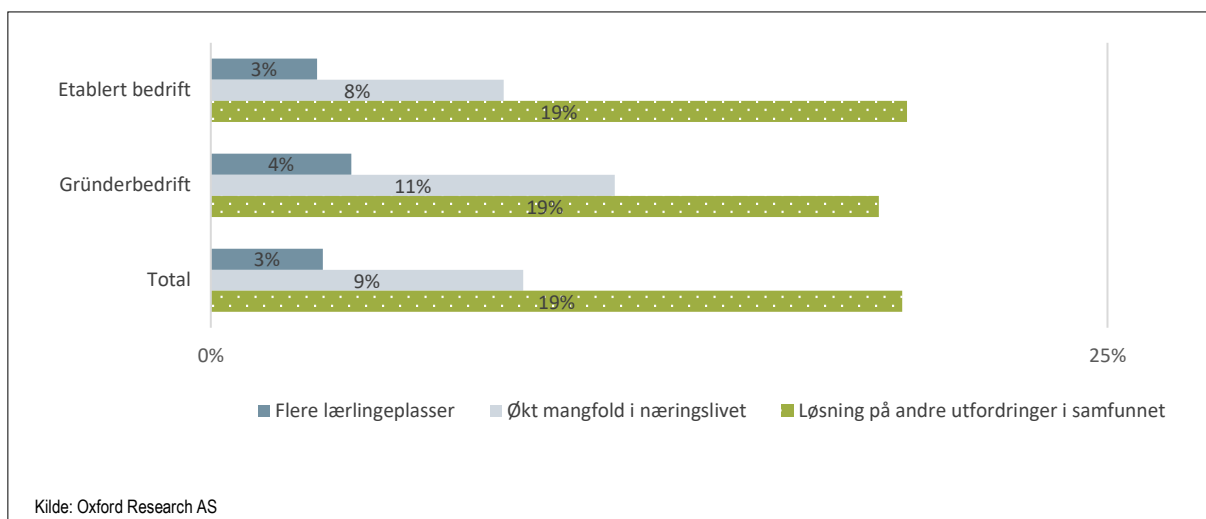
Figur 70: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsansvar etter tjeneste. Andel viktig (skår 4-5). Prosent, (n: 1019)

11.2.2 Samfunnsmessig bærekraft etter bedriftstype

Som figuren under viser er det lite variasjon mellom bidragene til samfunnsmessig bærekraft mellom gründere og etablerte bedrifter. Det er noe større bidrag til **økt mangfold i næringslivet** blant de gründerbedriftene, ellers er forskjellen små og ingen er statistisk signifikante.

Figur 71: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsmessige bærekraft etter bedriftsalder. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1017)

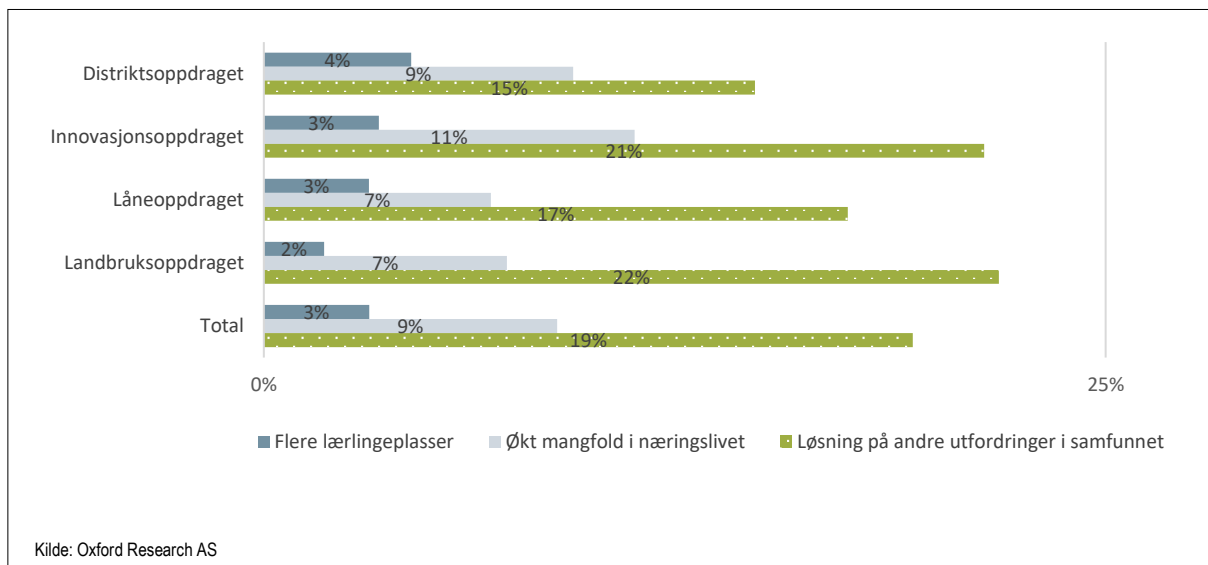
11.2.3 Samfunnsmessig bærekraft etter oppdragstype

Som for den miljømessige bærekraften, er det mer variasjon mellom bidragene til bærekraft i samfunnet når vi ser på de ulike oppdragstypene. Vi finner større bidrag til **løsning på andre utfordringer i samfunnet** blant virksomheter som får støtte gjennom tjenester under Landbruks- og Innovasjonsoppdraget enn for tjenestene under de andre oppdragene, og da spesielt Distriktsoppdraget. Virksomhetene som skårer høyest på denne indikatoren er overrepresenterte utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og har færre enn 50 årsverk. De er innovative og kompetanseintensive, beskytter i stor grad sin IPR og er i større grad enn andre virksomheter ikke heleid av nordmenn.

Vi ser også at tjenestene under Innovasjonsoppdraget i større grad bidrar til **økt mangfold i næringslivet** enn de andre oppdragene. Det spiller ingen rolle hvor virksomhetene er lokalisert, men vi ser at virksomheter med mellom fem og 20 årsverk innenfor Bygge- og anleggsvirksomhet samt i Tjenesteytende næringer skårer høyere enn andre virksomheter på denne indikatoren.

Når det gjelder indikatoren **flere lærlingeplasser**, ser vi at geografisk plassering ikke har noen betydning, men at virksomheter innenfor industri, bergverksdrift og utvinning samt bygge- og anleggsvirksomhet med mellom 10 og 50 årsverk er mer tilbøyelige til å tilby muligheter for lærlinger enn andre virksomheter.

Figur 72: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsmessige bærekraft etter oppdragstype. Andel viktig (skår 4-5). Prosent. (n: 1018)

12. Sysselsettingseffekter av prosjektene

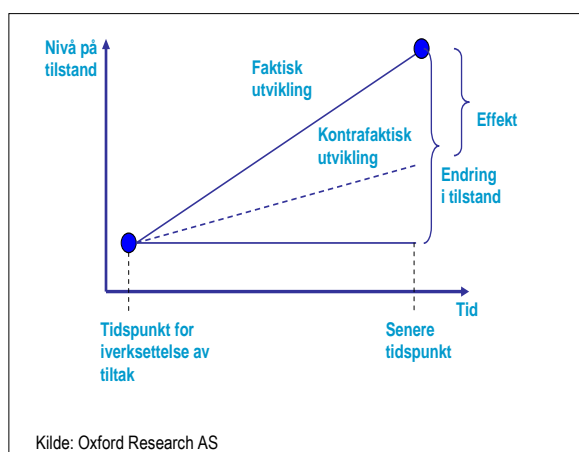
Innovasjon Norge skal bidra til å utvikle og skape robuste og lønnsomme bedrifter. Bidragene som de støttede prosjektene har til innovasjon, kompetanse- og samarbeid er kun et virkemiddel for å oppnå dette, jfr. vår modell. Videre i dette kapitlet vil vi se på prosjektenes betydning for bedriftens sysselsettingsutvikling. Hvor mange arbeidsplasser har blitt skapt og sikret som følge av Innovasjon Norges bistand, og hvor mye koster arbeidsplassene?

I dette kapitlet fokuserer vi på hvilke sysselsettingseffekter støtten fra Innovasjon Norge har ført til. Utgangspunktet for enhver vurdering av resultat og effekt er en endring av en tilstand. Spørsmålet blir dermed: ”I hvilken grad skyldes endringen innsatsen?”. Svært ofte stilles ikke dette spørsmålet i evalueringer, og hele endringen tilskrives da innsatsen. En kjenner de faktiske sysselsettingseffektene i bedriftene, men ikke hvor mye av den som skyldes de prosjektene som Innovasjon Norge har vært med på å finansiere eller hva som ville skjedd hvis virksomhetene ikke hadde fått tilsagn fra Innovasjon Norge. Det er avgjørende å kunne si noe om dette for å kunne belyse hva som er effekten av tilsagnene. I prinsippet kan effekten av Innovasjon Norges tilsagn både være større eller mindre enn den observerte endringen i tilstand. Det mest sannsynlige er imidlertid at den vil være mindre.

Det finnes flere metodiske alternativer som kan brukes for å estimere effekter av et tiltak. En kunne tilnærmet seg dette gjennom å benytte kontrollgrupper, hvor forskjellen mellom dem utelukkende var knyttet til tilstedeværelsen av innsatsen. Slike analyser gjennomføres av SSB i et arbeid som er relatert til Innovasjon Norges MRS-system. SSBs estimater dekker imidlertid ikke alle tjenester, de omfatter kun virksomheter med tilgjengelig foretaks- og regnskapsinformasjon.

For å være i stand til å dekke hele tjenestespekteret til Innovasjon Norge, har vi i den foreliggende etterundersøkelsen benyttet en tilnærming som kombinerer prosjektresultater og addisjonalitet. Begrepet addisjonalitet bygger på oppfatningen av hvor mye av innsats, resultater og effekter som er tilført som følge av særskilte handlinger. Begrepet baserer seg på et spørsmål om hva som ville skjedd ”dersom ikke...”, derav den kontrafaktiske dimensjonen. Dermed kan man estimere en endring i tilstand i tilfeller hvor innsatsen ikke hadde blitt realisert. Differansen mellom den faktiske utviklingen og den estimerte kontrafaktiske utviklingen, vil da være effekten av tiltaket. Figuren under illustrerer disse forholdene.

Figur 73: Teoretisk tilnærming til effektmåling.

Den kontrafaktiske utviklingen er imidlertid vanskelig å måle, nettopp fordi det representerer en utvikling som faktisk ikke har skjedd. Vi vil derfor understreke at det alltid vil være stor usikkerhet knyttet til slike tallberegninger. Treffsikkerheten i anslagene vil blant annet avhenge av utvalgsusikkerhet og presisjonsproblemer knyttet til de subjektivt graderte svaralternativene som brukes for å beregne sysselsettingseffektene. Her kan blant annet strategisk svargivning være en utfordring. Det kan tenkes at bedriftene vil kunne ha insentiver til å overvurdere betydningen av støtten. Sannsynligheten for at tilbudet vil bli opprettholdt i framtiden øker da, noe som gjør at de også vil kunne søke om støtte i framtiden.

Videre i dette kapitlet beregnes først sysselsettingseffektene i de virksomhetene som er med i denne etterundersøkelsen. Disse tallene brukes så til å beregne sysselsettingseffektene for alle bedriftene, det vil si hele populasjonen, som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2013. Til slutt anvendes sysselsettingseffektene for hele populasjonen til å estimere støtteelementet eller INs kostnad per arbeidsplass.

12.1 SYSSELSETTINGSEFFEKTER FOR BEDRIFTER SOM ER MED I ETTERUNDERSØKELSEN

Sysselsettingen kan i prinsippet ha økt, holdt seg konstant eller blitt redusert i de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2013. I det videre ser vi nærmere på netto sysselsettingsøkningen i bedriftene. For å ta hensyn til at resultatene kan bli påvirket av noen få, store ”outliere”, har vi valgt å ekskludere den ene prosenten av bedriftene som har hatt den største sysselsettingsreduksjonen og sysselsettingsøkningen i perioden. Dette er ofte bedrifter som har gjennomgått organisatoriske endringer i form av oppkjøp eller salg av hele eller deler av virksomheten.

12.1.1 Netto sysselsettingsøkning

Blant de virksomhetene som inngår i etterundersøkelsen, har det vært en brutto sysselsettingsøkning på 2992 arbeidsplasser. Det har imidlertid også vært en sysselsettingsnedgang i noen bedrifter (totalt på -1304). Dette innebærer at det har vært en samlet netto sysselsettingsøkning på 1688 arbeidsplasser i perioden. Dette tilsvarer en økning på 14 prosent fra 31.12 2013 til 31.12 2016. Dette er 1 prosentpoeng lavere enn for 2012-årgangen. Av sysselsettingsøkningen er 1458 arbeidsplasser kommet innenfor det distriktspolitiske virkeområdet og 1534 utenfor.

Resultatene på overordnet nivå avdekker ikke hvorvidt det er variasjoner mellom støttemottakerne ut fra tjeneste når det gjelder netto sysselsettingsøkning samlet og per prosjekt. Vi har imidlertid sett nærmere på dette i tabellen under. Det er relativt stor variasjon mellom de ulike tjeneste- og programmene både når det gjelder netto sysselsettingsøkning totalt og per prosjekt. Netto sysselsettingsøkning er størst blant de som har fått Tilskudd – Distriktsrettede, Tilskudd – Landsdekkende, IFU/OFU og Etablerertilskudd (NHD), mens den er minst blant de som har mottatt Risikolån – Innovasjonslån, Lavrisikolån – Landbrukslån og FRAM.

Dersom en ser på tallene per prosjekt er bildet annerledes. Netto sysselsettingsøkning per prosjekt er høyest for Marint verdiskapingsprogram, Trebasert innovasjonsprogram og Internasjonal Vekst. Sammenlignet med de to foregående årgangene er netto sysselsettingsøkning per prosjekt lavere. For 2013-årgangen ligger gjennomsnittet på 1,1 arbeidsplasser per prosjekt, mens det for 2012- og 2011-årgangen lå på 1,6 og 1,3 arbeidsplasser per prosjekt.

Tabell 24: Netto sysselsettingsøkning, -12 og -11 fordelt etter tjeneste.

Tjeneste	Netto sysselsettingsøkning	
	Pr prosj. -13	Sum -13
Bioenergiprogrammet (n=15)	0,9	14
Bygdeutviklingsmidler - Stipend (n=43)	0,3	11
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring (n=107)	0,7	73
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n=237)	0,2	58
Design rådgivning (n=29)	1,2	35
Etablerertilskudd (KRD) (n=146)	0,5	68
Etablerertilskudd (NHD) (n=99)	1,6	158
FRAM (n=70)	0,1	9
IFU/OFU (n=94)	2,1	193
Internasjonal Vekst (n=57)	3,1	143
IPR-rådgivning (n=46)	1,3	60
Lavrisikolån (n=26)	0,9	24
Lavrisikolån - GFL-flåte (n=16)	1,1	18
Lavrisikolån - Landbrukslån (n=111)	0,1	8
Marint verdiskapingsprogram (n=14)	7,2	101
Miljøteknologi (n=21)	1,4	28
Risikolån - Distriktsrettede (n=35)	1,4	46
Risikolån - Innovasjonslån (n=39)	-0,7	-29
Tilskudd - Distriktsrettede (n=276)	1,1	293
Tilskudd - Landsdekkende (n=85)	2,5	206
Trebasert innovasjonsprogram (n=28)	3,8	102
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (n=26)	2,7	70
Total	1,1	1688

Kilde: Oxford Research

12.1.2 Skaping av arbeidsplasser

De skapte arbeidsplassene vi nettopp har sett på, kan ha kommet som et resultat av Innovasjon Norges medvirkning. Imidlertid kan det også være slik at de helt eller delvis ville kommet uavhengig av Innovasjon Norges bidrag. For å kunne anslå Innovasjon Norges betydning for antall skapte arbeidsplasser, er det nødvendig å ha en beregningsmodell. Vi har valgt å benytte oss av samme beregningsmetode som ble anvendt for de tre foregående etterundersøkelsene. Denne er noe annerledes enn fra 2008-årgangen og tidligere. Hovedforskjellen er at det fra og med 2009-årgangen anvendes 5-delt måleskala. Det gjør at tallene fra disse ikke blir direkte sammenlignbare med de tidligere årskullene.

Den benyttede beregningsmetoden tar utgangspunkt i et sett av forutsetninger. Disse er knyttet til virksomhetenes oppfatninger av prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og Innovasjon Norges betydning for realiseringen av prosjektet (addisjonalitet). Modellen baserer seg på tre steg:

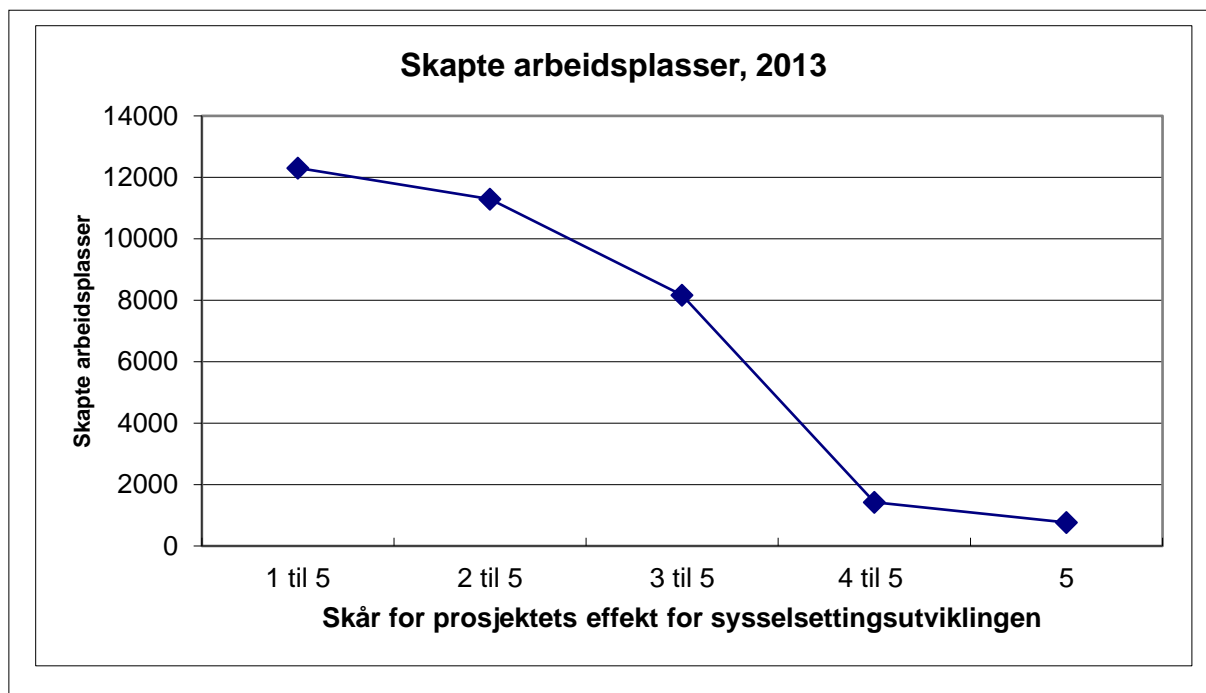
- For at prosjektet skal kunne sies å ha betydning for sysselsettingsutviklingen, må virksomhetene oppgi en skår på 4 til 5 på spørsmålet om prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen.
- Prosjektet må ha middels eller høy addisjonalitet i førundersøkelsen for 2013-årgangen. Det vil si at Innovasjon Norge må ha betydning for realiseringen av prosjektet.
- Sysselsettingsveksten i perioden 31/12 2013 til 31/12 2016 er utgangspunktet for beregningen.

Beregningen av antall skapte arbeidsplasser er følsomme for hvilke forutsetninger som legges til grunn. I neste figur illustreres endringene i anslagene ut fra hvilken betydning prosjektet har hatt

for sysselsettingsutviklingen. Stadig ligger forutsetningene om middels eller høy addisjonalitet til grunn. Det samme gjør kravet til positiv sysselsettingsutvikling.

Figuren under viser at Innovasjon Norge har bidratt til realisering av 1421 arbeidsplasser (skår 4-5 på betydning for sysselsettingsvekst). Dette er høyere enn 2012-årgangens 1021, men forskjellen skyldes først og fremst noen få, store bedrifter.

Figur 74: Sammenhengen mellom prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og skapte arbeidsplasser. Prosjekter med middels og høy addisjonalitet i forundersøkelsen.

Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling i hele landet. De bedriftene som er med i etterundersøkelsen har skapt 337 arbeidsplasser innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og 1083 utenfor. Det innebærer at 24 prosent av de skapte arbeidsplassene har kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det er en andel som er 10 prosentpoeng lavere enn for 2012-årgangen. Endringen skyldes først og fremst at det er noen få, store bedrifter utenfor virkeområdet som trekker resultatet mye opp her.

12.1.3 Sikring av arbeidsplasser

Som tidligere nevnt, kan sysselsettingen ikke bare øke, men også være stabil eller synke. I tillegg til å bidra til sysselsettingsvekst, er det også slik at de Innovasjon Norge finansierte prosjektene kan bidra til at eksisterende arbeidsplasser sikres. Prosjektene kan forhindre at det blir nødvendig å redusere arbeidsstokken eller de kan begrense reduksjonen av den. Eventuelt kan de også motvirke at virksomheten blir nedlagt eller går konkurs.

Også i forhold til beregning av sikring av arbeidsplasser har vi valgt å benytte oss av den samme beregningsmetoden som ble anvendt for de tre forrige årgangene. På grunn av at det gjennomgående ble innført en 5-delt måleskala fra 2009-årgangen samt gjort endringer i måten spørsmålet om

betydning for overlevelse er stilt på, er tallene fra og med 2009-årgangen ikke direkte sammenlignbare med de tidligere årskullene.

Omfanget av sikring av arbeidsplasser beregnes gjennom å ta utgangspunkt i hvordan bedriftene vurderer prosjektets viktighet for overlevelse samt deres vurdering av hvilken betydning Innovasjon Norge har hatt for realiseringen av prosjektene (addisjonalitet). Også for denne beregningen ligger det tre forutsetninger til grunn:

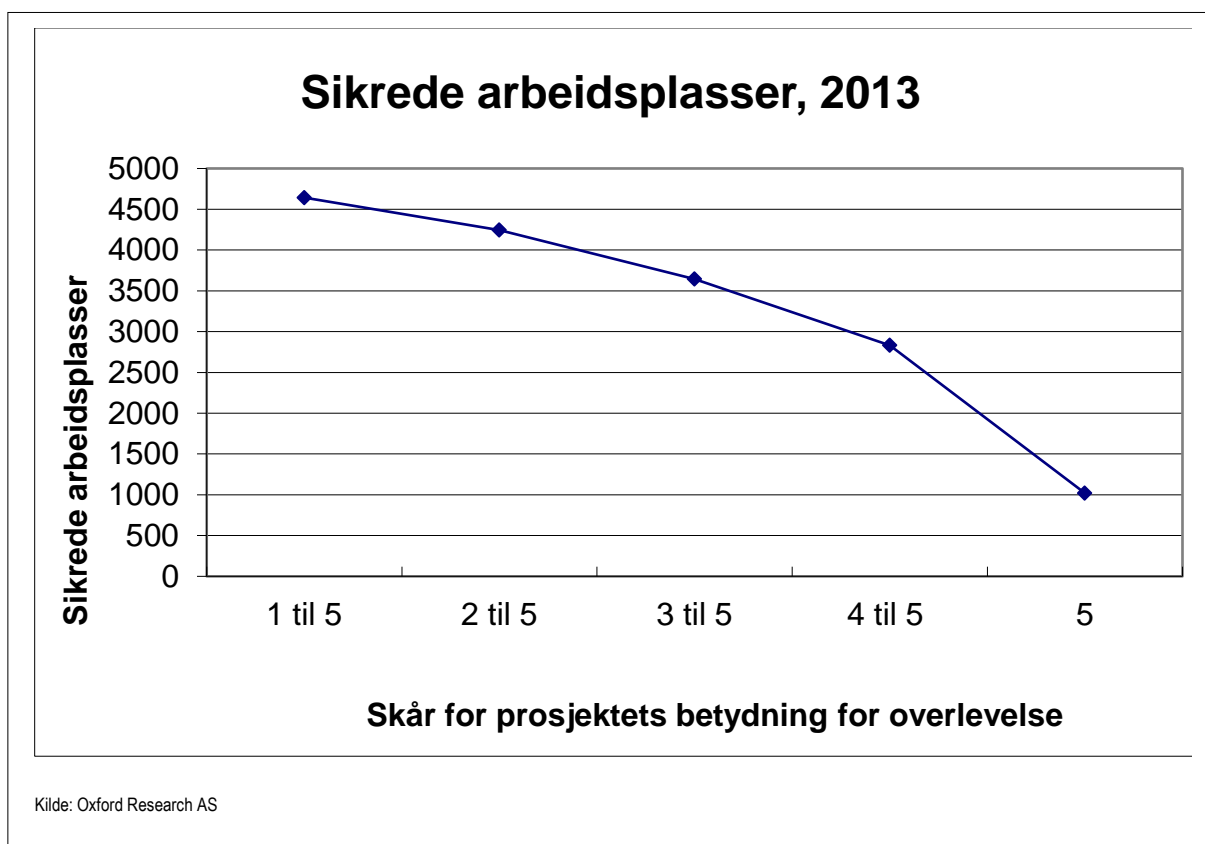
- For at prosjektet skal kunne sies å ha vært viktig for virksomhetenes overlevelse, må de ha svart 5 på dette spørsmålet.
- Prosjektet må ha høy addisjonalitet i førundersøkelsen for 2013, det vil si at det ville blitt gjennomført på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala eller ikke gjennomført i det hele tatt.
- Sysselsettingen per 31.12.13 er utgangspunktet for beregningen.

Som i tidligere undersøkelser er ikke de fem prosent største bedriftene med i beregningen. Om disse bedriftene tas med, risikerer en at en ved oppskalering får resultater som i liten grad er representative for populasjonen.

Som for anslaget over skapte arbeidsplasser er også sikrede arbeidsplasser følsomt for variasjon i forutsetningene som legges til grunn. I figuren under vises sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse og sikring av arbeidsplasser. Det framgår at Innovasjon Norge har bidratt til å sikre 1020 arbeidsplasser. Dette innebærer at tilsagnene i utvalget har større betydning for skapning av nye arbeidsplasser enn for sikring av eksisterende.

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har Innovasjon Norge medvirket til å sikre 649 arbeidsplasser innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og 371 utenfor. Dette innebærer at 64 prosent av de sikrede arbeidsplassene har kommet i det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er svært likt som for 2012-årgangen (63 prosent).

Figur 75: Sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse og sikrede arbeidsplasser. Prosjekter med høy addisjonalitet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.

12.2 ESTIMERING AV SYSSELSETTINGSEFFEKTER FOR HELE POPULASJONEN

Ved å bruke de beregningene som er gjort for sysselsettingseffekter for de prosjektene som inngår i etterundersøkelsen for 2013-kullet, kan en estimere sysselsettingseffekter for hele populasjonen som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i dette året (6767 prosjekter). Disse effektene estimeres gjennom å anslå effekter for både skapte og sikrede arbeidsplasser. På begge disse to områdene tar beregningen utgangspunkt i hvordan resultatene fra prosjektene som inngår i etterundersøkelsen fordeler seg på de ulike tjenestene. Beregningsmåten er beskrevet inngående i forrige delkapittel.

12.2.1 Skapte arbeidsplasser for hele populasjonen

Beregningen av skapte arbeidsplasser for hele populasjonen tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste som har middels eller høy addisjonalitet i førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 4 til 5 på spørsmålet om prosjektets effekt på sysselsettingsutviklingen. Denne andelen multipliseres så med den gjennomsnittlige sysselsettingsøkningen for hver enkelt tjeneste i etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt for hele populasjonen, multipliseres gjennomsnittlig antall arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene. Resultatene av disse beregningene vises i tabellen under.

Tabell 25: Beregning av skapte arbeidsplasser. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.

Tjeneste	Populasjon	Betsys >=4	Gj.arb. pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.
Bioenergiprogrammet	48	0,00	0,00	0,00	0
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	110	0,35	1,10	0,38	42
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	420	0,20	2,89	0,57	238
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	1542	0,11	0,32	0,03	51
Design rådgivning	136	0,14	1,00	0,14	19
Etablerertilskudd (KRD)	397	0,13	0,63	0,08	33
Etablerertilskudd (NHD)	236	0,22	4,12	0,92	216
FRAM	283	0,10	0,86	0,09	24
IFU/OFU	235	0,18	2,21	0,40	94
Internasjonal Vekst	419	0,04	8,00	0,28	118
IPR-rådgivning	242	0,09	5,75	0,50	121
Lavrisikolån	83	0,19	14,20	2,73	227
Lavrisikolån - GFL-flåte	122	0,25	2,75	0,69	84
Lavrisikolån - Landbrukslån	450	0,07	0,69	0,05	22
Marint verdiskapingsprogram	46	0,29	5,00	1,43	66
Miljøteknologi	49	0,14	3,33	0,48	23
Risikolån - Distriktsrettede	119	0,03	10,00	0,29	34
Risikolån - Innovasjonslån	101	0,08	3,00	0,23	23
Tilskudd - Distriktsrettede	1254	0,16	3,59	0,56	701
Tilskudd - Landsdekkende	307	0,20	6,31	1,26	387
Trebasert innovasjonsprogram	103	0,07	4,15	0,30	31
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv	65	0,31	6,00	1,85	120
Totalt	6767			0,40	2674

Kilde: Oxford Research
 Populasjon= alle INs prosjekter i 2013, Betsys = andelen prosjekter som har effekt på sysselsettingsutviklingen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall skapte arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen, Arb.pl. per prosj. = antall skapte arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall skapte arbeidsplasser

Skapte arbeidsplasser totalt og per prosjekt

For hele populasjonen er det skapt 2674 nye arbeidsplasser. Uten å ta hensyn til antall prosjekter, er det blitt skapt klart flest arbeidsplasser gjennom prosjekter som har fått tilsagn om Tilskudd – Landsdekkende, Tilskudd – Distriktsrettede, Bygdeutviklingsmidler – Tilleggsnæring, Lavrisikolån og Etablerertilskudd (NHD). Også for 2012-årgangen var det slik at de to førstnevnte tilskuddordningene bidro mest her.

Som vist i tidligere etterundersøkelser er det betydelig variasjon mellom tjenestene når det gjelder hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per prosjekt. Det har blitt skapt flest arbeidsplasser per prosjekt blant mottakerne av Lavrisikolån, Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv, Marint Verdiskapingsprogram og Tilskudd – Landsdekkende, mens det for Bioenergiprogrammet, Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell og Lavrisikolån – Landbrukslån har blitt skapt færrest.

For hele populasjonen er det i gjennomsnitt skapt 0,4 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er lavere enn for 2012-årgangen (0,6 arbeidsplasser per prosjekt), mens det er høyere enn for 2011-årgangen (0,3 arbeidsplasser per prosjekt) og noe lavere enn for 2010-årgangen (0,5 arbeidsplasser per prosjekt).

Skapte arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også beregnet antall skapte arbeidsplasser fordelt etter distriktpolitisk virkeområde. Prosjektene i 2012-årgangen har skapt 1185 nye arbeidsplasser utenfor det distriktpolitiske virkeområdet, mens 1489 arbeidsplasser har blitt generert innenfor sonene. 56 prosent av arbeidsplassene har dermed oppstått innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er en svakt lavere andel enn andelen prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet i populasjonen (58 prosent).

12.2.2 Sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Den videre estimeringen av antall sikrede arbeidsplasser tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste som har høy addisjonalitet i førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 5 på spørsmålet om hvor viktig prosjektet er for deres overlevelse. Denne andelen multipliseres så med det gjennomsnittlige antall sikrede arbeidsplasser for hver enkelt tjeneste i etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret for hele populasjonen, multipliseres antall sikrede arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene. Resultatene fra beregningene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 26: Beregning av sikrede arbeidsplasser. Anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.

Tjeneste	Populasjon	Betov. = 5	Gj.arb.pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.
Bioenergiprogrammet	48	0,07	0,00	0,00	0
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	110	0,21	0,44	0,09	10
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	420	0,20	3,00	0,59	247
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	1542	0,13	1,92	0,25	387
Design rådgivning	136	0,03	2,00	0,07	9
Etablerertilskudd (KRD)	397	0,17	0,80	0,14	54
Etablerertilskudd (NHD)	236	0,22	1,62	0,36	85
FRAM	283	0,06	7,25	0,41	117
IFU/OFU	235	0,15	8,86	1,32	310
Internasjonal Vekst	419	0,05	5,00	0,26	110
IPR-rådgivning	242	0,15	3,89	0,59	143
Lavrisikolån	83	0,08	2,00	0,15	13
Lavrisikolån - GFL-flåte	122	0,25	5,00	1,25	153
Lavrisikolån - Landbrukslån	450	0,16	3,06	0,50	223
Marint verdiskapingsprogram	46	0,14	4,00	0,57	26
Miljøteknologi	49	0,14	14,67	2,10	103
Risikolån - Distriktsrettede	119	0,11	8,25	0,94	112
Risikolån - Innovasjonslån	101	0,21	8,50	1,74	176
Tilskudd - Distriktsrettede	1254	0,15	7,59	1,13	1413
Tilskudd - Landsdekkende	307	0,19	4,31	0,81	249
Trebasert innovasjonsprogram	103	0,00	0,00	0,00	0
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv	65	0,12	9,73	1,12	73
Totalt	6767			0,59	4014

Kilde: Oxford Research
 Populasjon= alle INs prosjekter i 2013, Betov. = andelen prosjekter som har betydning for overlevelsen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall sikrede arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt betydning for overlevelsen, Arb.pl. per prosj. = sikrede arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall sikrede arbeidsplasser.

Sikrede arbeidsplasser totalt og per prosjekt

For hele populasjonen fra 2013 er det sikret rundt 4000 arbeidsplasser. Om en ser bort fra antall tilsagn, har det klart høyeste antallet arbeidsplasser blitt sikret gjennom prosjekter som har fått tilsagn om Tilskudd – Distriktsrettede. Deretter følger Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell, IFU/OFU og Tilskudd – Landsdekkende. Dette var også de samme tjeneste som skåret høyest i 2012-årgangen.

Om en foretar en fordeling ut fra hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per prosjekt, gir det en annen rekkefølge på tjenestene. Flest arbeidsplasser per prosjekt har blitt sikret blant mot-takerne av Miljøteknologiordningen, Risikolån – Innovasjonslån og IFU/OFU. Også for 2012-årgangen var Miljøteknologiordningen en av de tjenestene som skåret høyest her.

For hele populasjonen er det i gjennomsnitt sikret 0,6 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er høyere enn for 2012-årgangen (0,3 arbeidsplasser per prosjekt), mens det er godt samsvar med resultatene for 2011-årgangen (0,5 arbeidsplasser per prosjekt) og 2010-årgangen (0,6 arbeidsplasser per prosjekt).

Sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har 1452 arbeidsplasser blitt sikret utenfor det distriktpolitiske virkeområdet, mens 2562 arbeidsplasser har blitt sikret innenfor sonene. Samlet innebærer det at 64 prosent av de sikrede arbeidsplassene er å finne innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er akkurat samme resultat som for 2012-årgangen, og det er 6 prosentpoeng høyere enn hva andelen prosjekter innen det distriktpolitiske virkeområdet tilsier (58 prosent).

12.2.3 Skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

I tabellen under gis det en oversikt over skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen. Med de forutsetningene som er lagt til grunn, er det skapt og sikret 6700 arbeidsplasser blant de bedriftene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2013. Dette innebærer at det er skapt og sikret 0,99 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er noe høyere enn for 2012- og 2011-årgangen (0,88 og 0,87 arbeidsplasser per prosjekt), men det er en nedgang fra 2010-årgangen (1,18 arbeidsplasser per prosjekt).

Skapte og sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde ligger antall skapte og sikrede arbeidsplasser på 2640 utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og på 4050 arbeidsplasser innenfor sonene. Dette innebærer at 61 prosent av de skapte og sikrede arbeidsplassene er kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det er dermed skapt og sikret om lag samme antall arbeidsplasser innenfor det distriktpolitiske virkeområdet som antall prosjekter tilsier (58 prosent).

Tabell 27: Beregning av skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen fordelt etter tjeneste.

Tjeneste	Populasjon (prosjekt)	Per prosjekt	Totalt
Bioenergiprogrammet	48	0,00	0
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	110	0,48	52
Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring	420	1,15	485
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	1542	0,28	439
Design rådgivning	136	0,21	28
Etablerertilskudd (KRD)	397	0,22	87
Etablerertilskudd (NHD)	236	1,28	301
FRAM	283	0,50	141
IFU/OFU	235	1,72	404
Internasjonal Vekst	419	0,54	228
IPR-rådgivning	242	1,09	264
Lavrisikolån	83	2,88	239
Lavrisikolån - GFL-flåte	122	1,94	236
Lavrisikolån - Landbrukslån	450	0,55	245
Marint verdiskapingsprogram	46	2,00	92
Miljøteknologi	49	2,57	126
Risikolån - Distriktsrettede	119	1,23	146
Risikolån - Innovasjonslån	101	1,97	199
Tilskudd - Distriktsrettede	1254	1,69	2114
Tilskudd - Landsdekkende	307	2,07	637
Trebasert innovasjonsprogram	103	0,30	31
Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv	65	2,97	193
Totalt	6767	0,99	6688

Kilde: Oxford Research

12.3 INNOVASJON NORGES KOSTNADER PER ARBEIDSPASS

Anslaget for støtteelementet per arbeidsplass som er skapt eller sikret tar utgangspunkt i de oppskalerte sysselsettingstallene som er beregnet foran samt samlet støtteelement for bevilgningene i 2013. Utgangspunkt her er tall for hele populasjonen.

I beregningene ser vi bort fra de samfunnsøkonomiske kostnadene som er knyttet til å kreve inn skatter. Vi ser også bort fra administrasjonskostnadene for ordningene ettersom disse ikke er kjent. I tabellen vises beregninger for 2013-årgangen hvor alle tjenestene er tatt med.

Anslagene for kostnader per arbeidsplass er beregnet på grunnlag av samlet støtteelement i de årlige bevilgningene til tjenestene. Her har vi satt Innovasjon Norges kostnader lik summen av de ulike tilskuddsordningene tillagt tapsavsetningen for risikolåneordningene. Det totale støtteelementet er så dividert med sysselsettingsanslaget. Metoden må betraktes som en forenkling, da det som nevnt tidligere verken tas hensyn til administrasjonskostnadene eller gjøres korrigeringer i forhold til faktiske tap. Anslagene for kostnader per arbeidsplass er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 28: Innovasjon Norges kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass.

Årskull	Skapte og sikrede arbeidsplasser		Kostnader per arbeidsplass (i 1000 kr)	
	Høyt anslag	Lavt anslag	Høyt anslag	Lavt anslag
2013*		6688		370
2012*		5011		387
2011*		4400		374
2010*		7975		225
2009*		5625		353
2008	9598	7341	174	227
2007	10176	7554	139	187
2006	7271	5054	199	286
2005	9808	6031	165	243
2004	8118	5885	185	255
2003	6227	4120	171	259

Source: Oxford Research

Note: * Høyt og lavt anslag ikke beregnet. Dette skyldes at måleskalaen har blitt endret fra en 7-delt til en 5-delt måleskala.

For de tjenestene som inngår i 2013-årgangen, er Innovasjon Norges samlede kostnader på ca. 2 472 millioner kr, noe som gir totale kostnader per arbeidsplass på 370 000 kr. Dette er om lag som estimatet for 2011- og 2012-årgangen, men vesentlig høyere enn for 2010-årgangen.

For å få et mest mulig robust anslag på Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass, er det best å bruke gjennomsnittet for etterundersøkelsene for 2003-2013-kullet. Dette ligger på 275 000 kr.¹¹

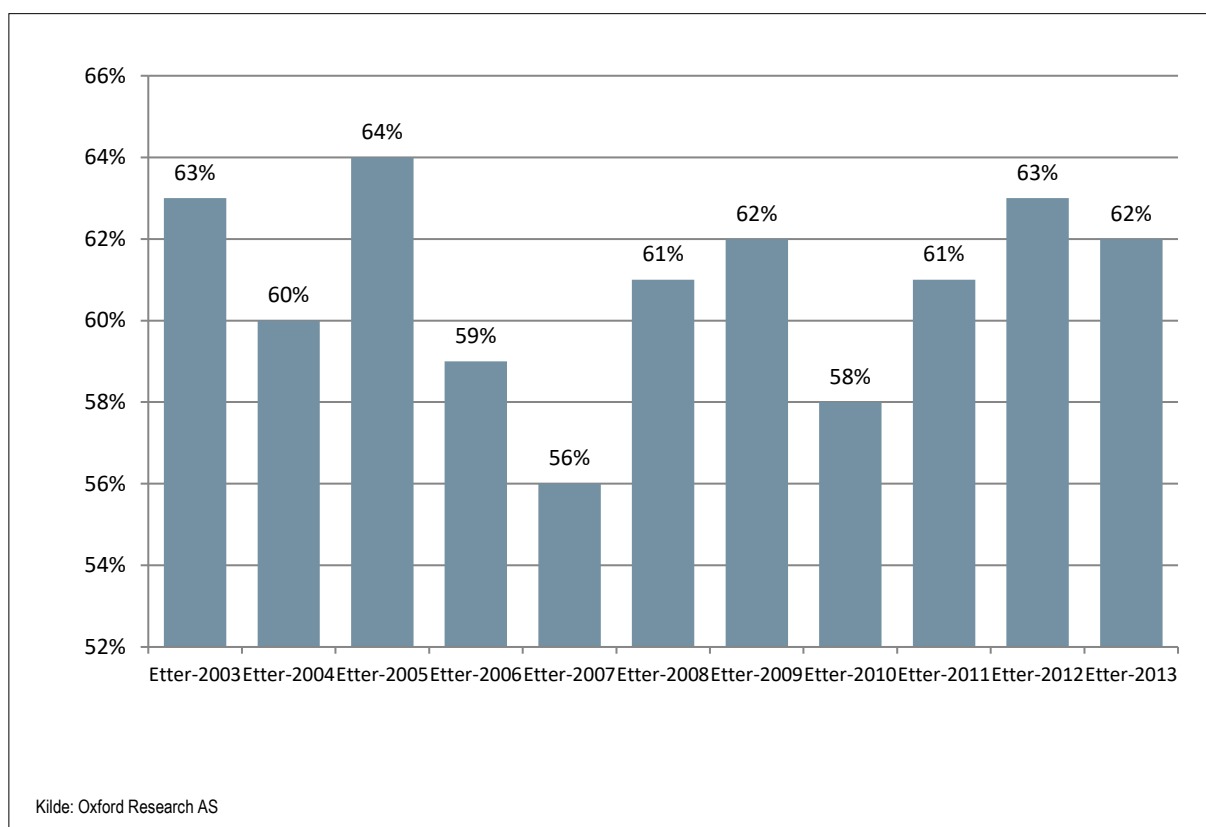
¹¹ Dette fremkommer ved å ta utgangspunkt i et gjennomsnitt for det høye og lave anslaget.

13. Effektrealisering

I hvilken grad effektene av prosjektene er blitt realisert, har vært et spørsmål som har blitt analysert fra og med etterundersøkelsen for 2003-årgangen. Ved å spørre bedriftene om effektene av prosjektene hovedsakelig er oppnådd eller om det er slik at en kan forvente at effektene inntreffer i framtiden, kan en i større grad vurdere de samlede effektene av Innovasjon Norges innsats.

I figuren under vises utviklingen i denne indikatoren siden Etterundersøkelsen for 2003-kullet. Denne andelen har variert noe over tid, men har stort sett ligget på vel 60 prosent. For 2013-kullet påpeker 62 prosent av virksomhetene at prosjekteffektene i hovedsakelig er realisert. Dette er i området hvor resultatene har ligget de siste årene.

Figur 76: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter årgang. Prosent. (n: 1429)

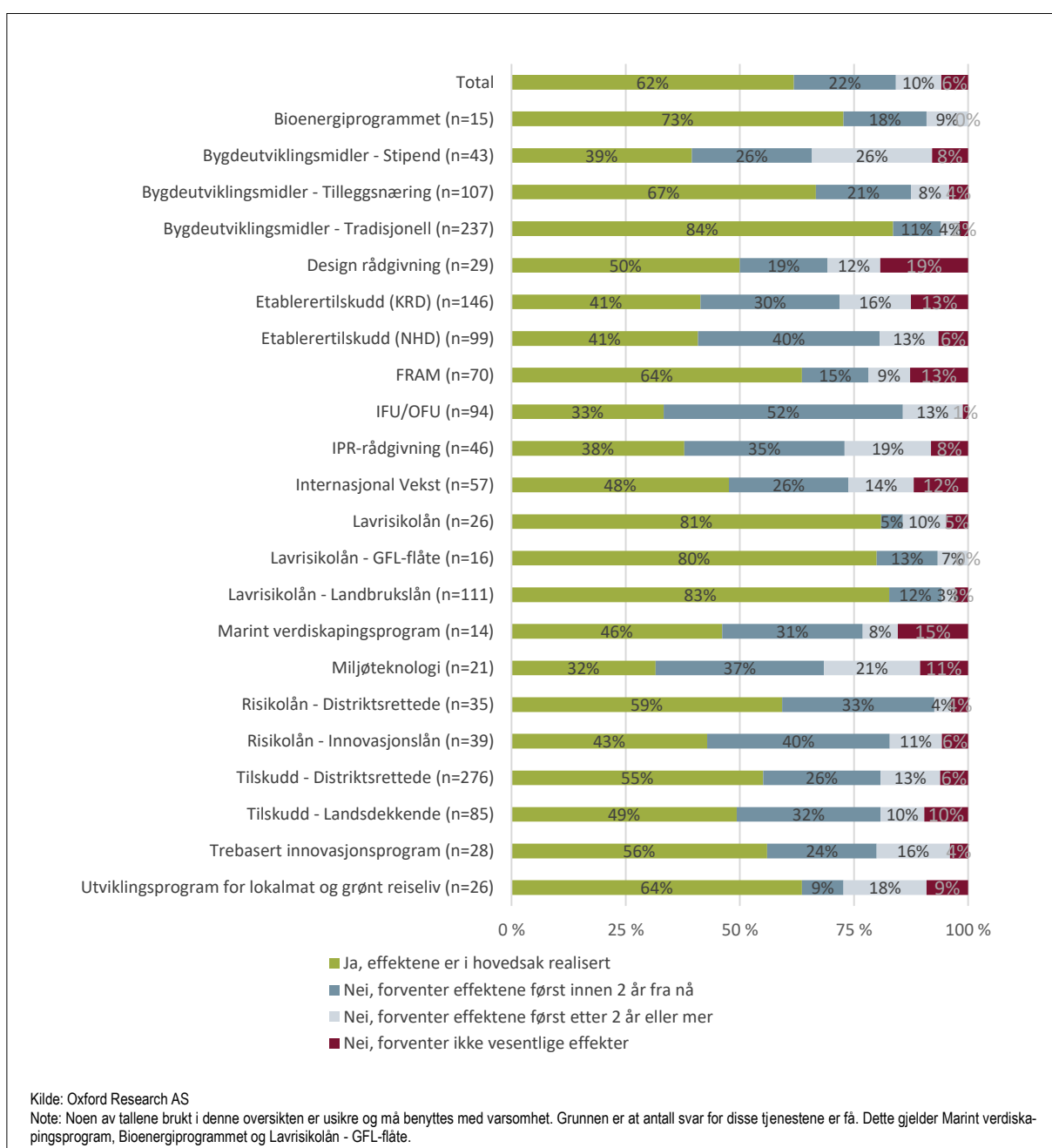
På et overordnet nivå innebærer det at det fortsatt er et urealisert potensial i overkant av en tredjedel av prosjektene. For å kunne si noe nærmere om hva en kan forvente seg, er det særlig nødvendig å se mer inngående på hvordan de ulike tjenestene skårer og hvorvidt det er forskjeller mellom gründere og etablerte bedrifter og oppdragstype med hensyn til effektrealisering. Dette undersøkes nærmere i dette kapitlet.

Det har ofte vært antatt at det tar lengre tid å realisere de fulle effektene for prosjekter som har et høyt kompetanseinnhold, som i stor grad fokuserer på utvikling av nye varer og tjenester og som legger vekt på samarbeid og nettverksutvikling. I hvilken grad holder en slik hypotese stikk empirisk?

13.1 EFFEKTREALISERING ETTER TJENESTE

Figuren under viser at det er store forskjeller mellom tjenestene knyttet til om prosjekteffektene er realisert. De tjenestene som i størst grad har realisert effektene, er – som i de to foregående undersøkelsene, mottakerne av Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (84 prosent), Lavrisikolån - Landbrukslån (83 prosent) og Lavrisikolån (81 prosent). De virksomhetene som i minst grad mener at prosjekteffektene allerede er realisert har mottatt Miljøteknologiordningen (32 prosent), IFU/OFU (32 prosent) og IPR-rådgivning (39 prosent). Disse resultatene gir rimelig god støtte til hypotesen om at det tar lengre tid å oppnå de fulle effektene av prosjekter med et høyt kompetanseinnhold og som legger vekt på innovasjon og nettverksutvikling.

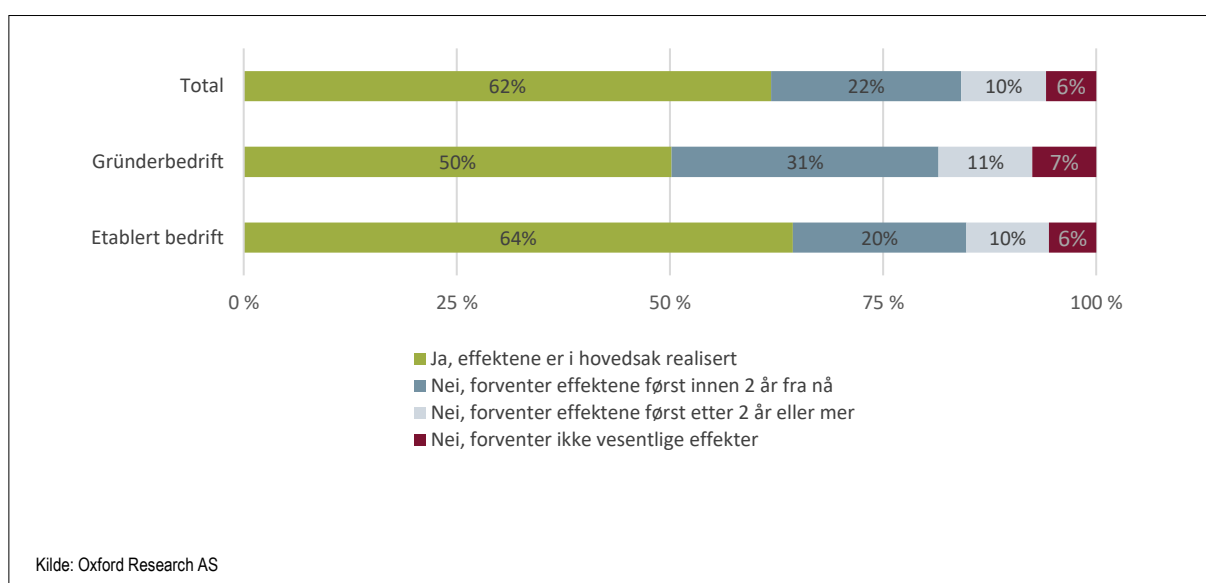
Figur 77: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter tjeneste. Prosent. (n: 1429)

13.2 EFFEKTREALISERING ETTER BEDRIFTSALDER

Vi har også undersøkt om det er forskjeller i effektrealisering når vi sammenligner prosjektene til etablerte og gründerbedrifter. Effektene av prosjektene er i størst grad realisert i de etablerte bedriftene (64 prosent, 66 prosent i 2012), mens de i minst grad er det for gründernes prosjekter (50 prosent, 58 prosent i 2012). Disse forskjellene er statistisk signifikante, og det er også en høyere andel gründerne (31 prosent) som forventer at effektene skal realiseres innen to år fra nå sammenlignet med de etablerte bedriftene (22 prosent). Andelene som forventer at effektene skal realiseres først etter to år eller mer (11 prosent for gründerne og 10 prosent for etablerte bedrifter) samt andelene som ikke forventer vesentlige effekter (7 prosent for gründerne og 6 prosent for etablerte bedrifter) er derimot tilnærmet lik for begge gruppene.

Figur 78: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1429)

13.3 EFFEKTREALISERING ETTER OPPDRAGSTYPE

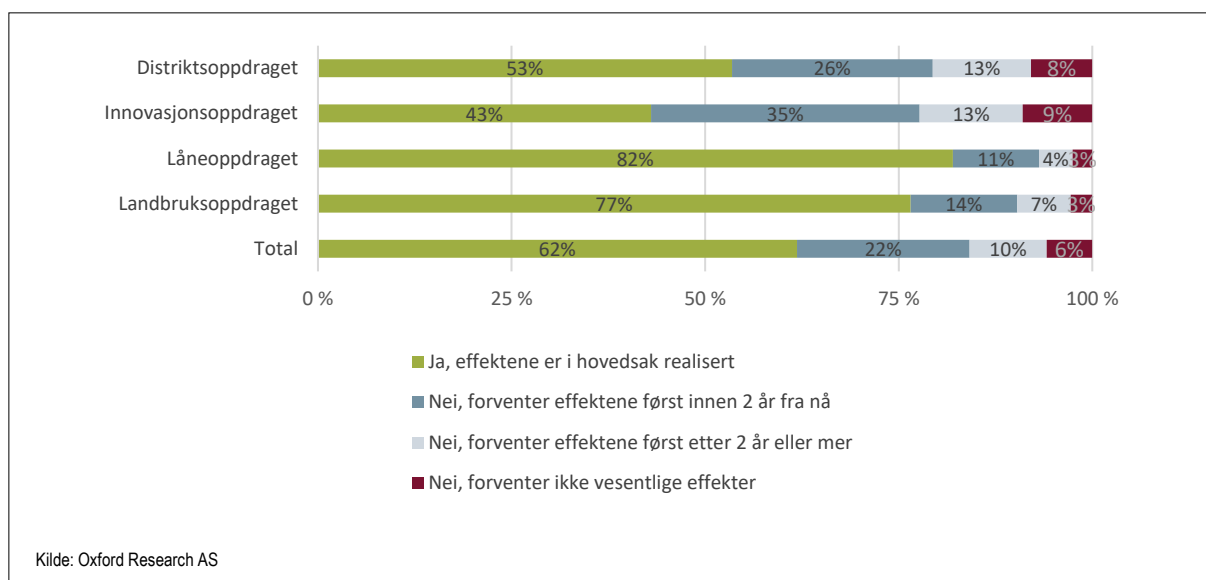
Det er store forskjeller i effektrealisering når vi sammenligner prosjektene ut fra oppdragstype. Som det illustreres i figuren kan resultatene deles inn i to kategorier. Innen Låne- og Landbruksoppdraget er det en svært stor andel av bedriftene som har realisert effektene (hhv 82 og 77 prosent). Den høye realiseringsgraden skyldes i stor grad at det er snakk om rene fysiske investeringer innenfor disse.

De fulle effektene av prosjektene er i minst grad realisert for Innovasjonsoppdraget (43 prosent), mens Distriktsoppdraget har en fullrealiseringsandel på 53 prosent. Hvis en derimot også tar hensyn til de prosjektene hvor effektene vil bli realisert innen to år, er det kun små forskjeller mellom Innovasjons- og Distriktsoppdraget.

Det er noen forskjeller i realiseringsgraden mellom gründerbedrifter og etablerte bedrifter innen Distrikts- og Innovasjonsoppdraget. Innenfor Distriktsoppdraget er det slik at effektrealiseringsandelen er en del lavere for gründerbedriftene (45 prosent) enn for de etablerte (56 prosent), mens

det ikke er slike forskjeller innen Innovasjonsoppdraget. En medvirkende årsak til det er at prosjektene til de etablerte bedriftene innen Innovasjonsoppdraget har en høy innovasjonshøyde. Det gjør at prosjektene får en lang utviklingshorisont.

Figur 79: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter bedriftsalder. Prosent. (n: 1429)

13.4 KJENNETEGN VED PROSJEKTER DER FULLE EFFEKTER IKKE ER REALISERT

Vi har også sett på øvrige kjennetegn ved de prosjektene som i minst grad har realisert de fulle effektene. Hovedbildet er det samme som for 2012-årgangen. Våre analyser viser at det er:

- Prosjekter med høyest innovasjonsnivå (vurdert av Innovasjon Norges kundebehandlere)
- Prosjekter gjennomført av bedrifter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet
- Prosjekter gjennomført av bedrifter i storbyregioner
- Prosjekter gjennomført av bedrifter i kompetanseintensive næringer/tjenester
- Prosjekter gjennomført av bedrifter som ikke er 100 % norskeide
- Prosjekter gjennomført av bedrifter som i stor grad gjennomførte utviklingsarbeid eller endringsprosesser for å fremme innovasjon i perioden
- Prosjekter gjennomført av bedrifter som har beskyttet sin IPR

som i minst grad allerede har realisert effektene av sine prosjekter. Disse resultatene indikerer at det tar lengre tid å oppnå resultater gjennom de tjenestene som i større grad er innrettet mot ”myke” og mer komplekse tiltak.

14. Bedriftenes utviklingsorientering

I dette kapitlet gjøres en oppsummerende analyse av prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring samt innovasjon. Dette er forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si karakteristika og egenskaper ved dem som kan bidra til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at bidraget til konkurransefortrinn vil være størst dersom en får til utvikling på et bredt spekter av områder. På den måten blir bedriftene mer unike, noe som gjør det vanskeligere å kopiere dem. Dette vil igjen gjøre det lettere for dem å opprettholde konkurransefortrinnene over tid og oppnå økt lønnsomhet.

Dersom vi ser tilbake på kapittel 4 om addisjonalitet, kan vi si at vi i dette kapitlet ser på bedriftenes adferdsaddisjonalitet. Adferdsaddisjonalitet handler som nevnt om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar støtte.

For å identifisere hvor utviklingsorienterte bedriftene er, har vi benyttet en såkalt klyngeanalyse. Dette er en statistisk analyseteknikk som grupperer bedriftene ut fra felles kjennetegn. Dette innebærer at man må velge ut minst en variabel som bedriftene skal grupperes etter. Det mest vanlige er imidlertid å benytte flere variabler. I denne analysen bruker vi fire ulike variabler:

- Samlet bidrag til samarbeid
- Samlet bidrag til økt kompetanse
- Samlet bidrag til atferdsendringer
- Samlet bidrag til økt innovasjon

Vi går ikke nærmere inn på disse variablene her, men viser til den detaljerte omtalen i de foregående kapitlene. Her vises det hvilke variabler de tre samle-indeksene består av.

14.1 RESULTATER AV ANALYSEN

Klyngeanalysen viser at virksomhetene som har besvart Etterundersøkelsen 2013 kan deles inn i tre hovedgrupper basert på deres skår på samlet antall bidrag (i stor grad 4 & 5) til henholdsvis samarbeid, kompetanse, atferdsendring og innovasjon. I tabellen under illustreres det hvordan virksomhetene i de tre gruppene i gjennomsnitt skårer på disse indikatorene.

- **Driftsorienterte.** Gruppe 1 består av 49 prosent av virksomhetene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de tre indikatorene. Disse kan betegnes som Driftsorienterte.
- **Utviklingsorienterte.** Gruppe 2 utgjør 38 prosent av virksomhetene. Disse virksomhetene skårer vesentlig høyere på alle de tre indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som Utviklingsorienterte.
- **Superinnovatører.** Gruppe 3 er relativt liten og omfatter 13 prosent av bedriftene. Virksomhetene i denne gruppen skårer desidert høyest på alle indikatorene, og kan kalles Superinnovatører.

Vi vil understreke at de navnene som vi har satt på gruppene, er ”satt på spissen”. De er kun ment å være noen hovedtypologier som det kan diskuteres ut fra. Vi vil også påpeke at de tallene som er gjengitt i tabellen under, er gjennomsnittstall. Dette innebærer at det vil være en viss variasjon i

skåren på de enkelte indikatorene mellom prosjektene som tilhører de ulike hovedgruppene. Variasjonen vil imidlertid langt fra være så stor at disse ikke kan sies å tilhøre en gruppe som har relativt like karakteristika på et overordnet nivå. I tillegg er det viktig å påpeke at det er prosjekter og kjennetegn ved disse som er grunnlaget for kategoriseringen, ikke kjennetegn ved bedriftene. Imidlertid er det interessant å se nærmere på sammenhenger mellom ulike prosjektkategorier og de bedriftstypene som gjennomfører dem. Dette vil både si noe om i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål samt gi innspill i forhold til videreutvikling av Innovasjon Norge sin virksomhet.

Tabell 29: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnitt og prosent.

Karakteristika	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Antall bidrag til samarbeid	2,04	4,43	5,51
Antall bidrag til kompetanse	0,87	4,48	7,15
Antall bidrag til atferdsendring	0,59	3,57	5,86
Antall bidrag til innovasjon	0,70	2,95	9,58
Etterundersøkelsen 2013	49 %	38 %	13 %
Etterundersøkelsen 2012	50 %	35 %	15 %
Etterundersøkelsen 2011	55 %	33 %	12 %
Etterundersøkelsen 2010	50 %	36 %	14 %
Etterundersøkelsen 2009	52 %	28 %	21 %
Etterundersøkelsen 2008	66 %	25 %	10 %
Etterundersøkelsen 2007	67 %	21 %	13 %
Etterundersøkelsen 2006	43 %	37 %	20 %
Etterundersøkelsen 2005	49 %	36 %	15 %
Kilde: Oxford Research AS			

14.2 KJENNETEGN VED BEDRIFTENE I DE TRE GRUPPENE

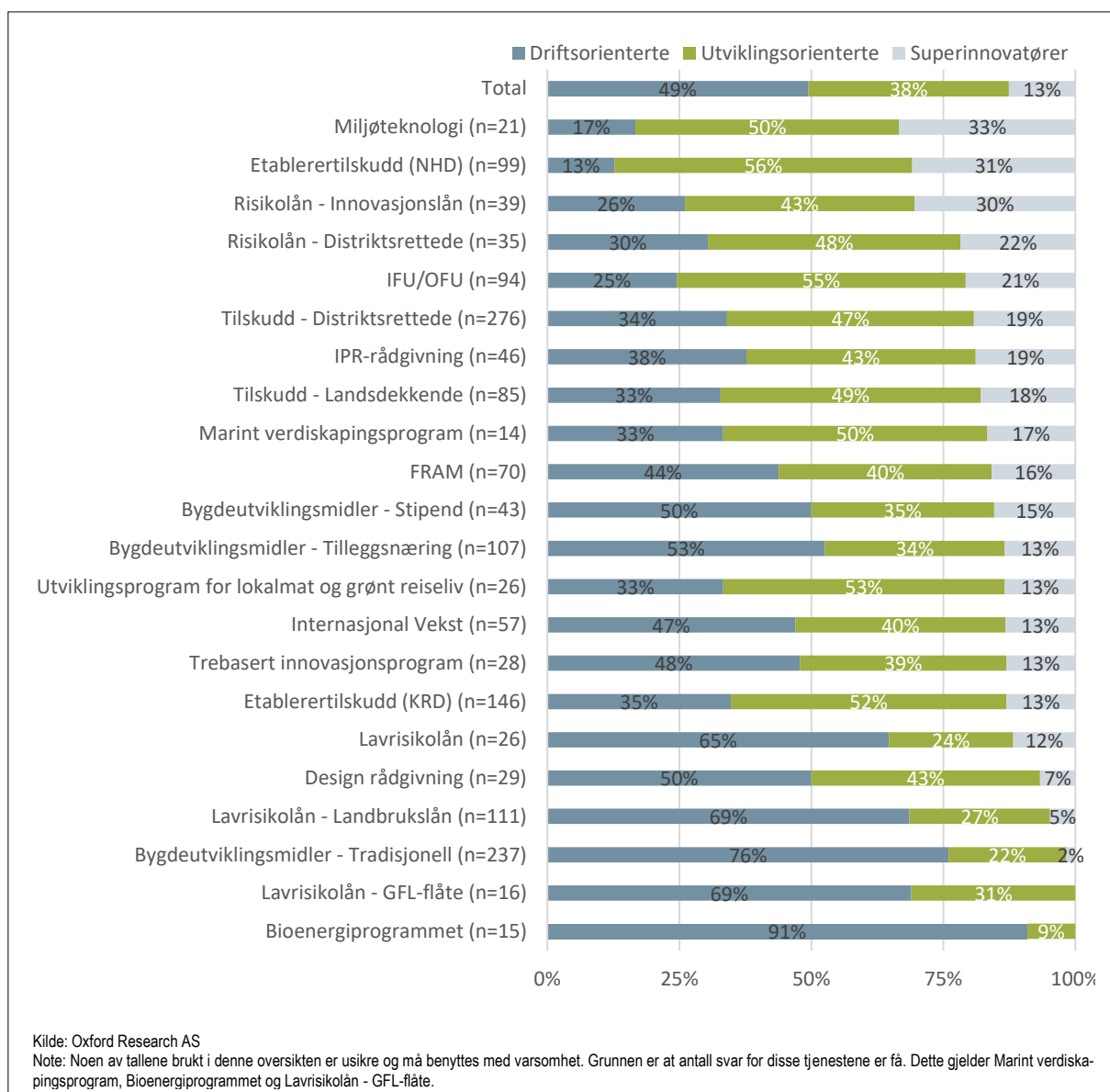
For at den gjennomførte klyngeanalysen i større grad skal kunne brukes til politikkutforming og seleksjon av prosjekter, er det nødvendig å gjøre mer detaljerte analyser relatert til hva som kjennetegner de tre gruppene ut fra noen sentrale kjennetegn ved prosjektene og bedriftene. I det videre vil vi se nærmere på hvordan virksomhetene i de tre gruppene fordeler seg ut fra følgende karakteristika:

- Tjenestefordeling
- Bedriftsalder
- Oppdragstype
- Størrelse
- Distriktpolitisk virkeområde
- Innvilget beløp
- Innsatsaddisjonalitet
- Kundeoppgitte økonomiske resultater
- Bruk av IPR

14.2.1 Utviklingsorientering og tjeneste

Gjennom hele rapporten har vi sett at det er klare variasjoner i resultatene mellom ulike tjenester. I figuren under ser vi derfor nærmere på hvordan de ulike tjenestene fordeler seg på gruppene Driftsorienterte, Utviklingsorienterte og Superinnovatører i årets undersøkelse.

Figur 80: Tjenestefordeling og utviklingsorientering (n: 1513)

Figuren over viser tydelig at det er klare forskjeller i tjenestefordelingen mellom de tre gruppene. Blant Driftsorienterte er det en klar overvekt av mottakere av landbruks- og fiskerirettede tjenester, som Bioenergiprogrammet (91 prosent), Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell (76 prosent), Lavrisikolån – Landbrukslån (69 prosent), Lavrisikolån (65 prosent) og Bygdeutviklingsmidler - Tilleggsnæring (53 prosent). En fellesnevner for disse tjenestene er at de gir tilskudd til fysiske investeringer, og ved slike investeringer har ikke kunden for eksempel like stort behov for samarbeid eller innovasjon. Dette er den samme gruppen tjenester som pleier å dominere kategorien Driftsorienterte.

Blant Utviklingsorienterte er den høyeste andelen blant Etablerertilskudd (NHD) (56 prosent), IFU/OFU (55 prosent), Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv (53 prosent) og Etablerertilskudd (KRD) (52 prosent).

De fem tjenestene med størst andel Superinnovatører er alle tjenester med formål om innovasjon og kompetanseheving, for disse er høye resultater på adferdsaddisjonalitet en god måloppnåelse. Tjenestene med høyest andel Superinnovatører er Miljøteknologi (33 prosent), Etablerertilskudd (NHD) (31 prosent), Risikolån - Innovasjonslån (30 prosent), Risikolån - Distriktsrettede (22 prosent) og IFU/OFU (21 prosent). Med unntak av Risikolån – Distriktsrettede er dette de samme tjenestene som hadde størst andel Superinnovatører også i Etterundersøkelsen 2012.

14.2.2 Utviklingsorientering og bedriftsalder

I dette avsnittet ser vi nærmere på om det kan påvises noen sammenheng mellom bedriftenes alder på søknadstidspunktet og deres gruppetilhørighet. Resultatene er vist i tabellen under.

Tabell 30: Bedriftsalder og utviklingsorientering (n: 1506)

Bedriftsalder	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Gründer	37 %	49 %	14 %
Etablert bedrift	52 %	36 %	12 %
Total	49 %	38 %	12 %

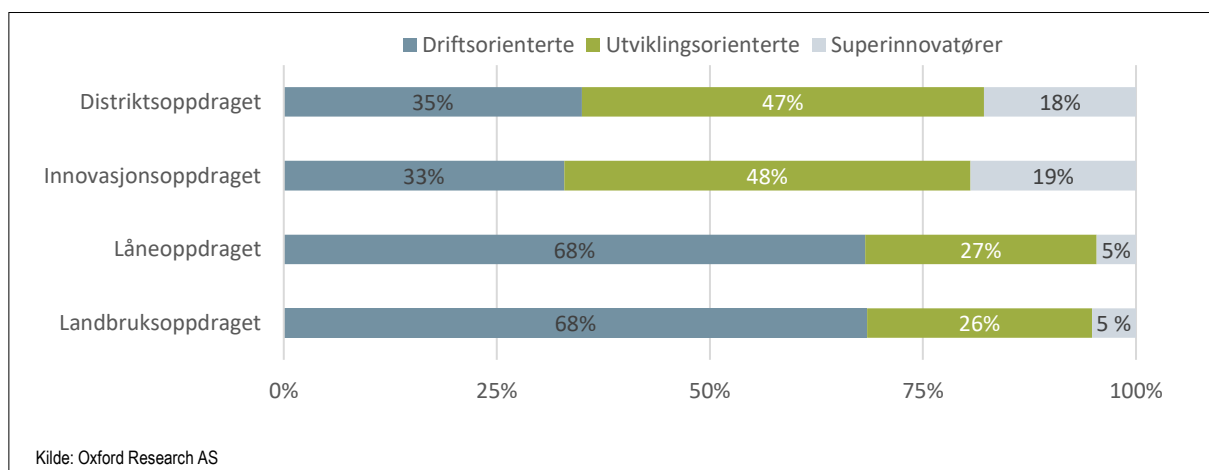
Kilde: Oxford Research AS

Som vi ser av tabellen, er det en større andel gründere blant Superinnovatører enn etablerte bedrifter. Det er også en større andel gründerbedrifter enn etablerte bedrifter i gruppen Utviklingsorienterte. Denne forskjellen i fordeling mellom grupper er statistisk signifikant. Dette gjenspeiler funnene i resten av kapitlene gjennom at gründerbedriftene generelt får mer ut av sine prosjekter enn de etablerte bedriftene.

14.2.3 Utviklingsorientering og oppdragstype

Gjennom hele rapporten har vi sett at det er klare variasjoner i resultatene mellom de ulike oppdragstypene. I figuren under ser vi derfor nærmere på hvordan gruppene Driftsorienterte, Utviklingsorienterte og Superinnovatører fordeler seg på oppdragstypene.

Figur 81: Oppdragstype og utviklingsorientering (n: 1503)

Figuren over viser tydelig at det er sammenfallende fordelinger på de tre gruppene for Distrikts- og Innovasjonsoppdraget på den ene siden og Låne- og Landbruksoppdraget på den andre siden. Distrikts- og Innovasjonsoppdraget har langt høyere andeler Superinnovatører og Utviklingsorienterte, mens Låne- og Landbruksoppdraget har en klar overvekt av Driftsorienterte.

Dyperegående analyser viser at fordelingen i bedriftsalder er ulik når vi sammenligner Superinnovatører i Distrikts- og Innovasjonsoppdraget. Sistnevnte har langt høyere andeler gründerbedrifter blant Superinnovatører enn tilfellet er i Distriktsoppdraget. Dette kan ha noen interessante implikasjoner som vi vil komme tilbake til i neste kapittel.

14.2.4 Utviklingsorientering og bedriftsstørrelse

Hvis en tar utgangspunkt i et markedssviktperspektiv og antar at noe av grunnen til at bedrifter får støtte fra Innovasjon Norge er at deres gode prosjekter ikke er i stand til å tiltrekke seg tilstrekkelig finansiering fra markedet, er det interessant å se nærmere på i hvilken grad det er en overvekt av noen størrelseskategorier i de tre gruppene. Resultatene i tabellen under viser at det ikke finnes noen klare sammenhenger her. Vi ser – som i de to foregående undersøkelsene - en tendens til at Driftsorienterte i større grad forekommer blant de aller minste bedriftene. Dette skyldes først og fremst at det er en overvekt av tjenester rettet mot primærnæringene i denne størrelseskategorien. Som vi har sett i delkapittelet over, er det en overvekt av Driftsorienterte blant disse.

Ser en kun på Superinnovatører, er fordelingen på størrelseskategoriene mindre tydelig, mens de Utviklingsorienterte er i størst grad preget av større bedrifter. Videre analyser peker på at Driftsorienterte har det laveste gjennomsnittlige antallet årsverk, fulgt av Superinnovatører, mens Utviklingsorienterte er størst.

Tabell 31: Størrelsesfordeling etter utviklingsorientering (n: 1508)

Bedriftsstørrelse	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
0-4,99 årsverk	56 %	35 %	9 %
5-9,99 årsverk	33 %	44 %	22 %
10-19,99 årsverk	31 %	49 %	20 %
20-49,99 årsverk	35 %	39 %	26 %
50 eller flere årsverk	38 %	53 %	9 %
Sum	49 %	38 %	12 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2.5 Utviklingsorientering og geografi

Sett opp mot Innovasjon Norges målsetninger, er det et interessant spørsmål om det er et bytteforhold mellom å satse på høy grad av utviklingsorientering og det å gi støtte til prosjekter i distriktene. For å kaste lys over dette, har vi undersøkt i hvilken grad det er forskjeller i andelen bedrifter i de tre gruppene innenfor og utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Som tidligere år har vist, er Superinnovatører i større grad lokalisert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet, altså i mer sentrale strøk. Selv om tabellen under ikke viser store forskjeller i verdier, er forskjellene statistisk signifikante og Superinnovatører er fortsatt overrepresenterte utenfor det distriktpolitiske virkeområdet med 15 prosent, mens andelen er 11 prosent innenfor. Samtidig er det slik at det er en større andel virksomheter i gruppen Driftsorienterte innenfor (53 prosent) enn utenfor virkeområdet (44 prosent).

Tabell 32: Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde etter utviklingsorientering (n: 1509)

Distriktpolitisk virkeområde	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Utenfor	44 %	41 %	15 %
Innenfor	53 %	36 %	11 %
Totalt	49 %	38 %	12 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2.6 Utviklingsorientering og innvilget beløp

Det er rimelig å anta at det er en sammenheng mellom prosjektets størrelse og hvilke resultater som oppnås gjennom det. I sin rapport «Innovasjons- og verdiskapingseffekter av utvalgte næringspolitiske virkemidler» viser SSB (2016) akkurat dette. Der finner de hovedsakelig effekter fra de større tilsagnene. For å få et inntrykk av prosjektets størrelse, har vi valgt å se på innvilget beløp fra Innovasjon Norge. I år har vi valgt å presentere både gjennomsnittlig beløp og medianen av de innvilgede beløpene. Fordi spesielt noen av lånetjenestene deler ut veldig store beløp som drar opp snittet er det også informativt å se hva som er «det vanligste» tilsagnet i de ulike gruppene. Som vi ser av tabellen under er det stort sett samme størrelse på beløpene innvilget til de ulike gruppene, og forskjellene er ikke statistisk signifikante.

Tabell 33: Gjennomsnitt og median av innvilget beløp fra Innovasjon Norge etter utviklingsorientering (n: 1286)

	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Gjennomsnittlig innvilget beløp	1 048 680	1 101 756	1 133 447
Median av innvilget beløp	350 000	351 535	376 885

Kilde: Oxford Research AS

14.2.7 Utviklingsorientering og innsatsaddisjonalitet

I tabellen under vises det hvordan innsatsaddisjonaliteten fra Førundersøkelsen 2013 fordeler seg i de tre gruppene. Grunnen til at vi har valgt å bruke vurderingene i førundersøkelsen som addisjonalitetsmål, er at dette er et mer robust mål på utløsende effekt enn det er i etterundersøkelsen. I etterundersøkelsen vil svarene i større grad være påvirket av prosjektets utfall.

Analysene viser at det er signifikante forskjeller mellom gruppene ut fra addisjonalitet. I denne årgangen er det Superinnovatører som har høyest addisjonalitet, tett fulgt av Utviklingsorienterte og til sist Driftsorienterte, som i 2011-undersøkelsen. I 2012 var det de Utviklingsorienterte som hadde størst andel høy addisjonalitet, men i år har altså dette snudd igjen. Gruppene er uansett ganske nære i størrelse. Denne gangen er det altså Driftsorienterte som i større grad enn de andre gjennomførte prosjektet uavhengig av støtten fra Innovasjon Norge.

Tabell 34: Innsatsaddisjonalitet etter utviklingsorientering (n: 1424)

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
Gruppe 1: Driftsorienterte	13 %	25 %	62 %
Gruppe 2: Utviklingsorienterte	6 %	26 %	68 %
Gruppe 3: Superinnovatører	5 %	26 %	70 %
Totalt	9 %	26 %	66 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2.8 Utviklingsorientering og økonomiske resultater

I undersøkelsen gir kundene svar på i hvilken grad prosjektet bidro til økonomiske indikatorer. Tabellen under summerer opp hvor stor andel av de ulike gruppene som svarte at prosjektet i stor grad bidro til den enkelte økonomiske indikator. Det er en vesentlig større andel av Superinnovatører som rapporterer at prosjektet i stor grad har bidratt på de økonomiske indikatorene, mens prosjektene spiller minst rolle for Driftsorienterte.

Tabell 35: Prosjektens bidrag til økonomiske resultater etter utviklingsorientering (n: 1047 - 1403-, andel som svarer i stor grad)

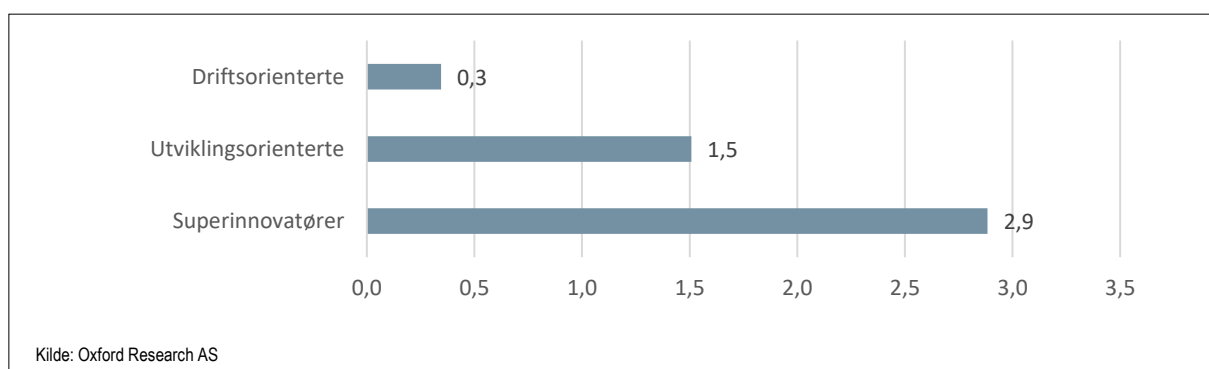
Prosjektbidrag	Gruppe 1: Driftsorienterte	Gruppe 2: Utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatører
Økt omsetning	35 %	42 %	71 %
Økt eksport	4 %	16 %	44 %
Bedret konkurranseevne	21 %	54 %	87 %
Bedret lønnsomhet	32 %	42 %	73 %
Bedret overlevelsesmulighet	39 %	66 %	87 %
Sysselsetting	7 %	17 %	42 %

Kilde: Oxford Research AS

14.2.9 Utviklingsorientering og bruk av IPR

Det er også stor forskjell mellom de tre gruppene når det gjelder deres praksis med å beskytte IPR. Mens kun 14 prosent av Driftsorienterte benytter en eller flere mekanismer for å beskytte sin IPR, er andelen 51 prosent blant Utviklingsorienterte. Dette må betraktes som en høy andel, men blekner likevel når vi sammenligner med Superinnovatører. Her er andelen hele 83 prosent, og viser at denne gruppen tar beskyttelse av sine innovasjoner på alvor. Den neste figuren viser at Superinnovatører benytter langt flere ulike mekanismer enn de andre to gruppene for å beskytte sine innovasjoner. Når vi i tillegg vet at de i langt større grad enn de andre bedriftene benytter seg av patenter, underbygger dette at denne gruppen er den som i størst grad skaper nye varer og tjenester.

Figur 82: Gjennomsnittlig antall beskyttelsesmekanismer, etter utviklingsorientering. (n: 1509)

15. Oppdragstypene

I dette kapitlet ser vi nærmere på hva som oppnås av resultater innenfor de ulike oppdragstypene. Særlig ser vi inngående på Distrikts- og Innovasjonsoppdraget. Innenfor disse gjør vi sammenligninger både for de etablerte bedriftene og for gründerbedriftene. På den måten blir vi i stand til å få fram et mer nyansert bilde. Det gjør at resultatene i større grad blir relevante som grunnlag for politikkutvikling.

15.1 ER DET FORSKJELLER I RESULTATER MELLOM OPPDRAGSTYPENE?

I dette delkapitlet summerer vi opp hvilke resultater de forskjellige oppdragstypene oppnår på ulike indikatorer. Som det framgår av tabellen under, er det store resultatforskjeller. Hovedforskjellen går mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget på den ene siden og Låne- og Landbruksoppdraget på den andre. Distrikts- og Innovasjonsoppdraget skårer vesentlig høyere på addisjonalitet, bidraget til eksport og alle de «myke» indikatorene. Innen de «myke» indikatorene skårer de særlig høyere på bidraget til kompetanseutvikling og innovasjon.

Låne- og Landbruksoppdraget har stor betydning for de «harde» indikatorene. Særlig skårer de mye høyere enn de to andre oppdragstypene på prosjektenes bidrag til bedret lønnsomhet og økt omsetning. På begge disse to indikatorene er bidraget aller størst for låneoppdraget. Låneoppdraget gir i tillegg også et svært høyt overlevelseshidrag. En medvirkende årsak til dette, er at låneprosjektene i stor grad går til å realisere prosjekter som er relativt kortsiktige og har direkte betydning for produksjonskostnadene og volumet.

Tabell 36: Resultater på sentrale indikatorer etter oppdragstype. Prosent og samlet bidrag.

	Distriktsoppdraget	Innovasjonsoppdraget	Låneoppdraget	Landbruksoppdraget
Andel med høy addisjonalitet	70 %	67 %	59 %	59 %
Samlet bidrag til samarbeid	3,4	3,7	2,7	2,7
Samlet bidrag til kompetanse	3,5	3,9	1,8	1,7
Samlet bidrag til innovasjonsadferd	2,8	2,9	1,6	1,4
Samlet bidrag til innovasjon	3,2	3,2	1,4	1,6
Bidrag til bedret overlevelseshidighet	54 %	52 %	69 %	56 %
Bidrag til bedret konkurransevne	46 %	47 %	45 %	37 %
Bidrag til bedret lønnsomhet	36 %	28 %	57 %	49 %
Bidrag til økt omsetning	31 %	31 %	67 %	52 %
Bidrag til eksport	18 %	23 %	8 %	2 %
Kilde: Oxford Research AS				

I noen av kapitlene viser våre analyser at det er interessante underliggende forskjeller innen de ulike oppdragene når en splitter resultatene opp på gründerbedrifter og etablerte bedrifter. Særlig gjelder dette for Distrikts- og Innovasjonsoppdraget. I de videre ser vi nærmere på hvilke resultater som oppnås for gründerbedrifter og etablerte bedrifter i disse. Vi skulle gjerne også ha gjort dette for de to andre oppdragene, men det er for få gründerbedrifter i gruppene til at det er hensiktsmessig.

15.2 ETABLERTE BEDRIFTER INNEN DISTRIKTS- OG INNOVASJONSOPPDRAGET

I tabellen under ser vi nærmere på om det er forskjeller i resultatene mellom de etablerte bedriftene innenfor Distrikts- og Innovasjonsoppdraget på et bredt spekter av indikatorer. For hver indikator tester vi også om det er statistisk signifikante forskjeller mellom de to oppdragene knyttet til hvilke resultater som oppnås.

Vår analyse avdekker en rekke interessante funn. For de etablerte bedriftene er det ingen signifikante forskjeller mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget når det gjelder andel prosjekter med høy addisjonalitet. Det er heller ingen vesentlige forskjeller for det samlede bidraget til samarbeid, kompetanse og adferdsendringer. Det viser at det er mulig å velge ut gode prosjekter over hele landet.

I gjennomsnitt er det samlede innovasjonsbidraget høyere for Distriktsoppdraget enn det er for Innovasjonsoppdraget. Prosjektene innenfor Innovasjonsoppdraget har imidlertid en annen «innovasjonsprofil». De representerer mer radikale innovasjoner. De skårer klart høyere både på andel varer, tjenester og produksjonsprosesser som er helt nye. Det er også en høyere andel prosjekter innen Innovasjonsoppdraget som beskytter sin IPR, og de tar i bruk et høyere antall beskyttelsesmekanismer. Dette får også konsekvenser for prosjektenes effektrealisering. Det er færre prosjekter innen Innovasjonsoppdraget hvor de fulle effektene er realisert.

Tabell 37: Resultater på sentrale indikatorer innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Etablerte bedrifter. Prosent og samlet bidrag.

	Distriktsoppdraget	Innovasjonsoppdraget	Signifikans
Andel med høy addisjonalitet	71 %	67 %	0,313
Samlet bidrag til samarbeid	3,4	3,6	0,282
Samlet bidrag til kompetanse	3,5	3,6	0,495
Samlet bidrag til innovasjonsadferd	2,9	2,7	0,310
Samlet bidrag til innovasjon	3,4	2,9	0,042*
Andel med varer som er helt nye	33 %	66 %	0,000**
Andel med tjenester som er helt nye	23 %	53 %	0,000**
Andel med produksjonsprosesser som er helt nye	31 %	55 %	0,004**
Andel hvor prosjektets IPR er beskyttet	38 %	53 %	0,000**
Samlet antall beskyttelsesmekanismer av IPR	1,1	1,8	0,000**
Bidrag til bedret overlevelsesmulighet	54 %	48 %	0,294
Bidrag til bedret konkurransevne	47 %	44 %	0,737
Bidrag til bedret lønnsomhet	38 %	26 %	0,000**
Bidrag til økt omsetning	31 %	27 %	0,000**
Bidrag til eksport	20 %	22 %	0,000**
Effektene er i hovedsak realisert	53 %	39 %	0,007**
Kilde: Oxford Research AS			
*= $p \geq 0,05$; **= $p \geq 0,01$			

Forskjellene knyttet til i hvilken grad effektene av prosjektene er realisert, får også betydning for hva som oppnås på de økonomiske indikatorne. Det er ingen forskjeller mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget når gjelder bidraget til bedret overlevelsesmulighet og konkurransevne,

men for bidraget til bedret lønnsomhet og økt omsetning har prosjektene større betydning innenfor Distriktsoppdraget.

15.2.1 Forskjeller i bedriftskarakteristika

For å få et nærmere innblikk i hva resultatforskjellene kan skyldes, er det interessant å se nærmere på om det er noen forskjeller i egenskapene til de bedriftene som befinner seg innen Distrikts- og Innovasjonsoppdraget. I tabellen under vises det hvilken profil bedriftene i de to gruppene har.

Som det framgår av tabellen, er det ingen forskjeller i hvilke næringer bedriftene innen Distrikts- og Innovasjonsoppdraget befinner seg innen. Det er en lik andel både innen bergverk, industri og utvinning samt tjenesteyting.

Bedriftene som har benyttet tjenester innenfor Innovasjonsoppdraget har en høyere andel bedrifter innen kompetanseintensive næringer. I tillegg har de prosjektideer som har et vesentlig høyere innovasjonsnivå. Innen Innovasjonsoppdraget kan 61 prosent av prosjektene betegnes som innovasjon på internasjonalt nivå, mens den tilsvarende andelen ligger på 21 prosent innen Distriktsoppdraget. Det er også større andel prosjekter som er internasjonale, som fokuserer på produkt/tjenesteinnovasjon og som har investeringsart «produktutvikling» blant Innovasjonsoppdraget. Til sammen innebærer det at prosjektene innen Innovasjonsoppdraget er mer ambisiøse og langsiktige. Dette er en viktig forklaringsfaktor for de resultatforskjellene mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget som er beskrevet over.

Tabell 38: Bedriftskarakteristika innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Etablerte bedrifter. Prosent.

	Distrikts-oppdraget	Innovasjonsoppdraget	Signifikans
Støtte mer enn en gang fra Innovasjon Norge	21 %	30 %	0,016*
Oppfølging/veiledning fra Innovasjon Norge	56 %	63 %	0,092
100 prosent norskeid	92 %	75 %	0,000**
Andel innen storbyområder	33 %	66 %	0,000**
Andel innen bergverk, industri og utvinning	28 %	29 %	0,169
Andel innen tjenesteytende næring	64 %	68 %	0,169
Andel innen kompetanseintensive næringer	24 %	47 %	0,000**
Innovasjon på internasjonalt nivå	21 %	61 %	0,000**
Andel produkt/tjenesteinnovasjon fra SOPP	46 %	58 %	0,025*
Andel investeringsart «produktutvikling» fra SOPP	13 %	38 %	0,000**
Andel kvinnerettede prosjekter	38 %	19 %	0,000**
Andel internasjonale prosjekter	50 %	72 %	0,000**
Andel kompetanserettede prosjekter	37 %	22 %	0,000**
Kilde: Oxford Research AS			
*= $p \geq 0,05$; **= $p \geq 0,01$			

15.3 GRÜNDERBEDRIFTER INNEN DISTRIKTS- OG INNOVASJONSOPPDRA-GET

I tabellen belyser vi om det er forskjeller i resultatene mellom gründerbedriftene innen Distrikts- og Innovasjonsoppdraget på de samme indikatorene som i kapittel 15.2. Vår analyse avdekker en rekke interessante funn. Sammenlignet med de etablerte bedriftene er det færre indikatorer vi finner signifikante forskjeller på, men på de hvor vi gjør det, er de absolutte forskjellene mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget større. Gründerbedriftene innen Innovasjonsoppdraget gjør det relativt sett bedre her.

Våre analyser viser at andelen prosjekter med høy addisjonalitet er lik, men gründerbedriftene innen Innovasjonsoppdraget skårer signifikant høyere når det gjelder prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, adferdsendringer og innovasjon. Særlig er forskjellen stor når det gjelder innovasjonsbidraget. En viktig årsak til dette, er at en har et bredere spekter av prosjekter å velge mellom innenfor Innovasjonsoppdraget. Dette slår ut i form av at gründerbedriftene innen Innovasjonsoppdraget har en annerledes profil enn de innen Distriktsoppdraget (se kapittel 15.3.1 for en oversikt).

Prosjektene innenfor Innovasjonsoppdraget representerer mer radikale innovasjoner. Forskjellen er imidlertid ikke like utpreget som for de etablerte bedriftene. Virksomhetene innen Innovasjonsoppdraget skårer kun høyere når det gjelder andelen prosjekter med helt nye varer og mer omfattende bruk av IPR beskyttelsesmekanismer. I motsetning til de etablerte bedriftene, får ikke dette noen konsekvenser for at det tar lengre tid å realisere de fulle effektene av prosjektene. Både for Distrikts- og Innovasjonsoppdraget er det 42 prosent av prosjektene hvor resultatene er realisert fullt ut.

Tabell 39: Resultater på sentrale indikatorer innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Gründerbedrifter. Prosent og samlet bidrag.

	Distrikts- oppdraget	Innovasjons- oppdraget	Signifikans
Andel med høy addisjonalitet	67 %	66 %	0,678
Samlet bidrag til samarbeid	3,4	4,1	0,022*
Samlet bidrag til kompetanse	3,6	4,9	0,001**
Samlet bidrag til innovasjonsadferd	2,4	3,6	0,001**
Samlet bidrag til innovasjon	2,4	4,4	0,000**
Andel med varer som er helt nye	63 %	77 %	0,010**
Andel med tjenester som er helt nye	37 %	62 %	0,092
Andel med produksjonsprosesser som er helt nye	33 %	52 %	0,424
Andel hvor prosjektets IPR er beskyttet	57 %	79 %	0,001**
Samlet antall beskyttelsesmekanismer av IPR	1,9	2,9	0,001**
Bidrag til bedret overlevelsesmulighet	54 %	65 %	0,275
Bidrag til bedret konkurransevne	47 %	44 %	0,737
Bidrag til bedret lønnsomhet	28 %	35 %	0,499
Bidrag til økt omsetning	29 %	41 %	0,246
Bidrag til eksport	11 %	26 %	0,050*
Effektene er i hovedsak realisert	42 %	42 %	0,334
Kilde: Oxford Research AS			
*= $p \geq 0,05$; **= $p \geq 0,01$			

Prosjektenes bidrag til de «harde» indikatorene skiller seg fra de etablerte bedriftene. Det er ingen forskjeller mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget når gjelder bidraget til bedret overlevelsesmulighet, konkurransevne, lønnsomhet og økt omsetning. Den eneste forskjellen som gjør seg gjeldende er at bidraget til eksport er høyere for Innovasjonsoppdraget. Dette viser at Innovasjon Norge generelt har stor betydning for å styrke overlevelsesevnen og konkurransevnen hos gründerbedrifter.

15.3.1 Forskjeller i bedriftskarakteristika

For å få et nærmere innblikk i hva resultatforskjellene kan skyldes, har vi også for gründerbedrifter kartlagt om det er noen forskjeller i egenskapene til de bedriftene som befinner seg innen Distrikts- og Innovasjonsoppdraget. I tabellen under vises det en del sentrale karakteristika ved bedriftene.

Gjennomgående er det noe mindre forskjeller mellom gründerbedriftenes karakteristika enn det er blant de etablerte. Det er ingen forskjeller i hvilke næringer gründerbedriftene befinner seg innen. Det er en lik andel både innen bergverk, industri og utvinning samt tjenesteyting. Det er heller ikke forskjeller i andelen bedrifter som er 100 prosent norskeide og som fokuserer på produkt/tjenesteinnovasjon. Den sistnevnte er naturlig i og med at alle gründerbedrifter har et relativt stort utviklingsbehov.

Bedriftene som befinner seg innen Innovasjonsoppdraget har en høyere andel bedrifter innen kompetanseintensive næringer. I tillegg har de prosjektideer som har et vesentlig høyere innovasjonsnivå. Innen Innovasjonsoppdraget kan 71 prosent av prosjektene betegnes som innovasjon på internasjonalt nivå, mens den tilsvarende andelen ligger på 41 prosent innen Distriktsoppdraget. Innen Innovasjonsoppdraget er det en også større andel som har investeringsart «produktutvikling», mens det er flere kvinnerettede prosjekter innenfor Innovasjonsoppdraget. Ut fra en samlet vurdering innebærer det at prosjektene innen Innovasjonsoppdraget også for gründerbedrifter er mer ambisiøse og langsiktige. Dette er en viktig forklaringsfaktor for de observerte resultatforskjellene mellom Distrikts- og Innovasjonsoppdraget.

Tabell 40: Bedriftskarakteristika innen Distrikts- og Innovasjonsbidraget. Gründerbedrifter. Prosent.

Distriktsoppdraget	Distriktsoppdraget	Innovasjonsoppdraget	Signifikans
Støtte mer enn en gang fra Innovasjon Norge	30 %	45 %	0,030*
Oppfølging/veiledning fra Innovasjon Norge	51 %	65 %	0,046*
100 prosent norskeid	88 %	82 %	0,172
Andel innen storbyområder	27 %	61 %	0,000**
Andel innen bergverk, industri og utvinning	18 %	15 %	0,659
Andel innen tjenesteytende næring	78 %	83 %	0,659
Andel innen kompetanseintensive næringer	54 %	63 %	0,019*
Innovasjon på internasjonalt nivå	41 %	70 %	0,001**
Andel produkt/tjenesteinnovasjon fra SOPP	81 %	82 %	0,841
Andel investeringsart «produktutvikling» fra SOPP	26 %	42 %	0,006**
Andel kvinnerettede prosjekter	40 %	23 %	0,010**
Andel internasjonale prosjekter	61 %	72 %	0,081
Andel kompetanserettede prosjekter	24 %	16 %	0,168
Kilde: Oxford Research AS			
*= $p \geq 0,05$; **= $p \geq 0,01$			

15.4 HVA BETYR RESULTATENE?

Resultatene som oppnås innen de ulike oppdragene kan tolkes som gode svar på bestillingen fra eierdepartementene og de politiske målsetningene som hvert av dem har:

- **Låne- og Landbruksoppdraget.** Disse to oppdragene bidrar først og fremst til prosess-innovasjoner og styrking av økonomien til virksomhetene. Dette er i tråd med prioriteringene til Landbruks- og Matdepartementet.
- **Distriktsoppdraget.** Prosjektene her bidrar både til utvikling av de «myke» indikatorene samtidig som de også bidrar til den økonomiske utviklingen i bedriftene. Med andre ord bidrar prosjektene til bedriftsutvikling samtidig som fordelingsdimensjonen ivaretas. Dette innebærer at en både bidrar til å realisere målene innen innovasjonspolitikken og til Kommunal- og moderniseringsdepartementets distrikts- og regionalpolitiske målsetninger.
- **Innovasjonsoppdraget.** Prosjektene her bidrar både til utvikling av de «myke» indikatorene samtidig som de også bidrar til den økonomiske utviklingen i bedriftene. Det er en vesentlig høyere andel prosjekter med radikale innovasjoner her, noe som fører til at det tar lengre tid å realisere de fulle effektene. «Oppsiden» kan imidlertid være betydelig når det gjelder verdiskapingen på sikt. Resultatene er dermed i god overenstemmelse med Nærings- og Fiskeridepartementets mål for innovasjonspolitikken.

Både innen Distrikts- og Innovasjonsoppdraget nyanseres resultatene når vi gjør analyser med utgangspunkt i etablerte bedrifter og gründerbedrifter. I det videre påpeker vi hovedforskjellene og drøfter hva de betyr.

15.4.1 Etablerte bedrifter

Blant de etablerte bedriftene er det forskjeller i resultatene på flere indikatorer enn det er for gründerbedriftene, men de absolutte resultatforskjellene er mindre enn hva som er tilfellet for gründerbedriftene.

Det er mest interessant å merke seg at det samlede innovasjonsbidraget er høyere innenfor Distriktsoppdraget enn for Innovasjonsoppdraget, mens prosjektene innen Innovasjonsoppdraget fokuserer på prosjekter med mer radikale innovasjoner på et mer spisset området. Slikt sett er risikoprofilen for Innovasjonsoppdraget annerledes. Risikoen er høyere og det tar lengre tid å oppnå resultatene, men prosjektene har en stor verdiskapingsmessig «oppside».

For Distriktsoppdraget er det en sikrere profil på porteføljen. Prosjektene har betydning for den økonomiske utviklingen i bedriftene og de bidrar til innovasjoner på et bredt spekter av områder. Innovasjonshøyden er imidlertid lavere, noe som gjør at det går noe raskere å realisere de fulle effektene av prosjektene. Realiseringshastigheten er imidlertid ikke så mye raskere enn for Innovasjonsoppdraget. Dette reiser spørsmål ved om det er mulig å øke innovasjonshøyden for prosjektene innen Distriktsoppdraget. En analyse som Oxford Research gjennomførte for en del år siden, viste at det er vanskelig å heve kravet til innovasjonshøyde uten at det går vesentlig ut over prosjekttilfanget og fordelingsprofilen. Slik Oxford Research ser det, er dermed en god balanse mellom verdiskapingsbidrag og fordelingsmessige hensyn innen Distriktsoppdraget.

15.4.2 Gründerbedrifter

For gründerbedriftene er det resultatforskjeller på færre indikatorer enn for de etablerte bedriftene, men de absolutte forskjellene er større. Gründerbedriftene innen Innovasjonsoppdraget skårer signifikant høyere både for prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, adferdsendringer og innovasjon. Særlig er forskjellen stor når det gjelder innovasjonsbidraget og innovasjonshøyden. Det er en vesentlig høyere andel prosjekter med radikale innovasjoner her. Dette gjør at den framtidige verdiskapingen kan bli betydelig, men risikoen er relativt høy.

Innen Distriktsoppdraget er resultatene for gründerbedriftene annerledes. Tilfanget av gründere med prosjekter som har et høyt innovasjonsnivå, er mindre, noe som gjør at den gjennomsnittlige innovasjonshøyden blir mye lavere. I tillegg er fordelingsaspektet mer sentralt innen Distriktsoppdraget. Skal en lykkes i å realisere gründerprosjekter også i mindre sentrale deler av det distriktspolitiske virkeområdet, er det nødvendig å nedprioritere innovasjonshøyden. I disse områdene er verdien av hver enkelt arbeidsplass høy. Dette betyr ikke at det er umulig å gjøre noe fra Innovasjon Norges side. En kan både jobbe aktivt for å rekruttere gründere og bruke rådgivning/veiledning for å utvikle prosjektene. Dette er noe Innovasjon Norge gjør, men gjennom oppgavene til de nye kunderådgiverne er det mulig å profesjonalisere dette arbeidet ytterligere.

16. Kort om hver enkelt tjeneste

I det videre vil hver enkelt tjeneste som er med i denne undersøkelsen, presenteres med noen nøkkeltall fra undersøkelsen. Nedenfor er disse nøkkeltallene først presentert for alle tjenestene samlet. Deretter vil nøkkeltallene for hver tjeneste presenteres under det oppdraget de hører til.

16.1 ALLE TJENESTE

Antall kunder i populasjonen	6767	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	1620
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	6451	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	1,04

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	43 %	6 %	52 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	16 %	19 %	66 %
2012	16 %	22 %	62 %
2011	17 %	22 %	61 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	65
Eksportandel	14

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	71 %
Tjeneste	60 %
Prosess	54 %
Marked	61 %
Organisasjon	27 %
Andel som ikke gir innovasjon	7 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	40 %	29 %	22 %
Regionalt nivå	12 %	12 %	9 %
Nasjonalt nivå	7 %	12 %	7 %
Internasjonalt nivå	24 %	31 %	38 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,31
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	19 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,10
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	28 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,41
	Andel av prosjektene med atferdsendring	33 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,74
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	83 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	16 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	45 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	40 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	56 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	41 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	16 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	27 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	29 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	28 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	58 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	15 %

16.2 DISTRIKTSOPPDRAGET

Antall kunder i populasjonen	-	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	522
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,54

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	23 %	6 %	70 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	14 %	16 %	70 %
2012	-	-	-
2011	-	-	-

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	11
Eksportandel	11

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	76 %
Tjeneste	68 %
Prosess	49 %
Marked	71 %
Organisasjon	36 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	35 %	23 %	26 %
Regionalt nivå	12 %	13 %	11 %
Nasjonalt nivå	9 %	17 %	12 %
Internasjonalt nivå	28 %	33 %	35 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,40
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	20 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,53
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	25 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,73
	Andel av prosjektene med atferdsendring	30 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	3,18
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	84 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	14 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	45 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	35 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	53 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	31 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	17 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	30 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	29 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	35 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	52 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	22 %

16.3 ETABLERERTILSKUDD – KOMMUNAL OG REGIONALDEPARTEMENTET

Formålet med etablererstipendet er å bidra til at omfanget av nye lønnsomme og bærekraftige bedrifter øker. Målgruppen er bedrifter i en tidlig fase, dvs. bedrifter som er yngre enn 5 år, med betydelig vekst- og verdiskapingspotensial. Generelt sett prioriteres etableringer som innebærer introduksjon av et eller flere nye produkter, en ny anvendelse av et produkt, en ny måte å organisere på og/eller er basert på en ny teknologi. Tilskuddene kan benyttes til å dekke kostnader av eget arbeid, konsulentbistand, kompetansetiltak, mindre fysiske investeringer og diverse oppstartskostnader.

Antall kunder i populasjonen	397	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	146
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	109,8	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,29

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	48 %	10 %	42 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	13 %	20 %	68 %
2012	6 %	17 %	77 %
2011	7 %	26 %	67 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	2
Eksportandel	8

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	80 %
Tjeneste	58 %
Prosess	36 %
Marked	66 %
Organisasjon	24 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	48 %	36 %	29 %
Regionalt nivå	14 %	24 %	17 %
Nasjonalt nivå	5 %	13 %	6 %
Internasjonalt nivå	20 %	19 %	40 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,54
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	13 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,86
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	18 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,58
	Andel av prosjektene med atferdsendring	31 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	3,02
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	89 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	10 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	43 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	30 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	52 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	28 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	9 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	24 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	34 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	40 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	41 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	33 %

16.4 FRAM

FRAM er et kompetansehevende tilbud til små og mellomstore bedrifter (SMB) med formål å styrke deltakernes konkurransekraft, lønnsomhet og innovasjonsevne. Tjenesten retter seg mot bedrifter med vilje, evne og mulighet til vekst. Kompetansehevingen skjer gjennom fellessamlinger med andre deltakerbedrifter, individuell rådgivning før og mellom fellessamlinger og nettverksbygging med andre deltakere. Bedriftene deltar i grupper med 8-12 bedrifter som deltar på 4-6 samlinger over en periode på 10 til 24 måneder. Det finnes tre typer tjenester innen FRAM; FRAM Strategisk Ledelse som bygger kompetanse innen bedrifts- og ledelsesutvikling, FRAM Marked (tidligere NAVIGATOR) som gir er bedre utgangspunkt for inngang og vekst i et utenlandsk marked og FRAM Innovasjon (nytt i 2012) som bidrar til mer og riktigere innsats for å fremme vekst gjennom innovasjon.

Antall kunder i populasjonen	283	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	70
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	0	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	29 %	11 %	60 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	16 %	5 %	78 %
2012	23 %	5 %	73 %
2011	13 %	15 %	72 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	8
Eksportandel	17

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	68 %
Tjeneste	66 %
Prosess	46 %
Marked	67 %
Organisasjon	36 %
Andel som ikke gir innovasjon	10 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	24 %	13 %	26 %
Regionalt nivå	6 %	10 %	5 %
Nasjonalt nivå	6 %	10 %	5 %
Internasjonalt nivå	41 %	43 %	42 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,73
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	25 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	2,71
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	43 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,37
	Andel av prosjektene med atferdsendring	38 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,76
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	71 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	15 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	36 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	33 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	36 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	29 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	14 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	26 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	30 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	37 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	64 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	27 %

16.5 RISIKOLÅN - DISTRIKTSRETTEDE

Distriktsrettede risikolån kan benyttes til toppfinansiering av et investeringsprosjekt, det vil si til finansiering av den mest risikoutsatte delen av investeringen. Lånet omfatter nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling, men kan normalt ikke benyttes til å finansiere løpende driftsutgifter. Rentene for innovasjonslån ligger noe høyere enn for lån i det private kredittmarkedet og skal normalt ha noe kortere løpetid (normalt 5 - 15 år). Målgruppen er alle bedrifter i alle bransjer uansett størrelse, men i praksis utgjør små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte den største kundegruppen.

Antall kunder i populasjonen	119	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	35
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	271,3	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	2,12

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	3 %	3 %	94 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	29 %	21 %	50 %
2012	17 %	25 %	58 %
2011	20 %	40 %	40 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	15
Eksportandel	13

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	81 %
Tjeneste	67 %
Prosess	79 %
Marked	78 %
Organisasjon	43 %
Andel som ikke gir innovasjon	3 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	16 %	27 %	27 %
Regionalt nivå	21 %	0 %	18 %
Nasjonalt nivå	11 %	20 %	18 %
Internasjonalt nivå	26 %	33 %	18 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,71
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	32 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,49
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	30 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,37
	Andel av prosjektene med atferdsendring	41 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	3,77
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	76 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	11 %
Konkurransesevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	61 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	41 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	63 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	43 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	24 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	25 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	26 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	23 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	59 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	9 %

16.6 TILSKUDD - DISTRIKTSRETTEDE

Distriktsutviklingstilskudd kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Tilskudd kan gis til bedriftsutviklingsprosjekter (myke investeringer) og i noen grad til delfinansiering av fysiske investeringer. Det legges vekt på at tilskuddene bidrar til nyskaping og omstilling, og gode innovative prosjekter med internasjonale vekstmuligheter er spesielt høyt prioritert. Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyest prioritert når det gjelder investeringstilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholdsinvesteringer

Antall kunder i populasjonen	1254	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	276
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	566,2	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,46

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	12 %	3 %	85 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	13 %	16 %	71 %
2012	13 %	24 %	63 %
2011	12 %	24 %	64 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	18
Eksportandel	10

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	74 %
Tjeneste	74 %
Prosess	51 %
Marked	73 %
Organisasjon	41 %
Andel som ikke gir innovasjon	4 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	31 %	19 %	25 %
Regionalt nivå	11 %	9 %	8 %
Nasjonalt nivå	12 %	19 %	14 %
Internasjonalt nivå	31 %	38 %	35 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,56
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	20 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,55
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	23 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,94
	Andel av prosjektene med atferdsendring	26 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	3,24
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	86 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	16 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	47 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	37 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	58 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	31 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	20 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	36 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	27 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	33 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	15 %

16.7 INNOVASJONSOPPDRAGET

Antall kunder i populasjonen	-	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	482
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	1,14

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	77 %	2 %	20 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	12 %	19 %	69 %
2012	-	-	-
2011	-	-	-

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	170
Eksportandel	28

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	77 %
Tjeneste	64 %
Prosess	47 %
Marked	77 %
Organisasjon	30 %
Andel som ikke gir innovasjon	5 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	66 %	51 %	42 %
Regionalt nivå	14 %	15 %	9 %
Nasjonalt nivå	3 %	6 %	3 %
Internasjonalt nivå	9 %	17 %	23 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,88
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	16 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	4,21
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	18 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,12
	Andel av prosjektene med atferdsendring	24 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	3,54
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	86 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	17 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	51 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	31 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	57 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	34 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	25 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	36 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	31 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	31 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	42 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	21 %

16.8 DESIGN RÅDGIVNING

Design rådgivning skal hjelpe bedrifter til å forstå hvordan de kan ta en tydelig strategisk posisjon, bygge en sterk merkevare og ta i bruk design for å utvikle konkurransefortrinn. Programmet hjelper bedriftene med å identifisere designbehov, utarbeide oppdragsbeskrivelse og finne egnet profesjonell designkompetanse til aktuelle prosjekter. Målgruppen er bedrifter som tidligere ikke har brukt profesjonelle designtjenester.

Antall kunder i populasjonen	136	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	29
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	0	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	62 %	3 %	34 %

Addisjonalt	Lav	Middels	Høy
2013	8 %	24 %	68 %
2012			
2011			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	11
Eksportandel	14

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	56 %
Tjeneste	68 %
Prosess	36 %
Marked	96 %
Organisasjon	30 %
Andel som ikke gir innovasjon	3 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	55 %	47 %	17 %
Regionalt nivå	18 %	0 %	0 %
Nasjonalt nivå	9 %	13 %	0 %
Internasjonalt nivå	18 %	20 %	33 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,41
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	33 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,38
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	24 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,07
	Andel av prosjektene med atferdsendring	48 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,93
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	86 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	12 %
Konkurransevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	46 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	26 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	36 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	28 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	29 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	25 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	41 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	52 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	50 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	14 %

16.9 ETABLERERTILSKUDD – NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Formålet med etablererstipendet er å bidra til at omfanget av nye lønnsomme og bærekraftige bedrifter øker. Målgruppen er bedrifter i en tidlig fase, dvs. bedrifter som er yngre enn 5 år, med betydelig vekst- og verdiskapingspotensial. Etablererstipendene kan bevilges i hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet. For Etablererstipend (NHD) er det kun bedrifter med innovasjonshøyde nasjonalt og internasjonalt nivå som kan finansieres. Tilskuddene kan benyttes til å dekke kostnader av eget arbeid, konsulentbistand, kompetansetiltak, mindre fysiske investeringer og diverse oppstartskostnader. Finansieringen skal bidra til å redusere risikoen i prosjektet, i tillegg til at det tilbys faglig veiledning knyttet til etablering og bedriftsutvikling, og tilgang til kompetansenettverk mot andre bedrifter og kunnskaps- miljøer samt finansieringsnettverk (såkorn- og venturefond, private investorer og finansieringssituasjoner).

Antall kunder i populasjonen	71,1	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	99
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	154	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,34

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	91 %	1 %	8 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	7 %	23 %	71 %
2012	12 %	24 %	63 %
2011	-	31 %	69 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	7
Eksportandel	13

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	88 %
Tjeneste	62 %
Prosess	49 %
Marked	79 %
Organisasjon	29 %
Andel som ikke gir innovasjon	4 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	70 %	65 %	39 %
Regionalt nivå	17 %	17 %	11 %
Nasjonalt nivå	1 %	2 %	0 %
Internasjonalt nivå	6 %	4 %	18 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,28
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	3 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	5,30
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	6 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,84
	Andel av prosjektene med atferdsendring	9 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	4,65
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	93 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	23 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	55 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	42 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	67 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	44 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	31 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	37 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	26 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	38 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	41 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	26 %

16.10 IFU/OFU

Industrielle og offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (IFU/OFU) skal stimulere til innovativt utviklingssamarbeid. Tjenesten innebærer et nært utviklingssamarbeid om krevende forsknings- og utviklingsprosjekter mellom to eller flere parter som har inngått en kontraktfestet og målrettet samarbeidsavtale. IFU er en forpliktende utviklingsavtale mellom to eller flere innovative leverandør- og kundebedrifter i privat sektor, og samarbeid med utenlandske krevende kunder viser best resultater. OFU er et forpliktende og målrettet samarbeid mellom norske innovative leverandørbedrifter og norske offentlige virksomheter som for eksempel kommuner, fylkeskommuner, statsetater, sykehus eller forsvarssektoren. Innovasjon Norge bidrar med kompetanse i internasjonal forretnings- utvikling og finansielt med tilskudd for å avlaste risiko og legge til rette for iverksetting av krevende utviklingsprosjekter.

Antall kunder i populasjonen	285,7	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	94
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	205	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	1,15

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	72 %	2 %	26 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	20 %	14 %	66 %
2012	17 %	17 %	65 %
2011	13 %	18 %	69 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	36
Eksportandel	30

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	86 %
Tjeneste	71 %
Prosess	55 %
Marked	78 %
Organisasjon	27 %
Andel som ikke gir innovasjon	0 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	76 %	59 %	50 %
Regionalt nivå	14 %	18 %	7 %
Nasjonalt nivå	1 %	4 %	2 %
Internasjonalt nivå	6 %	14 %	19 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,59
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	13 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	4,43
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	13 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,38
	Andel av prosjektene med atferdsendring	21 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	3,86
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	92 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	17 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	66 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	38 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	69 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	38 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	26 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	41 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	27 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	24 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	33 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	12 %

16.11 INTERNASJONAL VEKST

Tjenesten skal bidra til at norske bedrifter øker sin verdiskaping gjennom å utnytte internasjonale markedsmuligheter og/eller dra nytte av kunnskapsmiljøer i utlandet. Mål-gruppen er i hovedsak norske små og mellomstore bedrifter (SMB), inkl. oppstartsbedrifter, med internasjonale vekstambisjoner og vekstpotensial, og nødvendige interne forutsetninger for å lykkes i internasjonal konkurranse. Målgruppen omfatter også SMB-bedrifter som ønsker å styrke sin posisjon i forhold til å møte internasjonal konkurranse i hjemmemarkedet. Bedriftene inngår en skriftlig avtale med ett (eller flere) av Innovasjon Norges kontorer i utlandet om en skreddersydd leveranse og betaler en egenandel for tjenesten.

Antall kunder i populasjonen	419	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	57
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	0,9	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	74 %	2 %	25 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	13 %	27 %	60 %
2012	15 %	28 %	58 %
2011			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	948
Eksportandel	35

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	52 %
Tjeneste	44 %
Prosess	29 %
Marked	71 %
Organisasjon	30 %
Andel som ikke gir innovasjon	11 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	43 %	31 %	55 %
Regionalt nivå	5 %	8 %	0 %
Nasjonalt nivå	0 %	8 %	9 %
Internasjonalt nivå	24 %	31 %	18 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,91
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	33 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	2,82
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	43 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,98
	Andel av prosjektene med atferdsendring	50 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	1,98
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	69 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	11 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	32 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	13 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	29 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	17 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	11 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	22 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	30 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	28 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	48 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	33 %

16.12 IPR RÅDGIVNING

IPR (Intellectual Property Rights) rådgivning tilbys kunder med innovative prosjekter som har behov for veiledning knyttet til hvordan immaterielle verdier kan beskyttes og anvendes i forretningsutviklingen. For personer og bedrifter som jobber med innovasjons- prosjekter er det viktig å kartlegge egen IPR, finne ut hva som kan beskyttes, eget handlingsrom, avklare eierskap og hvordan de immaterielle verdiene kan utnyttes kommersielt. IPR rådgivning leveres i direkte dialog mellom bedrift (kunde) og IPR rådgiver.

Antall kunder i populasjonen	242	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	46
Totalt innvilget i populasjonen (mill)		Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	73 %	0 %	27 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	17 %	15 %	68 %
2012	18 %	18 %	66 %
2011		29 %	71 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	14
Eksportandel	35

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	74 %
Tjeneste	55 %
Prosess	36 %
Marked	79 %
Organisasjon	19 %
Andel som ikke gir innovasjon	4 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	85 %	65 %	45 %
Regionalt nivå	0 %	10 %	18 %
Nasjonalt nivå	4 %	5 %	0 %
Internasjonalt nivå	12 %	15 %	27 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,46
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	27 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,91
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	28 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,70
	Andel av prosjektene med atferdsendring	33 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,96
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	83 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	20 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	46 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	24 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	53 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	32 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	29 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	28 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	24 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	33 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	38 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	36 %

16.13 MARINT VERDISKAPINGSPROGRAM

Formålet med Marint verdiskapingsprogram (MVP) er å bedre konkurransevnen og lønnsomheten i norsk sjømatnæring. Mer konkret er målsettingen å øke verdien pr. produsert kg ved å gjøre produsentene bedre til å tilpasse seg kundenes krav til produktene (markedsorientering). Tjenesten omfatter i hovedsak tiltak mot enkeltbedrifter eller nettverk for å optimalisere verdikjeden ut i markedet og kompetansetjenester/ markedtiltak for å bygge kunnskap om markedsorientering og for å profilere sjømatbedriftene ute og hjemme. Målgruppen er hele sjømatnæringen. Bedrifter med vilje til forpliktelse til langsiktighet og omstilling til markedsorientert strategi, samt kvinner prioriteres.

Antall kunder i populasjonen	200,2	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	14
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	57	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,45

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	43 %	14 %	43 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	14 %	7 %	79 %
2012	19 %	19 %	63 %
2011	9 %	36 %	55 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	37
Eksportandel	63

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	67 %
Tjeneste	55 %
Prosess	54 %
Marked	73 %
Organisasjon	60 %
Andel som ikke gir innovasjon	7 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	50 %	25 %	43 %
Regionalt nivå	17 %	0 %	0 %
Nasjonalt nivå	33 %	50 %	14 %
Internasjonalt nivå	0 %	25 %	14 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,29
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	8 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,79
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	25 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,86
	Andel av prosjektene med atferdsendring	17 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	3,86
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	89 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	23 %
Konkurransevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	25 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	31 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	36 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	29 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	7 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	46 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	43 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	43 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	46 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	14 %

16.14 MILJØTEKNOLOGI

Miljøteknologi er en ny tjeneste i årets undersøkelse, og omfatter renseteknologi, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressurshåndtering og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen. Tilskuddsordningen gjelder utvikling og investeringer i Norge, og dekker kostnader til prosjektering og utvikling av pilot- og demonstrasjonsanlegg, investeringskostnader ved bygging av anlegg og kostnader med igangkjøring og testing etter driftsstart. Det gis ikke støtte til drift av anlegg, og prosjektene må være nær kommersialisering, dvs. forprosjekter og utviklingsprosjekter i tidlig fase støttes ikke. Målgruppen er bedrifter i alle størrelser, over hele landet.

Antall kunder i populasjonen	49	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	21
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	228,1	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	4,63

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	57 %	0 %	43 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	5 %	20 %	75 %
2012	19 %	19 %	63 %
2011	9 %	36 %	55 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	697
Eksportandel	31

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	90 %
Tjeneste	53 %
Prosess	50 %
Marked	63 %
Organisasjon	26 %
Andel som ikke gir innovasjon	10 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	87 %	63 %	80 %
Regionalt nivå	7 %	25 %	10 %
Nasjonalt nivå	7 %	0 %	10 %
Internasjonalt nivå	0 %	0 %	0 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	5,38
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	6 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	5,33
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	7 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	4,10
	Andel av prosjektene med atferdsendring	11 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	4,05
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	84 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	25 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	61 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	29 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	70 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	39 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	22 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	35 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	33 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	5 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	32 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	0 %

16.15 RISIKOLÅN – INNOVASJONSLÅN

Innovasjonslån (tidligere kalt Landsdekkende risikolån) kan benyttes til toppfinansiering av et investeringsprosjekt; det vil si den delen av investeringen som er mest risikoutsatt på grunn av dårlig patentsikkerhet. Lånet benyttes til investeringsprosjekter som handler om ny-etableringer, nyskaping, omstilling, internasjonalisering og utvikling, og kan normalt ikke benyttes til å finansiere løpende utgifter som eksempelvis lønn, innkjøp av varer m.m. Innovasjonslån skal gis til prosjekter med høy addisjonalitet – det vil si prosjekter der Innovasjon Norges medvirkning skal være avgjørende for at prosjektet gjennomføres. Rentene for innovasjonslån ligger noe høyere enn for lån i det private kredittmarkedet og skal normalt ha noe kortere løpetid (normalt 5 - 15 år). Målgruppen er alle bedrifter i alle bransjer uansett størrelse, men i praksis utgjør små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte den største kundegruppen.

Antall kunder i populasjonen	101	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	39
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	333,6	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	2,89

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	87 %	0 %	13 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	6 %	23 %	71 %
2012	24 %	41 %	35 %
2011	7 %	21 %	72 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	18
Eksportandel	42

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	86 %
Tjeneste	66 %
Prosess	60 %
Marked	86 %
Organisasjon	34 %
Andel som ikke gir innovasjon	3 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	68 %	45 %	4 %
Regionalt nivå	14 %	10 %	6 %
Nasjonalt nivå	0 %	5 %	6 %
Internasjonalt nivå	7 %	25 %	44 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,49
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	17 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	4,79
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	15 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,26
	Andel av prosjektene med atferdsendring	21 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	4,13
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	89 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	8 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	49 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	26 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	63 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	50 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	41 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	26 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	26 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	36 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	43 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	18 %

16.16 TILSKUDD - LANDSDEKKENDE

Tilskudd er et virkemiddel som kan skape konkurransevidring og er derfor underlagt retningslinjer i EØS-avtalen som angir maksimale støttesatser avhengig av formål, bedrifts-størrelse og geografisk lokalisering. I henhold til disse retningslinjene kan det gis tilskudd til SMB-støtte til konsulentbi-stand og andre tjenester/aktiviteter, støtte til opplæring, støtte til forskning, utvikling og innovasjon, støtte til investeringer og regional støtte til små nyetablerte bedrifter med vekstpotensial. Der-som det ikke kan gis tilskudd etter formålene over, kan tilskudd gis etter reglene om bagatellmessig støtte som kan utgjøre maksimalt € 200 000. Generelt sett gis det tilskudd til innovative og inter-nasjonalt rettede prosjekter for å bedre lønnsomheten redusere risikoen. Det er et krav om at til-skuddet skal være utløsende for at støtte skal kunne gis.

Antall kunder i populasjonen	307	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	85
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	107,7	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,52

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	82 %	5 %	13 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	11 %	19 %	71 %
2012	23 %	31 %	46 %
2011	17 %	21 %	62 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	85
Eksportandel	29

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	71 %
Tjeneste	77 %
Prosess	45 %
Marked	70 %
Organisasjon	36 %
Andel som ikke gir innovasjon	6 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tje-neste	pro-cess
Bedriftsnivå	41 %	28 %	31 %
Regionalt nivå	22 %	20 %	15 %
Nasjonalt nivå	2 %	9 %	0 %
Internasjonalt nivå	15 %	28 %	35 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,41
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	18 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	3,52
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	20 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	3,01
	Andel av prosjektene med atferdsendring	23 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,93
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	81 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	15 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	46 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	29 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	53 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	23 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	19 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	49 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	40 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	27 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	49 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	13 %

16.17 LÅNEOPPDRAGET

Antall kunder i populasjonen	-	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	153
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	3,30

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	23 %	3 %	74 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	28 %	15 %	4 %
2012	-	-	-
2011	-	-	-

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	6
Eksportandel	7

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	50 %
Tjeneste	35 %
Prosess	60 %
Marked	30 %
Organisasjon	15 %
Andel som ikke gir innovasjon	21 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	8 %	6 %	2 %
Regionalt nivå	6 %	3 %	4 %
Nasjonalt nivå	2 %	14 %	2 %
Internasjonalt nivå	53 %	47 %	63 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,70
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	25 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	1,76
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	42 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,54
	Andel av prosjektene med atferdsendring	53 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	1,51
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	68 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	23 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	44 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	55 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	67 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	67 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	6 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	16 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	29 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	24 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	82 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	6 %

16.18 LAVRISIKOLÅN – GLF - FLÅTE

Lavrisikolån er et tilbud til bedrifter med behov for finansiering av sitt langsiktige kapital- behov, og kan benyttes til finansiering av anleggsmidler, som bygninger, maskiner, driftstilbehør, fiskefartøy, fiskeredskap mv. Det kreves tilfredsstillende økonomi og god pantesikkerhet for lavrisikolån, og lånene gis med en konkurransedyktig markedsrente. Lavrisikolån kan gis til bedrifter over hele landet innen alle bransjer og næringer, men det prioriteres bedrifter i distrikter og prosjekter hvor lånetilbudet fra andre banker er begrenset på grunn av risikomessige vurderinger. I tillegg har Innovasjon Norge et spesielt ansvar for å ivareta finansiering av bedrifter i fiskeriene og i landbruket. Det er ingen begrensinger på bedriftsstørrelse, men lånene gis i hovedsak til små og mellom- store bedrifter med inntil 250 ansatte. Mange av de langsiktige investeringene finansieres i et samarbeid mellom lokal bank og Innovasjon Norge.

Antall kunder i populasjonen	122	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	16
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	1081	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	6,71

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	19 %	0 %	81 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	7 %	14 %	79 %
2012	25 %	19 %	56 %
2011	57 %	14 %	29 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	5
Eksportandel	10

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	33 %
Tjeneste	31 %
Prosess	42 %
Marked	42 %
Organisasjon	7 %
Andel som ikke gir innovasjon	31 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %
Regionalt nivå	0 %	0 %	0 %
Nasjonalt nivå	0 %	25 %	0 %
Internasjonalt nivå	100 %	75 %	80 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,19
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	17 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	1,94
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	50 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,00
	Andel av prosjektene med atferdsendring	44 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	1,00
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	55 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	40 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	69 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	79 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	92 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	73 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	30 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	20 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	19 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	31 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	80 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	22 %

16.19 LAVRISIKOLÅN - LANDBRUKSLÅN

Landbrukslån er en del av ordningen med lavrisikolån, med landbruksaktører som mål-gruppe. Det kan gis lån til boligformål, kjøp av eiendom og investeringer i driftsbygninger og anlegg for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene med pant i fast eiendom og evt. driftstilbehør. Landbrukslånene er kommersielle lån som gis til markedsmessige betingelser. Mange av de langsiktige investeringer finansieres i et samarbeid mellom lokal bank og Innovasjon Norge.

Antall kunder i populasjonen	83	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	111
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	592,3	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	2,07

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	24 %	5 %	71 %

Addisjonalt	Lav	Middels	Høy
2013	28 %	15 %	57 %
2012	26 %	15 %	59 %
2011	20 %	16 %	64 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	2
Eksportandel	0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	50 %
Tjeneste	30 %
Prosess	64 %
Marked	22 %
Organisasjon	13 %
Andel som ikke gir innovasjon	22 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	5 %	4 %	3 %
Regionalt nivå	8 %	4 %	5 %
Nasjonalt nivå	3 %	9 %	3 %
Internasjonalt nivå	52 %	52 %	68 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,61
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	25 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	1,71
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	39 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,44
	Andel av prosjektene med atferdsendring	55 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	1,43
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	69 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	20 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	35 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	51 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	63 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	65 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	1 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	16 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	33 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	27 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	83 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	6 %

16.20 LAVRISIKOLÅN

Lavrisikolån er et tilbud til bedrifter med behov for finansiering av sitt langsiktige kapital-behov, og kan benyttes til finansiering av anleggsmidler, som bygninger, maskiner, driftstilbehør, fiskefartøy, fiskeredskap mv. Det kreves tilfredsstillende økonomi og god pantesikkerhet for lavrisikolån, og lånene gis med en konkurransedyktig markedsrente. Lavrisikolån kan gis til bedrifter over hele landet innen alle bransjer og næringer, men det prioriteres bedrifter i distrikter og prosjekter hvor lånetilbudet fra andre banker er begrenset på grunn av risikomessige vurderinger. I tillegg har Innovasjon Norge et spesielt ansvar for å ivareta finansiering av bedrifter i fiskeriene og i landbruket. Det er ingen begrensinger på bedriftsstørrelse, men lånene gis i hovedsak til små og mellomstore bedrifter med inntil 250 ansatte. Mange av de langsiktige investeringene finansieres i et samarbeid mellom lokal bank og Innovasjon Norge.

Antall kunder i populasjonen	83	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	26
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	592,3	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	6,46

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	19 %	0 %	81 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	43 %	14 %	43 %
2012	36 %	21 %	43 %
2011	25 %	25 %	50 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	26
Eksportandel	26

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	59 %
Tjeneste	59 %
Prosess	50 %
Marked	59 %
Organisasjon	33 %
Andel som ikke gir innovasjon	12 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	22 %	11 %	0 %
Regionalt nivå	0 %	0 %	0 %
Nasjonalt nivå	0 %	22 %	0 %
Internasjonalt nivå	33 %	22 %	33 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,77
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	29 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	1,88
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	50 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,69
	Andel av prosjektene med atferdsendring	50 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,15
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	70 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	26 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	67 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	57 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	71 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	68 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	14 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	15 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	19 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	8 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	81 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	0 %

16.21 LANDBRUKSOPPDRAGET

Antall kunder i populasjonen	-	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	456
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	-	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,72

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	35 %	9 %	56 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	17 %	22 %	61 %
2012	-	-	-
2011	-	-	-

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	34
Eksportandel	2

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	67 %
Tjeneste	54 %
Prosess	65 %
Marked	43 %
Organisasjon	19 %
Andel som ikke gir innovasjon	8 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	13 %	9 %	4 %
Regionalt nivå	10 %	9 %	10 %
Nasjonalt nivå	12 %	12 %	8 %
Internasjonalt nivå	37 %	48 %	50 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,82
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	21 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	1,90
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	40 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,59
	Andel av prosjektene med atferdsendring	43 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	1,83
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	84 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	14 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	38 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	47 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	54 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	50 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	2 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	18 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	25 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	19 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	73 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	10 %

16.22 BIOENERGIPROGRAMMET

Bioenergiprogrammets formål er å bidra til en effektiv og fremtidsrettet bruk av bioenergi med basis i gårdens, landbrukets og bygdenes ressurser. Programmet tilbyr investeringsstøtte til landbruksforetak som vil bygge anlegg for varmesalg, gårdsvarmeanlegg, veksthus, biogass og flisproduksjon. I tillegg til økonomisk støtte, gis det også kompetansemessig hjelp for å etablere bioenergivirksomhet. Målgruppa for programmet er i hovedsak bønder og skogeiere, men for flisproduksjon kan også andre søke. Programmets samfunnsmessige effekter er at det bidrar til verdiskaping i landbruket basert på lokale bioenergiressurser, samt til å redusere CO₂-utslipp.

Antall kunder i populasjonen	177	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	15
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	42	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,20

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	40 %	20 %	40 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	0 %	15 %	85 %
2012	17 %	17 %	67 %
2011	25 %	5 %	71 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	37
Eksportandel	0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	23 %
Tjeneste	54 %
Prosess	33 %
Marked	15 %
Organisasjon	8 %
Andel som ikke gir innovasjon	13 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %
Regionalt nivå	0 %	0 %	0 %
Nasjonalt nivå	0 %	0 %	0 %
Internasjonalt nivå	100 %	100 %	100 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	1,87
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	25 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	0,73
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	50 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	0,80
	Andel av prosjektene med atferdsendring	63 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	0,20
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	73 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	0 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	23 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	43 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	31 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	20 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	0 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	0 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	40 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	13 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	73 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	0 %

16.23 BYGDEUTVIKLINGSMIDLER - STIPEND

Bygdeutviklingsmidlene består av to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler. Stipendordningen er en del av de fylkesvise bygdeutviklingsmidlene som består av tilskudd og rentestøtte til utvikling av enkeltbedrifter i og i tilknytning til landbruk. Formålet med stipendordningen er å bidra til å utvikle og etablere ny virksomhet utenom tradisjonelt landbruk. Det gis stipend både til utviklingsfasen og etableringsfasen. Stipendet har til hensikt å dekke kostnader som naturlig påløper i de aktuelle fasene, som for eksempel lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelser, relevante kurs, mindre fysiske investeringer og lignende. Målgruppa i hovedsak er personer eller foretak som er tilknyttet landbrukseiendommer.

Antall kunder i populasjonen	110	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	43
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	13,6	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,14

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	30 %	5 %	65 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	10 %	20 %	71 %
2012	12 %	28 %	60 %
2011	9 %	27 %	64 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	1
Eksportandel	0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	57 %
Tjeneste	68 %
Prosess	38 %
Marked	67 %
Organisasjon	29 %
Andel som ikke gir innovasjon	9 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	25 %	21 %	0 %
Regionalt nivå	15 %	11 %	17 %
Nasjonalt nivå	5 %	11 %	0 %
Internasjonalt nivå	35 %	53 %	50 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,44
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	9 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	2,79
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	23 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,28
	Andel av prosjektene med atferdsendring	30 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,37
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	81 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	25 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	42 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	37 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	50 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	38 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	5 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	18 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	21 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	21 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	39 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	38 %

16.24 BYGDEUTVIKLINGSMIDLER - TILLEGGSNÆRING

Bygdeutviklingsmidlene består av to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler. De fylkesvise bygdeutviklingsmidlene består av tilskudd og rentestøtte til utvikling av enkeltbedrifter i og i tilknytning til landbruk. De sentrale bygdeutviklingsmidlene består av utviklingsprosjekter som griper over mer enn enkeltbedrifter, og målgruppa består av produksjons- eller bransjesammenslutninger, faglag, nettverk m.v. Tjenesten Bygdeutvikling-tilleggsnæring har til hensikt å bidra til utvikling av ny næringsutvikling for alternative næringer for å oppnå en effektiv og fremtidsrettet nærings- og forretningsutvikling med basis i lokale ressurser. Det gis i hovedsak støtte til investeringer i tilleggsnæringer samt støtte til bedriftsutvikling, men også i noe grad til rådgivning, nettverk og kompetanseoppbygging.

Antall kunder i populasjonen	420	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	107
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	171,2	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,45

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	37 %	7 %	55 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	11 %	25 %	64 %
2012	20 %	24 %	56 %
2011			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	3
Eksportandel	6

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	85 %
Tjeneste	71 %
Prosess	62 %
Marked	72 %
Organisasjon	20 %
Andel som ikke gir innovasjon	4 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	15 %	6 %	10 %
Regionalt nivå	13 %	11 %	18 %
Nasjonalt nivå	16 %	13 %	18 %
Internasjonalt nivå	37 %	45 %	33 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,28
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	8 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	2,53
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	31 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,16
	Andel av prosjektene med atferdsendring	38 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,92
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	90 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	20 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	51 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	47 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	58 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	55 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	7 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	25 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	20 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	19 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	67 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	7 %

16.25 BYGDEUTVIKLINGSMIDLER - TRADISJONELL

Bygdeutviklingsmidlene består av to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale bygdeutviklings- midler. De fylkesvise bygdeutviklingsmidlene består av tilskudd og rentestøtte til utvikling av enkeltbedrifter i og i tilknytning til landbruk, og målgruppa er hovedsakelig personer eller foretak som er tilknyttet landbrukseiendommer. De sentrale bygdeutviklingsmidlene består av utviklingsprosjekter som griper over mer enn enkeltbedrifter, og målgruppa består av produksjons- eller bransjesammenslutninger, faglag, nettverk m.v. Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell har til hensikt å bidra til å videreutvikle og effektivisere primærproduksjonen for de som ønsker å satse på tradisjonelt landbruk, og å bidra til en fremtidsrettet primærproduksjon med basis i lokale ressurser. Det gis i hovedsak støtte til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter, rentestøtte på lån til investeringsformål

Antall kunder i populasjonen	1542	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	237
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	1464,2	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,99

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	29 %	11 %	60 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	23 %	24 %	54 %
2012	18 %	24 %	58 %
2011	25 %	21 %	54 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	2
Eksportandel	0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	62 %
Tjeneste	41 %
Prosess	75 %
Marked	19 %
Organisasjon	14 %
Andel som ikke gir innovasjon	10 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %
Regionalt nivå	4 %	8 %	4 %
Nasjonalt nivå	6 %	5 %	2 %
Internasjonalt nivå	36 %	56 %	60 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	2,32
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	31 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	1,33
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	50 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	1,12
	Andel av prosjektene med atferdsendring	50 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	1,19
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	82 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	10 %
Konkurranssevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	34 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	52 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	58 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	56 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	1 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	11 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	28 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	20 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	84 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	9 %

16.26 TREBASERT INNOVASJONSPROGRAM

Trebasert Innovasjonsprogram har som hovedmål å øke bruken av tre i Norge, og gjennom dette bidra til klimapolitiske og næringspolitiske målsettinger. Målgruppen er alle bedrifter som arbeider for å øke bruken av tre, og hovedvekten av kundene er produksjonsbedrifter, arkitekter, entreprenører, utbyggere, aktører innen kompetanse- utvikling og aktører innen formidling av kunnskap. Tjenesten er i stor grad rettet mot innovasjon i bedrifter, produkt- og prosessutvikling, industrialisering av byggeriet samt opplæringsprosjekter i bedriftene. Annet utviklingsarbeid som bidrar til økt bruk av tre kan søkes finansiert. Prosjektene kan i hovedsak deles i tre typer; forprosjekter/tekniske mulighetsstudier, utviklingsprosjekter og opplæringsprosjekter/kunnskapsinnhenting. Oppdragsgiver for tjenesten er Landbruks- og matdepartementet

Antall kunder i populasjonen	103	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	28
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	53,4	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,51

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	64 %	4 %	32 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	16 %	4 %	80 %
2012	5 %	19 %	76 %
2011	10 %	30 %	60 %

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	450
Eksportandel	5

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	63 %
Tjeneste	77 %
Prosess	70 %
Marked	65 %
Organisasjon	29 %
Andel som ikke gir innovasjon	7 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	46 %	27 %	17 %
Regionalt nivå	8 %	13 %	17 %
Nasjonalt nivå	15 %	33 %	17 %
Internasjonalt nivå	15 %	13 %	42 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	3,64
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	18 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	2,68
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	33 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,07
	Andel av prosjektene med atferdsendring	35 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,43
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	81 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	8 %
Konkurransesevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	29 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	25 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	26 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	13 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	0 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	50 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	39 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	18 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	56 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	0 %

16.27 UTVIKLINGSPROGRAMMET FOR LOKALMAT OG GRØNT REISELIV

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping ble etablert i begynnelsen av 2015 og består av flere tidligere enkeltstående program. Utviklingsprogrammet skal skape økt vekst og verdiskaping innen lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringen, Inn på tunet, innlandsfiske og andre tilleggsnæringer basert på landbrukets ressurser. Programmet skal stimulere til flere nye gründere, økt lønnsomhet og konkurransevne gjennom bedriftsutvikling, samarbeid, kompetanse- og omdømmeaktiviteter. Midlene kommer fra jordbruks- og reindriftsavtalen med ulike målgrupper.

Antall kunder i populasjonen	65	Antall kunder i utvalget (intervjuet)	26
Totalt innvilget i populasjonen (mill)	49,9	Gjennomsnittlig innvilget per kunde som har svart på undersøkelsen (mill)	0,77

DPV	Område 1	Område 2	Område 3
Andel	58 %	4 %	38 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2013	13 %	22 %	65 %
2012			
2011			

Gjennomsnitt per kunde	
Antall ansatte	49
Eksportandel	0

Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til innovasjon innen:	
Vare	85 %
Tjeneste	57 %
Prosess	48 %
Marked	91 %
Organisasjon	32 %
Andel som ikke gir innovasjon	0 %

Innovasjonshøyde for nye varer, tjenester og prosesser			
	vare	tjeneste	prosess
Bedriftsnivå	6 %	10 %	0 %
Regionalt nivå	12 %	0 %	22 %
Nasjonalt nivå	24 %	10 %	22 %
Internasjonalt nivå	47 %	60 %	33 %

Rangering av tjenesten etter utvalgte indikatorer (gjennomsnitt)		2013
Samarbeid	Antall aktører prosjektet har ført til økt samarbeid med (av 9)	4,19
	Andel av prosjektene med samarbeidsbidrag	12 %
Kompetanse	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt kompetanse (av 10)	2,85
	Andel av prosjektene med kompetansebidrag	27 %
Innovasjons-atferd	Antall områder prosjektet i stor grad har gitt økt atferdsendring (av 8)	2,38
	Andel av prosjektene med atferdsendring	29 %
Innovasjon	Antall områder der prosjektet i stor grad har bidratt til innovasjon (av 5)	2,54
	Andelen prosjekter med bidrag til innovasjon	89 %
Antall ansatte	Andelen prosjekter som i stor grad gir økning i antall ansatte	26 %
Konkurransevne	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	24 %
Lønnsomhet	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer lønnsomheten	40 %
Overlevelse	Andelen prosjekter som i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten	45 %
Omsetning	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt omsetning	41 %
Eksport	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	0 %
Kompetansespredning	Andelen prosjekter som i stor grad gir kompetansespredning	27 %
Samfunnsansvar	Andelen prosjekter som i stor grad gir økt bevissthet rundt samfunnsansvar	8 %
Miljøbelastning	Andelen prosjekter som i stor grad gir redusert miljøbelastning	12 %

Effektrealisering	Andel prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	64 %
Rådgivning	Andel som har ønsket, men ikke mottatt, rådgivning fra IN etter tilsagnet	0 %

Del 3: Spørreskjema

KUNDEEFFEKTUNDERSØKELSE BLANT INNOVASJON NORGES KUNDER

Du eller din bedrift mottok i 2013 en tjeneste fra Innovasjon Norge (IN). I 2013 var du/din virksomhet invitert til å besvare et spørreskjema som ledd i INs årlige kundeeffektundersøkelse. Den gang omfattet undersøkelsen en kartlegging av dine/virksomhetens forventninger til det støttede prosjektet. Nå ønsker vi å finne ut om det har gått som forventet. Denne henvendelsen gjelder ordningen [LEVERANSE].

Kundeeffektundersøkelsene omfatter alle som har fått finansieringsbistand, rådgiving eller andre tjenester/programmer fra IN. De årlige kundeeffektundersøkelsene gir IN nyttig kunnskap om hvordan organisasjonen og de ulike tjenestene/programmene møter næringslivets behov og hvilke virkninger vårt engasjement har. Det er derfor viktig for oss at du/din bedrift deltar i disse undersøkelsene. Slike undersøkelser gir viktige innspill i arbeidet med å utvikle et best mulig tjenestetilbud til næringslivet.

Det står derfor i tilsagnsbrev fra IN at:

"Det er en forutsetning at bedriften deltar i eventuelle spørreundersøkelser i forbindelse med at IN eller departementene gjennomfører evalueringer, kundeundersøkelser mv..."

Oxford Research AS er engasjert som faglig ansvarlig for undersøkelsene og vi ber deg/din bedrift om å besvare undersøkelsen ved å klikke på følgende link: [LINK]

og logge på ved å oppgi følgende informasjon (kan kopieres inn i login-feltene):

Brukernavn: ^userid^

Passord: ^password^

For at Innovasjon Norge skal kunne utvikle et best mulig tilbud til kundene, er det viktig at dine vurderinger kommer fram gjennom undersøkelsen. Vi setter derfor stor pris på at du tar deg tid til å besvare spørsmålene innen xxxdag xx. xxxx 2017.

Vi presiserer at svarene fra den enkelte bedrift behandles konfidensielt og at de ikke vil være tilgjengelige for IN eller andre. Rapporten vil heller ikke inneholde opplysninger som kan identifisere enkeltbedrifter eller enkeltpersoner.

På forhånd takk for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Innovasjon Norge

Anita Krohn Traaseth

Administrerende direktør

A. Om prosjektet

1. Du/bedriften fikk i 2013 tilsagn om finansiering fra IN til det omtalte prosjektet. Har du/dere benyttet dere av dette tilsagnet? (Sett kun ett kryss)

- 1 Ja
- 2 Nei, men kommer til å benytte det
- 3 Nei, og kommer ikke til å benytte det (Takk for dine svar, du trenger ikke svare på flere spørsmål!)
- 9 Vet ikke (Takk for dine svar, du trenger ikke svare på flere spørsmål!)

2. Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt deg/bedriften dette tilbudet/støtten? (Sett kun ett kryss)

- 1. Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer; samme omfang og tidsskjema
- 2. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme omfang, men på et senere tidspunkt
- 3. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i et mer begrenset omfang, men med samme tidsskjema
- 4. Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i et mer begrenset omfang
- 5. Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
- 9. Vet ikke

B. Prosjektets betydning for samarbeid, kompetanse og innovasjon

3. Har prosjektet ført til økt samarbeid med følgende virksomheter? (ett kryss pr. linje)

	Ja	Nei	Vet ikke
1. Universiteter og høyskoler?			
2. Forskningsinstitutter?			
3. Kunder?			
4. Konkurrenter?			
5. Leverandører?			
6. Konsulenter?			
7. Investorer/finansieringsmiljø?			
8. Offentlige myndigheter utenom IN?			
9. Bransjeorganisasjoner og lignende?			

4. I hvilke grad har prosjektet ført til ... (ett kryss pr. linje)

	I svært liten grad					I svært stor grad	Vet ikke
	1	2	3	4	5	6	
1. Økt kompetanse om produktutvikling							
2. Økt kompetanse om prosessutvikling							
3. Økt kompetanse om markedsutvikling							
4. Økt kompetanse om strategi							
5. Økt kompetanse om organisasjon og ledelse							
6. Økt kompetanse om bruk av avansert teknologi							
7. Økt kompetanse om opparbeiding av bedre nettverk							
8. Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid							
9. Økt kompetanse om internasjonale markeder							
10. Økt kompetanse om eksport							

5. I hvilken grad har kompetansen som er opparbeidet gjennom prosjektet blitt spredd utenfor bedriften?

- Ingen grad (1)
- Liten grad (2)
- Noen grad (3)
- Stor grad (4)
- Svært stor grad (5)
- Vet ikke/Ikke relevant (99)

6. Har prosjektet bidratt til ... (ett kryss pr. linje)

	Ingen bidrag					Svært store bidrag	Vet ikke
	1	2	3	4	5	6	
1. Økt fokus på utvikling og innovasjon?							
2. Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften?							
3. Bedre utnyttelse av kunnskap?							
4. Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres?							
5. Ansettelse av nye medarbeidere?							
6. Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne?							
7. Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid?							
8. Utvikling av samarbeid/nettverk?							

7. I hvilken grad har prosjektet ført til ... (ett kryss pr. linje)

	I svært liten grad				I svært stor grad		Vet ikke
	1	2	3	4	5	6	
A. Utvikling av nye varer eller forbedring av eksisterende varer? 1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant Hvis 2 eller 99, gå til 6 B i denne tabellen							
1. Utvikling av helt ny vare							
2. Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende vare							
B. Utvikling av nye tjenester eller forbedring av eksisterende tjenester? 1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant Hvis 2 eller 99, gå til 6 C i denne tabellen							
3. Utvikling av helt ny tjeneste							
4. Forbedring av design, egenskap og/eller kvalitet på eksisterende tjeneste							
C. Utvikling av nye produksjonsprosesser eller effektivisering/forbedring av eksisterende produksjonsprosesser? 1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant Hvis 2 eller 99, gå til 6 D i denne tabellen							
5. Utvikling av helt ny produksjonsprosess							
6. Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser							
7. Utvikling av metoder for lagring, levering og/eller distribusjon							
D. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring? 1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant Hvis 2 eller 99, gå til 6 E i denne tabellen							
8. Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder							
9. Introduksjon av varer/tjenester til nye geografiske markeder							
10. Lansering av varer/tjenester på en ny måte (f.eks. ny design eller innpakning)							
11. Identifisering av nye behov hos eksisterende eller nye kunder							

<p>E. at virksomheten tar i bruk nye organisatoriske løsninger internt eller i sitt markedsarbeid?</p> <p>1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant</p> <p>Hvis 2 eller 99, gå til spørsmål 7 (eller 9)</p> <p>I hvilken grad har eller tror du prosjektet vil føre til endring i følgende forhold i bedriften?</p>						
12. Ledelsesfunksjoner og/eller strukturer						
13. Forretningsmodellen						
14. Opplæringsystemer, arbeidsprosedyrer eller kvalitetsstyring						
15. Arbeidsansvar og beslutningsprosedyrer						
16. Organisering av relasjoner til andre virksomheter eller offentlige institusjoner						
17. Prosesser/metoder for å identifisere kundebehov						

8. Hvordan vil du beskrive den nye ... (ett kryss per linje)

	Helt ny(tt) – finnes ikke fra før (1)	Ny(tt) på de norske markedet - men kjent i utlandet (2)	Ny(tt) på det regionale markedet - men kjent på det nasjonale markedet (3)	Ny for virksomheten din - men kjent på markedet (4)	Vet ikke/ikke relevant (99)
A. varen					
B. tjenesten					
C. produksjonsprosessen					

9. Har eller tror du at virksomheten vil komme til å bruke noen av følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet? (ett kryss per linje)

	Ja	Nei	Vet ikke/ikke relevant
Patent			
Registrert varemerke			
Registrert design			
Fortrolighetsavtaler			
Hemmelighold			
Opphavsrett/copyright			
Kompleks utforming/design			
Annet			

C. Prosjektets økonomiske resultater og effekter

10. I hvilken grad har prosjektet ført til følgende for virksomheten? (ett kryss pr. spørsmål)	Ingen grad					Svært stor grad	Vet ikke/99
	1	2	3	4	5		
A. Økt omsetning							
B. Økt eksport							
C. Bedret konkurransevne							
D. Bedret lønnsomhet							
E. Bedret overlevelsesmulighet							

D. Andre resultater og effekter

11. I hvilken grad har prosjektet hatt effekt på sysselsettingsutviklingen?

I svært liten grad -1	2	3	4	I svært stor grad - 5	Vet ikke/ikke relevant (99)
☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. I hvilken grad har prosjektet bidratt til ... (ett kryss pr. spørsmål)	Svært liten grad				Svært stor grad	Vet ikke/ikke relevant/99
	1	2	3	4	5	
1. Redusert forurensing						
2. Reduksjon i utslipp av klimagasser						
3. Bedre utnyttelse av biologiske ressurser						
4. Flere lærlingeplasser						
5. Økt mangfold i næringslivet (kjønn, alder, nasjonalitet, minoritetsgrupper m.fl.)						
6. Løsning på andre utfordringer i samfunnet (f.eks. helse, matsikkerhet, tryggere samfunn)						

13. Er prosjektets forventede effekter realisert?

- 1 Ja, effektene er i hovedsak realisert
 2 Nei, forventer effektene først innen 2 år fra nå
 3 Nei, forventer effektene først etter 2 år eller mer
 4 Nei, forventer ikke vesentlige effekter
 99 Vet ikke/ikke relevant

Dersom avkryssing i alternativ 2 eller 3, gå til spørsmål 14, ellers gå til spørsmål 15

14. Hvor mye av den forventede effekten er enda ikke realisert?

- 1 0 % – 25 % 2 26 % – 50 % 3 51 % – 75 % 4 76 % – 100 %

E. Om Innovasjon Norge

15. Har du/virksomheten fått støtte til dette prosjektet mer enn en gang fra Innovasjon Norge?
 1 Nei 2 Ja, antall ganger totalt sett: _____
16. Har du/virksomheten fått rådgivning/veiledning/oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn om støtte/tjeneste?
 1 Ja 2 Nei, det var ikke nødvendig/ønskelig 3 Nei, ønsket det, men fikk ikke
17. Dersom Ja på forrige spørsmål: Er du/virksomheten tilfreds med omfanget av rådgivning/veiledning/oppfølging som du/dere fikk fra Innovasjon Norge etter tilsagn om støtte/tjeneste?
 1 Tilfreds 2 Ikke tilfreds

F. Bakgrunnsopplysninger

18. Hva var virksomhetens omsetning i 2016? (i kroner) Vet ikke/ikke relevant
19. Omtrent hvor stor andel av samlet omsetning i 2016 ble eksportert? ... % Vet ikke/ikke relevant
20. Hvor mange årsverk (ett årsverk tilsvarer ca. 1850 timer) hadde virksomheten pr. 31.12.2016?
 1 Skriv ca. antall årsverk: _____ 2 Vet ikke 3 Har ikke stiftet selskap
21. Har virksomheten utenlandske eiere?
 1 Ja, heleid av utenlandske eiere 3 Ja, en minoritet blant eierne er utenlandske
 2 Ja, en majoritet blant eierne er utenlandske 4 Nei, selskapet er 100 prosent norsk eid

22. I hvilken grad vil du si at bedriften gjennomførte utviklingsarbeid eller endringsprosesser for å fremme innovasjon i perioden 2014-2016?	Ingen grad					Svært stor grad	Vet ikke
	1	2	3	4	5	6	

23. Dersom vi har kontaktet deg ved hjelp av feil eller foreldet kontaktinformasjon, kan du oppdatere denne under

Virksomhetens navn? _____

Virksomhetens org.nr? _____

Din e-post adresse? _____

Din korrekte postadresse? _____

Ditt korrekte tlf.nr:? _____

Takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene!

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrandsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND

Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a
00100 Helsinki
Finnland
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu
office@oxfordresearch.eu

LATVIJA

Baltijas Konsultācijas, SIA
Vilandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel.: (+371) 67338804
info@balticconsulting.com
www.balticconsulting.com